

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' לפיתוח פדגוגי

כנס המזכירות הפדגוגית

חדשנות בפדגוגיה

חינוך לחשיבה ופדגוגיה דיגיטלית

חוגרת תקצירים

**"החינוך הוא הדרך -
האדם הוא המטרה" א.ד. גורדון**

כ' בסיון תשע"ג, 29 במאי 2013 / מכון ויצמן למדע, רחובות

8.....	דברי פתיחה
9.....	מנכ"לית משרד החינוך, הגב' דלית שטאובר
10.....	יו"ר המזכירות הפדגוגית, פרופ' עפרה מייזלס
11.....	סגנית יו"ר המזכירות הפדגוגית ומנהלת אגף א' לפיתוח פדגוגי, הגב' דליה פניג
12.....	ממונה פיתוח והערכת לתכניות לימודים, ד"ר זהבה לזרוביץ
13.....	אחראית תחום חינוך לחשיבה, הגב' עדה רוזנברג
15.....	חינוך לחשיבה בקדם יסודי
16.....	פיתוח התפיסה החזותית אצל ילדי הגן באמצעות תכנית אגם
17.....	גן ברק, מודיעין - חקר בדרכי אבות
18.....	גן הדס, מודיעין - מי יודע? מודיעין!
19.....	גן קיפוד, ירושלים - למה דגל? מהו סמל, והאם ניתן להחליפו?
20.....	גן רקפת, אלון שבות- יעצור! חשוב!
21.....	חינוך לחשיבה ביסודי
22.....	אבו גוש - שינוי בתפיסה המערכתית בעברית ובערבית
23.....	אור, כפר אורנים - מניצני חשיבה לעבודת חקר בבית ספר אור
24.....	אורים, קריית ים - חינוך לחשיבה כדרך חיים
25.....	אילנות, חיפה - מנהיגות פורצת דרך
26.....	ארלזורוב, קריית חיים - "הנס" - מה בין חנוכה לפורים ?
27.....	בארי, ראשון לציון - לחשוב, לחקור, להתנסות ולגעת...
28.....	בית חורון - שאלות פוריות מזמנות חקר
29.....	בית יהושע, נשר - חינוך לחשיבה ופיתוח מיומנויות טכנולוגיות מתקדמות
30.....	ממלכתי בית יצחק-שער חפר - אנו טוענים לחינוך לקיימות
31.....	בן גוריון, גבעתיים - החינוך לחשיבה
32.....	גולן, רמת השרון - חינוך לחשיבה בגישה חקרנית
33.....	גילה המאוחד למדעים ואומנויות - שפת החשיבה כטבע שני בדרך ההוראה
34.....	הבונים, קרית ביאליק - מנהיגים תרבות של חשיבה גלויה
35.....	החורש, זיכרון יעקב - גם אנחנו ברוח המנהיגות- דמוקרטיה והשפעתה על המנהיגות
36.....	הרטוב, קיבוץ צרעה - שילוב מיומנויות חשיבה בנושא מנהיגות ודמויות מופת בתקומת ישראל..
37.....	חמד"ת השקד, מבשרת ציון - ניצני חשיבה
38.....	יאנוש קורצ'ק, ירושלים - יישום תהליכי חשיבה בשיעורי חינוך גופני בבית"ס קורצ'אק
39.....	יגאל אלון, גבעתיים - פיתוח סביבות למידה מקדמות חשיבה
40.....	יד לבנים, פתח תקוה - "אין המורה צריך להורות מחשבות, אלא להורות לחשוב" (קאנט)
41.....	ימית, קרית ים - הטמעת חקר בכלים מתוקשבים
42.....	יעקב כהן, קרית אונו - "אוצרות החשיבה- שפה יוצרת מציאות"

- 43..... יפה נוף, ירושלים - בית ספר המשלב מנהיגות קהילתית
- 44..... ישעיהו, חולון- תלמד לשחק, לחשוב ותצליח ללמוד
- 45..... כרמים, מודיעין-מכבים-רעות - " מנהיגות, מצינות ויוזמה" הכרות ולמידה מחתני פרס נובל
- 46..... ליאו בר, חיפה - יחיד וקהילה בדרך לאיכות ולמצינות
- 47..... מדעי טכנולוגי, ירושלים – חושבים על מנהיגים פורצי דרך
- 48..... יסודי ב' מג'אר - חוקרים ומייצגים מידע אודות דמויות היסטוריות במיתולוגיה היוונית
- 49..... מג'אר ד' - שפות חושבים, לא רק מדברים
- 50..... יסודי ו', מג'אר - איזה כובע המנהיג שלי חובש? טוענים על מנהיגות
- 51..... מעוז המכבים - מקדם חשיבה ומאמץ למידה בגישה חקרנית
- 52..... מעוף, גבעת זאב - מנהיגים חוקרים
- 53..... מצפה גולן, בני יהודה - החקר כחלק משינוי תרבות פדגוגי
- 54..... עדיהו, בית שמש - כותבים ומתפלפלים בטיעונים
- 55..... עמית, מיתר - הטמעת החינוך לחשיבה בשילוב מיומנויות המאה ה-21
- 56..... פיכמן, חיפה - קידום תרבות בית ספרית מקדמת חשיבה
- 57..... של"ב פסגת זאב מערב, ירושלים- קידום חשיבה מסדר גבוה גם בכיתות המקדמות
- 58..... קורצ'אק, קרית מוצקין - הטמעת אסטרטגיות חשיבה בתחומי הדעת
- 59..... קרית עמל, טבעון - חוקרים בחווה החקלאית בחצר בית הספר
- 60..... קשת, ירושלים - מגיל צעיר אנחנו חושבים ופותרים לבד בעיות חברתיות
- 61..... רמז, ראשל"צ - בית ספר ללימודי תרבות ישראלית בראי האומנויות
- 62..... רמת מוריה, ירושלים - חושבים קדימה
- 63..... שמעוני, פתח תקוה - "לחשוב ולהתחשב" דרך-ערך-מטרה!
- 64..... תדהר, יקנעם - מנהיגות פורצת דרך – "ילדי תדהר מנהיגי המחר"
- 65..... תל חי, חיפה - שונות ומקובלות חברתית
- 66..... תל"י מתמטי, פסגת זאב צפון, ירושלים- עובדות, דעות ושאלות
- 67..... חינוך לחשיבה ביסודי – חממות**
- 68..... אלחכים, כפר קרע - חינוך לחשיבה כתרבות בית ספרית
- 69..... אלחכמה, בקה אל גרבייה - פיתוח חשיבה מדעית ולומד חוקר ועצמאי
- 70..... אלמוסתקבל, כפר קרע - תרבות חשיבה והערכה בית ספרית
- 71..... אלסלאם, ערערה - בית ספר חושב
- 72..... יד ביד "גשר על הואדי", כפר קרע - בית ספר ערבי יהודי משותף מקדם חינוך לחשיבה
- 73..... מג'אר ממלכתי א' - עורכים השוואות במדעים, מוסיקה ואמנויות
- 74..... מוסמוס, חיפה - הוראה לשם הבנה באמצעות מפות חשיבה מתוקשבות
- 75..... עין אלסהלה - מיחידות לימוד המקדמות חשיבה לתרבות בית ספרית
- 76..... למידה בדרך החקר בחטיבת הביניים**
- 77..... אג'אל, תל אביב יפו - חוקרים עבר מול הווה ביפו העתיקה
- 78..... אולפנת גילה, בית שמש - מנהלים שיח דילמה באזרחות
- 79..... אורט שלומי - דיאלוג מתמיד בין מורה לתלמיד

80.....	אורט תעופה וחלל, מעלה אדומים- בית ספר חוקר: לחשוב כמו חוקר, לדעת יותר
81.....	חט"ב ע"ש אל-בירוני, גדידה-מכר - חדשנות בבית ספר אל-בירוני
82.....	אלמג'ד, טייבה - שואלים שאלות חקר כל דרך אל הכנסת
83.....	חט"ב אלמותנבי, טמרה - חדשנות בבית ספר אלמותנבי
84.....	אלנג'אח, טייבה - מה אנו יודעים על השירה העממית בבית אומייה
85.....	אלסלאם, טייבה - חוקרים את מובילי מערכת החינוך בטייבה
86.....	אלעמריה, רמלה - שואלים ומתעדים סיפורי מנהיגים בחברה העירונית והבדוית ברמלה
87.....	אלראזי, ג'לג'וליה - חושבים גם באנגלית ובערבית
88.....	אלראזי, אכסאל – תלמידים חוקרים גורמים המשפיעים על כדור הארץ
89.....	חט"ב בית אלחכמה, נצרת - תלמידי בית אלחכמה בוחרים וחוקרים מנהיגים פורצי דרך
90.....	חט"ב ע"ש גולדה מאיר, פתח תקוה - למידה אישית והוראת עמיתים
91.....	חט"ב תיכון אזורי גליל מערבי- "ללמד את הילד לחשוב ולא ללמדו מה לחשוב" (ג'ון דיואי)
92.....	על יסודי הר-טוב, צרעה - פדגוגיה אחרת נוסח הר-טוב
93.....	חט"ב זימר - חוקרים את מבנה הסיפור הקצר באנגלית
94.....	חאלד בן אלוליד, קלנסווה - שינוי בתפיסה המערכתית בעברית ובאנגלית
95.....	טרה סנטה, נצרת - סופרים ומשוררים ערבים מפורסמים בעין מחקרת
96.....	חט"ב יאנוח-גת - המצאות בין עבר והווה: משוויים וטוענים
97.....	תיכון אזורי ירדן, מעלה אפרים – טוענים מנהיגות: משאול ועד נתניהו
98.....	חט"ב רב-תחומי כסרא-סמיע - חקר לכל תלמיד, לטיפוח החשיבה והעצמה אישית
99.....	כפר הנוער הדתי כפר חסידים - חוקרים צעירים – פיילוט להוראת חקר בתחום ההומניסטיקה
100.....	כרם אל-סאחב, נצרת - חוקרים בביקורתיות את המבנה החדש של בית ספרנו
101.....	תיכון נוטרדאם מעיליא - שילוב מיומנויות חקר וחשיבה בשעורי אזרחות
102.....	נזירות המושיע, נצרת - חוקרים מנהיגים ששינו את ההיסטוריה של מולדתם והעולם
103.....	נזירות סאלזיאן, נצרת- לימוד החקר כהוראה-למידה אקטיבית בכיתות
104.....	נזירות פרנציסקאניות, נצרת - חושבים וחוקרים מנהיגים פורצי דרך
105.....	חט"ב סולם צור, קיבוץ גשר הזיו - למידה בדרך החקר בסביבה מתקשבת
106.....	חט"ב עומר בן אלחטאב, נצרת - תלמידי ליקויי למידה חוקרים את זכויות הילד בישראל
107.....	עירוני ד', מודיעין - חוקרים משחקים של פעם
108.....	עירוני י"ב יפו - חוקרים מובילי תרבות ופורצי דרך בספרות הערבית
109.....	חט"ב "פלך", ירושלים - תלמידות חוקרות דילמות בעיר ירושלים
	ישיבה תיכונית צביה קטיף, יד בנימין - תלמידים מאתרים וחוקרים צרכים אזרחיים וחברתיים ומגישים הצעות חוק
110.....	
111.....	רב תחומי למדעים ואומנויות, נהריה - מיומנויות למידה ללמידה עצמאית
112.....	רב תחומי צפת - למידה באמצעות חקר כדרך למינוף תהליכי הוראה
113.....	חט"ב שיבלי - תלמידי החטיבה חושבים ומייצרים
114.....	חט"ב שעב - החקר ככלי לימודי אפקטיבי בחט"ב
115.....	חט"ב תאופיק זיאד, נצרת - לומדים וחוקרים את חייו של תאופיק זיאד

116.....	חינוך לחשיבה בתחומי הדעת בחטיבה העליונה
117.....	חווייה היסטורית
118.....	שילוב החינוך לחשיבה בהוראת השפה הערבית
119.....	קידום החשיבה בכיתת מתמטיקה - 3 יח"ל
120.....	שיח ושיג – מועדונים ותחרויות בבתי ספר תיכוניים
121.....	מדע וטכנולוגיה בחברה - הקניית מיומנויות חשיבה ולמידה
122.....	למידה משמעותית במחשבת ישראל ממ"ד
123.....	חשיבה במחשבת ישראל ממלכתי
124.....	עברית - מיזם כתיבה
125.....	מדעי כדור הארץ - חשיבה מערכתית כאמצעי לפתוח תובנה מערכתית
126.....	למידה בדרך החקר במקצועות החובה
127.....	היסטוריה ממ"ד
128.....	מתקיעת יתד להעמקת שורש בהוראת החקר
129.....	תיכון אולפנת אמי"ת נגה, רמת בית שמש ותיכון פלך, קרית עקרון - מחפשים קשר
130.....	ישיבה תיכונית 'תורה ומדע', ירושלים - חקר ההיסטוריה בראי האקטואליה
131.....	ישיבת בני עקיבא, בית שאן - לימוד נושא השואה בדרך החקר
132.....	ישיבת אמי"ת, נחשון - הוראה בדרך החקר
133.....	היסטוריה ממלכתי
134.....	לחשוב, להבין, לאהוב - הוראת היסטוריה באופן משמעותי
135.....	היסטוריה אחר"ת: אחריות אישית, חקר ורב גויות בהיסטוריה - תכנית ממירה בחינת בגרות
136.....	אזרחות
137.....	תיכון הגליל, נצרת - תכנית החקר: מחברה אזרחית לחקר באזרחות
138.....	חט"ב תיכון אזורי גליל מערבי, מועצה אזורית מעלה יוסף - "למידה טובה היא למידה עתירת חשיבה"
139.....	בית חינוך ניסויי רמות חפר, קבוץ מעברות - למידה אחרת על-פי מודל הדיאלוג היצירתי-זכויות אדם ואזרח במדינת ישראל
140.....	ספרות
141.....	התיכון שליד האוניברסיטה, ירושלים - דרך ייחודית ללימוד ספרות
142.....	ברנקו-וייס בית-שמש - בגרות חקר בספרות-חשיבה אחרת
143.....	תיכון דקל וילנאי אורט, מעלה אדומים - למידה בדרך החקר: המקרא בראי הספרות
144.....	בית הספר הניסויי שש שנתי, מבואות הנגב, קיבוץ שובל - יחידת חקר בספרות- "הוראה לשם הבנה" בנושא המשפחה
145.....	חט"ע ע"ש עמוס דה-שליט - קוראים וחוקרים ספרות באופן עצמאי
146.....	רמות חפר, קיבוץ מעברות - למידה אחרת על פי מודל הדיאלוג היצירתי - מערכות יחסים בספרות
147.....	תל" בית חינוך, ירושלים - חקר בנושא "יחסים בתוך המשפחה ביצירות ספרותיות
148.....	למידה בדרך החקר במקצועות הבחירה
149.....	א"יטופ- עבודת חקר בנושא בין-תחומי בארץ ישראל עם זיקה ישירה לשטח הנחקר

150.....	מדעי הסביבה – אקוטופ, עבודת חקר בגוון סביבתי.
151.....	ביולוגיה – ביוחקר, התנסות תלמידים בחקר
152.....	עבודת חקר בהיסטוריה - היחידה השלישית בלימודי ההרחבה
153.....	פל"א - פיזיקה לומדים אחרת
154.....	מחול - יצירת כוריאוגרפיה כעבודת חקר
155.....	יחידת חקר היסטורית- יחידה שלישית
156.....	דיאלוג יצירתי בכימיה
157.....	תורה ועבודה - עבודות ותהליכי חקר במחשבת ישראל
158.....	עבודת חקר המהווה את היחידה החמישית בפילוסופיה
159.....	עבודת חקר במדעי החברה במסגרת תעודת בגרות חברתית
160.....	"גיאוטופ": חקר גיאוגרפי מרחבי
161.....	מדעי כדור הארץ - גיאוטופ
162.....	תושב"ע - למידה וחקר על סביבה וקיימות ברוח חז"ל ובמבחן ימינו
163.....	תהליך העבודה על דיאלוג/ מונולוג - מתן פרשנות בימתית לסצנה במחזה
164.....	עבודות חקר בתנ"ך
165.....	פדגוגיה דיגיטלית
166.....	בית החינוך "גאון הירדן" דרכא, קיבוץ נווה איתן - הקניית כלים לחיים בעולם דיגיטאלי
167.....	על יסודי הר-טוב, קיבוץ צרעה -"פדגוגיה אחרת" - למידה אינטרדיסציפלינרית
168.....	בית חינוך ע"ש הרצוג, כפר סבא - בחירות ממוחשבות
169.....	ויצו הדסים, אבן יהודה - פדגוגיה דיגיטלית בהוראה ובהערכה
170.....	ויצו הדסים, אבן יהודה - לוקחים אחריות, חושבים רחוק
171.....	קריית חינוך ברנקו וייס ע"ש יצחק רבין, מזכרת בתיה - הופכים את הכיתה, פותחים את הראש
172.....	בית החינוך נופי הבשור, קיבוץ מגן - פעילות עם טלפונים חכמים כדי ללמד על רקע תרבותי
173.....	בית החינוך נופי הבשור, קיבוץ מגן - "חפש את המטמון" - משחק הכריות דיגיטאלי
174.....	שש שנתי עמקים תבור, קיבוץ מזרע - "הכיתה ההפוכה" – הופכים את המתמטיקה על פיה
175.....	אולפנת צביה, לוד - למידה שיתופית
176.....	על יסודי קבוצת יבנה - למידה בין תחומית המחברת בין העולמות
177.....	תיכון עיוני קדמה, ירושלים - 'מעגלים': למידה מחוץ לריבוע והוראה רב תחומית
178.....	בית חינוך ניסויי רמות חפר, מעברות - דיאלוג יצירתי: למידה משמעותית המכינה למאה ה- 21
179.....	תיכון שוהם - למידה והוראה במרחב משותף, מבוססת פלטפורמת Moodle
180.....	תיכון חדש תל-אביב ע"ש יצחק רבין, תל אביב - אתר כיתתי
181.....	"קול האמנויות" – המגזין המתקשב בעריכת אגף אמנויות
182.....	אמנות - יצירות דיגיטליות של תלמידים העוסקות בנושא מנהיגות ומנהיגים פורצי דרך
183.....	ביולוגיה - ביו-חקר ברשת
184.....	כשהגיאוגרפיה פוגשת את כישורי המאה ה-21
185.....	היסטוריה חמ"ד - הכשרת סגלי ההדרכה וההוראה להכנסת הטכנולוגיה לשיעורים
186.....	מדעי הסביבה- פיתוח חשיבה ומיומנויות חקר בקרב קהילת המורים

187.....	עברית- פיתוח יחידות הוראה מתוקשבות
188.....	מסגרות שונות
189.....	תכנית בת-קול לפיתוח חשיבה ביקורתית
190.....	ניצני השרון, קדימה - נאמני מורשת ותרבות במוזיאון
191.....	תכניות לימודים ייחודיות לחטיבה העליונה
192.....	מרכז כדר - מרכז הדרכה להטמעת למידת חקר במערכת החינוך

עריכה וריכוז (לפי א"ב):

אתי אברמוביץ, מירי אורן, ורד אלבוחר, רות גבע, ד"ר שלומית גינוסר, עדה רוזנברג - מטה
חינוך לחשיבה, אגף א' לפיתוח פדגוגי, המזכירות הפדגוגית

ד"ר זהבה לזרוביץ, אגף א' לפיתוח פדגוגי, המזכירות הפדגוגית

סיוע בעריכה:

מרב פאול, אלה פאוסט, ד"ר ענת קדרון וד"ר אסתי שידלצקי

סיוע טכני: ענבל נגבי

ללא עריכה לשונית

דברי פתיחה

מנכ"לית משרד החינוך, הגב' דלית שטאובר

משרד החינוך פועל רבות להתאמת מערכת החינוך של מדינת ישראל לדרישות המאה ה-21 והצבתה בחזית מערכות החינוך של המדינות המפותחות בעולם.

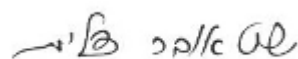
לצד תקשוב מוסדות החינוך במגוון דגמי הוראה ולהרחבת מסגרת הלמידה מעבר לגבולות הכיתה באמצעות חיבור לרשת האינטרנט, נולדה בעולם גם גישה חדשה הפועלת על העקרון של "Bring your own device", גישה המאפשרת לכל תלמיד לבחור את מכשיר הקצה איתו ילמד בכיתה ומחוצה לה. אנו עוד לא נמצאים בישורת זו, אולם התכוונות אליה מראה יותר מתמיד כי המהות של למידה מבוססת טכנולוגיות טמונה בפדגוגיות החדשניות בהן ישתמשו בכיתה. חדשנות פדגוגית היא זו המתבטאת בגיוון וביצירתיות בדרכי הוראה הערכה ולמידה; פדגוגיה הרואה את הילד ואת העולם בו יחיה כבוגר במרכז התכנון.

בסיורי בבתי הספר בכל המחוזות ובכל המגזרים, אני רואה עשייה משמעותית ומגוונת. אני שמחה לראות בחוברת זו רעיונות ויוזמות של אנשי חינוך מהמטה ומהשדה. רעיונות אלה מיישמים הלכה למעשה את תפיסתי כי חינוך מתפתח בשילוב של כוחות ורעיונות הצומחים מן השדה ומן המטה כאחד. חשיפת היוזמות תאפשר לכולנו להתבשם לרגע, ללמוד ולקבל השראה לקידום פדגוגיות חדשניות.

מאחלת לכולנו כנס מעניין ופורה.

בכבוד רב,

דלית שטאובר

יו"ר המזכירות הפדגוגית, פרופ' עפרה מייזלס

חדשנות בפדגוגיה מהווה אתגר למערכת החינוך. מאז ומעולם היו אנשי חינוך שפרצו דרכים ושילבו דרכי הוראה - למידה - הערכה חדשניות בהוראה המסורתית.

בשנים האחרונות, בין השאר בגלל ההתעצמות של ההתפתחות הטכנולוגית, התרחבו האפשרויות לפיתוחים חדשניים בתחום דרכי ההוראה למידה הערכה. כמו כן נוצרו פלטפורמות טכנולוגיות המרחיבות את אפשרות ההפצה של רעיונות באופן כזה שרבים יכולים ללמוד מרעיונות אלה ולהתאימם לצרכים ייחודיים של בתי ספר, קהילות ויישובים.

יכולת השיתופיות שנוצרה בעקבות ההתפתחות הטכנולוגית תרמה לצמיחתן של קהילות לומדות ברשת המהוות את המנוע להיווצרותן של "חממות פיתוח" לרעיונות ויוזמות חדשניות. קהילות של מורים מקצועיים, מחנכים, וקהילות המשלבות אנשי אקדמיה עם אנשי הוראה ותלמידים מהוות מקום מפגש לשיח פדגוגי מפרה מעודד ומעצים.

במזכירות הפדגוגית, מעודדים פיתוח של חדשנות בפדגוגיה הבאה לידי ביטוי בגיוון של דרכי הוראה, למידה והערכה ובכללן כאלה המשלבות פיתוח חשיבה, למידה בדרך החקר, למידת עמיתים, ופדגוגיה דיגיטלית. הכוונה להציע מספר רב של אופציות המתאימות לאוכלוסיות שונות של מורים ותלמידים או ללימוד של נושאים שונים בדרכים מגוונות וזאת על מנת שהלמידה תהיה משמעותית יותר עבור תלמידים רבים.

אנו מעודדים יוזמות הבאות מהמטה ומהשדה על ידי הצפתן והפצתן באופן שיעודד צמיחתם של רעיונות חדשים שיתרמו להרחבת מעגלי החדשנות והיצירתיות שילכו ויתרחבו ויגיעו לכלל המערכת.

העשייה שבאה לידי ביטוי בחוברת זו משקפת תהליכים כאלו של יוזמות מקומיות בשדה – חלקן בשילוב הנחייה וסיוע מן המזכירות הפדגוגית. יום העיון מאפשר חשיפת עשייה זו ומתן במה להפצתה.

יישר כוח לכל המורות והמורים שהיצירתיות וחדוות ההוראה שלהם יצרו גן פורח כזה של חדשנות בפדגוגיה!

יבורכו המדריכים, צוות היחידה לפיתוח החשיבה והחקר, מובילי הפדגוגיה הדיגיטלית ומנהלי תחומי הדעת [מפמ"רים] במזכירות הפדגוגית שפתחו פתח, סייעו טפחו וקדמו חדשנות זו.

יישר כוח לרשויות המקומיות שמחפשות לקדם את מערכת החינוך שלהן באמצעות חדשנות פדגוגית מתמשכת ומטפחים גם יוזמות מקומיות כאלו.

פרופ' עפרה מייזלס, יו"ר המזכירות הפדגוגית

סגנית יו"ר המזכירות הפדגוגית ומנהלת אגף א' לפיתוח פדגוגי, הגב' דליה פניג

רעיון "חכמת ההמונים", שמרבים להשתמש בו בעידן התקשורת האינטרנטית, גורס שחכמתו של ההמון גדולה, בתנאים מסוימים, מחכמתו של המומחה היחיד.

למושג חכמת ההמונים קדמו הביטויים "מִפְּל מִלְמָדִי הַשָּׂפָלָתִי" (תהילים קי"ט), ו - "איזהו חכם? - הלומד מכל אדם" (מסכת אבות).

בחוברת התקצירים שלפניכם, העוסקת ב"חדשנות בפדגוגיה", הביטויים הנזכרים לעיל באים לידי ביטוי הלכה למעשה. תוכלו למצוא בחוברת יוזמות מתחום פיתוח החשיבה ולמידה בדרך החקר המשלבים למידת עמיתים ופדגוגיה דיגיטלית, קורמים עור וגידים בתחומי דעת שונים ובאוכלוסיות מגוונות. יוזמות אלה, חלקן בהובלת אגף א' לפיתוח פדגוגי במזכירות הפדגוגית, וחלקן יוזמות של מנהלים ומורים מכל רחבי הארץ, מכל המגזרים ומכל שלבי החינוך.

אגף א' לפיתוח פדגוגי במזכירות הפדגוגית הינו אגף רוחבי הכולל את התחומים הפדגוגיים המשותפים לכל האגפים והיחידות במזכירות הפדגוגית, לכל מקצועות הלימוד, לכל שכבות הגיל ולכל מגזרי האוכלוסייה.

האגף שם לו למטרה להביא לחדוות הלמידה על ידי טיפוח הסקרנות הטבעית, להקנות את מיומנויות המאה ה-21 ולשמר ולהעמיק ערכים מקומיים ועולמיים.

האגף מתמקד בחדשנות בפדגוגיה הבאה לידי ביטוי בשילוב **פדגוגיה דיגיטלית** ו**חינוך לחשיבה וחקר בתחומי הדעת**.

בהזדמנות זו ברצוני להודות מעומק לב לכל חברי האגף העושים עבודה מקצועית ומסורה.

ישר כוח מיוחד על הובלת הנושא וקידום הכנס "חדשנות בפדגוגיה" לעדה רוזנברג, לצוות החינוך לחשיבה ולמובילי הפדגוגיה הדיגיטלית.

דליה פניג, סגנית יו"ר המזכירות הפדגוגית ומנהלת אגף א' לפיתוח פדגוגי

ממונה פיתוח והערכת לתכניות לימודים, ד"ר זהבה לזרוביץ

פדגוגיה בסביבה דיגיטלית - מחזון ליישום

כבר במקורות נמצא את ההמלצה להתחדש ללא הפסקה. דרשו חז"ל "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" (רש"י, דברים כ"ו ט"ז) כלומר יש להתנהל בתנועה קבועה של התחדשות. זה נכון בכל התחומים ונכון במיוחד בתחום המכשיר את דור העתיד – תחום החינוך וההוראה.

פדגוגיה בסביבה דיגיטלית מתאפיינת בתהליכי הוראה-למידה-הערכה חדשניים העושים שימוש מושכל בכלים שהעולם הדיגיטלי מזמן ותורמת להבניית מיומנויות הנדרשות מבוגר מערכת החינוך בתקופתנו.

הפדגוגיה הדיגיטלית מאפשרת שינוי משמעותי של סביבת הלמידה ודרכי הלמידה עקב הנגישות למקורות מידע ויכולת ניהול של מידע הפורצים את גבולות המרחב והזמן. כך יכולה להתקיים תרבות של שיח רחב, דיאלוג ביקורתי ואוריינות מידע ("מידענות") תוך שימוש בטכנולוגיית תקשוב (איסוף מידע, עיבוד מידע, ניתוח והערכתו, פרסום והפצה).

בנוסף, הפדגוגיה בסביבה דיגיטלית מייעלת, מחזקת ומעצימה את האפשרויות ל:

- בניית ידע במגוון נקודות מבט וייצוגו בדרכים שונות כגון: תמונה, סרטון, מאמר ועוד.
 - טיפוח לומד פעיל ועצמאי המעורב בתהליכי הלמידה שלו ושותף בעבודת צוות.
 - תקשורת רב-ערוצית במגוון אפשרויות: מורה – תלמיד – קבוצה – אחר.
 - שינויים בתפקיד המורה כמנחה ומתווך ולא מקור הידע בלבד.
- מערכת החינוך בישראל כמו מדינות רבות ברחבי העולם, רואה חשיבות וצורך בפיתוח פדגוגיה בסביבה דיגיטלית. המזכירות הפדגוגית מובילה את הפדגוגיה הדיגיטלית במערכת החינוך בשנים האחרונות בכמה מישורים: בתכנון תכניות לימודים, בתכנון תכניות הוראה-למידה-הערכה, בפיתוח חומרי למידה, ובפיתוח מקצועי של מורים.
- בשנה האחרונה אגף א' לפיתוח פדגוגי במזכירות הפדגוגית הקים צוות מוביל פדגוגיה דיגיטלית. צוות זה מקדם את שילוב הפדגוגיה הדיגיטלית בפעולות שונות:

- שותף למנהלי תחומי הדעת השונים בהקמת קהילות מורים ברשתות חברתיות.
- מנחה מדריכים בתחומי הדעת השונים להבנת השינוי והייחודיות הטמונים בפדגוגיה בסביבה דיגיטלית ומדגים כלים שיתופיים ואפשרויות ליישום של פדגוגיה דיגיטלית.
- משתלב בהשתלמויות מורים בהצגת פדגוגיה בסביבה דיגיטלית בהוראה.
- דואג להעלאה של פריטי ידע לפורטל התוכן הדיגיטלי בתחומי דעת שונים.
- מאתר בתי ספר מדגימים פדגוגיה בסביבה דיגיטלית שיכולים לשמש כמודל ליישום הפדגוגיה החדשנית באופנים שונים ומגוונים בהתאם לאופי בית הספר וייחודו.

תקוותנו שהפדגוגיה בסביבה דיגיטלית תהפוך את חוויית הלמידה למשמעותית ורלוונטית.

ד"ר זהבה לזרוביץ, ממונה פיתוח והערכת תכניות לימודים

אחראית תחום חינוך לחשיבה, הגב' עדה רוזנברג

חינוך לחשיבה ולמידה בדרך החקר – מדיניות והטמעה

"היינו רוצים שצעירים ובוגרים יהיו אנשים חושבים באופן פעיל, ביקורתיים כאשר הם מתמודדים עם שמועה לא סבירה ושכלתניים כאשר פותרים בעיה" (דיויד פרקינס 2004)

מדיניות החינוך לחשיבה מהותה בהקניית אסטרטגיות חשיבה משולבות בתוך תחומי הדעת, תוך חיזוק תשתית הידע והבנה מעמיקה של התכנים. מדינות רבות כולל ישראל, רואות בחינוך לחשיבה מטרה חינוכית חשובה ומתמודדות עם האתגר המורכב הכרוך בהטמעת הגישה.

המזכירות הפדגוגית מובילה מדיניות זו במהלך השנים האחרונות, באמצעות מפמ"רים ממגוון תחומי דעת ובאמצעות מפקחים, מנהלים, מדריכים וצוותי מורים במטרה לקדם בבתי הספר **תרבות של חשיבה ולמידה בדרך החקר**.

ההנחה היא שניתן להכניס **שינוי משמעותי בדרכי ההוראה-למידה-הערכה** באמצעות **עבודה מערכתית בית ספרית, המשלבת פיתוח חשיבה וחקר בתחומי הדעת**. זאת בהובלת מנהלי בתי ספר וצוותים בתיאום עם נציגות המחוז והמפקחים הכוללים.

שינוי פדגוגי זה מזמן חשיבה פעילה ומאתגרת של התלמידים וכולל הקניית שפת החשיבה, אסטרטגיות חשיבה ועידוד יכולות מטה-קוגניטיביות. כל אלה תורמים לפיתוח לומד עצמאי בעל יכולות חשיבה גבוהות, ומאפשרות רכישה ויצירה של ידע חדש תוך הפעלת שיקול דעת, הצדקת ידע והערכתו. התלמידים מעורבים ופעילים בחיפוש אחר מענה לשאלות אותן הם שואלים על תכנים מתכנית הלימודים או על סוגיות מחיי היומיום, תוך הפעלת מגוון יכולות למידה וחשיבה.

גישת הוראה-למידה-הערכה זו תורמת גם למורים המובילים את תלמידיהם ובדרך זו מועשרים בחוויות הוראה חדשות ולעיתים מרגשות.

קיימים הרבה מודלים בשטח כגון **חשיבה גלויה** [visible thinking], **למידה באמצעות פרויקטים** [PBL], **קהילות חשיבה**, **שילוב אסטרטגיות חשיבה בתכנים והלמידה בדרך החקר**. הלמידה בדרך החקר היא אחת הדרכים המרכזיות המשלבת תהליכי חשיבה ומאפשרת רכישה ויצירה של **ידע חדש** תוך הפעלת שיקול דעת, חשיבה יצירתית וחשיבה ביקורתית כל זאת מתוך מוטיבציה ועניין. במהלך הלמידה בדרך החקר מיישמים התלמידים **אסטרטגיות חשיבה שונות** כגון: שאילת שאלות וניסוח שאלה מובילה, איתור, איסוף והערכת מידע, מיזוג מידע ממקורות שונים, בחירת שיטת המחקר, עיבוד וארגון המידע, כתיבת טיעון מנומק, הסקת מסקנות ותובנות להמשך. **התהליך והתוצרים מוצגים במגוון דרכים**: פורטפוליו, עבודה כתובה, הצגה בפני עמיתים, פוסטרים, כרזות ועוד, והתלמידים נדרשים להפגין יכולות של ייצוג והצגת ידע בכתב ובעל-פה.

למידה המשלבת חשיבה וחקר שונה מדרכי הלמידה השגרתיות בבית הספר, השוני בא לידי ביטוי בהיבטים שונים כגון: סביבות הלמידה, דיאלוג מורה תלמיד, מעורבות הלומד (אחריות, הובלת

הלמידה), עבודה בצוות, יכולת בחירה (בתכנים, בדרכי החקר, בדרכי ההצגה) ודרכי ההערכה (משוב, דיאלוג).

תהליך הלמידה בדרך החקר ועבודת החקר יכולים להיות מרכיב משמעותי בהערכה הכוללת של הישגי התלמיד ואף להחליף בחינה בכתב באותו מקצוע. "המטרה היא שכל תלמיד, החל מחטיבת הביניים יתנסה בשני תהליכי חקר בשנה בהיקפים שונים, שיתבצעו בשני תחומי דעת שונים." [ראו חוזר מנכ"ל, סט/1(א), הוראות קבע, התחדשות תהליכי ההוראה, הלמידה וההערכה בבית הספר העל-יסודי, ספטמבר 2008].

בחטיבה העליונה במקצועות החובה, תלמיד יכול להמיר היבחנות בבחינת בגרות חובה בהיקף של 2 יח"ל, בעבודת חקר באחד מחלק ממקצועות החובה הבאים: **ספרות, אזרחות, היסטוריה ותנ"ך**. שילוב תהליך החקר בתחום הדעת נפרש על פני שתי שנות לימוד. התלמידים לומדים את הנושאים הדיסציפלינאריים, תוך הדגשת ההיבט המחקרי ונבחנים עליהם בבחינת בגרות פנימית. בהמשך התלמידים מתארגנים **בקבוצות** [עד 3 תלמידים בקבוצה], חוקרים נושא שבחרו ומגישים את תוצר הלמידה לקראת סוף השנה השנייה. התהליך מלווה בהנחיה צמודה של מורה הכיתה במהלך השיעורים. המורים מקבלים תמיכה ולווי של המפמ"ר והדרכה בית ספרית מטעמו.

בשנת הלימודים תשע"ג תכנית זו מקיפה 26 בתי ספר (בחלק מבי"ס בשני מקצועות), כ 2360 תלמידים.

לקראת תשע"ד אנו מתכוונים להרחיב את מספר בתי הספר השותפים לתכנית. בתי ספר המעוניינים יפנו למפמ"ר הרלוונטי או לעדה רוזנברג [adaro@education.gov.il].

בחטיבה עליונה במקצועות הבחירה קיימות מבחר יחידות חקר ודרכי הערכה חלופיות במגוון תחומי דעת ובהיקפים שונים.

המזכירות הפדגוגית מקדמת את החינוך לחשיבה החל מהגיל הרך ואת הלמידה בדרך החקר בחינוך העל יסודי בכל תחומי הדעת. המהלך כולל הכשרת מדריכים, **פיתוח מקצועי** של צוות מוביל בבית הספר ושל המורים השותפים לתהליך **והנחייה ולווי של המורים** במסגרת של **הדרכה בית ספרית**.

חוברת זו מציגה תהליכים שונים ומגוונים ליישום תהליכי חשיבה ולמידה בדרך החקר המתקיימים במערכת בתמיכה והובלה של המזכירות הפדגוגית.

בתי הספר נמצאים בשלבים שונים של ההטמעה. התקצירים משקפים היבטים שונים של העשייה וניתן ללמוד מהם על מודלים שונים של הטמעה, דוגמאות לתהליכים ושילובים בתחומי הדעת וכן על קשיים ותובנות. **הערכה לכל השותפים למהלך**.

עדה רוזנברג, אחראית תחום חינוך לחשיבה, אגף אי לפיתוח פדגוגי

תודה והערכה על עבודה מקצועית ואסירות לקידום החשיבה והחקר באוסדות החינוך לרות אבא
רכנת החשיבה ביסודי למירי אורן, רכנת החקר בחט"ב, לאתי אפרמוביץ, רכנת החקר בחט"א
לעפרה קאדר אבאריה רכז חממות חשיבה ולכל מדריכי החשיבה והחקר. לילות החינוך לחשיבה
ד"ר שלומית טינורס, ורד אלפונז, מרה פאלף וצנתליס. למפמ"רים, למפקחים ולמנהלים
התומכים ומאפשרים וכאופן למורים על העבודה המקצועית בהובלת התהליך במערכת.

חינוך לחשיבה בקדם יסודי

מוסדות : גני ילדים ישובים : באר יעקב, גדרה, רחובות, נס ציונה, נשר, עכו, דליית אל-כרמל, עוספיה, מגדל העמק, פורדיס, חיפה, טבעון ונופית מחוזות : מרכז, חיפה והצפון שם מפקחות הגנים : נאוה ראובן, יהודית גרין, אפרת ברק, רחל תרזי, ענת קדם, אנה עוויסאת שם המדריכות : כיתה שובלי ושפרה אטישקין
--

פיתוח התפיסה החזותית אצל ילדי הגן באמצעות תכנית אגם

מטרת התכנית לפיתוח התפיסה החזותית היא חינוך העין, כלומר לאפשר לילדים להבין ולקלוט את עולם הצורות הסובב אותם, להכיר את היסודות הבסיסיים שבו, להבחין בשינויים דינאמיים בו, לשלוט בעולם הצורות תוך יכולת לשנותו ולפתח יצירתיות. הגנים הפועלים בתכנית משלבים את תחומי הדעת ; אמנות, מתמטיקה, מוזיקה, אוריינות ותנועה. התנסויות הלמידה של הילדים מתרחשות תוך כדי חקר וגילוי עולם המושגים.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: מתמטיקה

נושא: מעבר מנקודה חסרת מימדים אל הקו בעל מימד אחד

אוכלוסיית יעד: ילדי גן חובה

תיאור קצר של הפעילות: מטרת הפעילות : היכרות, זיהוי ושיום קווים, פיתוח יצירתיות, דמיון ועבודת צוות. מהלך : על הרצפה מונח בריסטול גדול. הגננת יושבת עם 5 ילדים סביב הבריסטול. אחד הילדים מגלגל גולה על פני הבריסטול. הגננת שואלת : אם הגולה הייתה משאירה סימן, איך היה נראה הסימן? (קו) ילד אחד עובר על הקו הדמיוני באצבע, וילד שני עוקב אחריו בטוש (אחר הקו). הגננת נותנת לכל ילד גולה. כל ילד בתורו מגלגל את הגולה על פני הנייר, מסמן באצבע את הקו הדמיוני ומסרטט בטוש את הקו. הילדים מתבוננים בקווים השונים ש"יצרו" הגולות ומנסים לשיים אותם. הילדים אמרו : מסלול, קו, קו מפותל, קו ישר, קו מתחלף. הגננת מדייקת במונחים : קו עקום, קו ישר וקו משתנה. הפעילות מעודדת ליצירתיות, מפתחת דמיון, מחזקת עבודת צוות ומזמנת היכרות, זיהוי ושיום קווים.

תובנות לעתיד: נתמקד בתהליכים המקדמים את הילדים בתחומי הלמידה השונים בכלל בגיאומטריה בפרט.

מדברי הילדים והגננות

ילדים : "אעשה את הפעילות הזאת גם בבית", "אהבתי לגלגל את הגולות", "אף פעם לא חשבתי שגולה עושה קווים".

גננות : " ילד מופנם ושקט שנמנע מיצירה (עקב בעיות מוטוריות) היה מוכן להתנסות ביצירה".
 "ילדה הכינה כרטיסים עליהם קווים שונים וביקשה מהילדים למיין את הכרטיסים הללו.
 הילדים שיתפו איתה פעולה ונהנו".

"ילד דובר רוסית בלבד, למד את שמות הצבעים, הצורות והגדלים והעשיר את אוצר המילים"

ליצירת קשר: גב' לאה אילני - המחלקה להוראת המדעים-מכון ויצמן למדע

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם הגן: **ברק**
סמל מוסד: **317875**
ישוב: **מודיעין**
מחוז: **ירושלים**
שם מנהל/גננת: **יהודית פיש**
שם מפקח/ת: **ציונה בן חמו**
שם המדריך/ה: **צביה בר שלום**
שותפים לתהליך: **צוות הגן**

גן ברק, מודיעין - חקר בדרכי אבות

בגן ממ"ד ברק מקדמת הגננת יהודית שיח פדגוגי מיטבי תוך יישום תהליכי הבניית ידע, תהליכי תיווך ויצירת מוטיבציה להבנה מעמיקה של התכנים הנלמדים. הילדים נחשפים לשימוש באסטרטגיות חשיבה מסדר גבוה כגון: שאילת שאלות, השערת השערות, הסקת מסקנות, השוואה, מיון וייצוג מידע ו/או ידע בדרכים מגוונות. הלמידה מתקיימת בכל המסגרות הקבועות בסדר היום בגן, בשימוש בשיטות הוראה מגוונות ומאתגרות.

דוגמה לפעילות

נושא/תחום דעת: סיפורי תורה בגן / מקרא

אוכלוסיית יעד: גן חובה

תיאור קצר של הפעילות: הוראת התורה בגן חושפת את הילדים למקורות יהודיים ראשוניים ופותחת צוהר לחקר המורשת היהודית לאור חיזוק האמונה בגן הממ"ד. היחידה "בעקבות מסעות במדבר" מזמנת חוויית למידה פעילה של סיפורי התורה. הילדים חוקרים את מסעות אבותינו לארץ ישראל תוך התייחסות להיבט הגיאוגרפי ארגוני מחד והערכי מאידך. משה מצווה על סדר חנייה ואופן נסיעה מדויק של בני ישראל, תבנית של שלושה מעגלים: החל מבני ישראל איש על דגלו במעגל החיצוני, הלוויים בפנימי יותר, ועד המרכז בו שוכן משכן ה'. תבנית מדויקת זו מזמנת למידת חקר הן ברמת הגננת והן ברמת הילדים תוך שימוש באסטרטגיות לטיפול חשיבה מסדר גבוה. הילדים העלו השערות להתארגנות חניה במדבר, השוו בין שבטי ישראל, חיברו ידע קודם עם ידע חדש ושאלו שאלות המזמנות פעילות חקר תוך שימוש במקורות ראשוניים ומשניים.

תובנות לעתיד: הרחבת היריעה של ייצוג הידע ו/או המידע מעבר לייצוג מוחשי, להתנסות גם בייצוג דו מימדי וחד מימדי.

מדברי הילדים

ילד א: "אם אנחנו לא מבינים אפשר לשאול את החכמים, אולי את רש"י".

ילד ב: "אנחנו נדע לסדר את הכוונים בחניה אם נשתמש במצפן, או שנבדוק לפי השלטים שתלינו בגן".

ילד ג: "אנחנו מבריקים הברקות בגן ברק"

ליצירת קשר: יהודית פיש, גננת jodi@012.net.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

גן הדס, מודיעין - מי יודע? מודיעין!

בגן הדס 33 ילדים צעירים בגילם, שעבורם הלמידה לאורך סדר היום המובנה בגן צריכה להיות משמעותית וקרובה לעולמם. דרכי ההוראה והלמידה בגן מאופיינים ברב מימדיות: במימד החושי, במימד השמיעתי ובמימד הוויזואלי כך שכל למידת חקר תהא נגישה ויעילה לילדים בגן. תכנון של פרויקטים קצרי טווח המשלבים פעילויות חקר מאפשרים יכולת קבלת תוצאות בטווח הקרוב והעלאת מוטיבציה לשיתוף פעולה בתהליכים מעין אלו.

דוגמה לפעילות

נושא/תחום דעת: העיר שלי מודיעין / מדעי הסביבה
אוכלוסיית יעד: גן טרום טרום חובה

תיאור קצר של הפעילות: פעילות החקר להכרת העיר מודיעין נפתחה בשלב שאילת שאלות על מנת להניע את הילדים לתגובה פעילה בהתייחס למידע "העיר מודיעין" המזמן חקר. בשלב הבא הילדים התבקשו להביא תמונה של מקום בעיר שבו הם אוהבים לשהות/ לבקר ולספר מדוע. חלק מן התמונות הראו את הנוף השלם וחלקן הראו יחידת נוף חלקית, הילדים היו צריכים לשער היכן צולמה התמונה תוך מתן תשובות אפשריות והסברים אפשריים בהתאם. שלב זה אף זימן לילדים שימוש באסטרטגיה של העלאת מגוון נקודות מבט- ילדים שונים יכולים לחשוב אחרת על אותו מקום. הילדים התנסו באסטרטגיה של מיון התמונות למקומות סגורים במבנה או מקומות פתוחים, דרך להבנה טובה יותר של רכיבי המידע וההבדלים ביניהם. באמצעות דיאגרמה הילדים ייצגו את המידע "איזה מקום אני הכי אוהב בעירי מודיעין?" וקינחו סיור בסביבה הקרובה.

תובנות לעתיד: שימוש באסטרטגית ההשוואה תקדם הבנה טובה יותר של רכיבי המידע ושל ההבדלים ביניהם.

מדברי הגננת:

שילוב אסטרטגיות לטיפול חשיבה מסדר גבוה אפשרו לי כגננת להפעיל תכנית מאתגרת שבאמצעותה מכירים הילדים טוב יותר את עירם בשילוב רכישת מיומנויות וכלים ללמידה עתידית.

ליצירת קשר: ליאור נחמיה גננת: liorneh@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם הגן: גן קיפוד - שפה
סמל מוסד: 187872
ישוב: ירושלים
מחוז: ירושלים
שם מנהל/גננת: נורית אליאב
שם מפקח/ת: אורלי שביט מימרן
שם המדריך/ה: דנה דפני
שותפים לתהליך: דפנה גוטמן ויפה גאון, וצוות "מתווה, המרכז לפיתוח ושילוב האמנויות
בחינוך"

גן קיפוד, ירושלים - למה דגל? מהו סמל, והאם ניתן להחליפו?

גן שפה "קיפוד" מונה 12 ילדים ילידי 2006, 2007, המאופיינים בלקויות שפה, קשב וריכוז, וקשיים על רקע רגשי. אחד הכלים המרכזיים שלי בבניית מערכי שיעור לפיתוח חשיבה, המותאמים ליכולות הילדים, לקוח גישתו של מריון בלאנק, העוסקת בהקניית שפה מתוך חשיבה. התוכנית מבוססת על ההמחשה הויזואלית הן כדי לאפשר לילדים שליפת שפה אוטומטית יותר, והן כציוני דרך אל ידע מתוכנן. וכן על הבניה וצמצום על מנת למנוע אסוציאטיביות לא רלוונטית.

דוגמה לפעילות

נושא/תחום דעת: "הדגל", במסגרת הלמידה על יום העצמאות למדינת ישראל.
שותפים לתהליך: דפנה גוטמן, יפה גאון וצוות "מתווה- המרכז לפיתוח ושילוב האמנויות בחינוך".
אוכלוסיית יעד: ילדי הגן ילידי 2006 המאופיינים בלקויות שפה, קשב וריכוז, וקשיים על רקע רגשי.
תיאור קצר של הפעילות: מטרת הפעילות הינה יצירת הבנה אצל הילד מהי משמעות הסמלים המאוירים על דגל ישראל, זיהוי מקור מאגר הסמלים ממנו נלקחו (המסורת היהודית), וטיפול החשיבה ויצירתיות. הפעילות מעלה בפני הילד את האפשרות כי ניתן היה לבחור סמלים אחרים מהמאגר היהודי וליצור דגל אחר למדינת ישראל, ומבקשת מהם ליצור "דגל ישראל שלי". הצגתי לילדים את דגל המדינה וביקשתי מהם לתאר, "מה אתם רואים?" "מה הצורות מזכירות לכם?" תוך שימוש בשאלה "מה עוד?". הילדים הציעו תשובות רבות ומגוונות, אותן צמצמתי כך שיבינו כי הסמלים בדגל לקוחים מעולם היהדות. בהמשך נתבקשו הילדים לצייר "דגל ישראל שלי", כדי להרחיב את רעיונותיהם הצגתי בפניהם דגלי מדינות אחרות בעלי חלוקה מרחבית שונה מהדגל שלנו. בכל שלב של הציור כל ילד הסביר את משמעות הדגל שלו, ובדקנו את הקשרים בין יצירותיהם למאגר הסמלים היהודי.

תובנות לעתיד: פעילות כזו מתאימה לקבוצת ילדים קטנה. מצאתי ששילוב בין מספר שיטות וטכניקות לפיתוח ולעירור החשיבה מאתגרת את הילדים מחד, ומאידך מאפשרת לכל ילד להביא עצמו לידי ביטוי, מתוך סגנון החשיבה והיצירה האישי שלו.

מדברי הורים וילדים:
אמא: "כל הכבוד להם (לילדים) ולך. הם ידעו להגיד בדיוק מה עשיתם!"
תיאור דגל של אחד הילדים: "ציירתי את בית המקדש וזה האור שיוצא ממנו כי כל היהודים מתפללים אליו. הרצל ומשה פה ופה כי הם הביאו את היהודים לישראל. וזה המכבים והמגן כדי שתמיד ננצח. ומסביב הים שלנו."

ליצירת קשר: נורית אליאב, גננת nuritel@012.net.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם הגן : רקפת
סמל מוסד : 126854
ישוב : אלון שבות
מחוז : ירושלים
שם מנהל/גננת : כרמלה יהב תמם
שם מפקח/ת : דבורה אבן צור
שם המדריך/ה : צביה בר שלום
שותפים לתהליך : צוות הגן

גן רקפת, אלון שבות - יעצור! חשוב!

בגן רקפת משלבת הגננת כרמלה פעילויות סביב דילמות חברתיות העולות בסיפורי המקרא. הילדים נוקטים עמדה ומעלים טענות מנומקות- טיעונים המייצגים את עמדתם בנושא. הלמידה מתקיימת שלושה מעגלים : 1. עצור חשוב!- בניית דיאלוג בעקבות הסיפור המקראי 2. מציאת הקשרים בין מקורות ראשוניים ומקורות משניים 3. חושבים אומנות- דרכים באומנות להבעת רעיון משמעותי מתוך הסיפור המקראי.

דוגמה לפעילות

נושא/תחום דעת: גירוש הגר /מקרא - כישורי חיים
אוכלוסיית יעד: גן חובה

תיאור קצר של הפעילות: במרכז היחידה הסיפורית "גירוש הגר" עומדת דילמה מוסרית. השימוש במעגלי חשיבה רחבים מעלה מספר נקודות מבט על האירוע. מעגל ראשוני- עצור חשוב! דרכו של ישמעאל קשה לשרה היא נוקטת בפעולה של עצור, חשוב! ומקבלת החלטה. הסיטואציה טעונה רגשית אי לכך מוצפים רגשות הדמויות הקשורות באירוע על ידי השלמת פערים- של טקסט שאינו כתוב : מה הרגישו הדמויות המעורבות? והעברת הטקסט המקראי מגוף שלישי לגוף ראשון לשם יצירת דיאלוג בין הדמויות והמחזות. במעגל השני נערך חיבור בין המקור הראשוני- התורה לבין מקור משני- מתוך "פרשת העקידה" בסידור רבנו של עולם כמו שפבש אברהם אבינו את רחמי לעשות רצונך בלבב שלם. כן יכבשו רחמיך את פצצת מעלינו....". אברהם אבינו צריך היה לכבוש רחמיו ולעשות מעשה שאינו טבעי, נאחזים אנו בזכותו של אברהם שעמד בציווי קשה זה ומבקשים את חסדי האל. המעגל השלישי פותח חלון לאומנות והרחבת הטקסט. הילדים עורכים דיון מלווה בתהליכי תיווך בעקבות ציורו של רמברנט "גירוש הגר".

תובנות לעתיד

מתן דגש על פיתוח אסטרטגיית ההשוואה- בין דמויות, אירועים ויצירות אומנות.

מדברי ילדים

ילדה : "אנחנו עוצרים וחושבים ואחר כך עושים".

ילד : "זו תמונה כמו שראיתי במוזיאון וכבר הבנתי הכל".

ליצירת קשר: carmela101@neto.net.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

חינוך לחשיבה ביסודי

אבו גוש - שינוי בתפיסה המערכתית בערבית ובערבית

בית ספרנו הצטרף לתכנית "חינוך לחשיבה" בשנת תשע"ג. יחד עם המורים הוחלט ליישם את התכנית במקצועות הערבית והעברית. בחרנו להתמקד בהקניית אסטרטגיה של שאילת שאלות ובפיתוח שאלון לאיסוף מידע, לעבד נתונים, להפיק לקחים ולנסח מסקנות. התלמידים בכיתות ד' עד ו' התנסו בתהליכים חקרניים והכינו עבודות מיני חקר. העבודות שהתלמידים כתבו והפיקו מהוות חלק מהערכה אלטרנטיבית, כך שהעבודה המוגשת מחליפה את המבחן החודשי ומשוכללת בהערכה המסכמת.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: ערבית ועברית

נושא: מנהיגות מקומית

אוכלוסיית יעד: תלמידי כיתות ד' עד ו'

תיאור קצר של הפעילות: בחרנו בנושא השנתי "מנהיגות פורצת דרך". התלמידים התנסו באסטרטגיות שאילת שאלות והשוואה. כל קבוצה בחרה בסוגיה שאיתה היא מזדהה ומעוניינת לחקור. כל הסוגיות שנבחרו קשורות לתחומים והיבטים שונים של מנהיגות. התלמידים דנו ביניהם, ובתמיכת המורים נסחו שאלות ממוקדות הדורשות חקר. כדי לענות על השאלות בנו שאלון לאיסוף מידע וראיינו בעלי מקצועות מקומיים שונים. התלמידים נסחו שאלות לראיון בהלימה לשאלת החקר שניסחו. בתחילת הדרך התלמידים התנסו ביצירת פרוספקט לאישיות הנבחרת ותורגלו איך לראיין אותה וליצור עבודת מיני חקר. התלמידים הסיקו מסקנות אשר התבססו על ממצאי החקר ועל הרקע התיאורטי. התלמידים הציגו את עבודתם במצגת ובפוסטרים, שהוצגו בפני הכיתה ובפני ההורים ביריד החקר בבית הספר, זאת בנוסף לעבודה הכתובה.

תובנות לעתיד

התוכנית תתרחב בעתיד לתחומי דעת שונים נוספים. צוות בית הספר ישתתף בהשתלמות בית ספרית לכלל המורים בבית הספר בשיתוף ההורים.

מדברי מורים ותלמידים

התלמידים הביעו שביעות רצון ואמרו שזו שיטה חדשה לקבלת מידע מעבר לספרים שנושאים בתיק. המורים גם הם התרשמו לטובה מתהליכי הלמידה.

ליצירת קשר: נור חטיב, מנהלת בית הספר: nour2127@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

אור, כפר אורנים - מניצני חשיבה לעבודת חקר בבית ספר אור

ביה"ס אור הינו ביה"ס יסודי, שמונה שנתי קהילתי, הפועל בישוב כפר האורנים. בביה"ס כ- 600 תלמידים, וצוות המונה 45 מורים ומורות. ביה"ס שואף לאפשר מיצוי יכולותיו וכישוריו של כל תלמיד, וככזה מופעל בו מערך תמיכה מפותח הן לקשיים לימודיים והן לקשיים רגשיים. בשנת הלימודים תשע"ב, קיבלנו הדרכה בנושא פיתוח חשיבה שעיקרו תמיכה במטרה זו ובהשגתה. בשנת הלימודים הנוכחית עסקנו בבניית שיעורים עתירי חשיבה, המזמנים לתלמידים שאילת שאלות, מיון שאלות, פיתוח שאלות חקר, מיזוג טקסטים, השוואה בין סוגי טקסטים וכתובת עבודת חקר, בתחומי לימוד מגוונים. בהוראה מסוג זה ניתנות אפשרויות שונות ומגוונות לקשת התלמידים הרחבה המצויה בביה"ס.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: שפה – במסגרת יחידה בנושא חופש הביטוי (בקישור ליום הזיכרון לרצח יצחק רבין)

נושא: בודקים את גבולות חופש הביטוי

אוכלוסיית יעד: כתות ה'

תיאור קצר של הפעילות: הפעילות עסקה בברור מושגים הקשורים לגבולות חופש הביטוי באמצעות שאילת שאלות ודיון. לפני התלמידים הוצב לוח קיר גדול במיוחד עליו נתלו מושגים הקשורים לחופש, סבלנות דמוקרטיה ועוד. בנוסף, נתלה דף לבן ריק וסימני שאלה רבים, שנועדו לייצר סקרנות מחד, ולאפשר לתלמידים להוסיף מושגים אישיים המתקשרים לנושא מאידך. התלמידים התנסו ברוטינת החשיבה " מה אתה רואה? מה אתה חושב? אלו תהיות/שאלות מתעוררות אצלך?" הם התבקשו לרשום לפחות 10 שאלות. בסיכום השיעור התלמידים חולקו לקבוצות שכל אחת התמקדה באחד מהמושגים. נערך דיון במשמעות המושגים, בקשר ביניהם ובסוגיות שהעלו.

תובנות לעתיד

להקנות ולפתח כישורים שיאפשרו לתלמידים ללמוד בגישה חקרנית כבר בכיתות היסוד. לפתח כישורים ומיומנויות מסדר גבוה כגון: שאילת שאלות, פיתוח שאלות חקר, מיזוג טקסטים ועוד.

מדברי מורים ותלמידים

המורים והתלמידים מעידים על רוח חדשה ומרעננת של אופן הלמידה. תפקידו של המורה השתנה והפך למדריך ומנחה בתהליכי הלמידה. וזאת בשל העובדה שהתלמידים התנסו בתהליכים ובכלים ללמידה מסוג אחר.

ליצירת קשר: מימי שמש, מנהלת - mimash100@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

אורים, קריית ים - חינוך לחשיבה כדרך חיים

בית ספר קהילתי "אורים" הינו בית ספר יסודי. בית הספר משתתף זו השנה השלישית בתוכנית "חינוך לחשיבה". השנה מקבלים הנחייה כעשרה מורים והם מפיצים את התכנים בין כלל מורי בית הספר, 30 אנשי צוות. התוכנית מיושמת בכל הכיתות מ' א' עד ו' 16 כיתות, כולל שלוש כיתות חינוך מיוחד, 372 תלמידים. חינוך לחשיבה החשיבה נעשה בתחומי דעת שונים: ספרות, מדע וטכנולוגיה, תנ"ך, אנגלית, מתמטיקה, היסטוריה ותרבות ישראל.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: חינוך לשוני

נושא: צרכנות נבונה

אוכלוסיית יעד: תלמידי כיתות ה'

תיאור קצר של הפעילות: יחידת הלימוד "צרכנות נבונה" נלמדה השנה באופן ייחודי, תוך דגש על פיתוח חשיבה ביקורתית ובשימוש בכלים מקוונים. היחידה נפתחה בצפייה בסרטון וברור המושג "תרבות צריכה", הבנה והגדרה, דיון והבעת עמדה אישית. התלמידים עבדו במשימה שיתופית בזוגות, וכתבו תוצר טיעוני על פי מחוון. הכתיבה הטיעונית עסקה בבחירת מוצר נחוץ, שאי אפשר בלעדיו. התלמידים כתבו משוב ורפלקציה באמצעות כלי חשיבה חשמלי (חיובי, שלילי, מעניין ולימודי). בהמשך היחידה נחשפו התלמידים למגוון מצבי אינטראקציה בין בעלי העסקים לצרכנים. התלמידים למדו להביע עמדות מנומקות בעל פה ובכתב ונסו לשכנע אחרים בפניותיהם לרשויות השונות, לפי הצורך.

תובנות לעתיד

לאחר שלוש שנים בהם אנו עוסקים בהרחבה ב"חינוך לחשיבה", פיתוח החשיבה היא שפה בית ספרית. בשנה האחרונה מספר מורים שימשו כצוות מוביל לנושא ו"הפיצו" לכלל המורים. בשנה הבאה חשוב להטמיע בכל תחומי הדעת ולהכשיר גם את המורים החדשים בצוות.

מדברי מורים ותלמידים

תלמיד: "דרך הלמידה: לחשוב, לבחור, להביע, לנמק, היא מעניינת ומאתגרת יותר".
מורה: "בזמן בניית שיעור, מטרות החשיבה מותאמות למטרות התוכן והן נמצאות לנגד עיני במהלך השיעור כולו."

ליצירת קשר: אתי וולף – מנהלת בית הספר wolff.eti@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : אילנות

סמל מוסד : 310383

ישוב : חיפה

מחוז : חיפה

שם מנהל/ת בית הספר : יעל ליכט - רהב

שם מפקח/ת בית הספר : נירה רוזנהיימר

שם המדריך/ה : שירי קומם

שותפים לתהליך : שפה, תנ"ך, חינוך חברתי

אילנות, חיפה - מנהיגות פורצת דרך

בי"ס אילנות מונה 389 תלמידים ב- 14 כיתות אם רגילות. 25 אנשי צוות הוראה ו-9 אנשי מנהלה. בי"ס "אילנות" הינו בי"ס משולב המקיים מערכת קהילתית רב-תחומית הפועלת בצד המערכת הפורמלית. במערכת הקהילתית חוגי העשרה רבים ומגוונים לכל הגילאים. אנו דוגלים בפיתוח אישיות התלמיד לפי כשריו וכישוריו והכנתו לחיים בחברה דינמית, התייחסות והתחשבות בשונות בין התלמידים ובמערך הכישורים של האינטליגנציות המרובות. למידה בדרך של הבניית ידע בד בבד עם מתן כלים ללמידה, לפתח תלמיד עצמאי, חושב, סקרן, שואל, חוקר ויוזם. הצטרפנו השנה לתכנית חינוך לחשיבה במטרה להעצים את הצוות החינוכי ואת הלומדים.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: שפה

נושא: מנהיגות

אוכלוסיית יעד: כיתה ה'

תיאור קצר של הפעילות: לאורך הדורות היו מנהיגים שהשאירו את חותמם על ההיסטוריה. יש מנהיגים רוחניים, יש מנהיגים חברתיים ויש מדינאים. במסגרת הנושא למדו על דפוסי המנהיגות של אלה שעיצבו את דמותה של מדינת ישראל ועל מה שאנו יכולים ללמוד מהם לפיתוחה ולקידומה של המנהיגות האישית שלנו בחיי היום יום, בעבודה ובמשפחה. בפעילות התנסו התלמידים באסטרטגיה של שאילת שאלות, הכירו סוגי שאלות פוריות על פי הרפז כגון: שאלה מחוברת, מערערת ושאלה פתוחה. התלמידים נסחו שאלות המעניינות אותם. בסיום תהליך הלמידה נערכה שיחה מטה-קוגניטיבית על האסטרטגיה ועל תהליך החשיבה והלמידה.

תובנות לעתיד

"אין לך שני אילנות שווים, שני עלים שווים, ועל אחת כמה וכמה בני אדם שווים זה לזה." י.ל. פרץ.
ביה"ס אילנות יהווה בית המטפח את המייחד בכל מורה ותלמיד, יחד עם המאחד אותם כבני-אדם, כקהילה, כעם וכמדינה תוך הבנה וכבוד הדדי באמצעות הקניית אסטרטגיות חשיבה וכישורי חברה.

מדברי מורים

מורה: "המנהיג הוא אדם שבחרים ללכת אחריו למקום שלא הולכים לבד (ג'ואל ברקר)." אני מקווה שהלומדים ידעו לשאול את השאלות הנכונות בחייהם בכדי ללכת תמיד אחרי המנהיג הנכון.

ליצירת קשר: מנהלת בית הספר, יעל ליכט-רהב: ilanot@haifanet.org.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : ארלוזורוב
סמל מוסד : 310391
ישוב : קריית חיים
מחוז : חיפה
שם מנהל/ת בית הספר : גב' גנית גלר ברון
שם מפקח/ת בית הספר : גב' נירה רוזנהיימר
שם המדריך/ה : מאיר דוידסקו
שותפים לתהליך : כל מורי בית הספר

ארלוזורוב, קריית חיים - "הנס" – מה בין חנוכה לפורים ?

ביה"ס מטמיע את החינוך לחשיבה בתהליכי הוראה למידה מרובים, במגוון מקצועות הלימוד ובכל שכבות הגיל. בית הספר מונה 809 תלמידים, 50 עובדי הוראה. כל צוות ההוראה שותף בתכנית חינוך לחשיבה. ביה"ס דוגל בהעצמת המורים ע"פ חזקות אישיות ומאפשר דרכי הוראה/למידה מגוונות: כיתה הפוכה וג'יקסו, תוך הפעלת מגוון אסטרטגיות חשיבה. בביה"ס מופעלת תכנית אמירים לתלמידים מחוננים, מצוינות במקצועות הליבה. התכנית מציעה מגוון אפשרויות למידה בתחומים שונים: אדריכלות, משפטים, ניהול פיננסי, גינה אקולוגית, המתמקדת בנושא קיימות, תיאטרון העוסק בפתרון דילמות חברתיות. בביה"ס קיים מגוון תכניות אישיות לתלמידים מאתגרים.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: שפה ומורשת

נושא: השוואה בין הנס של חג חנוכה לבין הנס בחג פורים.

אוכלוסיית יעד: תלמידי כיתה ו'

תיאור קצר של הפעילות: בשיעורי השפה והמורשת ערכו תלמידי כותות ו' בקבוצות השוואה בין נס פורים ונס חנוכה. ראשית הם הגדירו את שני הניסים, חשבו על תבחינים להשוואה, ניסחו אותם, ערכו השוואה של הדומה והשונה בין הניסים ע"פ התבחינים. הקבוצות דיווחו למליאה על תוצרי העבודה והשלימו תבחינים חסרים. התלמידים כתבו טקסט מידעי, בעקבות הסקת מסקנות מההשוואה. שלבי תהליך ההשוואה אפשרו הבנה טובה יותר של רכיבי המידע וההבדלים ביניהם. בנוסף, התלמידים ערכו הכללה של מושגים חדשים, ארגנו מידע, נתחו את רכיבי המידע וזהו את הקשרים ביניהם.

תובנות לעתיד

רצוי לתרגל את אסטרטגיות החשיבה בתחומי דעת שונים. בכיתות נמוכות יש לפשט את האסטרטגיה על ידי מתן תבחינים להשוואה מראש לתלמידים, כמו כן יש לזהות את רכיבי המידע ולקשר ביניהם על פי רמת התלמידים.

מדברי מורים ותלמידים

"שיעור בדרך זו מאפשרת חשיבה מעמיקה ועניין גדול יותר שלנו בשיעור", "שימוש בהשוואה מאפשר חשיבה ואתגר לתלמידים רבים מרמות שונות בכתה".

ליצירת קשר: גנית גלר ברון, מנהלת בית הספר : arlo65@walla.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: בארי
סמל מוסד: 411876
ישוב: ראשון לציון
מחוז: מרכז
שם מנהל/ת בית הספר: ריקי מגריסו
שם מפקח/ת בית הספר: ויקי ניצן
שם המדריך/ה: אדל בן חמו
שותפים לתהליך: שפה, מדעים, מתמטיקה, אומנות וחינוך גופני

בארי, ראשון לציון - לחשוב, לחקור, להתנסות ולגעת...

בית ספר "בארי" מונה 13 כיתות א-ו, מהן 3 כיתות חנ"מ. מספר התלמידים כ-350 וכ-20 אנשי צוות. בשנה"ל תשע"ב מיקדנו את ייחודיות בית הספר הנובעת מתפיסתו החינוכית, המדגישה פיתוח מנהיגות אישית ומצוינות אצל התלמידים ומקדמת הישגים גבוהים. בתשע"ג הצטרפנו לתוכנית החינוך לחשיבה. בית ספרנו, מוביל תרבות של חינוך לחשיבה והתחשבות במטרה להטמיע שינוי בדרכי הוראה, למידה והערכה בגישת האינטליגנציות המרובות, הנותנות מענה לייחודיות התלמידים ודוגלת בחקר והתנסות אישית של כל תלמיד.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: רב-תחומי

נושא: הקמת סביבה לימודית המשקפת חינוך לחשיבה

אוכלוסיית יעד: כלל בית הספר

תיאור קצר של הפעילות: במסגרת בחירת הייחודיות הבית ספרית והטמעתה כחלק מתרבות בית הספר, הוחלט להקים סביבה לימודית. סביבה המבטאת את שפת החשיבה ונותנת ביטוי לידע וליכולת הקוגניטיבית והיצירתית של התלמידים. בשיעורי אומנות, תלמידי כתות ו' למדו את נושא האינטליגנציות המרובות והיו שותפים לתהליך עיצוב הסביבה הלימודית. הם התחלקו לקבוצות וכל קבוצה עיצבה ראש מקלקר, כל ראש מייצג אינטליגנציה אחרת. הילדים שאלו שאלות, חיפשו מידע בנושא ועיצבו את האינטליגנציה שלהם.

תובנות לעתיד

פיתוח תלבי"ס לכלל תלמידי ביה"ס ברוח האינטליגנציות המרובות ובניית סביבות למידה הנותנות מענה לשונות התלמידים, מאפשרים לגעת בכל אחד ואחת מהם ותורמת ללמידה משמעותית יותר.

מדברי מורים ותלמידים

מורה: "ההוראה בכיתה מפתחת בתלמידים רגישות ומודעות לכך שקיימות נקודות מבט שונות, מורה: "התלמידים יודעים להמליך את תהליכי החשיבה ומודעות לעצמם". תלמיד: "כשהכנו את הסביבה הלימודית הרגשתי שיש לי אחריות רבה כי אני שותף לבנייתה". תלמיד: "חקר הנושא היה מעניין, כל הזמן חשבתי איזה מאפיינים אני יכולה להוסיף לאינטליגנציה שלי...."

ליצירת קשר: אסנת - רכזת ייחודיות: OSNATS74@GMAIL.COM

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: בית חורון
סמל מוסד: 111724
ישוב: בית חורון
מחוז: ירושלים
שם מנהל/ת בית הספר: שטרית מזל
שם מפקח/ת בית הספר: נורית ורהפטינג
שם המדריך/ה: ורד אבואלעפיא
שותפים לתהליך: עברית, תורה, מדעים, חשבון, נביא

בית חורון - שאלות פוריות מזמנות חקר

בחמש השנים האחרונות משתתף בית-הספר בתוכנית לפיתוח החשיבה מטעם המזכירות הפדגוגית. בבית הספר 6 שכבות גיל 15 מורים ו - כ-160 תלמידים. החינוך לחשיבה משולב בכל תחומי הדעת. המטרה המרכזית בשנת הלימודים הנוכחית הינה לעורר שאלות חשיבה ברמות שונות במהלך השיעור. בכל שנה נבחר מיקוד אחד לפתוח החשיבה. בכיתות ה'ו', עברו התלמידים תהליך של ביסוס והפנמה ביישום אסטרטגיית הטיעון. כל תלמידי בית הספר מודעים ומבינים מהן שאלות פוריות המזמנות חקר.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: שפה

נושא: חקר ט"ו בשבט

אוכלוסיית יעד: תלמידי ה'ו'

תיאור קצר של הפעילות: מטרת הפעילות לחקור היבטים שונים של חג ט"ו בשבט, התלמידים נחשפו לתערוכה של חפצים ופריטים הקשורים לא"י. כל תלמיד התבקש לחבר שאלות שמתעוררות אצלו בעקבות ההתבוננות בתערוכה. בשלב הבא כל תלמיד ערך מיפוי של השאלות ששאל לשלושת סוגי השאלות: מילולית, מפרשת ויישום. לאחר מכן, המורות ערכו והדגימו במליאת הכיתה מהי שאלה פורייה, עליה ניתן לבצע תהליך של חקר בין שני גורמים ויותר. כל צמד תלמידים ערך דיון סביב השאלות שחיברו. התלמידים התבקשו לבחור את השאלה הפורייה, הטובה ביותר לדעתם ולנמק את בחירתם. לבסוף להעלות את העבודה לפורום הכיתתי באתר בית הספר התלמידים התבקשו להגיב על עבודות חברהם.

תובנות לעתיד

חשוב לקבל החלטה ברמה הבית-ספרית, באיזו אסטרטגיות מתמקדים במהלך השנה. חשוב לפתח אסטרטגיות אלו בכל הכיתות באופן ספירלי.

ליצירת קשר: מזל טוב שטרית, מנהלת בית הספר : nerezion@walla.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: בית יהושע

סמל מוסד: 311217

ישוב: נשר

מחוז: חיפה

שם מנהל/ת בית הספר: אנה ברזני

שם מפקח/ת בית הספר: הדס רבינוביץ

שם המדריך/ה: שירי קומם

שותפים לתהליך: מתמטיקה

בית יהושע, נשר - חינוך לחשיבה ופיתוח מיומנויות טכנולוגיות מתקדמות

בית ספר בית יהושע מונה כ- 16 עובדי הוראה ו 186 תלמידים. צוות ההוראה השתלם בסביבה דיגיטלית תוך התאמת תכניות הלימודים לסביבה זו. המורים משלבים את השימוש באינטרנט וכלים ממוחשבים שונים בהוראה, תוך קידום החינוך לחשיבה ובכך מנחילים מיומנויות המאה ה-21.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: מתמטיקה

נושא: גופים

אוכלוסיית יעד: כיתה ו'

תיאור קצר של הפעילות: הנושא הנבחר הינו חלק מתכנית הלימודים של כיתה ו'. נושא הגופים נלמד לאחר שהתלמידים סיימו ללמוד את נושא המצולעים, משפחת המשולשים והמרובעים. נושא המצולעים נכנס לקטגוריית הצורות ההנדסיות הדו ממדיות, לעומת הגופים שהם תלת ממדיים (בנוסף להבדלים הנוספים הנובעים מהבדל זה). בשיעור זה התלמידים למדו בעזרת השוואה את ההבדלים שבין הגוף לצורה הנדסית. בסיום השיעור התלמידים סכמו את התובנות החדשות שרכשו במהלך השיעור. פעילות זו נועדה לארגן את המידע החדש וליישם את אסטרטגיית ההשוואה בתוכן חדש (העברה).

תובנות לעתיד

בשנת הלימודים הבאה ברצוננו לשלב השתלמות מורים של 30 ש' במסגרת אופק חדש לכלל הצוות, במטרה לבנות שפה אחידה בחדר מורים. כמו כן נשמח לראות את הטמעת אסטרטגיות חשיבה בכל שכבות הגיל ובכל המקצועות ולפתח שפת חשיבה בית ספרית.

מדברי מורים

"חשיבה בהוראה עבורי היא לאפשר לתלמידים חשיבה מורכבת ומסועפת ותפקיד המורה להיות מכוון ומתווך".

"חשיבה מאתגרת, מפתחת ויוצרת אינספור כיוונים ואפשרויות ולכן, חשוב לאפשר לתלמידים לחשוב כל יום ובכל שיעור"

ליצירת קשר: אנה ברזני, מנהלת בית הספר daliaadr@hinuchm.k12.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : ממלכתי בי"ס אזורי

סמל מוסד : 410209

ישוב : בית יצחק-שער חפר

מחוז : מרכז

שם מנהל/ת בית הספר : גרבר ויואן

שם מפקח/ת בית הספר : חן סיגל

שם המדריך/ה : בן-חמו אדל

שותפים לתהליך : מחנכות כיתות א' - ו', נציגת ה"רשת ירוקה", מועצת עמק-חפר.

ממלכתי בית יצחק-שער חפר - אנו טוענים לחינוך לקיימות

בית החינוך האזורי "בית יצחק" מונה כ – 30 מורים המשתתפים זו השנה החמישית בהשתלמות "חינוך לחשיבה". בשנה זו אנו מתמקדים באסטרטגיית הטיעון ובפיתוח תרבות השיח והשיג ("דיבייט"). המחנכות בכל שכבות הגיל מקבלות הדרכה. נבנו יחידות לימוד בנושאים הבאים : הפקדת פסולת, צמצום משאבים, סכנות ואיומים למגוון המינים הקיים בשלולית החורף, היישוב שלי – נחל אלכסנדר, עודף הפסולת ודרכי הפתרון לבעיה, תרבות הצריכה ובעיית הפסולת. נושאים אלו נגזרו מן המטרות וההדגשים שבית החינוך בחר להתמקד השנה וכחלק מתהליך ההסמכה ל"בית ספר ירוק".

דוגמה לפעילות

תחום דעת: מדעים/מולדת ועברית.

נושא: דילמות סביבתיות וחברתיות בנושא הקיימות בעמק חפר, במדינה ובעולם כולו.

אוכלוסיית יעד: כיתות א' - ו'

תיאור קצר של הפעילות: הפעילות עוסקת בשני נושאים עיקריים : "מנהיגות פורצת דרך" וחינוך לקיימות. במחצית הראשונה של השנה עסקנו בציר המנהיגות, בו התלמידים חקרו אודות מנהיגים יהודיים במדינה, את השפעתם ותרומתם לעם היהודי ולחברה כולה. במחצית השנייה בחרנו להעמיק בנושא החינוך לקיימות ולפתח את אסטרטגיית הטיעון במטרה לסייע לתלמידים להכיר, לחקור ולהבין את הסביבה בה הם חיים. הלמידה התמקדה בדילמות המתייחסות להשפעת האדם על הסביבה ועל הקשר בין הסביבה הקרובה לאדם.

תובנות לעתיד

נמשיך לעסוק ולהעמיק בהטמעת החינוך לחשיבה בשגרה היומיומית. נרחיב את השימוש באסטרטגיות החשיבה כשפה, נבנה תכנית לימודים ספירלית לכל שכבות הגיל. נפתח סביבה לימודית במרחבים ובכיתות, אשר תשקף הוראה בדרך החקר המקדמת חשיבה.

מדברי מורים ותלמידים

מורה : "למידה בדרך של חקר, מפתחת את החשיבה, פותחת אופקים ונותנת לתלמידים כלים לעתיד". תלמיד : "בדרך זו אני מבין טוב יותר את הנושא, ונהנה. בלמידה של חקר אני מצליח יותר ומפתח את הקשרים החברתיים שלי עם חבריי לכיתה".

ליצירת קשר: שרון קדוש, סגנית מנהלת בית החינוך , sher2711@wall.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : **בן גוריון**

סמל מוסד: **512996**

ישוב: **גבעתיים**

מחוז: **תל אביב**

שם מנהל/ת בית הספר: **דפנה למש**

שם מפקח/ת בית הספר: **ד"ר טליה פרידמן**

שם המדריך/ה: **אולגה גנזר**

שותפים לתהליך: **מורי מדעים, מולדת, שפה, מתמטיקה, אמנות**

בן גוריון, גבעתיים - החינוך לחשיבה

ביה"ס היסודי ממלכתי שמונה שנתי ע"ש בן גוריון בגבעתיים מונה 386 תלמידים 16 כיתות רגילות ו-3 כיתות חינוך מיוחד (לקויות למידה ותקשורת). בביה"ס פועלת תכנית אמירים (תכנית מצטיינים מגף מחוננים) בכיתות ד'-ח', וכן תכנית ייחודית צומחת בתחום איכות הסביבה בשילוב אמנויות זו השנה החמישית. במסגרת התכנית הוגדר ביה"ס כעל-אזורי והוסמך לבי"ס ירוק. 15 מתוך כ-40 המורים השתתפו בתכנית ההדרכה לחינוך לחשיבה בצוותי הרוחב א'-ד', וכן מורים למדעים, גיאוגרפיה, אמנות ושפה, גם מכיתות ז'-ח'. כלל תלמידי ביה"ס עסקו בתחום המנהיגות, ובעיקר בדמותו של דוד בן גוריון על שמו נקרא בית הספר. במסגרת החקר ביקרו בבית ד. בן גוריון בתל אביב, צוותי המורים והתלמידים יצרו עבודות, הן מילוליות והן יצירתיות, ולסיכום הנושא ערך ביה"ס "פסטיבל חוצות", אליו הוזמנו מועצות התלמידים בעיר ליום המנהיגות.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: מולדת

נושא: המסע לארץ ישראל - עליית יהודי אתיופיה

אוכלוסיית יעד: כיתה ד'

תיאור קצר של הפעילות: הפעילות נועדה להכיר את הקשיים העומדים בפני העולה החדש בהגיעו לארץ, להקנות את אסטרטגיית ההשוואה ובאמצעותה לברר במה שונים ובמה דומים קשיי הקליטה של העולים בראשית המדינה משל העולים מהעליות המאוחרות. בתהליך ההוראה למידה התמקדנו בסיפור עלייתם של יהודי אתיופיה והכרת מסעם הייחודי לארץ. נושא זה זימן היכרות עם האוכלוסיות השונות במדינת ישראל ומודעות לחשיבות קבלת השונה בחברה. בתהליכי ההוראה למידה נעשתה הקנייה מפורשת של אסטרטגיית ההשוואה ונעשה שימוש בכלים מתוקשבים.

תובנות לעתיד

מכיוון שהחינוך לחשיבה מאפשר הבנה מעמיקה יותר ולמידה משמעותית נמשיך ללמוד וליצור שפה בית ספרית משותפת.

מדברי מורים ותלמידים

תלמידים: "יותר מעניין ללמוד בצורה כזו", "לקחנו חלק פעיל בשיעור"

ליצירת קשר: דפנה למש, מנהלת בית הספר: dafnal8@walla.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : גולן
סמל מוסד : 510933
ישוב : רמת השרון
מחוז : ת"א
שם מנהל/ת בית הספר : אסתי קמחי
שם מפקח/ת בית הספר : ד"ר טליה פרידמן
שם המדריך/ה : רות גבע
שותפים לתהליך : מקרא, חינוך לשוני, תרבות ישראל, מתמטיקה, גיאוגרפיה

גולן, רמת השרון - חינוך לחשיבה בגישה חקרנית

בית הספר היסודי גולן, משתתף בתכנית חינוך לחשיבה זו השנה הראשונה. בבית הספר מתקיימת השתלמות מוסדית בנושא חינוך לחשיבה המונחית ע"י מרצה מברנקו וייס. כל צוות המורות (20) משתתף בהשתלמות. בנוסף 12 מורות מכיתות א-ו מקבלות ליווי והדרכה אחת לחודש. בביה"ס לומדים 330 תלמידים. ביה"ס שם דגש על טיפוח אסטרטגיות הוראה למידה והערכה מגוונות המזמנות ומטפחות כישורי לומד עצמאי, תוך שימוש בטכנולוגיה מתקדמת.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: גיאוגרפיה

נושא: מדינות הים התיכון

אוכלוסיית יעד: שכבת ה'

תיאור קצר של הפעילות: יחידת לימוד עתירת חשיבה העוסקת בהיכרות עם מדינות הים התיכון מהיבטים שונים (מיקום, כלכלה, אוכלוסייה, טכנולוגיה, אורח חיים ועוד). האסטרטגיות המרכזיות שבהן התלמידים פעלו הן שאילת שאלות והשוואה. התלמידים למדו בדרך חקרנית. מהשאלות שנשאלו ע"י התלמידים: מדוע ישראל ענייה למרות שיש בה פוספטים רבים? כיצד ניתן לשפר את מצב התיירות בישראל? בעקבות ההשוואה הסיקו מסקנות כגון: ארצות אירופה היושבות לצד הים התיכון עשירות יותר מישראל בשל המצב הביטחוני. פוספטים נמכרים במחיר נמוך ולכן ישראל לא מתעשרת ממכירתם. בתהליך הלמידה נעשתה הוראה מפורשת של שתי האסטרטגיות. התהליך קידם פיתוח מיומנות של לומד עצמאי ויכולת שימוש באסטרטגיות בתחומי דעת אחרים, כגון השוואה שנעשתה בין דמויות בסיפור "אל עצמי" של גלילה רון פדר.

תובנות לעתיד

החינוך לחשיבה בביה"ס תופס תאוצה ואנו שואפים ליישם תהליכי חשיבה בגישה חקרנית במקצועות מגוונים. נוכחנו כי התלמידים מגלים מעורבות וסקרנות רבה יותר בלמידה. מצאנו כי פיתוח שפת החשיבה והוראה מפורשת של תהליכי חשיבה יוצרת שפה משותפת בביה"ס.

מדברי מורים ותלמידים

תלמידים: "השאלות מכוונות אותנו לטקסט אבל לא לכולן יש תשובה". מורה: " מאחר שניכר קושי ביצירת תבחינים להשוואה. אני שמה לי למטרה לחזור על פעילות דומה בתחומי דעת שונים ובהוראה מפורשת"

ליצירת קשר: נורית צרני, סגנית מנהלת : nuritz@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

גילה המאוחד למדעים ואומנויות - שפת החשיבה כטבע שני בדרך ההוראה

ביה"ס החל בחינוך לחשיבה לפני ארבע שנים. כיום, שפת החשיבה הולכת ומתבססת כשפה מפורשת המוכרת הן למורות והן לתלמידים, המשתמשים בה בהתאמה לחומרי הלימוד שבהם עוסקים. השימוש באסטרטגיות חשיבה מתרחב והופך אינטגרלי בכל השכבות (א' - ו') ומשולב בהוראה בשיעורים רבים ובמגוון מקצועות לימוד. בשיעורים מושם דגש על שאילת שאלות מורכבות באמצעות רוטינת החשיבה: see, think, wonder. במגמה לחבר את החומר החדש לידע קודם ולעורר לסקרנות. בנוסף מתמקדים בהשוואה, במיון, בטיעון ובארגון מידע. בכיתות עוצבו קירות ובהם מוצגות מילים משפת החשיבה, השייכות לאסטרטגית החשיבה שנלמדה באופן מפורש.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: מדעים

נושא: ציפה ושקיעה של חומרים

אוכלוסיית יעד: כיתה ב'

תיאור קצר של הפעילות: במדעים נחשפים התלמידים לשפת החשיבה ומשתמשים במושגים: השערה, ניסוי, תוצאות, מסקנה, וכסיכום נשאלת גם שאלת חקר. בשיעור שנערך בכיתה ב' הנושא הנלמד 'ציפה ושקיעה'. הילדים קיבלו חומרים שונים ב- "מגש ניסויים". הם התבקשו לשער האם החומרים צפים, או שוקעים. את ההשערות הם ריכזו בדף ניסוי. הם בדקו האם החומרים צפים/ שוקעים בקערת מים בהתאמה להשערותם. בהמשך בדקו אם השערותם התאמתה והסיקו מסקנות. שאלת החקר שנשאלה: כיצד מנצל האדם את תכונות הציפה? ועוד: מאילו חומרים כדאי להכין מצוף? מאילו חומרים כדאי להכין עוגן לאנייה?

תובנות לעתיד

בכוונתו להמשיך ולהעמיק בחינוך לחשיבה, לפתח את שפת החשיבה ע"י צפייה בעמיתים בשיעורים מקדמי חשיבה ולמידה משותפת. המשך ושכלול בניית סביבה לימודית במרחבים המשותפים שתשקף את ההוראה המפורשת של האסטרטגיות ושימוש בשפת החשיבה. כמו כן בניית תכנית ספירלית בחינוך לחשיבה לכל שכבות ביה"ס.

ליצירת קשר: מנהלת בית הספר, רעיה בן אדון - rayabenadon@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : **הבונים**
סמל מוסד : **311456**
ישוב : **קרית ביאליק**
מחוז : **חיפה**
שם מנהל/ת בית הספר : **יונה טלר**
שם מפקח/ת בית הספר : **מר יצחק אסולין**
שם המדריך/ה : **חגית מן**
שותפים לתהליך : **מחנכות ומורות למתימקה ומדעים**

הבונים, קרית ביאליק - מנהיגים תרבות של חשיבה גלויה

בי"ס הבונים הינו בית ספר יסודי. בית הספר משתתף זו השנה הרביעית בתוכנית "חינוך לחשיבה בביה"ס היסודי". בתוכנית משתתפות כל המחנכות וחלק מהמורות המקצועיות. התכנית מיושמת בכל כתות בית הספר מא'-ו'. השנה התמקדה התכנית ב"הפיכת החשיבה לגלויה".

דוגמה לפעילות

תחום דעת: שפה

נושא: מנהיגות פורצת דרך

אוכלוסיית יעד: כיתות א'-ו'

תיאור קצר של הפעילות: הפעילות - יום פתוח, המדגים תרבות של חשיבה בלמידה. בחרנו לעסוק בנושא המרכז "מנהיגות פורצת דרך" בעזרת חשיבה גלויה. ביום זה, הוזמנו ההורים לצפות ולקחת חלק פעיל בשיעורים, שהדגמו שגרות חשיבה של חשיבה גלויה סביב הנושא. השיעורים ביום הפתוח הנם חלק מתוך יחידת לימוד שלמה שהמורות בנו. דוגמאות לשיעורים: כיתות ב'- אליעזר בן יהודה- שגרת החשיבה "רואה חושב שואל" על מילים שהמציא, כיתות ג'- סיפור עם סיני על מנהיגות "העציץ הריק" - שגרת החשיבה "חגוג, הקשה, צור מחדש", כיתות ד'- שרה גיבורת נילי - בעקבות ביקור בבית אהרונסון- שגרת החשיבה "כותרות", כיתות ו'- מנהיגים פורצי דרך- שיגרת החשיבה "חבר הרחב אתגר".

תובנות לעתיד

נמשיך לעסוק בבניית יחידות תוכן המיישמות את שגרות החשיבה הגלויה ובפיתוח משימות הערכה חלופית, המתבססות על שיגרות החשיבה הגלויה. יושם דגש על השיח הדיאלוגי המהווה מרכיב חשוב בתרבות של חשיבה. השנה הכשרנו צוות מלווה הוראה, שרכש כלים ותכנים לליווי מורים וחניכת מורים חדשים.

מדברי מורים ותלמידים

מורים: "הכלים ממקדים אותי בהגדרת המטרות, מגוונים את תהליך הלמידה, הופכים את הלומדים לפעילים, מודעים ומעורבים." בעזרת השימוש בשגרות החשיבה, לומדים התלמידים להציף ידע, לשאול שאלות, לטעון טיעונים מבוססים, לעשות קישורים משמעותיים ועוד." "שגרות החשיבה מסייעות ומפתחות כישורים ללמידה עצמאית. יותר תלמידים מעיזים לדבר בכיתה.

ליצירת קשר: יונה טלר : מנהלת בית הספר : yonataller@walla.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

החורש, זיכרון יעקב - גם אנחנו ברוח המנהיגות- דמוקרטיה והשפעתה על המנהיגות

בית הספר "החורש" הינו בית ספר ממלכתי, יסודי מכתה א'-ח', מונה 691 תלמידים, קהילתי בניהול עצמי. בבית הספר מתקיים מפגש ייחודי בין תלמידים משכונות שונות של זיכרון-יעקב. תפיסת בית הספר מייחסת חשיבות להוראה בבתים דו-גילאים. המבנה הייחודי של בית הספר שתוכנן על ידי האדריכל גידי פובזנר נותן מענה לתפיסה החינוכית הזו.

ביה"ס מאפשר לתלמידיו לחוות אתגרים והזדמנויות ללמידה ולהתפתחות מתמדת, ולגדול להיות אדם בוגר, שלם ומאושר, בעל מכוונות עצמית, המאמין ביכולותיו, בחזקותיו ובכישוריו הטמונים בו. בשנה"ל תשע"ג הצטרף הצוות הפדגוגי ותלמידיו לתכנית חינוך לחשיבה, ובמהלך השנה מוטמעות אסטרטגיות חשיבה בכל תחומי הדעת.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: חינוך חברתי ושפה

נושא: מאפייני המשטר הדמוקרטי בעקבות יום הזיכרון ליצחק רבין

אוכלוסיית יעד: כהה ח'

תיאור קצר של הפעילות: היום אנו עדים לתופעה של העדר תודעת דחיפות לעיסוק בנושא הדמוקרטי. הסכנה לדמוקרטיה עשויה להיות דווקא בכך, שרוב האנשים נולדו למשטר דמוקרטי ורואים בדמוקרטיה מובן מאליו. בפעילות זו עסקנו במהות של הדמוקרטיה הישראלית במרוצת השנים הן בפן הפרוצדוראלי והן בפן המהותי. בנוסף, נעשתה הקנייה מפורשת של אסטרטגיית שאילת שאלות והעמקה בסוגיות הבאות: האם דמוקרטיה יכולה להתבסס רק על פרוצדורה? האם דמוקרטיה יכולה להתבסס רק על מהות? מהם עקרונות הדמוקרטיה וערכיה?

תובנות לעתיד

קידום לומדים והעצמתם יכול להתרחש בצורה מיטבית רק בלמידה, המדגישה פיתוח הבנה מעמיקה של תכנים ויכולות חשיבה גבוהות, בגישה המשלבת את אסטרטגיות החשיבה בתחומי הלימוד השונים.

מדברי מורים ותלמידים

מורה: "הבנתי שחשוב לבקש מהתלמידים לחשוב על החשיבה שלהם (מטא-קוגניציה) ולהסביר את השלב-איך הגעתם? כיצד החלטתם?" להציג בפני התלמידים שאלות פתוחות (האם, כיצד) ושאלות הרחבה (הבהרה, תמיכה, פירוט).

ליצירת קשר: מנהלת בית הספר, גלית כץ : galitk35@zahav.net.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: הרטוב

סמל מוסד: 110734

ישוב: קיבוץ צרעה

מחוז: ירושלים

שם מנהל/ת בית הספר: חוה מגדל

שם מפקח/ת בית הספר: אינה זלצמן

שם המדריך/ה: מרב פאול

שותפים לתהליך: עברית

הרטוב, קיבוץ צרעה - שילוב מיומנויות חשיבה בנושא מנהיגות ודמויות מופת בתקומת ישראל

ביה"ס נמצא בתכנית חינוך לחשיבה זו השנה השלישית. בביה"ס לומדים 570 תלמידים בכיתות א'-ו'. צוות ההוראה הלוקח חלק בתכנית מונה 20 מורים, מתוך 40 המלמדים בבית הספר. החינוך לחשיבה משולב בשיעורי עברית, במסגרתם מבצעים התלמידים, בהתאם לגילם, חקר בנושא מנהיגים ודמויות מופת בתקומת ישראל.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: עברית, היסטוריה, מולדת

נושא: מנהיגים ודמויות מופת בתקומת ישראל

אוכלוסיית יעד: תלמידי כיתות ב'-ו'

תיאור קצר של הפעילות: במסגרת הפעילות נבנתה לכל שכבת גיל יחידת הוראה בה מטרת התוכן זהה – העמקת ההכרות עם מנהיגים ודמויות מופת בתקומת ישראל. מטרות השפה ומטרות החשיבה שונות, בהתאם לשכבת הגיל. בכל שכבות הגיל התמקד תהליך החקר בדיון סביב השאלה מהו מנהיג? ומהי דמות מופת? התלמידים התארגנו בלמידה משותפת על מנהיג אחד, בתהליך המהווה מודל לתהליך החקר האישי/קבוצתי שהתקיים בהמשך. בכל השכבות נבנה מחוון להערכת התוצר בשיתוף עם התלמידים. בסיום התהליך נעשתה רפלקציה על תהליך העבודה.

תובנות לעתיד

תהליך ההתמקדות בנושא מרכז ובניית יחידות הוראה לכל שכבה מעצים את צוות המורים. ניכר כי מורים שלוקחים חלק בבניית יחידות הוראה, המשלבות הוראה מפורשת של מיומנויות חשיבה, מסוגלים לעשות העברה לתחומי דעת נוספים.

מדברי מורים ותלמידים

תלמיד כיתה ו': "בתהליך החקר בנושא אלברט איינשטיין רציתי למצוא עוד ועוד מידע, ככל שקראתי עלו שאלות נוספות בראשי". מורה בכיתה ה': "תהליך הטיוט היה מרתק, רואים את התפתחות הכתיבה".

ליצירת קשר: חוה מגדל, מנהלת בית הספר: chavamig@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: **חמד"ת השקד**

סמל מוסד: **358655**

ישוב: **מבשרת ציון**

מחוז: **ירושלים**

שם מנהל/ת בית הספר: **מרים בר אשר**

שם מפקח/ת בית הספר: **גיל ברדוגו**

שם המדריך/ה: **ורד אבואלעפיא**

שותפים לתהליך: **שפה, חשבון, מדעים**

חמד"ת השקד, מבשרת ציון - ניצני חשיבה

ביה"ס חמד"ת השקד הוקם בשנת תש"ע כבית ספר תורני סביבתי צומח, בשנתו הראשונה התחלנו עם 20 תלמידי כיתה א' – חלוצים- הנושאים את דגל הנחשון לפני המחנה, השנה לומדים בביה"ס בחמש כיתות: א, ב, ג-בנים, ג-ד בנות, ד בנים. השנה הצטרפנו לתכנית החינוך לחשיבה, אשר מקדמת ומחזקת את המטרות הנגזרות מהחזון הבית ספרי. החזון מתמקד בטיפוח תלמידים סקרנים, רחבי אופקים, ובעלי יכולת להיות לומדים עצמאיים תוך מענה לצרכים השונים של התלמידים. ייחודו של ביה"ס הוא בהדגשת נושאים סביבתיים וציוניים והקשר שלהם לפן התורני. תכנית חינוך לחשיבה משתלבת ותורמת לפיתוח ייחודיות זו.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: שפה – בהלימה להלכות פורים

נושא: מנהגים והלכות בפורים

אוכלוסיית יעד: כיתה ג-ד בנות

תיאור קצר של הפעילות: מטרת הפעילות: הבחנה בין מנהג להלכה והקניית אסטרטגיות חשיבה: שאילת שאלות ומיון. שימוש בשגרת החשיבה רואה חושב, שואל. בנות הכיתה התבקשו להביא מביתן חפצים שונים הקשורים לחג הפורים ומהן יצרנו תערוכה. בעקבות התערוכה התלמידות כתבו: מה הן רואות חושבות ושואלות בנושא. את השאלות מיינו ל: שאלות שהתשובות כן/לא, שאלות שיש לנו כבר תשובה עליהן, שאלות שאנחנו צריכים לחקור, שאלות שקשורות להלכה שאלות הקשורות למנהג. מכאן הגיעו לתובנות על קיומם של מצוות ומנהגים.

תובנות לעתיד

השנה התחלנו בהתנסות ראשונה של שילוב ופיתוח תהליכי חשיבה, במטרה לקדם את התפתחותם של תלמידי ביה"ס כלומדים עצמאיים, בעלי יכולות הבנה וחשיבה "מחוץ לקופסא". בכוונתנו להמשיך בתכנית ואף לקיים השתלמות בית ספרית בנושא.

ליצירת קשר: מרים בר אשר, מנהלת בית הספר: miryam_bar@walla.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : **יאנוש קורצ'אק**

סמל מוסד : **111351**

ישוב : **ירושלים**

מחוז : **מנח"י**

שם מנהל/ת בית הספר : **עופרה זומר**

שם מפקח/ת בית הספר : **יפה דנון**

שם המדריך/ה : **מרב פאול**

שותפים לתהליך : **חינוך גופני, מורשת, מתמטיקה, חינוך לשוני, כישורי חיים**

יאנוש קורצ'ק, ירושלים - יישום תהליכי חשיבה בשיעורי חינוך גופני בביה"ס קורצ'אק

בשנת הלימודים תשע"ב כלל חדר המורים השתתף בהשתלמות "פיתוח החשיבה בסביבה מתקשבת". בשנת הלימודים תשע"ג אנו עוסקים בפרקטיקה ובהקניה של שפה ומערכת מושגים משפת החשיבה ובשימוש בהם. פיתוח מודעות לשיח הכיתתי והבנה כי השיח בין מורה לתלמידים הוא המשמעותי ביצירת שיח המקדם הבנה. בנוסף, השנה צוות הניהול המשמש כצוות המוביל תחומים בבית הספר משתתף במפגשי הדרכה בנושא פיתוח החשיבה. בדוגמא שלפנינו המורה לחנ"ג חברה בצוות הניהול מדגימה שיעור שבמהלכו היא משתמשת בשפת חשיבה : כמו לשער, להסיק, לטעון, להעריך .

דוגמה לפעילות

תחום דעת: חינוך גופני

נושא: חמשת מרכיבי הכושר הגופני

אוכלוסיית יעד: כיתות ג'-ו'

תיאור קצר של הפעילות: חמשת מרכיבי הכושר הגופני הם הבסיס לתכנון השיעורים : סיבולת לב ריאה, קואורדינציה, גמישות, כוח, זריזות. בכל שיעור מתקיימת פעילות שתפקידה ליישם חלק ממרכיבי הכושר הגופני שעליהם עובדים התלמידים. לדוגמה, בכל שיעור מתבצע חימום שתפקידו לעבוד על גמישות המפרקים. החלק הראשון של כל שיעור מוקדש לעבודה על סיבולת לב ריאה בדרכים שונות. בהמשך השיעור מרכיב הכושר הגופני הנלמד משתנה בהתאם לנושא. חמשת מרכיבי הכושר הגופני מועברים לתלמידים בכל תחילת שנה כבסיס לעבודה השנתית . על בסיס ידע זה לומדים בכל שיעור בדרך המפתחת חשיבה בעזרת השערה, השוואה וטיעון.

תובנות לעתיד

השנה התמקדנו בפיתוח ובשימוש במושגים המאפיינים שיעורים המכוונים לפיתוח השפה, כדי להפוך דרך הוראה זו לחלק משגרת היום יום. על הצוות להמשיך ולהתמקצע, בית הספר מעוניין להמשיך ולקדם את התחום במסגרת הדרכה שתיתן לצוות המוביל של בית הספר.

מדברי מורים

מדברי מורה לחינוך גופני : "החינוך לחשיבה מעלה את המודעות של התלמידים, מעודד חשיבה ותורם לתלמידים להבין את העקרונות של חמשת מרכיבי הכושר הגופני וכיצד הם באים לידי ביטוי בפעילויות השונות. התלמידים לומדים להתבונן בעצמם על הפעילות שהם חוו (רפלקציה)"

ליצירת קשר: עופרה זומר, מנהלת בית הספר : ofrazom@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: **יגאל אלון**
סמל מוסד:
ישוב: **גבעתיים**
מחוז: **תל אביב**
שם מנהל/ת בית הספר: **עדנה גלעדי**
שם מפקח/ת בית הספר: **ד"ר טליה פרידמן**
שם המדריך/ה: **אדל בן חמו**
שותפים לתהליך: **כלל צוות המורים בית הספר**

יגאל אלון, גבעתיים - פיתוח סביבות למידה מקדמות חשיבה

בית הספר "יגאל אלון" מונה כ- 820 תלמידים וכ- 50 מורים. בשנה"ל תש"ע הצטרפנו לתכנית החינוך לחשיבה מטעם המזכירות הפדגוגית. הצבנו מספר מטרות: הטמעת כלי חשיבה בתכנית הלימודים, יצירת שפה משותפת, שילוב כלי חשיבה בשעות פרטניות, פיתוח סביבות למידה מעודדות חשיבה, ושימוש ב"שיח ושיג" לייצוג ידע. בנינו מחוון המסייע למורות בבניית שיעור מפתח חשיבה ומשלב טכנולוגיה מתקדמת והתמקדנו בלמידת עמיתים. בתום הצפייה התקיים דיון משוב, במטרה ליישם את התובנות בשעורים הבאים. בנושאים שונים: כתות ג' – שיעור תורה משה ופרעה כמנהיגים. כתות ד' – שומרים על העולם. כתות ה' – מנהיגות פורצת דרך. כתות ו' – חברות.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: מורשת
נושא: מנהיגות פורצת דרך
אוכלוסיית יעד: כיתות ה'

תיאור קצר של הפעילות: מטרת הפעילות להגדיר את המושג "מנהיגות" ושימוש באסטרטגיות: השערת השערות ושאלות שאלות. הלמידה נעשתה באופן פרטני וקבוצתי, בדיאלוג ובדיון במליאה. התלמידים נחשפו לתמונות של מנהיגים שונים ושאלו שאלות לגבי המנהיגים. התלמידים התנסו באיסוף מידע, מיון והשוואה במטרה ליצור חמש שאלות חקר, שיובילו להגדרת המושג "מנהיגות".

תובנות לעתיד

הטמעת התכנית בכתות נוספות, למידת עמיתים והבנייה משותפת, הפקת לקחים ומשוב כחלק מתרבות בית הספר, הטמעת אסטרטגיות החשיבה בכלל הנושאים ובתכני הלימוד. כמו כן שילוב ה"לוח החכם" בתכנית הלימודים.

מדברי תלמידים

תלמידים: "תהליך מרתק, עתיר חשיבה", "שיעור מעניין. הדרך שלמדנו הייתה שונה, זה דרש חשיבה", "ככה לומדים איך אנשים מרגישים וחושבים", "כמו תהליך של המוח, כמו תינוק רואה, חושב, שואל זה טבע האדם".

ליצירת קשר: עדנה גלעדי, מנהלת בית הספר: alongv@walla.co.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

יד לבנים, פתח תקוה - "אין המורה צריך להורות מחשבות, אלא להורות לחשוב" (קאנט)

תחילתו של המילניום השלישי מצריכה שינויים בבוגרים היוצאים משערי בית הספר ושינויי תפיסה בתפקיד בית הספר ויעדיו. בית הספר גיבש חזון ובחר לשים דגש על חינוך לחשיבה, פיתוח לומד עצמאי והטמעת שפת החשיבה כחלק מתרבות הוראה-למידה בבית הספר כארגון לומד. המורים מפתחים שיעורים מאתגרים תוך שימוש בשיח מקדם חשיבה. התלמידים לומדים כיצד לעבד מידע (להפוך מידע לידע) ולנהל את מחשבתם בזמן הלמידה. התהליך החל בשנה"ל תשע"א והשנה כל התלמידים התנסו בלמידת חקר וכתבו עבודות חקר בתחומי דעת שונים. בית הספר ממשיך וימשיך לפתח ולשלב דרכי הוראה-למידה המזמנות אפשרויות רבות לטיפול היכולות ללימוד עצמאי בקרב תלמידיו תוך שימת דגש על הוראה מפורשת.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: מדעים

נושא: למידה בדרך החקר

אוכלוסיית יעד: כיתה ג'

תיאור קצר של הפעילות: הנהגת ההורים מעורבת בעשייה הבית ספרית ושותפה לכל הנעשה בבית הספר. יו"ר הנהגת ההורים העלתה רעיון לשיתוף תלמידי החינוך המיוחד, כולל תלמידי שילוב (בביה"ס פועלות שלוש כיתות ללקויי למידה), ותלמידים מאתגרים בפעילות, שעיקרה חקר וחשיבה בדרך חווייתית בגן החי העירוני. מטרת היוזמה לתת מענה לשונות בין התלמידים. התלמידים התנסו בלמידת עמיתים, בשאילת שאלות, במיונים והכללות.

תובנות לעתיד

תהליכים המתרחשים בבית הספר נותנים את אותותיהם כבר היום. בכוונתנו להמשיך להטמיע באופן ממוקד את השיח והשימוש בשפת החשיבה, ובכך להכין את התלמידים לעידן בו הידע זמין בכל מקום ומשתנה בכל רגע. עלינו לפתח ולשלב דרכי הוראה-למידה-הערכה המזמנות אפשרויות רבות לפיתוח יכולות הלומד העצמאי בקרב תלמידיו.

מדברי מורים ותלמידים

"קיבלנו ידע חדש שיעזור לנו בחיים ויעזור לנו במקצועות נוספים", "הבנו שיש דברים שאנחנו לא יודעים", "למדנו לחקור בעזרת ראיון מומחה", "שיתפנו אחד את השני בידע"

ליצירת קשר: יוסי גיל ארליך, מנהל בית הספר : lebanim@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

ימית, קרית ים - הטמעת חקר בכלים מתוקשבים

ביה"ס "ימית" שואף לפתח תלמידים בעלי יכולות חשיבה כגון: שאילת שאלות, מציאת הקשרים, קבלת החלטות, הסקת מסקנות, היכולים להתמודד בעולם של שינויים וטכנולוגיה מתפתחת ולהפיק תוצרי למידה משמעותיים. השנה ביה"ס משתתף בתכנית חינוך לחשיבה. אחת המטרות המרכזיות של ביה"ס השנה הינה שיפור הישגי התלמידים. במסגרת זו, החלטנו לגוון את דרכי ההוראה של המורים ואת דרכי הלמידה של התלמידים. בחרנו להתמקד בתהליכי חשיבה ולמידה בדרך החקר, תוך שילוב כלים טכנולוגיים מתקדמים.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: "מולדת, חברה ואזרחות"

נושא: היישוב שלי

אוכלוסיית יעד: שכבת ד'

תיאור קצר של הפעילות: בית ספרנו משתתף בפרויקט: "סיסמא לכל תלמיד" במטרה לקדם את התלמידים בלמידה. בלמידה נעשה שימוש באסטרטגיות חשיבה: שאילת שאלות, מציאת הקשרים, איסוף מקורות מידע שונים ומיזוג ביניהם, מיפוי העיקר, הסקת מסקנות בדרך קבוצתית, במטרה להפיק תוצר ראוי באמצעות התקשוב. התלמידים שיתפו פעולה עם ביה"ס נוסף בקריית ים. בנו מצגות בתוך אתר מלווה פעילות, נסחו בקבוצות שאלות המזמנות חקר כגון: כיצד פועלת רשות מקומית? מה תחום אחריותה? קריית ים בעבר ותהליך ההתפתחות של קריית ים לעיר? לסיכום הציגו התלמידים את תוצריהם ברשת ושתפו את תלמידי ביה"ס המקביל.

תובנות לעתיד: אין ספק שלמידה בדרך זו תורמת להעלאת רמות החשיבה של התלמידים ולגיוון בדרכי ההוראה. החלטנו לאמץ למידה בגישה חקרנית בכל השכבות בבית הספר בתחומי דעת שונים.

מדברי מורים ותלמידים

מחנכות ד': "מרגישות שנעשה תהליך חקר ברמה גבוהה. עקבנו אחר תהליכי החשיבה והלמידה של התלמידים. גאות מאד בתוצרים אליהם הגיעו וחושבות שזוהי למידה משמעותית." תלמידים: "נהניתי מאד מתהליך העבודה, התייעצתי עם חברי לקבוצה. אני מקווה שנמשיך ללמוד בדרך זו." "חפשנו חומרים באינטרנט, ראינו אנשים, היינו פעילים והפקנו תוצרים משמעותיים".

ליצירת קשר: שרה טל, מנהלת בית הספר saratal@nana10.co.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: **יעקב כהן**
סמל מוסד: **514935**
ישוב: **קרית אונו**
מחוז: **תל אביב**
שם מנהל/ת בית הספר: **מיכל רוזנשיין**
שם מפקח/ת בית הספר: **רבקה אינגביר**
שם המדריך/ה: **מאיר דוידסקו**
שותפים לתהליך: **מקצועות השפה, מתמטיקה, מדעים, אנגלית, אמנות**

יעקב כהן, קרית אונו - "אוצרות החשיבה- שפה יוצרת מציאות"

בית הספר לוקח חלק בתכנית חינוך לחשיבה משנת הלימודים תשע"א. התכנית מיושמת בכל שכבות הגיל (גן- ה') ומשולבת בכל תחומי הדעת. הצוות מאמין כי "שפה יוצרת מציאות". על דלתות הכיתות עיצבנו טפט צבעוני ומאיר עיניים ובו אוצר מילים משפת החשיבה. לכל איש צוות מעמד המיועד ל- "מפתחות החשיבה", אשר כוללים את כל כלי החשיבה ושגרות החשיבה שלמדנו - צרור מפתחות "פותחים" את החשיבה. השנה אנו מתמקדים בכלים של חשיבה הגלויה. גישה זו מאפשרת להפוך את החשיבה לעמוקה יותר. החשיבה הגלויה כוללת שגרות חשיבה שונות כגון: צבע, סמל, דימוי, "רואה, חושב, שואל", אשר מוטמעות ביחידות ההוראה ובתחומי דעת שונים.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: מתמטיקה

נושא: יום שיא לחג פורים- "פורימטיקה"

אוכלוסיית יעד: תלמידי גן-ב'

תיאור קצר של הפעילות: התלמידים פעלו בתחנות שונות ומגוונות אשר מזמנות לצד למידה שונה וחוויתית, פיתוח החשיבה והמללת דרכי החשיבה. בפעילות נעשה שימוש בשפת החשיבה כגון: שער מהו מספר אזני המן בקופסה? נמקו, הסבירו את דרך הפתרון, לאילו מסקנות ניתן להגיע? כמו כן התלמידים קיבלו דף תיעוד ובו תיעדו בכתב את דרך עבודתם וחשיבתם. בכך באה לידי ביטוי החשיבה הגלויה- שימוש בחלק המילולי והחזותי אשר הופכים את החשיבה לעמוקה יותר ומאפשרת לתלמידים לבטא את התובנות, שעלו בזמן הפעילות ולהפרות האחד את השני. בסיום הפעילות ערכו התלמידים רפלקציה על תובנותיהם ותחושותיהם בעקבות הפעילות.

תובנות לעתיד: חינוך לחשיבה יהפוך לציר המרכזי בתרבות הארגונית, שפת החשיבה תהיה לשפה השגורה בקרב כל באי בית הספר. כלי החשיבה והשגרות יהוו חלק בלתי נפרד מיחידות ההוראה והתכנים הנלמדים בכל תחומי הדעת.

מדברי מורים

"שפת החשיבה, כלי החשיבה ושגרות החשיבה הפכו את דרך עבודתי לשונה מעניינת ומאתגרת. התלמידים מפנימים את הכלים והתהליכים ואני נותנת מענה לדיפרנציאליות שבכיתה".

ליצירת קשר: מנהלת בית הספר, רוזנשיין מיכל: michalic@inter.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

יפה נוף, ירושלים - בית ספר המשלב מנהיגות קהילתית

ביה"ס יפה נוף משתתף ומשתלם מזה כשנתיים בתכנית חינוך לחשיבה מסדר גבוה. בשנתיים אלה נחשפים המורים לאסטרטגיות חשיבה שונות, והוראתם משלבת תכנים לימודיים נדרשים באמצעות הכלים לחשיבה. צוות המורים כולו, מהגן ועד כיתות ו', (כ-35 מורים וכ-650 תלמידים), משתלם בהדרכות בקבוצות הטרוגניות קטנות, הכוללות עד כ-5 מורים, ללמידה פרטנית. ביה"ס שואף לפתח ולטפח מיומנויות ודרכי חשיבה הן אצל המורים וכפועל יוצא גם אצל התלמידים. המורים רואים עצמם כסוכני חשיבה ולא כסוכני ידע. השימוש בכלי החשיבה מאפשר למורים לצאת מגבולות הספרים והחברות לעבר עולם רחב המאפשר חשיבה, וזאת על מנת לאפשר למידה משמעותית.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: עברית

נושא: הנושא השנתי: מנהיגים ומנהיגות

אוכלוסיית יעד: כיתות א-ו

תיאור קצר של הפעילות: כנכתב לעיל, אסטרטגיות החשיבה השונות מיושמות בפועל במקצועות הלימוד השונים. זאת ועוד, את יום השפה העברית החלטנו השנה להקדיש ל"שיח ושיג" – סוגת הנאום, הכוללת בתוכה את אסטרטגיית הטיעון למטרת שכנוע שכנוע. הנושא אשר בו תיושם הפעילות הוא "מנהיגים ומנהיגות". בשכבות הגיל ד'-ו' הקדישו זמן ללימוד ה"שיח והשיג" – וזאת בהלימה לנאומיהם של מנחם בגין ודוד בן גוריון. התלמידים שמעו נאומים שונים (מנחם בגין, דוד בן גוריון, מרטין לותר קינג ועוד), זיהו מאפיינים המשותפים לסוגה זו, למדו על רטוריקה (תורת הנאום) וכן על שפת הגוף. לסיכום חברו התלמידים נאומים משלהם.

תובנות לעתיד

המשך הטעמת החינוך לחשיבה במקצועות הלימוד השונים. התמקצעות נוספת בית ספרית.

מדברי מורים ותלמידים

המורות, שעברו בעצמן סדנא בנושא הנאום, העבירו את השיעורים בשמחה. מהשיחות איתן עלה שהשיעורים בנושא היו נפלאים. לדבריהן התלמידים התעניינו, שאלו ושיתפו פעולה באופן מלא. על אף החשש המוקדם של המורות, שמא הסוגה לא תתאים והתכנים יהיו אולי גבוהים מידי ולא מובנים, המציאות לימדה שהייתה למידה אמיתית, הפנמה ואף התלהבות.

ליצירת קשר: לימור עסיס, מורה בבית הספר: limorasis@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: ישעיהו

סמל מוסד: 513416

ישוב: חולון

מחוז: ת"א

שם מנהל/ת בית הספר: בתיה דקל

שם מפקח/ת בית הספר: רונית דרן

שם המדריך/ה: רות גבע

שותפים לתהליך: כל צוות המורים

ישעיהו, חולון- תלמד לשחק, לחשוב ותצליח ללמוד

בית הספר משתתף בתכנית חינוך לחשיבה זו השנה הראשונה. המורות בשכבות א-ו מקבלות הדרכה ולומדות לקדם את החינוך לחשיבה בתחומי הדעת השונים. בבית הספר תכנית ייחודית בשם "תלתל" – "תלמד לשחק תצליח ללמוד", תכנית אינטגרטיבית המשלבת בין משחק לתחומי דעת שונים ומזמנת תהליכי למידה וחשיבה על עצמי, על אחרים ועל הנושא הנלמד. המורים שמים דגש על הוראה מפורשת של תהליכי הלמידה והחשיבה. המורים ממלילים וממשיגים עם התלמידים את תהליכי החשיבה ומפתחים יחד את שפת החשיבה בבית הספר.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: חינוך לשוני- מפתח הלב

נושא: כבוד הדדי

אוכלוסיית יעד: תלמידי כיתה ב'

תיאור קצר של הפעילות: מטרת הפעילות לברר ולדון בהתנהגויות המשקפות את ערך הכבוד באמצעות אסטרטגיות המקדמות מיומנויות חשיבה מסדר גבוה ושימוש בשפת החשיבה. הפעילות כוללת שיח בכיתה על ערך חודש אייר, "כבוד", לילדים מוצגות תמונות הממחישות תחושות של השפלה, פגיעה והעלבה מול התנהגויות המבטאות כבוד. הילדים עמדו על הקשרים שבין התמונות באמצעות שאלות והציגו במליאה את מסקנתם. לאחר מכן התלמידים בצעו "השלכה" לערך הכבוד באמצעות משחק קבוצתי. דרך המשחק התלמידים למדו בזמן אמת איך לארגן את מחשבותיהם ולהשפיע על הלמידה שלהם. בתום המשחק התלמידים כתבו למורה על דף שתי שאלות על מה שקרה בשיעור וכך המורה למדה על מידת ההפנמה של הנושא בתהליך.

תובנות לעתיד

תהליך למידה המזמן חשיבה צריך להיות אחד הדברים המרכזיים בתרבות בית הספר. אנו שואפים לזמן לתלמידים התנסויות עתירות חשיבה במקצועות השונים, כאורח חיים פדגוגי בבית הספר.

מדברי מורים

"גיליתי שתלמידים מאותגרים מתעניינים ומעורבים יותר בפעילויות ובתהליך הלמידה".

ליצירת קשר: מנהלת בית הספר, בתיה דקל: batiad20@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: בית חינוך כרמים
סמל מוסד: 361493
ישוב: מודיעין מכבים רעות
מחוז: ירושלים
שם מנהל/ת בית הספר: עתניאל גלילי
שם מפקח/ת בית הספר: רותי בן חור
שם המדריך/ה: אדל בן חמו
שותפים לתהליך: עברית, מדעים ואומנויות

כרמים, מודיעין-מכבים-רעות - "מנהיגות, מצוינות ויוזמה" הכרות ולמידה מחתני פרס נובל

בית חינוך צומח כרמים הוקם בשנה"ל תשע"ב. בשנה הנוכחית לומדים 125 תלמידים בשתי שכבות {א-ב}. הצוות החינוכי שותף לבנייתה של תכנית חינוך לחשיבה בבית הספר. הצוות מונה ארבעה מחנכים, מורה למדעים ומורה לאומנויות.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: עברית, מדעים ואומנויות

נושא: מנהיגות, מצוינות ויוזמות

אוכלוסיית יעד: שכבות א-ב

תיאור קצר של הפעילות: התכנית "מנהיגות, מצוינות ויוזמה" הינה תכנית לימודים שבה הילדים נחשפים ומתנסים בתהליך ספירלי, שבו הם לומדים על הצלחותיהם האישיות, הצלחות חבריהם והצלחות של אישים מעוררי השראה – זוכי פרס נובל. התכנית משלבת תהליך של חקר דמות באמצעות שילוב אסטרטגיית שאילת שאלות. כמו כן, הילדים מתנסים במהלך שיעור המדעים בניסוי והצגת יוזמה קבוצתית. בשיעור אומנות הילדים מתנסים ברמה הקבוצתית והאישית { קבוצתי – ציור דיוקן וברמה האישית " הגביש שלי" }.

תובנות לעתיד

תכנון היחידות והליווי תרמו להעצמת הצוות. חשיבה על השתלמות וליווי מורים בפיתוח החשיבה בתכנית אמירים. מעוניינים לבנות גם תכנית לשכבות ג-ד, ה-ו אשר תתמקד בתהליכי חקר תוך שילוב מקצועות נוספים.

מדברי מורים ותלמידים

מפקחת: "התוכנית בהחלט יוצאת דופן ומשלבת באופן טוב את מקצועות העברית, האומנות והמדעים כשהציר הוא פיתוח חשיבה". המורים: "למדנו על חשיבה אחרת של תהליכי הוראה ולמידה". תלמידים: "למדנו על פרס נובל...זה מעניין מאוד".
ליצירת קשר: עתניאל גלילי, מנהל בית הספר: 0524374522

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: **ליאו בק**

סמל מוסד: **310607**

ישוב: **חיפה**

מחוז: **חיפה**

שם מנהל/ת בית הספר: **טלי פרידלנדר**

שם מפקח/ת בית הספר: **נירה רוזנהיימר**

שם המדריך/ה: **שירי קומס**

שותפים לתהליך: **שפה**

ליאו בר, חיפה - יחיד וקהילה בדרך לאיכות ולמצוינות

בי"ס "ליאו-בק" הוא מוסד חינוכי מהגן ועד לתיכון, הפועל ברוח היהדות הרפורמית בהלימה למשנתו של הרב "ליאו-בק". ביה"ס קולט עליה מחבר העמים, 80% מאוכלוסייתו הנם עולים או ילדים למשפחות עולים. הרב תרבותיות בולטת מאוד. השפה העברית הנחיה שפה שניה עבור רוב התלמידים. בבית הספר פועלות תכניות שונות לחיזוק התלמידים המתקשים ולקידום התלמידים המצטיינים. ביה"ס מונה 395 תלמידים 36 מורים +2 סיעות. ביה"ס מאמין כי יש לפתח את תחושת השייכות של התלמידים ומשפחותיהם, תוך טיפוח לומד אחראי השואף למיצוי יכולותיו, נוהג בדרך ארץ בזיקה לערכי המורשת והתרבות היהודית ישראלית, בשיתוף פעולה עם הקהילה. ביה"ס משתתף זו השנה הראשונה בתכנית חינוך לחשיבה מטעם המזכירות הפדגוגית במטרה לטפח למידה מעמיקה ומשמעותית.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: שפה

נושא: מאפייני החורף וההבדל בין שיר לבין סיפור

אוכלוסיית יעד: כיתה ב'

תיאור קצר של הפעילות: הפעילות עוסקת בהכרות עם מאפייני עונת החורף ובהשוואה בין סיפור לשיר. התלמידים זהו את מאפייני החורף בשני הטקסטים, השוו ומצאו את הדומה ואת השונה בין שיר לסיפור כסוגה. נערך דיון בכיתה על אסטרטגיית ההשוואה באמצעות שאלות על תהליך הלמידה והחשיבה של התלמידים, הן על הנושא "מאפייני החורף" והן על פעולות החשיבה בעת השימוש באסטרטגיה.

תובנות לעתיד

"כי האדם עץ השדה" משול האדם לעץ, העץ עומד איתן על מקומו ואינו נעקר ממנו, ולא בזכות עליו או פירותיו אלא בזכות שורשיו, השורשים הם המחברים את העץ למקומו הטבעי ומונעים מכל הרוחות והפגעים לעקרו. זה הבסיס הערכי והלימודי להמשך החיים. יש לנצל תקופת חיים זו, לרכוש ערכים, ידע, חוויות ושימוש מושכל בחשיבה. זאת הדרך להצלחה - כל אחד יכול להצליח!

מדברי מורים

מחנכת כיתה ב': "דרך החשיבה בהוראה מסדר גבוה נחשפתי לכלים נוספים, אשר מאפשרים ללומד להפיק ולמצות מהמידע שנחשף אליו. חשוב לפתח אצל הלומדים מודעות מטא קוגניטיבית ולהשליך על נושאים נלמדים נוספים, תוך הפעלת שיקול הדעת שלו כלומד עצמאי לאורך ציר זמן".

ליצירת קשר: טלי פרידלנדר, מנהלת בית הספר: leobaeck@haifanet.org.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: מדעי טכנולוגי

סמל מוסד: 112482

ישוב: ירושלים

מחוז: מנח"י

שם מנהל/ת בית הספר: דורית חרוש

שם מפקח/ת בית הספר: דליה פינק

שם המדריך/ה: מרב פאול

שותפים לתהליך: חינוך לשוני

מדעי טכנולוגי, ירושלים – חושבים על מנהיגים פורצי דרך

בית הספר נכנס זו השנה הראשונה לתכנית. החלטנו לחבר בין העשייה בחינוך הלשוני לפיתוח חשיבה מסדר גבוה. בחרנו השנה בנושא השנתי "מנהיגים פורצי דרך" ונתנו הדגשים לחשיבה בכל שכבות הגיל.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: חינוך לשוני

נושא: מנהיגות פורצת דרך

אוכלוסיית יעד: תלמידי כתות א-ו

תיאור קצר של הפעילות: במהלך שנת הלימודים תשע"ג החל מחודש דצמבר עסקו כל תלמידי בית הספר בנושא השנתי "מנהיגות פורצת דרך". בסכום הנושא הציגו כל התלמידים תוצרי למידה שונים בהתאם להדגשים שניתנו בחינוך לשוני ובפיתוח החשיבה. בכל הכתות למדו הילדים את המידע הרלוונטי על שני האישיות ובנוסף ניתנו הדגשים בחשיבה, כפי שהם מפורטים בעמוד הבא. לסכום הנושא קיימנו יום שיא שאליו הוזמנו הורים ואורחים. ביום זה הוצג תהליך העבודה בכתות ומיד אחריו הוזמנו האורחים לתערוכת תוצרים של כל התלמידים.

תובנות לעתיד

התכנית השתלבה בהדגשי החינוך הלשוני בהם עסקנו השנה. תכנית פיתוח חשיבה מסדר גבוה חיונית ונותנת לתלמיד דרך הסתכלות נוספת וחשובה. בעתיד יש בכוונתנו להמשיך ולחבר בין תכני החינוך הלשוני ומיומנויות חשיבה, לנסות להפוך את מיומנויות החשיבה לדרך הוראה-למידה שגרתית.

מדברי מורים ותלמידים

מדברי המורים: "מעניין, יצירתי פותח בפני התלמידים אפשרויות וחשיבה נוספת". מדברי התלמידים: "למדתי מילים חדשות והתחלתי לדעת איך לכתוב סיכומים שלמים. הבנתי שלא קל לעשות עבודות אבל התהליך שלנו לפי דעתי הקל עלינו". "התקשיתי במיזוג טקסטים כי היה לי קשה לסדר את הפסקאות במקומות המתאימים".

ליצירת קשר: דורית חרוש, מנהלת בית הספר doritharosh9@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: **יסודי ב' מג'אר**
סמל מוסד: **21879**
ישוב: **מג'אר**
מחוז: **צפון**
שם מנהל/ת בית הספר: **אסעד אבו זידאן**
שם מפקח/ת בית הספר: **כמאל שופאנייה**
שם המדריך/ה: **סוהא תאבת**
שותפים לתהליך: **מורה להיסטוריה, צוות עברית**

יסודי ב' מג'אר - חוקרים ומייצגים מידע אודות דמויות היסטוריות במיתולוגיה היוונית

בית הספר דוגל בחינוך תלמידים לערכים אוניברסאליים: אחריות, שייכות, אכפתיות מחויבות שיתופיות. בבית הספר כ-50 מורים ו כ-700 תלמידים מוסלמים, נוצרים ודרוזים. בביה"ס כיתת שילוב לחינוך מיוחד וכיתת שמע. בתשע"ג הצטרפנו לתכנית חינוך לחשיבה מתוך אמונה כי בית הספר הינו מערכת חינוכית-לימודית-חברתית שעליה להיות מותאמת למאה ה-21. אנו שואפים להכשיר את תלמידי ביה"ס להיות לומדים, חושבים וחוקרים עצמאיים, בוגרים אוטונומיים, בעלי יכולות התמודדות עם אורח חיים מודרני, תוך שמירה על זהותם האישית והקהילתית.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: היסטוריה

נושא: יוון העתיקה – דמויות ומיתולוגיה

אוכלוסיית יעד: תלמידי כתות ו

תיאור קצר של הפעילות: יחידת לימוד העוסקת בנושא היסטוריה של יוון העתיקה באמצעות למידת חקר, תוך שימוש באסטרטגיות חשיבה. התלמידים שאלו שאלות אודות ספרטה ואתונה. הנושאים שעלו לדיון כללו: היסטוריה של כל עיר מדינה, מאפיינים גיאופוליטיים, דרכי החינוך ומאפייני הדת והתרבות בכל אחת מהן. התלמידים השתמשו במקורות מידע מגוונים כגון: טקסטים, תמונות, צילומים של שרידים ארכיאולוגיים, מפות וסרטונים. שאלו שאלות ערכו השוואות לדוגמה: דרכי החינוך והתרבות הספרטנים לעומת האתונאים. הם בחרו ל"צייר" את המידע, לארגן אותו בעזרת מתאר גרפי כגון: ציר זמן עם נקודות ציון בהיסטוריה של יוון העתיקה, ציור ועיצוב מפות.

תובנות לעתיד

נמשיך ללמוד ונשלב חשיבה מסדר גבוה במקצועות הלימוד. יושם דגש מיוחד על ייצוג המידע במגוון דרכים, מתוך אמונה כי "הנראות" של המידע והשימוש באסטרטגיות יסייעו לפתח תרבות חשיבה בית ספרית.

מדברי מורים ותלמידים

"למדתי שיטות חדשות לייצוג מידע וידע שאף פעם לא חשבתי עליהן", "פעם שנאתי לימודי היסטוריה, היום אני מחכה לשיעור היסטוריה בחוסר סבלנות, היום אני חושב על היסטוריה בדרך שונה, יותר מעניינת".

ליצירת קשר: האלה הנו, מחנכת ומורה להיסטוריה: halahen@gamil.com

שם בית הספר : מג'אר ד'

סמל מוסד : 219618

ישוב : מג'אר

מחוז : צפון

שם מנהל/ת בית הספר : מר עומר ח'ראנבה

שם מפקח/ת בית הספר : ד"ר כמאל שופאנייה

שם המדריך/ה : סוהא תאבת-חלבי

שותפים לתהליך : מורה לערבית, מורה לעברית, מורה לאנגלית. חברות בצוות מוביל בית

ספר

מג'אר ד' - שפות חושבים, לא רק מדברים

ביה"ס משתתף בתכנית זו שנה ראשונה. שלוש מורות בצוות מוביל של ביה"ס ורכזות מקצוע מתחומי הדעת: עברית, ערבית ואנגלית הצטרפו לתכנית. הן מקבלות הדרכה אינדיבידואלית ומלמדות את שאר המורים על פי מקצועות הלימוד. בנוסף, צוות ביה"ס עבר הכשרה במסגרת השתלמות בית-ספרית בנושא חינוך לחשיבה. התכנית מיושמת בכיתות א-ו, כ- 246 תלמידים. נלמדו מגוון אסטרטגיות כגון: שאילת שאלות, השוואה, טיעון, מיון והעלאת מגוון נקודות מבט. האסטרטגיות מיושמות במקצועות הלימוד תוך שימוש במגוון תכנים וטקסטים.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: עברית

נושא: השוואה בין כפר לעיר

אוכלוסיית יעד: כיתה ה'

תיאור קצר של הפעילות: הפעילות עוסקת בהשוואה בין כפר לעיר. לתלמידים הוצגו טקסטים מגוונים: חזותיים ומילוליים. התלמידים הגדירו את מטרת ההשוואה כהיכרות עם שתי צורות מגורים - חיים בכפר וחיים בעיר. וכן הגדירו את התבחינים להשוואה כגון: גודל אוכלוסייה, מיקום גיאוגרפי, צורת מבנים, אזור תעשייה, תשתיות, עיסוקים ובתי עסק. התלמידים למדו על השונה ועל הדומה בין שתי צורות החיים והגיעו למסקנות, לדוגמה: שטח היער גדול ופתוח ואילו הכפר יותר קטן, בעיר האוכלוסייה גדולה מזו של הכפר, בעיר גרים בבניינים משותפים וגדולים ואילו בכפר גרים בבתים בודדים ופרטיים. בתהליך הלמידה התלמידים גילו כי ניתן לערוך השוואה בין תמונות, טקסטים, חפצים, סרטים ועוד. בכיתה דנו וערכו שיח מטה קוגניטיבי על האסטרטגיה: מתי משתמשים בהשוואה, איך משתמשים ועוד.

תובנות לעתיד: אנו מעוניינים להמשיך בפיתוח התכנית וביישומה בכל מקצועות הליבה תוך

מתן דגש על במסגרת 3 השפות - עברית, ערבית ואנגלית. כמו כן מתכוונים לפתח מערכי שיעור בשילוב אסטרטגיות חשיבה.

מדברי מורים

מורים: "תלמידינו הם הנכס היקר של בית ספרנו, חשוב לנו לפתח לומד שיועד לשאול ובעל סקרנות מתוך אמונה "שאין הביישן לומד", תלמיד לומד, חוקר, יוזם, מטיל ספק וישאפו להצליח"

ליצירת קשר: נגיד ג'ועיה מורה לעברית, מחנכת כיתה ו', וחברת צוות מוביל: njoodg@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: יסודי ו'
סמל מוסד: 247429
ישוב: מג'אר
מחוז: צפון
שם מנהל/ת בית הספר: אנואר גאנם
שם מפקח/ת בית הספר: ד"ר כמאל שופאניה
שם המדריך/ה: סוהא תאבת
שותפים לתהליך: עברית, ערבית, אנגלית

יסודי ו', מג'אר - איזה כובע המנהיג שלי חובש? טוענים על מנהיגות

בית ספר יסודי ו' מגאר, נפתח בתחילת השנה הלימודית הנוכחית, בבית הספר 227 תלמידים, 8 כיתות, 14 מורים. צוות המורים בבית ספר התמקד בפיתוח פדגוגיה איכותנית. במסגרת זו הצוות השתלם בנושא חינוך לחשיבה. החינוך לחשיבה הפך להיות שגרת חיים בכל המקצועות השונים.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: שפה ערבית וחברה

נושא: מנהיגות

אוכלוסיית יעד: כיתה ו'

תיאור קצר של הפעילות: התלמידים שאלו שאלות על המושג "מנהיגות", זיהו תכונות של המנהיג הרצוי, מיינו את התכונות, "צבעו", על פי אדוארד דה בונו, את הכובע של המנהיג שלהם ודנו במושג בכלל. התלמידים אספו מקורות מידע שונים. לדוגמה: טקסט על שליט בשם "אחמד באח'א אלג'זאר", שאלו שאלות- על פועלו, תקופת שלטונו, יחסיו עם הנתינים, מדיניות חוץ ופנים שלו ועל דרך המנהיגות שלו. בנוסף, הם נחשפו לידע ואספו בעצמם מידע אודות נלסון מנדלה. ערכו השוואה בין שתי הדמויות כדי ללמוד על מאפייני המנהיגות של כל אחד מהם. בעקבות ההשוואה הגדירו את צבעו של הכובע שמנהיג אמור לחבוש, ונימקו מדוע הם השתמשו בכובעים של דה בונו ובנו טיעונים בעקבות בחירת הצבע.

תובנות לעתיד

בית הספר, "המנהיג והחושב" שנולד לא מזמן, מתחיל לעמוד על הרגליים בזכות המנהיגותו של המנהל וצוות המורים, וכשהתינוק יתחיל לזחול כולם ישמעו על ההישגים שלו, ובודאי בגיל ההתבגרות יגיע למקומות רחוקים עם בוגרים מובילים בחברה.

מדברי מורים ותלמידים

מורה: "אינני מוכנה ללמד תלמידים ידע אלא להבנות אותו יחד אתם", תלמיד: "אני מאד מתחבר לאסטרטגיית הטיעון. אני מרגיש שבאמצעותה אני מבטא את עצמי, מביע את דעותיי ועמדותיי בצורה חכמה לאחר שאני בוחן נושא מסוים ולומד אותו לעומק".

ליצירת קשר: אנואר ג'אנם, מנהל ביה"ס: anwarganem@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : מעוז המכבים
סמל מוסד : 414631
ישוב : מודיעין מכבים רעות
מחוז : ירושלים
שם מנהל/ת בית הספר : יהל לוטן
שם מפקח/ת בית הספר : רותי בן חור
שם המדריך/ה : אדל בן חמו
שותפים לתהליך : כלל מורי בית הספר, 30 מורים.

מעוז המכבים - מקדם חשיבה ומאמץ למידה בגישה חקרנית

ביה"ס משתתף בתכנית חינוך לחשיבה זו השנה השלישית. בביה"ס שתי כיתות בכל שכבה. כלל הכיתות מעורבות בתהליך הלמידה. בשנה הראשונה עסקנו בשאלות, בשנה השנייה, התמקדנו בלמידה בגישה חקרנית ופתחנו יחידות לימוד במקצוע העברית בחיבור לנושא הבריאות. השנה, בחרנו בנושא המרכז "מנהיגות פורצת דרך" ליישם את הלמידה החקרנית בבית הספר. החינוך לחשיבה שינה את דרכי ההוראה של צוות ביה"ס. המורים הבינו כי תפקידם ליצר אצל התלמידים למידה משמעותית: "להדליק את האש ולא למלא את הדלי". התלמידים הם אלה שמניעים את הלמידה ומייחדים אותה, הצוות מנתב את הדרך ומאיר אותה.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: עברית

נושא: מנהיגות פורצת דרך

אוכלוסיית יעד: כלל תלמידי בית הספר כיתות א' - ו' 367 תלמידים

תיאור קצר של הפעילות: מתוך השאיפה להעמיק את תהליכי הלמידה החקרנית בבית הספר, הוחלט ע"י צוות "חושבים ומתחשבים" להבנות את תהליך הלמידה החקרני לכלל בית הספר. התוכנית שנבנתה הינה תכנית ספיראלית. באמצעות תהליך זה התלמיד למד בדרך חקרני את הנושא השנתי. לכל שכבת גיל הותאם תהליך עבודה המוביל בסופו לתוצר כתיבה ותוצר יצירתי, המבטא את הלמידה האישית של התלמיד, מתוך הנושא הנחקר. התוצר הסופי מותאם לתכנית הלימודים בכלל ובעברית בפרט, לדוגמא, כיתות ב' עוסקות בהשוואה בין דמותו של דוד בן גוריון ומשה רבנו. תלמידי כיתה ג' כותבים המלצה על אתר בנגב וכך הדבר בכל שכבות הגיל. הלמידה החקרנית הופכת להיות כחלק בלתי נפרד מדרכי ההוראה בבית הספר.

תובנות לעתיד

ברצוננו להמשיך ולהעמיק את תהליכי הלמידה בגישה חקרנית בכל מקצועות הלימוד בבית הספר, להקנות לצוות ההוראה כלים נוספים ליישום.

מדברי מורים ותלמידים

מורים: "חקר דמות זה תחום קשה, הלמידה החקרנית סייעה לילדים להבין את ההקשרים בין מהלך חיו של המנהיג פועלו והשקפותיו הפוליטיות" תלמידים: "לא האמנתי שאצליח לעשות כזו עבודה" הלמידה החקרנית אפשרה לי ללמוד לשאול שאלות, ולנסח תשובות טוב יותר."

ליצירת קשר: גב' יהל לוטן מנהלת בית הספר : lo.yahel@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

מעוף, גבעת זאב - מנהיגים חוקרים

בית ספרנו מעודד את החשיבה העצמאית והביקורתית של תלמידיו כחלק מתפיסתו החינוכית. תלמידים פונים באופן חופשי למורות ולמנהלת בנושאים שונים עליהם הם מבקשים לשאול ולהגיב. החשיפה לנושא פיתוח חשיבה החלה בתשס"ט עם השתתפות מנהלת ביה"ס ושתי מורות ב"חממת חשיבה". בתש"ע הורחב מספר המורות שהשתלמו בנושא. בתשע"א השתלמו כל המורים בביה"ס במסגרת השתלמות מוסדית בנושא חינוך לחשיבה. במקביל להשתלמות, קיבל הצוות הדרכה אינטנסיבית בנושא, הנמשכת גם השנה. ההדרכה ניתנת לכלל המחנכות בבית הספר. בביה"ס לומדים מאה וחמישים תלמידים, מכיתה א' עד ו', ומשולבות שלוש כתות חינוך מיוחד, שתלמידיהן משולבים באופן מלא בכיתות הרגילות.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: שפה

נושא: מנהיגים

אוכלוסיית יעד: כיתה ה'

תיאור קצר של הפעילות: הפעילות מתמקדת בעבודת עומק בתהליכי חקר וחשיבה בנושא מנהיגים. המנהיגים (יצחק רבין, דוד בן גוריון ומנחם בגין). התלמידים חיברו שאלות המעניינות אותם על המנהיג, מיינו את השאלות לקטגוריות, איתרו נקודות ציון חשובות מתוך טקסט מידעי והכינו מאגר של תכונות מנהיגים על פי מעשיהם. המאגר היה נגיש בכיתה והתלמידים השתמשו בו לאורך כל התהליך. הילדים אספו מקורות מידע ועבדו עם סוגים שונים של טקסטים: טקסט מידעי, סרטונים, שירים. לסיכום התהליך התלמידים הפיקו תוצרים יצירתיים כגון: סרטון, הצגה, דגם, מצגת, שיר, משחק.

תובנות לעתיד

ביה"ס עבר תהליך חשוב ומשמעותי שבבסיסו שינוי תפיסת הלימוד כולה- מהעברת ידע לחינוך לחשיבה. לשינוי התפיסה השלכות רבות על אופן הלימוד בכיתה ועל תפיסת תפקידה של המורה. השנה עבדנו בעיקר על שינוי מבנה הלימוד בכיתה, מלמידה שהיא ברובה פרונטאלית, לעבודה בקבוצות, המעודדת את התלמידים ללמידה עצמית ולהפריה הדדית. נמשיך בתהליך שהחל גם בשנה הבאה.

מדברי תלמידים

"בשנים שעברו עשינו עבודת חקר והתהליך היה שונה. בעבודה השנה קיבלנו כלים שעזרו לנו ללמוד על המנהיג. בעבר חיפשנו מידע וסיכמנו. השנה העבודה הייתה מורכבת משלבים רבים, בכל שלב ארגנו את המידע, יצרנו טבלה של נקודות ציון וקישורן לתכונות ולמעשי המנהיג". "למדתי שאסור להתייאש".

ליצירת קשר: מנהלת בית הספר, יעל כהן- yaelzvulun@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: **מצפה גולן**
סמל מוסד: **213272**
ישוב: **בני יהודה**
מחוז: **צפון**
שם מנהל/ת בית הספר: **שירלי צור**
שם מפקח/ת בית הספר: **יעל ארמה-אורן**
שם המדריך/ה: **חגית אוסקר-רז**
שותפים לתהליך: **מורי ותלמידי כתות א'-ח'**

מצפה גולן, בני יהודה - החקר כחלק משינוי תרבות פדגוגי

בי"ס מצפה גולן מונה 460 תלמידים בכתות א'-ח'. זוהי השנה הראשונה שאנו משולבים התוכנית חינוך לחשיבה של המזכירות הפדגוגית. 75% ממורי ביה"ס משתתפים בתוכנית, בתוכם כל סגל המחנכים, בכל שכבות הלימוד, בתחומי דעת מגוונים- מנושא/עניין אישי של התלמיד החוקר ועד תחום לימוד מתוכניות הלימודים הדיסציפלינריות. למידת החקר "מכריחה" את המורה והלומד לעסוק בתהליכי חשיבה מסדר גבוה ומזמנת למידה פעילה ומשמעותית. התהליך זכה להדים חיוביים מאוד מההורים, זימן חוויה ייחודית ומצמיחה בקרב התלמידים ושידרג את חווית ההוראה והתפיסה החינוכית של אנשי הצוות.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: חינוך אישי

נושא: "ההרצאה הראשונה שלי"

אוכלוסיית יעד: כתה ב'

תיאור קצר של הפעילות: נקודת המוצא הייתה שילדים בכל רמות התפקוד יכולים להביא משהו מעולם העניין שלהם לחבריהם בכיתה. בנינו דפוס קבוע ותומך לתהליך הלמידה ולהרצאה שאפשר לכל ילד לעמוד בביטחון מול הכיתה ולהעשיר את עצמו ואת כולנו. תוצרי הלמידה הוצגו בפני הקבוצה ופתחו פתח לפעילות של שיח ושיתוף. הילדים באו במגע עם טקסט כתוב, עם מידע מהרשת, ראינו אנשים, תעדו טיולים ובחרו את האופן בו הם רוצים להציג: הרצאות, מצגות, דגמים, תערוכות, משחקים. בסיום כל הרצאה כתבו כל הנוכחים משוב על הנושא הנלמד ועל האופן בו הוגש. הופתענו לגלות כמה חשוב לילד המרצה לקרוא את המשובים ולברר בדיוק למה התכוון הכותב.

תובנות לעתיד

להטמיע את ההוראה- למידה- הערכה בדרך החקר בתחומי הדעת הדיסציפלינריים, בהתפתחות ספירלית של היקף התהליכים ואסטרטגיות החשיבה מכתה א'-ח'.

מדברי מורים ותלמידים:

"לפעמים ניסיון רב שנים הוא מכשלה ולא מקפצה. נטיית הלב ללכת אל המוכר, הידוע הרגיל השגרתי שומרת אותי בתוך אזור הנוחות שלי, ואז גירוי חיצוני מעורר רצון לשוב להתרגשות ראשונית, ומשחק חדש מתחיל... עברתי חוויה משמעותית עם הילדים ויצאתי נפעמת מהמסוגלות שהפגינו ילדים כל כך צעירים. " ; " אני מרגישה שחוויתי פריצת דרך בהוראה שלי. " ;
" התחברתי אל הילדים ממקום חדש, אחר ודיאלוגי. "

ליצירת קשר: שירלי צור, מנהלת ביה"ס, shirleyzur1@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

עדיהו, בית שמש - כותבים ומתפלפלים בטיעונים

ביה"ס עדיהו הינו ביה"ס יסודי המונה כ-110 תלמידים, 6 כיתות חינוך רגיל וכיתת חנ"מ. ביה"ס משתתף זוהי השנה הרביעית בתכנית של חינוך לפיתוח חשיבה. השנה הושם דגש על אסטרטגיית הטיעון ועל "שיח ושיג" (הדיבייט) כאחת הדרכים לייצוג ידע. הצוות החל בהשתלמות המתמקדת בעקרונות והיבטים של "שיח ושיג" וכיצד להטמיעו בתכנית הלימודים. צוות המורים מקבל הדרכה לקידום החינוך לחשיבה כתרבות בית ספרית.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: תנ"ך, מתמטיקה, עברית

נושא: אסטרטגיית הטיעון

אוכלוסיית יעד: ב-ה

תיאור קצר של הפעילות: הפעילות עוסקת בכתיבה טיעונית בכיתה. המורה התמקדה עם התלמידים בטיעון מיטבי בכתב ובע"פ. התלמידים ידעו לזהות שאלות שבהם נדרשו לכתוב טענה ונימוק, ובשאלות מסוג זה. עוד בטרם ענו הם נדרשו לזהות ולסמן בצד השאלה את ראשי התיבות טה"ם (המציינים את המרכיבים החשובים בטיעון: טענה הסבר, דוגמה, מה הקשר בין האחרונים לטענה). אסטרטגיה זו שימשה להם כמחווך לכתיבת התשובה. חשוב לציין כי אסטרטגיה זו שימשה אותם בכל המקצועות שבהם נדרש לנמק, לדוגמה בתנ"ך, מקצוע שבו נתקלנו בסוגיות מוסריות שונות (בקשת העם למלך, יחסו של יואב לאבנר וכו'). כמו"כ בכל המקצועות (גם אצל מורים מקצועיים) הקפידו התלמידים על תשובה טיעונית תקנית על פי מבנה זה.

תובנות לעתיד

בעתיד נרצה להמשיך ולהעמיק ב "שיח ושיג" כמקדם שיח בונה, שמפתח את אופנות הדיבור והכתיבה. ב "שיח ושיג" התלמידים לומדים לייצג את עמדותיהם באופן מבוסס ומשכנע, כמו כן זו דרך מעניינת ומאתגרת לייצוג ידע.

מדברי מורים ותלמידים

מחנכת כיתה ה': " בעקבות אסטרטגיית הטיעון התלמידים למדו כי מותר להם לטעון טענות מנוגדות ובלבד שהנימוקים יהיו משכנעים, דבר זה נעשה תוך הקפדה על מתן כבוד לחבר ולדעתו השונה, בשיח מיטבי ובשימוש בהיגדים (אני חולקת על דעתו של..אני רוצה להוסיף על דבריו של וכדומה). "

ליצירת קשר: מנהלת בית הספר, זיוה בביאן: zivaba@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

עמית, מיתר - הטמעת החינוך לחשיבה בשילוב מיומנויות המאה ה-21

מיתר הינו בי"ס ממלכתי קהילתי המונה 495 תלמידים מרקע סוציו-אקונומי גבוה, הלומדים ב-15 כיתות ושני גנים. ביה"ס פועל לקידום פדגוגיה חדשנית, הכוללת הקניית אסטרטגיות חשיבה מסדר גבוה בשילוב האוריינות של המאה ה-21. צוות המורים משתתף בהשתלמות, מקבל הכשרה ומתמקצע במטרה לקדם הישגים לימודיים, חינוכיים וערכיים ששותפים להם מורים, הורים ותלמידים.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: תכנית אינטגרטיבית – שפה, מתמטיקה, תנ"ך, מולדת ומדעים.

נושא: "מנהיגות פורצת דרך".

אוכלוסיית יעד: כל תלמידי ביה"ס.

תיאור קצר של הפעילות: הפעילות עוסקת ביחידת הוראה מקדימה לנושא השנתי "מנהיגות פורצת דרך". מבחינתנו, זהו אתגר חינוכי לטיפול מנהיגות צעירה נבחרת המושתת על ערכים דמוקרטיים. היחידה מתמקדת בהגדרת המושג מנהיג, תכונות המנהיג והיכרות עם מנהיגים מן העבר ובימינו. בחינוך אנו נחשפים למושג "מנהיגות" מהיבטים שונים: מנהיג שלילי, מנהיג חיובי, כריזמה, מנהל כמנהיג בית הספר, מנהיג מועצת התלמידים, מורה מנהיג, מנהיגות מקומית בעיר, בארץ ובעולם. כל תלמידי ביה"ס נחשפו לשיח רב-תחומי בנושא. צוותי המורים פיתחו יחידות הוראה-למידה כגון: תכונותיו של מנהיג (מולדת, ג-ד), מתמטיקאים פורצי דרך (מתמטיקה, ה-ו), מדענים פורצי דרך (רב-גילי), קווים לדמותו של מנהיג (החינוך הלשוני, א-ב), יהושע מנהיג פורץ דרך (תנ"ך, ג-ד), פרויקט "שולחנות עגולים", מנהיגות מקומית. הלמידה זמנה מיומנויות למידה עתירות חשיבה (השוואה, הסקה, שאילת שאלות, טיעון ואחרות) תוך שימוש בכלי תקשוב מגוונים.

תובנות לעתיד

בעתיד נרחיב את תחומי הדעת המשלבים אסטרטגיות חשיבה באופן מפורש ונעמיק תהליכי הערכה ורפלקציה על הלמידה והחשיבה. כמו כן, נרחיב את מעגל המורים השותפים לעשייה הפדגוגית, המבוססת על למידה עתירת חשיבה.

מדברי מורים ותלמידים

מורה: "ההדרכה וההשתלמות תרמו לי בעיקר במהלך תכנון השיעור, לחשוב על מטרת החשיבה שאשלב בשיעור וכיצד אביא את התלמידים לרמות חשיבה גבוהות". תלמיד: "אסטרטגיות החשיבה עוזרות לי להשיג ציונים יותר טובים"

ליצירת קשר: מנהלת בית הספר, יפה אטיאס: yaffaatias8@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : פיכמן

סמל מוסד : 312140

ישוב : חיפה

מחוז : חיפה

שם מנהל/ת בית הספר : שרון איטה

שם מפקח/ת בית הספר : נירה רוזנהיימר

שם המדריך/ה : שירי קומס

שותפים לתהליך : מדעים

פיכמן, חיפה - קידום תרבות בית ספרית מקדמת חשיבה

בית ספר פיכמן מונה כ-15 מורים ו-150 תלמידים. אנו מאמינים שהילד ומשפחתו נמצאים במרכז הפעילות החינוכית. על כן, אנו שואפים לפתח בילד את אישיותו מתוך הכרה בצרכיו הייחודיים כפרט וכעמית בחברה ולטפח את הכישורים, היכולות והיצירתיות הטמונים בכל תלמיד. בית הספר חותר לטפח סביבה לימודית תומכת שתעודד את התפתחותו האינטלקטואלית של התלמיד דרך מתן כלים, מיומנויות ואסטרטגיות חשיבה והערכה לשם מימוש הפוטנציאל הטמון בכל אחד ואחת. אנו שואפים לפתח תרבות בית ספרית המושתתת על סובלנות ומתן כבוד הדדי לאחר, לשונה ולסביבה.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: מדעים

נושא: הכרת חומרים ותכונותיהם

אוכלוסיית יעד: כיתה ג'

תיאור קצר של הפעילות: הקשר בין תכונות החומר לשימושים שעושים בו הוא ציר מרכזי בלימוד היבטים טכנולוגיים של שימוש בחומרים. הנושא מזמן קידום מיומנות חשיבה מסדר גבוה: כגון השוואה בין יתרון וחסרון או תועלת מול נזק בהפקת חומרים. בעקבות ההשוואה זיהינו נקודות דמיון הבחנו בין היתרון והחסרון בהפקת משאבי טבע. התלמידים הסיקו שהפקת חומרים מהטבע משרתת את האדם בכל הרבדים בחייו מחד, ומאידך יש נזק שנגרם למשאבים אלו, לכן השוואה זו מצדיקה את התהליך.

תובנות לעתיד

ביה"ס נבחר להיות בית ספר דמוקרטי בחיפה, החל משנת הלימודים הבאה. אנו מאמינים במתן חופש בחירה, חופש למידה ושוויון בין ילדים למבוגרים בפני חוקי ביה"ס. כמו כן בי"ס צריך להתאים עצמו למציאות המשתנה, לבסס למידה המותאמת למאה ה-21 ולהכשיר את תלמידיו ללמוד כיצד ללמוד. לטפח לומד בעל מכוונות עצמית ויכולת שימוש מושכל באסטרטגיות חשיבה, עצמאי ואקטיבי המסוגל להניע את עצמו במציאות דינמית ומשתנה.

מדברי מורים ותלמידים

מורה: "שילוב אסטרטגיות חשיבה בתהליכי הוראה למידה יוצר משימות מאתגרות, התלמיד אינו צריך לשנן את החומר אלא ללמוד בתהליך פעיל לשם הבנה מעמיקה"
תלמיד כיתה ג': "חשיבה בשבילי היא כמו התעמלות למוח"

ליצירת קשר: מנהלת בית הספר, שרון איטה: fichmanh@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: של"ב פסגת זאב מערב

סמל מוסד: 114066

ישוב: ירושלים

מחוז: מנח"י

שם מנהל/ת בית הספר: מלכה דוידוביץ

שם מפקח/ת בית הספר: דליה אבידני- פינק

שם המדריך/ה: מרב פאול

שותפים לתהליך: חינוך לשוני

של"ב פסגת זאב מערב, ירושלים- קידום חשיבה מסדר גבוה גם בכיתות המקדמות

זו השנה השנייה שבית הספר של"ב בפסגת זאב משתתף בתכנית "פיתוח חשיבה מסדר גבוה". ביה"ס מאמין במימוש הפוטנציאל המלא של כל התלמידים בכל תחומי הלימוד במטרה להעמיק את חשיבה מסדר גבוהה אצל תלמידי בית הספר. גם בשלוש הכיתות המקדמות משתמשים באסטרטגיות חשיבה. בחלק גדול מהשיעורים נעשה שילוב במחשב ובהפניות לאתר בית הספר.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: חינוך לשוני

נושא: תקשורת אצל בעלי חיים

אוכלוסיית יעד: כיתות ד': כיתה ד' רגילה ושתי כיתות ד' מקדמות

תיאור קצר של הפעילות: הפעילות מתמקדת במושג "תקשורת". התלמידים ייצגו בדרך מעניינת ויצירתית את המושג תוך הוספת מילים ומושגים למושג. בהמשך, כל תלמיד בקבוצתו שיתף בדבריו את האחרים ונימק את בחירותיו. משתתפי הקבוצה חיברו בקווים את הדברים המשותפים לכולם ובעקבות זאת נסחו את ההיגד הקבוצתי. בסיום, כל קבוצה הציגה את תוצריה לכיתה.

תובנות לעתיד

הכלים לפיתוח חשיבה גבוהה נכנסו לארגז הכלים הדידקטיים של כל מורה. נמשיך להשתמש בכלים אלה העוזרים לפתח את החשיבה אצל תלמידינו והופכים את השיעורים למגוונים ואתגריים ביותר. אנו ממליצים לכל מורה בכל ביה"ס להשתמש בכלים אלה בעבודתה.

מדברי מורים ותלמידים

תלמידים: "הזמן עבר מהר", "השיעור היה מעניין", "מה, כבר נגמר השיעור?". המורים: "פעם, אפשר היה לדבר כל השיעור ולצפות שהילדים יקשיבו ויבינו את החומר. היום הילדים חושבים על נושא השיעור, מתלבטים, שואלים, משווים, מתווכחים, מגיעים למסקנות וכך לומדים. הבנו שרק ילדים פעילים בשיעור לומדים ומיישמים את הנלמד. החינוך לחשיבה נותן לילדים מקום ליצירתיות, מפתח הבעה, דמיון, חשיבה עצמאית ויחודית, במיוחד לילדים עם צרכים מיוחדים שבדרך כלל רגילים לתבניות מוכנות ושינון. ניתן לפתח את החשיבה גם אצל ילדים מתקשים. הכלים מאוד שימושיים, פשוטים ונוחים לשימוש וקל להכין אותם ולשלבם בכל שיעור, נושא ומקצוע. בחינוך המיוחד כלים אלה אפשרו לכל ילד להתבטא בדרך שבה קל לו, כל אחד מצא את הדרך שדיברה אליו".

ליצירת קשר: מנהלת בית הספר, הגב' מלכה דוידוביץ': l_malka@netvision.net.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: קורצ'אק

סמל מוסד: 311894

ישוב: קרית מוצקין

מחוז: חיפה

שם מנהל/ת בית הספר: מיכל שטרן

שם מפקח/ת בית הספר: יצחק אסולין

שם המדריך/ה: שירי קומם

שותפים לתהליך: שפה

קורצ'אק, קרית מוצקין - הטמעת אסטרטגיות חשיבה בתחומי הדעת

בית החינוך "קורצ'אק" שואף למצוינות, תוך הקניית מיומנויות למידה וכישורי חיים לשם השתלבות התלמיד כבוגר בחברה המודרנית. ביה"ס מונה 20 כיתות, מתוכן 2 כיתות ייחודיות השנה שילבנו אסטרטגיות חשיבה בתהליכי הוראה למידה והערכה. במהלך השנה התנסו בבניית יחידות לימוד במגוון תחומי דעת בשכבות שונות. כל מחנכי הכתות והמורים המקצועיים בתחומי שפה, תנ"ך, מולדת, מדעים וחינוך חברתי שותפים לתהליך הטמעת האסטרטגיות, פיתוח שפת חשיבה ומודעות לתהליכי חשיבה.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: תנ"ך

נושא: בניית יחידת לימוד בתנ"ך -השוואה בין ניסי אליהו לבין ניסי אלישע בספר מלכים ב'

אוכלוסיית יעד: כיתה ו'

תיאור קצר של הפעילות: הנושא הנבחר הינו חלק מתוכנית הלימודים במקרא לכיתות ו'. יחידה זו מזמנת את הלומדים לעסוק באסטרטגיית ההשוואה בתחום דעת זה. בספר מלכים, בפרקים העוסקים בסיפורי אליהו ואלישע, ישנם סיפורי ניסים דומים מאוד, העלולים ליצור בלבול בקרב התלמידים. בכדי לארגן את המידע המצוי - הרלבנטי, השתמשנו באסטרטגיית ההשוואה ועמדנו על הדומה והשונה בין הסיפורים.

תובנות לעתיד

במהלך שנת הלימודים הבאה אנו רוצים ליצור אקלים חיובי ללמידה, תוך חיבור ידע חדש לידע קיים, הרחבה ועיבוד של ידע, שימוש משמעותי בידע, הרגלי חשיבה פוריים ופיתוח שפת חשיבה בקרב כל הלומדים בבית ספרנו.

מדברי מורים

"להבנתי אין חשיבות רק לעשייה, אלא בכדי שהתלמידים יבנו ידע יש להקנות תהליכי חשיבה על מנת שהתלמידים יפנימו את המיומנות שרכשו. המשגת המיומנות לתלמידים יוצרת שפה משותפת בין המורה וכלל תלמידי הכיתה"

ליצירת קשר: בית ספר קורצ'אק קרית מוצקין : korchak.km@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : קרית עמל
 סמל מוסד : 311530
 ישוב : קרית עמל, טבעון
 מחוז : חיפה
 שם מנהל/ת בית הספר : ברכה פבריקנט
 שם מפקח/ת בית הספר : יעל סולומון
 שם המדריך/ה : שירי קומס
 שותפים לתהליך : מדעים, שפה, חקלאות (החוזה החקלאית), חברה

קרית עמל, טבעון - חוקרים בחווה החקלאית בחצר בית הספר

בית הספר קיים מעל 60 שנה, בשכונת קרית עמל בקרית טבעון. בבית הספר 340 תלמידים הלומדים ב- 13 כיתות אם + 3 כיתות רב- גילאיות (מקדמת, משלבת), 27 מורים ו-10 עובדים במערך המסייע. בית הספר הוא בית ספר קהילתי המאמין בלמידה איכותית, תרבותית וחברתית. בתהליך הלמידה נעשה שימוש בכלים מקוונים לקידום הלמידה. אנו שואפים לפתח סביבות למידה עתירות חשיבה, המאפשרות התנסות בכלי חשיבה וחתירה ליצירתיות ומצוינות. ב"ס נותן מענה לצרכים שונים של תלמידים, הוא פועל לקידום ולטיפול תלמידים בעלי צרכים מיוחדים. בבית הספר תרבות ארגונית המעודדת עבודת צוות וקשר עם ההורים והקהילה. השנה הצטרף ביה"ס לקדם את החינוך לחשיבה, תוך שילוב תהליכי חקר המתנהלים בחווה החקלאית אשר מצויה בחצר ביה"ס.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: עבודת ניסוי בחווה לחינוך חקלאי אקולוגי

נושא: כתיבת עבודת חקר בנושא: " טיוב הקרקע בקומפוסט"

אוכלוסיית יעד: כיתה ד'

תיאור קצר של הפעילות: במסגרת תכנית הלימודים בחווה החקלאית התלמידים עבדו בקבוצות וחקרו את הנושא: "טיוב הקרקע בקומפוסט". בתהליך זה למדו את מיומנויות החקר על כל שלביו: כתיבת שאילת חקר, השערה, תכנון, ניסוי, מעקב, תצפית, איסוף נתונים, תוצאות ומסקנות. תהליך זה כלל התייחסות לאופן בו מגישים עבודה כתובה, הכוללת המרת טבלת התוצאות לגרפים במחשב, סיכום ומיזוג ידע ממגוון מקורות מידע, הצגת עבודות החקר וממצאיהם. בסיום הלמידה התבצעו תהליכי הערכה: הערכת מורה- תלמיד, הערכת עמיתים, ניתוח תהליכים וגיבוש מסקנות, יישום הידע לפתרון בעיות חדשות.

תובנות לעתיד

בעידן בו המידע מתחלף בקצב מהיר, בית הספר יעסוק לא רק בהקניית ידע אלא גם בהקניית אסטרטגיות חשיבה, כלים ומיומנויות לרכישת ידע, לביקורתיות, ללמידה עצמאית, ליוזמה.

מדברי מורים ותלמידים

מורה: "כנגד ארבעה בנים דברה תורה. אחד חכם, אחד רשע, ואחד תם, ואחד שאינו יודע לשאול" הלומד מבנה בעזרת שאלותיו את הידע הנלמד, מרחיב אותו ויוצר ממנו תובנות חדשות. תלמידה " כאשר אני שואלת שאלות אני זוכרת טוב יותר את החומר הנלמד".

ליצירת קשר: מנהלת בית ספר, ברכה פבריקנט: amalk19@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: קשת

סמל מוסד: 114389

ישוב: ירושלים

מחוז: מנח"י

שם מנהל/ת בית הספר: איריס קיויתי

שם מפקח/ת בית הספר: דליה אבידני פינק

שם המדריך/ה: מרב פאול

שותפים לתהליך: חינוך לשוני, חינוך חברתי- מפתח הל"ב

קשת, ירושלים - מגיל צעיר אנחנו חושבים ופותרים לבד בעיות חברתיות

בית ספר 'קשת' הינו ביי"ס לחינוך משותף לחילוניים ודתיים. הצוות כולל כ 40 מורים, ולומדים בו 347 תלמידים מא' ועד ו'. אנו מאמינים שבעולם המודרני צריך ואפשר ללמד ילדים חשיבה מורכבת, מעמיקה, וראייה שהעולם אינו שחור לבן, אלא עשיר ומגוון. זמן מושקע בשיחה וטיפול קשב, בכבוד הדדי, ובחינוך התלמידים להעמיק את החשיבה הביקורתית שלהם ולקחת אחריות כלפי הסביבה שלהם. ביה"ס החל להשתתף בתכנית השנה ו- 8 מחנכות בכיתות: א' ב' ג' ו' בתחומי שפה, תורה, תהליכי חקר וחינוך חברתי מקבלות הדרכה בתחום.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: חינוך חברתי (מפתח הל"ב)

נושא: יחידה בפתרון בעיות חברתיות

אוכלוסיית יעד: כיתה א'

תיאור קצר של הפעילות: מטרת התכנית לעודד ולפתח עצמאות וחשיבה עצמית בפתרון בעיות חברתיות, ולהימנע מתלות במורה כפותרת בעיות חברתיות. השלבים הראשונים התבססו על התוכנית המובנית של מפתח הלב ולאחר מכן הוכנסה התוכנית הייחודית שתפורט בהמשך, המבוססת על לוח כיתתי: "מה עושים כשיש בעיה?" המורה הציגה את התכנית לתלמידים והסבירה לתלמידים איך להשתמש בלוח ובפתקים לפי הצורך. לאחר כל הפסקה, המורה התייחסה ללוח ושמעה מהתלמידים על מקרים שבהם פתרו לבד בעיות. כל תלמיד שהשתתף והשתמש בלוח קבל מדבקה על יד שמו ברשימת השמות התלויה בלוח.

תובנות לעתיד

אנו מעוניינים להמשיך ולהשתתף בתכנית החינוך לחשיבה. נרחיב את ההדרכה בעקר למחנכות.

מדברי מורים ותלמידים

המורה: "אני רואה שינוי גדול אצל התלמידים. הם מצליחים לפתור בעיות שעולות בהפסקות בצורה עצמאית, ושמחים לשתף בחוויה. התלמידים חושבים בעצמם על דרכים שונות ומגוונות לפתור בעיות". תלמידים: "כיף להשלים", "נותן תחושה טוב שהתבגרת", "מרוויחים הרבה יותר מלקבל מדבקה, מרוויחים אווירה טובה בכיתה", "יש תחושה טובה לקבל מדבקה, שאני מרגיש שאני יותר חברותי".

ליצירת קשר: מנהלת ביה"ס, איריס קיויתי iriskiviti@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

רמז, ראשל"צ - בית ספר ללימודי תרבות ישראלית בראי האומנויות

ביה"ס נכנס לתוכנית בשנה"ל תשע"ג. ביה"ס שם לו למטרה להעמיק ולפתח בקרב תלמידיו את מיומנויות החשיבה השונות, בתחומי דעת שונים, כחלק מהגדרת הייחודיות שלו. בשנה זו פועלת התכנית בשכבת כיתות ו' 4 מורות ומנהלת בית הספר. בתכנית מיושמת במקרא, בהיסטוריה, בגיאוגרפיה ובתרבות ישראל. בנוסף לצוות המפעיל את התכנית, הודרך גם צוות המורים כולו בנושא כדי להטמיעו בכל הכיתות (35 מורות).

דוגמה לפעילות

תחום דעת: גיאוגרפיה

נושא: מישור החוף – סלעים וקרקעות

אוכלוסיית יעד: תלמידי כיתות ו'

תיאור קצר של הפעילות: מטרת שהוגדרו במסגרת הפעילות: בהיבט התוכן- התלמיד יזהה את החלוקה הפנימית של מישור החוף על פי ארבע רצועות נוף, יתאר את המאפיינים של כל רצועה ואת מיקומה במישור החוף וידע להסביר את הקשר בין רצועות הנוף לבין הקשיים בעבר והפתרונות שמצאו תושבי מישור החוף. בהיבט החשיבה- התלמיד ידע לאתר, לזהות ולעבד מידע המתאים לנושא. הפעילות בנויה כ"חקרשת": התלמידים התחלקו לארבע קבוצות. כל קבוצה חקרה רצועת נוף אחרת במישור החוף: שטחי החולות, גבעות הכורכר, גבעות החול האדום, רצועת המרזבה. בסיום, כל קבוצה הציגה בפני הכיתה את התוצר שלה, בדרך ייחודית שבה בחרה. המורה שמשה כמנחה, תמכה וליוותה את התלמידים. המורה ניהלה מעקב אינטנסיבי בתוצרי הלמידה ברשת ובכיתה, על מנת לעודד ולדברן ללמידה עצמית גם בבית, תוך עידוד עבודת צוות ועמידה בל"ז.

תובנות לעתיד

מטרות תכנית חינוך לחשיבה נועדו לשנות את דרכי ההוראה- למידה בכיתות, להעלות את רמת העניין והמעורבות של התלמידים בלמידה ולהקנות להם מיומנויות של חשיבה. מטרות אלו הושגו. בכל הקבוצות בהן פועלת התוכנית, אנו רואים שינוי בדרכי ההוראה וההערכה של התלמידים, בדרכי הלמידה וברמת המעורבות והעניין שהתלמידים מגלים. עדיין נדרשת הטמעה אינטנסיבית ומתוכננת של אסטרטגיות חשיבה בתוך יחידות הלימוד.

מדברי תלמידים

"המורה הצליחה לשנות לי את חווית הלמידה", "מלמדים אותנו לחשוב", "למדנו שיש דרכים נוספות ללמוד, הרבה יותר מעניינות".

ליצירת קשר: מנהלת בית הספר, אתי ארדסטני: etiard@walla.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

רמת מוריה, ירושלים - חושבים קדימה

בית הספר תל"י רמת מוריה נמצא זו השנה השנייה בהדרכה בנושא חינוך לחשיבה. בבית הספר כ- 350 תלמידים. כ-7 מורות שותפות לתהליך. זו השנה השנייה שבית הספר שם דגש בהכשרת מורים בנושא חינוך לחשיבה. הסיבות לבחירה זו נובעות משתי סיבות עיקריות שהן חלק מקדימויות ביה"ס. הראשונה הטמעת הוראה דיפרנציאלית והשנייה שיפור ההישגים במקצועות הליבה. בביה"ס נעשים תהליכים פדגוגיים רבים המקדמים חשיבה מסדר גבוה ויש רצון למקד, לארגן ולעבור תהליך רפלקטיבי של המורות על אופן עבודתן. חשיבה מסדר גבוה באה במקביל לשאיפה להעלות את הישגי התלמידים. בחמש השנים האחרונות ניתן בביה"ס מענה לילדים בעלי יכולות לימודיות גבוהות מאוד. נבנו תכניות פדגוגיות בנושאים שונים בשונה מתוכנית הלימודים, כל זאת במסגרת תכנית אמירים למצוינות.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: חשבון

נושא: סימני התחלקות

אוכלוסיית יעד: כיתות ג'

תיאור קצר של הפעילות: במסגרת לימודי החשבון בכיתה ג' נדרשים התלמידים להכיר את סימני ההתחלקות של המספרים. לאחר שלמדו הילדים את סימני ההתחלקות של הספרה 5, למדנו את סימני ההתחלקות של 2 ו 10 בעזרת אינדוקציה- יצירת הכללות. התלמידים קיבלו רשימת מספרים והתבקשו למיין אותם לקבוצות. אחד המיונים הוביל לבניית הכללה. לאחר שבנינו אותו. בדקנו את מהימנותו בדדוקציה- יישום העקרונות, עם מספרים נוספים. בדרך זו ישנה הבנייה של הידע ע"י התלמיד ולא הקנייה של חוקים וכללים אותם הילד צריך ליישם ולזכור ללא הבנה.

תובנות לעתיד

בשנת הלימודים הבאה יקיים כל הצוות השתלמות בית ספרית בת 30 שעות בנושא ובנוסף הדרכה של כל הצוות ביום הדרכה מלא.

מדברי מורים

"חשיבה מסדר גבוה גורמת לתלמידים לשנות את התפיסה המצומצמת של עולמות התוכן ואף לקיים העברה לעולמות תוכן שונים."

ליצירת קשר: הדס הראל, מנהלת בית הספר: dasird@walla.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : שמעוני

סמל מוסד : 413823

ישוב : פתח תקווה

מחוז : ת"א

שם מנהל/ת בית הספר : גב' איילה אלפרוביץ

שם מפקח/ת בית הספר : גב' רונית זכאי

שם המדריך/ה : אדל בן-חמו

שותפים לתהליך : שפה, תקשוב, מולדת חברה ואזרחות.

שמעוני, פתח תקווה - "לחשוב ולהתחשב" דרך-ערך-מטרה!

ביה"ס פיתח ומפתח תכנית לימודים בית ספרית ייחודית, זו השנה השמינית. התכנית מעמידה את ערכי החשיבה וההתחשבות במרכז תהליך ההוראה-למידה ומתמקדת בקשרי הגומלין אדם-סביבה-חברה, תוך שילוב מיומנויות שפה, תקשוב וחינוך לחשיבה. זאת במטרה להעמיק ולקדם תהליכי חשיבה מסדר גבוה ויישום אסטרטגיות החשיבה הנלמדות. התכנית משלבת תרבות "שיח ושיג", דנה בדילמות חברתיות ומיישמת תהליכי חשיבה תוך גיבוש נימוקים למטרת דיון ושכנוע.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: מולדת חברה ואזרחות

נושא: "חשבת הצלחת"

אוכלוסיית יעד: כלל התלמידים

תיאור קצר של הפעילות: יום שיא המזמן פעילויות חווייתיות מתחומי החברה והמדעים, הכוללות חידות, ניסויים, סיפורים וניתוח אירועים חברתיים לחידוד החשיבה, תוך התנסות ויישום ערכים חברתיים, העלאת רעיונות ואפשרויות פתרון יצירתיים, הימנעות ממחשבה בדפוסים קבועים ושיפור היכולת לחשוב באופן יצירתי. שימוש בחשיבה רפלקטיבית (כובע כחול) ככלי לשימור, שיפור והערכת תהליכים שנלמדו בכל השכבות - רפלקציה בעזרת שגרת החשיבה: "קודם חשבתי...עכשיו אני חושב ש..."

תובנות לעתיד

אנו מעוניינים בהמשך פיתוח כלי ההערכה תוך למידה והתנסות בכלי, הרחבת יישום התכנית באופן מעמיק לתחומי דעת נוספים, המשך התמקדות בלמידה חקרנית, בדגש על מיומנות טיעון ושכנוע בכל שכבת גיל.

מדברי מורים ותלמידים

תלמידים: "העבודה הייתה מהנה, קבוצתית, חשבנו יחד ופעלנו כקבוצה". "בכל פעילות התחשבנו בדעות של כל ילד בקבוצה, אם מישהו רצה להביע דעה אז ניסינו לשלב את הרעיון שלו בפעילות". "אהבתי גם שכל אחד יזם חלק בפעילות". "כל אחד אמר את דעתו ואז בחרנו דעה אחת שהכי נראית לנו".

ליצירת קשר: אורלי מיליס, רכזת פדגוגית : orly_mls@walla.co.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : תדהר

סמל מוסד : 214635

ישוב : יקנעם

מחוז : צפון

שם מנהל/ת בית הספר : ויזל שלומית

שם מפקח/ת בית הספר : לק חיים

שם המדריך/ה : דוידסקו מאיר

שותפים לתהליך : כל תחומי הדעת – צוות תדהר

תדהר, יקנעם - מנהיגות פורצת דרך – "ילדי תדהר מנהיגי המחר"

החל משנת הלימודים תשע"ב בית החינוך תדהר משתתף בתוכנית חינוך לחשיבה. המורים בכל שכבות הגיל משלבים את החשיבה בתכנון הלמידה וההוראה בתחומי דעת ותוכן שונים, תוך פיתוח חשיבה ביקורתית ויצירתית. החינוך לחשיבה הפך לציר הפדגוגי המרכזי של בית הספר. צוות המורים פיתח כלים להערכה חלופית סביב עקרונות המדגישים תהליכי חשיבה, ושימוש רחב בטכנולוגיה מתקדמת, למידה שיתופית ודיאלוג מתמיד. הערכה חלופית המדגישה גם היבטים רגשיים ואינטראקציות חברתיות של הלומד כגון : תכנון התנסות, יישום, פרזנטציה ועוד.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: שפה - מורשת

נושא: עבודת חקר מנהיגות פורצת דרך – בין המנהיגים/"ילדי תדהר מנהיגי המחר"

אוכלוסיית יעד: תלמידי ג' – ו'

תיאור קצר של הפעילות: התלמידים זיהו ואיתרו תכונות של מנהיג חיובי ושלילי ממגוון מקורות מידע המייצגים נקודות מבט שונות. בקבוצות בחרו מנהיג שעליו רצו להעמיק את ידיעותיהם ונסחו שאלת חקר. לדוגמא: כיצד השפיע דוד בן גוריון על התפתחותה של מדינת ישראל? מה היו הגורמים שהובילו את מנחם בגין לכהן כראש ממשלה? התלמידים אספו מידע, העריכו אותו באופן ביקורתי, סיכמו ומיזגו טקסטים עיוניים, ערכו ראיונות עם דמויות בוגרות משמעותיות בחייהם, ערכו סקרים, נסחו משפטים מכלילים והסיקו מסקנות. בסיום הפעילות ערכו רפלקציה על תובנותיהם ותחושותיהם על התוכן ועל התהליך.

תובנות לעתיד

נמשיך ונפתח את אסטרטגיות החשיבה ונטפח בוגר בעל יכולת ללמידה עצמאית המודע לתהליכי הלמידה והחשיבה שלו. נטפח בוגר מיטבי בחברה המודרנית, העכשווית והעתידית.

מדברי מורים ותלמידים

מורה: "דרך עבודה זו מאפשרת גיוון עניין ואתגר בשיעור, התלמידים הילדים דברים מעניינים המבטאים חשיבה יצירתית. השיח בכיתה מעמיק יותר ובעל משמעות". תלמיד: " הלמידה המשותפת גורמת לנו להתאמץ, לחשוב ומלמדת אותנו איך לחקור נושא" ולהכיר אחד את השני.

ליצירת קשר: שלומית ויזל, מנהלת בית הספר : tidhar01@zahav.net.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : **תל- חי**
סמל מוסד : **310789**
ישוב : **חיפה**
מחוז : **חיפה**
שם מנהל/ת בית הספר : **ענת הלל**
שם מפקח/ת בית הספר : **נירה רוזנהיימר**
שם המדריך/ה : **שירי קומם**
שותפים לתהליך : **שפה, תנ"ך חינוך חברתי**

תל חי, חיפה - שונות ומקובלות חברתית

ביה"ס "תל-חי" מונה 38 מורים המלמדים 494 תלמידים. בית הספר מגדיר את עצמו כמרכז חינוכי-לימודי-חברתי, המאפשר לכל באי בית הספר להביא לידי מימוש עצמי את היכולות הקוגניטיביות והחברתיות, מתוך הבנה שלמידה משמעותית יכולה להתרחש רק במקום שבו קיים אקלים מיטבי ותחושת מוגנות לכל פרט. צוות ביה"ס משפר בהתמדה את איכות ההוראה כדי לאפשר לכל תלמיד להגיע להישגים הנדרשים, תוך שימוש באסטרטגיות חשיבה מסדר גבוה, בכלי הערכה איכותיים והתאמת דרכי הוראה חלופיות. צוות בית הספר מטפח אדם בעל מודעות ואכפתיות לביה"ס, לקהילה ולחברה על כל גווניה.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: חינוך חברתי

נושא: שונות ומקובלות חברתית

אוכלוסיית יעד: כתות ה-ו

תיאור קצר של הפעילות: שונות וייחודיות, תורמות לעולמינו, אך לעיתים, מהוות מקור למתחים. יחס של כבוד לאדם הוא ערך בסיסי בתרבות, כל אחד שואף להיות רצוי ואהוב בקבוצה אליה הוא שייך. כדי להבין את הזולת, יש צורך בתקשורת תוך אישית ובין אישית וכאשר ישנו חסך באילו- נוצרות תפיסות מוטעות והשונה נתפס כלא רצוי. מטרת הפעילות: לאפשר הבנה מעמיקה בנושא שונות בין בני אדם כייחודיות, להסיק מסקנות הנוגעות למשמעותה של מקובלות חברתית. במהלך ההוראה שולבו האסטרטגיות: שאילת שאלות, השוואה, השערה והעלאת נקודות מבט. האסטרטגיות נלמדו בהוראה מפורשת כדי לאפשר לתלמידים להיות מודעים לתהליכי החשיבה שלהם.

תובנות לעתיד

בית ספר נבחר לבית ספר מוביל פדגוגיה איכותית והעצמת הצוות בתחום החינוך לחשיבה. ההדרכה של המורים יוצרת שפה פדגוגית עדכנית, מקצועית ומקדמת תהליכי הוראה- למידה והערכה תוך מינוף הישגיי לומדים.

מדברי מורים ותלמידים

מחנכת כהן ו: " אני עוברת תהליכים ברמה האישית ובפיתוח הפרופסיה שלי, אני מרגישה שחל שינוי בתפיסת ההוראה ובמתן כלים ללומדים "תלמיד כהן ו: במהלך השיעורים אני מרגישה שעלי לחשוב בצורה יותר מעמיקה ושונה."

ליצירת קשר: כתובת- הגליל 107 נווה שאנן, חיפה טלפון: 04-8233580

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: תל"י מתמטי פסגת זאב צפון

סמל מוסד: 11120

ישוב: ירושלים

מחוז: מנח"י

שם מנהל/ת בית הספר: אירית רף

שם מפקח/ת בית הספר: יפה דנון

שם המדריך/ה: מרב פאול

שותפים לתהליך: שפה

תל"י מתמטי, פסגת זאב צפון, ירושלים- עובדות, דעות ושאלות

בית הספר עובד זו השנה השנייה בתכנית: "פיתוח חשיבה מסדר גבוה". בשנה הראשונה כל הצוות קיבל הדרכה והשתלמות בהיקף של 30 שעות ובשנה זו נבחרו שלוש שכבות להמשך הטמעת התהליך באמצעות הדרכה.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: חינוך לשוני

נושא: המשפחה

אוכלוסיית יעד: תלמידי כיתה ב'

תיאור קצר של הפעילות: לימוד נושא המשפחה הנלמד בכיתה ב' הוא יחידה הנלמדת במשך כשלושה חודשים במהלכה התלמידים לומדים: מושגים הקשורים לנושא, סוגי משפחות, תפקידים במשפחה ועל חשיבות המשפחה. בסוף התהליך יוצרים הילדים מצגת בה הם כותבים ומספרים על משפחתם. בתהליך הלמידה שולבו אסטרטגיות חשיבה שונות כמו: שאילת שאלות ומטה קוגניציה. בעמוד הבא תוצג יחידת הפתיחה. מצורפת מצגת ובה התמונות שעליהן התבססה ההתנסות של התלמידים.

תובנות לעתיד

הצוות בביה"ס מבין את החשיבות של שילוב וקידום החינוך לחשיבה ביחידות הלימוד, וביצירת שפת חשיבה משותפת בבית הספר. הצוות ימשיך להטמיע תהליכים מטה קוגניטיביים כחלק מתהליכי ההוראה הלמידה וההערכה בבית הספר.

מדברי מורים ותלמידים

מחנכת כיתה ב': "עבורי הייתה זו התנסות ראשונה בלימוד בדרך זו. הלמידה הייתה חווייתית מאוד עבורי ועבור תלמידיי. הם הפנימו את דרך העבודה ואת הערך המוסף שלה, כשאמרו "זה גרם לנו להפעיל את המח".

ליצירת קשר: מיכל עובדיה, מחנכת הכיתה: michalov8@gmail.com

אירית רף, מנהלת ביה"ס: irithraf2@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

חינוך לחשיבה ביסודי – חממות

שם בית הספר: **אלחכים**
סמל מוסד: **318576**
ישוב: **כפר קרע**
מחוז: **חיפה**
שם מנהל/ת בית הספר: **מוהדיה זחאלקה**
שם מפקח/ת בית הספר: **פריד גנאיים**
שם המדריך/ה: **שירי קומס**
שותפים לתהליך: **כל תחומי הדעת, מכללת אלקאסמי**

אלחכים, כפר קרע - חינוך לחשיבה כתרבות בית ספרית

בשנה"ל תשע"ג זכה בית ספר יסודי "אלחכים" בכפר קרע בפרס חינוך מחוזי בעיקר בשל היותו ביה"ס מוביל חשיבה. אידיאולוגיה זו ניזונה מחזונו של ביה"ס הדוגל בפיתוח תלמיד חושב בעל מכוונות עצמית. מזה ארבע שנים בית הספר שם את פיתוח החשיבה כמטרה מרכזית ופועל להטמעתה, באופן מפורש, בתהליכי ההוראה למידה, בכל מקצועות הלימוד בכל שכבות הגיל ובשילוב עם תכנית ההערכה הבית ספרית.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: כל תחומי הדעת

נושא: תכנית לימודים ספיראלית

אוכלוסיית יעד: כל שכבות הגיל

תיאור קצר של הפעילות: בשנה"ל תש"ע נבחר צוות מוביל, מקצוען ומיומן בהובלת המנהלת, אשר השתלם בתכנית חינוך לחשיבה במכללת אלקאסמי. בעקבות ההשתלמות פותחה יחידה רב תחומית לשכבת ה' בנושא אסטרונומיה. הצוות המשיך להשתלם בשנת תשע"א, קיבל סיוע והדריך את כל צוות בית הספר, שהשתתף בהשתלמות בית ספרית בתחום. בעקבות ההשתלמות פותחו שבע יחידות לימוד עתירות חשיבה במקצועות הלימוד השונים ובהתאמה לשכבות הגיל. בשנה"ל תשע"ב כלל צוות המורים בביה"ס פיתח 12 יחידות לימוד בנושא השנתי "אורח חיים בריא" במקצועות הלימוד השונים. בית הספר הטמיע את החשיבה בתכנון הלימודים ופיתוח פורמט אחיד לתכנון. בשנת תשע"ג בית הספר השלים את מעגל ההוראה למידה ופיתוח תכנית לימודים ספיראלית לכל שכבות הגיל, המבוססת על תהליכי חשיבה ושילובם בשיטות ההערכה.

תובנות לעתיד

יש לבנות את כלי ההערכה בבית הספר (מבחנים וכלי הערכה חלופיים) ברמות חשיבה שונות, ולהמשיך בתכנית הספיראלית שנבנתה בשנה"ל תשע"ג.

מדברי מורים ותלמידים

מחנכת כיתה א': "חשוב מאוד לשלב אסטרטגיות חשיבה במיוחד לתלמידים בגיל הרך תחילה בהבנייה מושגית ועד ליצירת מפות ידע וחשיבה, תהליך זה הוסיף הרבה צמיחה מקצועית והנאה". תלמיד כיתה ה': "אני ילד חושב ומעורב בתהליך הלמידה שלי ואוהב את בית הספר כי הוא עוזר לי להשתלב בעולם עתיר טכנולוגיה."

ליצירת קשר: ביה"ס אלחכים, כפר קרע טלפון: 04-6353747

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : אלחכמה
סמל מוסד : 318501
ישוב : בקה אל גרבייה
מחוז : חיפה
שם מנהל/ת בית הספר : אזל מלק
שם מפקח/ת בית הספר : זכריה חרדאן
שם המדריך/ה : מיסלון עבאדי
שותפים לתהליך : מכללת אלקאסמי-דר מדחת עותמאן

אלחכמה, בקה אל גרבייה - פיתוח חשיבה מדעית ולומד חוקר ועצמאי

בי"ס יסודי" אלחכמה" הוא הגדול ביותר ביישוב. בביה"ס בשנת הלימודים תשע"ג: 50 עובדי הוראה, 756 תלמידים, 24 כתות וכיתה מקדמת אחת. החזון הבית ספרי מבטא את השאיפה לעיצוב בוגר עצמאי, יצירתי, חושב, חוקר ויוזם. תהליך החינוך לחשיבה החל בשנת הלימודים תשע"ב במקביל להשתלמות של צוות מוביל מבית הספר, שבה נחשפו למיומנויות חשיבה שונות ודרכי הטמעתן בתכניות הלימודים במקצועות השונים. בהמשך התהליך נבנתה יחידת לימוד רב תחומית עתירת חשיבה, המשלבת מדע וטכנולוגיה, שפה ערבית, שפה אנגלית וכישורי חיים.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: מדע וטכנולוגיה

נושא: מדע וטכנולוגיה בשירות האדם: יתרונות וחסרונות

אוכלוסיית יעד: כתות ה'

תיאור קצר של הפעילות: מטרות היחידה- ללמוד על יתרונות וחסרונות של מדע וטכנולוגיה בשירות האדם תוך קידום כישורי חשיבה כגון: תהליך חקר, מיון, שאלת שאלות, הבחנה בין עיקר לטפל, בין השערה לעובדה, שאלת שאלות ובניית שאלון, עריכת ראיון, ניתוח ממצאים, סיכום, ודיון בדילמות. בתהליך הזה התלמידים לומדים מיומנויות חקר ולמידה עצמית כגון: שימוש במקורות מידע ושאלות המקדמות הבנה. אלה משפיעות על ההישגים, על דרך החשיבה, ועל המוטיבציה ללמידה של התלמידים.

תובנות לעתיד

נקיים השתלמות בית ספרית בחממות חשיבה והמורים יתבקשו לבנות יחידות לימוד עתירות חשיבה בכל המקצועות. המורים יקבלו הדרכה מהמזכירות הפדגוגית. מנהלת וצוות ביה"ס מגלים מחויבות רבה להמשך הטמעת התהליך ושילובו בכל תחומי העשייה הבית ספרית.

מדברי מורים ותלמידים

מדברי התלמידים: "אני מאד נהנה מהלימודים בדרך זו, אני מרגיש יותר מעורב בלימודים, אחראי, יוזם וסקרן", "איזה כיף להרגיש שאני תלמיד חושב וחכם, ושהמורה מקבל את מה שאני חושב", "יש לנו יותר הזדמנויות לשאול ולדון בנושא הנלמד, אנחנו חושבים יותר לעומק ומביעים את עצמנו יותר טוב." מדברי המורים: "במהלך שנת הלימודים הורגלנו ללמד בצורה שונה, לעורר בתלמידים חשיבה, לתת להם זמן לחשוב. למדנו גם לקיים תהליכי חשיבה על התהליכים שנעשו, לשנות תכניות במידת הצורך, לחשוף ליקויים ולעצב דרכים לשינויים."

ליצירת קשר: מלק אזל, מנהלת ביה"ס: azalmalek@yahoo.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: אלמוסתקבל
סמל מוסד: 318188
ישוב: כפר קרע
מחוז: חיפה
שם מנהל/ת בית הספר: מונתהא מסארווה
שם מפקח/ת בית הספר: פריד ג'נאיים
שם המדריך/ה: מדחת עותמאן, שירי קומס
שותפים לתהליך: אנגלית, מדעים וערבית, מכללת אלקאסמי

אלמוסתקבל, כפר קרע - תרבות חשיבה והערכה בית ספרית

בית הספר אלמוסתקבל נמצא בתהליך ההטמעה של פדגוגיה איכותית, מאמץ בטיפוח תרבות של חשיבה והבנה בהוראה, בלמידה ובאורחות החיים. טיפוח החשיבה נעשה ע"י הוראה ולמידה באמצעות כלים וטכניקות שונים. אנו מתמקדים בטיפוח מיומנויות ונטיות חשיבה, בפיתוח מודעות לתהליכי החשיבה ויכולת העברה להקשרים אחרים. טיפוח החשיבה בביה"ס הוא תהליך חינוכי-תרבותי, שכל באי בית הספר מעורבים בו. השפעתו של התהליך ניכרת באיכות ההוראה, בשיח המורים, באקלים הכיתה, בהישגי התלמידים ובתרבות הארגונית הבית-ספרית. בית הספר נמצא בתהליך מתקדם של הטמעת תרבות של משוב והערכה. צוות ביה"ס משתתף זו השנה הראשונה בתוכנית חממות חשיבה. צוות שכבת ד' בנה יחידת לימוד רב תחומית המשלבת בין מדע וטכנולוגיה, אנגלית ושפה ערבית.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: אנגלית .

נושא: זיהום אוויר

אוכלוסיית יעד: כיתה ד'

תיאור קצר של הפעילות: האדם נולד לתוך סביבה, ממנה הוא מושפע ועליה הוא משפיע. ביחידה זו התלמידים הכירו סביבות שונות ובחנו את יחסי הגומלין בין האדם והסביבה הפיסית והאנושית. היחידה משלבת אסטרטגיות חשיבה שונות כגון: מיון, השוואה, זיהוי רכיבים וקשרים ושאלת שאלות. בתהליך ההוראה למידה התנסו התלמידים באסטרטגיות השונות ולמדו על השפעת זיהום האוויר על בריאות האדם. התלמידים מיינו והשוו טקסטים שונים המתייחסים לאוויר נקי ולאוויר מזוהם, קראו סיפור על הזיקית (יש לה אסטמה) המשנה צבעים לפי רמת זיהום האוויר ועסקו באסטרטגית "זיהוי רכיבים וקשרים". בנוסף התלמידים בנו מדד איכות אוויר על פי שיקול דעתם. היחידה גיונה את דרכי ההוראה למידה.

תובנות לעתיד

אנו מאמינים שיש לטפח למידה עתירת חשיבה בכל התחומים. הצוות המוביל יעודד את צמיחה אינטלקטואלית, קולגיאליות, תמיכה הדדית ועתירת חשיבה. כלל בית הספר ישתתף בתוכנית בהדרכת הצוות המוביל.

מדברי מורים ותלמידים

על-מנת שמיומנויות חשיבה תהפוכנה לחלק אינטגרלי מהתנהגות יומיומית, הן זקוקות לטיפוח, לתמיכה ולהערכה. מיומנויות אלה נוטות להיחלש בסביבה שאיננה מעודדת חשיבה. התלמידים מעלים אפשרויות והזדמנויות, שבהם ניתן לעשות שימוש בכלי החשיבה בחי היום יום שלהם.

ליצירת קשר: מנהלת בית הספר, מונתהא מסארווה: hoolc_48@hotmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : אלסלאם

סמל מוסד : 318311

ישוב : ערערה

מחוז : חיפה

שם מנהל/ת בית הספר : אבו עקל עבדאלרחמאן

שם מפקח/ת בית הספר : ד"ר מישל סלימאן

שם המדריך/ה : ד"ר עבדאללה טרביה

שותפים לתהליך : שפה, תנ"ך, הסטוריה, מכללת אלקאסמי

אלסלאם, ערערה - בית ספר חושב

בית ספר "אלסלאם" מעורב בתהליך שמטרתו לפתח בית ספר חושב זאת השנה הרביעית. בית הספר מונה 479 תלמידים, 32 מורים ו-18 כותות. כל הכתות בכל הרמות מעורבות בתהליך. כל מורי בית הספר מתמקצעים ומשתתפים בתהליך. אנו שואפים שהחינוך לחשיבה יתקיים ברמה לימודית (בכל המקצועות), ברמה החברתית וברמה החינוכית.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: חשיפה של "תהליך החשיבה" להורים, מפקחים וגופים אחרים המעורבים באופן

ישיר עם בית הספר

נושא: יום חשיבה (יום שיא)

אוכלוסיית יעד: כל הכתות בבית הספר כולל כתה מקדמת

תיאור קצר של הפעילות: מטרת הפעילות: ברמת התכנים - לשתף ולערב את ההורים בפרט וגורמים אחרים בכלל במה שמתקיים עד היום "בחינוך החשיבה" בבית הספר: הורים, תלמידים, ושאר הקהל המשתתף ומעורב באופן אינטנסיבי באסטרטגיות חשיבה מסדר גבוה.

יום שיא בו לקחו חלק מפקחים, מדריכים, מנהלים, מורים ועוד גורמים. הפעילות התחלקה לשניים: בחלק הראשון כל האורחים בבית הספר התחלקו לכתות וצפו בשיעור שלם. השיעורים התבססו בעיקר על שימוש באסטרטגיות חשיבה מסדר גבוה. התצפיות היו בכל הכתות בבית הספר אצל כל המורים. בחלק השני הופעלו דוכנים שהציגו יחידות לימוד שהתבססו בעיקר על אסטרטגיות חשיבה מסדר גבוה.

תובנות לעתיד

בשנה הבאה נבנה סדנאות חשיבה שמשלבות גם תלמידים והורים במשך כל השנה.

מדברי מורים ותלמידים

מורה: "בית הספר מביא דברים חדשים של פרויקט לשנה או שנתיים וזה מסתיים ברגע שהפרויקט מסתיים, אבל בתכנית חינוך לחשיבה זו "רכישה" לכל החיים. אנחנו מודעים לאופן שאנחנו והתלמידים חושבים ותמיד מחדשים. זה מאתגר ומרתק ונותן לנו לחשוב כל הזמן, במיוחד בישיבות צוות כשמתכננים שיעורים ופעילויות אחרות"

תלמיד: " כשלמדנו את ששת הכובעים של דה בונו ידעתי שאם אני רוצה להיות חכם ונבון. אני צריך לבחור איזה קובע לחבוש. בנוסף אני צריך לחשוב בכל הכובעים. הייתי תמיד חושב באופן רגשי. אני יודע היום איך להיות יותר חכם".

ליצירת קשר: חנין עקל, רכזת פדגוגית: akil444@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: יד ביד "גשר על הוואדי"

סמל מוסד: 328153

ישוב: כפר קרע

מחוז: חיפה

שם מנהל/ת בית הספר: ד"ר חסן אגבריה

שם מפקח/ת בית הספר: מר פריד גנאיים

שם המדריך/ה: שירי קומס

שותפים לתהליך: צוות פדגוגי עברית ערבית חשבון מדעים ואמנות, ד"ר בהא' זועבי

יד ביד "גשר על הוואדי", כפר קרע - בית ספר ערבי יהודי משותף מקדם חינוך לחשיבה

בית הספר "גשר על הוואדי" הינו בית ספר ערבי יהודי משותף דו לשוני. בבית הספר גן ילדים וכיתות מ' עד ו'. בבית הספר כ-180 תלמידים וכ-30 מורים ערבים ויהודים ביחד בשיתוף פעולה שוויוני. החיים ביחד מאפשרים מפגש מתמשך בין בני שני העמים, התרבויות והלשונות, תוך פיתוח עמדות של שוויון זכויות וצדק חברתי מחד גיסא ומאבק נגד אפליה ודעות קדומות מאידך גיסא. בית הספר מחנך לאורם של ערכים הומניסטים כגון: כבוד הדדי, שוויון ערך האדם, צדק וסובלנות. בית הספר רואה בחינוך לחיים בחברה רב תרבותית כחינוך מעשיר, מרחיב אופקים ומגשר בין בני אדם. בכל גן ובכל כיתה שתי מחנכות, אחת ערבית ואחת יהודיה המשמשות מודל ללמידה הדדית לשונית ולתפיסה השוויונית. צוות מוביל בביה"ס משתלם השנה בחממות חשיבה במכללת אלקאסמי ומלווה בהדרכה. הצוות רואה חשיבות בקידום החינוך לחשיבה.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: עברית שפה שנייה

נושא: מה אנחנו אוהבים לעשות עם הסבים

אוכלוסיית יעד: כיתה ב'

תיאור קצר של הפעילות: מטרת היחידה הינה צמצום פער הדורות במשפחה וחיזוק הקשר הבין-דורי. התלמידים מקבלים דמות מבוגרת נוספת עליה ניתן להישען, הסבים מקבלים הזדמנות להשתלב בעולמם ולהיות חיוניים. קשר חזק ילווה את הסב והנכד שנים רבות, דרכו יועברו לילדים ערכים, תרבות ומהות הזיקה המשפחתית. התלמידים ישוו בין חייו של הסב בעבר כילד לבין חיי הנכד כיום- דומה ושונה. התלמידים הכינו תוצרים מגוונים בעקבות ההשוואה: טבלה, ציורים, דגם, כתיבה אישית וכדומה.

תובנות לעתיד: שאיפתנו להגיע להטמעה של אסטרטגיות חשיבה במכלול תחומי הדעת

הנלמדים בבית ספרינו בצורה יומיומית. תוך פיתוח חשיבה ושפת החשיבה לשם קידום הלמידה ופריצת גבולות ההבנה וידע.

מדברי מורים ותלמידים

תלמיד כיתה ב': "בתהליך הלמידה למדתי לחשוב אחרת על סבא וסבתא שלי. המורה: "פתגם סיני אומר-"כדי להזיז הר ממקומו עליך להתחיל עם האבנים הכי קטנות". היישום של אסטרטגיות חשיבה ביחידה זו הראה לי שאפשר להזיז דברים ולחשוב אחרת."

ליצירת קשר: ד"ר חסן אגבריה, מנהל בית הספר: giser@handinhand.org.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: מג'אר ממלכתי א
סמל מוסד: 218487
ישוב: כפר מגאר
מחוז: צפון
שם מנהל/ת בית הספר: נהיל יוסף
שם מפקח/ת בית הספר: כמאל שופאניה
שם המדריך/ה: סוהא ת'אבת
שותפים לתהליך: מדעים, מוסיקה, אומנות חינוך גופני ומולד

מג'אר ממלכתי א' - עורכים השוואות במדעים, מוסיקה ואמנויות

בית ספרנו יסודי א' מג'אר הוא בית ספר קהילתי בניהול עצמי. לפני ארבע שנים השתתפנו בתכנית חממות חשיבה והתחלנו להטמיע אסטרטגיות חשיבה בתכניות הלימודים הבסיסיות. בעקבות ייחודיות זו נבחרנו השנה להשתתף בתכנית לבתי ספר מובילי פדגוגיה איכותית. בשנה זו הקפדנו על עיקרון קידום החינוך לחשיבה ופיתוח שפת חשיבה, בכל מקצועות הלימוד וברובד החברתי והרגשי, מתוך מטרה ואמונה בהפיכתו לתרבות בית ספרית.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: מדעים מוסיקה ואומנות

נושא: שימוש במיומנות ההשוואה

אוכלוסיית יעד: כיתה ה'

תיאור קצר של הפעילות: המורות למוסיקה מדעים ואומנות הקנו לתלמידים את אסטרטגיית ההשוואה. בכל תחום דעת התלמידים למדו איך עורכים השוואה, איך מגדירים את מטרת ההשוואה, איך גוזרים את התבחינים להשוואה, לשם מה משתמשים בה וכו'. התלמידים יישמו את אסטרטגיית ההשוואה בתחומי דעת שונים. במדעים הם השוו בין שימוש באנרגיה בעבר ובהווה, באומנות השוו בין שתי יצירות של ואן גוך- יצירה מתקופת חייו הראשונה, האופטימית, ויצירה שנייה מתקופת חייו המאוחרת, הפסימית. במוסיקה הם השוו בין שני קטעים מוסיקליים של שני מלחינים שונים. בדרך זאת, בה עסק התלמיד באסטרטגיית ההשוואה במגוון תחומי דעת באותה עת, הוא התמודד עם הידע בצורה אקטיבית, חשב עליו, ארגן אותו בתוך מארג חשיבה, והעריך אותו. התלמיד למד כי מטרת הלמידה היא להבין את הידע, להפוך אותו למשמעותי עבורו ולא רק לזכור אותו. בפעילות הייחודית הזאת יצרנו שפה משותפת בין המורות, המעמידה את החשיבה והלמידה המשמעותית כמטרה.

תובנות לעתיד

השנה הצלחנו לשלב את החינוך לחשיבה בכל מקצועות הלימוד, חשוב למסד שינוי זה ולהפוך אותו לשגרה לימודית יום יומית, השאיפה שלנו שכל שיעור יהיה משלב ומפתח חשיבה. חשוב לנו להעריך את תהליכי הלמידה ע"י פיתוח שיטות הערכה חלופיות.

מדברי מורים ותלמידים

תלמיד בקבוצת החקר: "בתהליך החקר למדנו איך לחשוב מחוץ לקופסה", מורה לערבית: "לא האמנתי שילדים יכולים להגיע לרמות חשיבה כל כך גבוהות", מדריך המתמטיקה: "כשצפיתי בשיעורים ראיתי ששינוי מערכתי קורה פה".

ליצירת קשר: דליה עזאם- רכזת: dwalee9@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : מוסמוס

סמל מוסד : 318204

ישוב : מוסמוס

מחוז : חיפה

שם מנהל/ת בית הספר : רים אגבאריה

שם מפקח/ת בית הספר : פריד גנאים

שם המדריך/ה : ד"ר בהאא זועבי-מכללת אלקאסמי, מיסלון עבאדי-מזכירות פדגוגית

שותפים לתהליך : מורים, תלמידים והורים

מוסמוס, חיפה - הוראה לשם הבנה באמצעות מפות חשיבה מתוקשבות

הטמעת הוראה לשם הבנה בבית הספר באה לידי ביטוי בהכשרת 36 מורים בפיתוח יחידות הוראה לשם הבנה, ע"י שילוב גישות שונות בהוראת החשיבה בקרב 545 תלמידים. מה שמייחד את בית הספר הוא השילוב בין הגישה הישירה והמשלבת בלימוד מיומנויות חשיבה ועבודה על ביצועי הבנה גבוהים (הוראה לשלם הבנה) בעזרת מיומנויות אלה. בנוסף בית הספר שם דגש על שימוש במפות חשיבה רגילות (נייר) ומתוקשבות ע"י תוכנת Imindmap המתקדמת, לשם הבנת התוכן הנלמד ביחידות ההוראה בצורה טובה יותר.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: שפה ערבית

נושא: יחידת הוראה בנושא "הלווייתן הכחול"

אוכלוסיית יעד: כיתות א (88 תלמידים)

תיאור קצר של הפעילות: יחידת ההוראה עוסקת בסיפור "הלווייתן הכחול" והקניית מיומנויות חשיבה וביצועי הבנה, המקדמים הבנת התוכן בצורה טובה יותר. יתרה על כך, ייעשה שימוש בתוכנת מפות החשיבה המתקדמת בעולם (Imindmap) שנוצרה ע"י המדען "טוני בוזאן" במהלך השיעור כהצגה של התוכן הנלמד ע"י המורה, וכתוצר של התלמידים עם המורה וגם כמשימות בית של התלמידים. בנוסף, ישולבו מצגות אינטראקטיביות וסרטוני יוטיוב במהלך יחידת ההוראה ע"י אתר יחידת ההוראה במערכת "Goggle Sites" לשם הבנה טובה יותר של התוכן הנלמד.

תובנות לעתיד

להתאזר בסבלנות ולתת למורים זמן שלהם ללמידה ושינוי מאחר והם מביעים מוכנות ללמוד.

מדברי מורים ותלמידים

מנהלת בית הספר: "הרגשתי קושי רב אצל המורים ותהליך ההנחיה והלווי האיש עשו את התהליך יותר קל ופחות מפחיד בקרב המורים, ואנו נמצאים היום על המסלול הנכון".
מורה: "כמורה שותף שנה שנייה בתהליך, אני מרגיש עוצמה מקצועית ושדרוג מקצועי משמעותי". תלמיד: "יותר תלמידים משתתפים בשיעור המשלב חשיבה מכיוון שהוא אטרקטיבי ונותן לנו אפשרות להתבטא".

ליצירת קשר: מנהלת בית הספר- רים אגבאריה : email:reemagbaria@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : עין אלסהלה
סמל מוסד : 318287
ישוב : עין אלסהלה
מחוז : חיפה
שם מנהל/ת בית הספר : סחר בדראן
שם מפקח/ת בית הספר : ד"ר מישל סלימאן
שם המדריך/ה : מיסלון עבאדי
שותפים לתהליך : צוות חשיבה מוביל בית ספרי , מדריכי מכללת אלקאסמי, ד"ר סוהאד נאשף

עין אלסהלה - מיחידות לימוד המקדמות חשיבה לתרבות בית ספרית

בית ספר עין אלסהלה הינו בית ספר יסודי וגם חט"ב , מונה 430 תלמידים ו341 מורים . זו השנה השנייה בה אנו משתתפים בתהליך החינוך לחשיבה. בשנה זו הצלחנו להרחיב את השכבות המשתתפות בתהליך כך שכלל 7 שכבות מתוך 9 , ו-21 מורים מעורבים בתכנית וזה כולל את רוב מקצועות הלימוד, שעת המחנך וכישורי החיים . צוות בית הספר בחר לקדם את החינוך לחשיבה בעקבות זיהוי הצורך בשינוי מהותי בדרכי ההוראה, הלמידה וההערכה. מטרתנו לקדם את המוטיבציה של התלמידים, לעורר עניין ואתגר בלמידה ובכך להוביל להעלאת הישגים.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: רב תחומי

נושא: המים וחיי האדם

אוכלוסיית יעד: שכבות ה-1

תיאור קצר של הפעילות: מורי שכבות ה-1 השותפים לתהליך בחרו נושא משותף ומקיף: "המים בחיי האדם". כל מורה בתחומו בנה יחידת לימוד עתירת חשיבה, החוקרת תחום מסוים מתתי התחומים הנגזרים מהנושא המשותף. יחידות הלימוד נבנו במקצועות: מדעים, שפת אם, מתמטיקה ושפה עברית . ביחידות שולבו אסטרטגיות חשיבה וקידום מיומנויות החקר באמצעות התקשוב. כל יחידה הקיפה 3-4 שיעורים, בהם התלמידים עברו תהליך של חשיבה והרגישו שהם לומדים בדרך אחרת. כל יחידה זימנה תהליך למידה משמעותי והפקת תוצרים מגוונים כגון פוסטרים, מצגות, פסלים, עלוני הסברה.

תובנות לעתיד

הרחבת מעגל השותפים בתהליך החשיבה לעוד שכבות ועוד מורים, במטרה ליצור שפת חשיבה בבית הספר. בניית מנגנון הוראה-למידה-הערכה בית ספרי התומך בתרבות החשיבה. כל מורה חדש המצטרף לביה"ס יקבל ליווי בנושא.

מדברי מורים ותלמידים

מורים : " הנושא מאתגר, " אני מרגישה עצמי יותר גמישה ועם מסוגלות לנהל שיעור חושב, התלמידים הרגישו אחרת בשיעורים והיו מרוצים ".
תלמידים : " הרגשתי חייב לחשוב , לשאול ולהביע דעה " , " הרגשתי שאני בשיעור חדש, שיעור מרתק ופעיל ".

ליצירת קשר: סחר בדראן sahle_school@yahoo.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

למידה בדרך החקר בחטיבת הביניים

שם בית הספר: אג'יאל
סמל מוסד: 548404
ישוב: תל-אביב יפו
מחוז: תל אביב
שם מנהל/ת בית הספר: ג'לאל טוכי
שם מפקח/ת בית הספר: איאל שאול
שם המדריך/ה: נעמאן סרסור
שותפים לתהליך: מורים לאנגלית, ערבית ודת

אג'יאל, תל אביב יפו - חוקרים עבר מול הווה ביפו העתיקה

בית ספר אג'יאל הוא בית ספר שש שנתי מקיף ביפו המונה 268 תלמידים ו- 30 מורים. בבית ספרינו לומדים תלמידים המגיעים לרמה גבוהה של מצוינות. בשנה הנוכחית בית ספרנו הצטרפו 8 מורים מובילים לתוכנית למידה בדרך החקר בנושא בינתחומי ורב תחומי ב-3 מקצועות אנגלית, ערבית ודת האסלאם.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: ערבית, אנגלית ודת האסלאם

נושא: יפו בין העבר להווה

אוכלוסיית יעד: כיתות ז'

תיאור קצר של הפעילות: הפעילות התמקדה סביב דמויות מנהיגות מרכזיות העוזרות לשפוך אור על החיים ביפו העתיקה, לפני קום המדינה ואחריה. בשלב הראשון התלמידים איתרו דמויות מרכזיות בעלות השפעה ותרומה לחברה הערבית ביפו, אשר חיו בעיר יפו גם בתקופת המנדט הבריטי וגם בתקופת מדינת ישראל. התלמידים חולקו לצוותים על פי הרכב הטרונגי, וכל צוות בחר להתמקד בתחום אחד מתוך מספר תחומים מרכזיים הקשורים לעיר יפו וראינה דמויות מרכזיות מתוך המנהיגות המקומית של תושבי יפו. הריאיון כלל שאלות אישיות ושאלות על היבטים הקשורים לחיים ביפו, בהשוואה בין תקופות, למשל: מה ההבדל בין צורת הלבוש, האוכל ביפו בתקופת המנדט הבריטי לבין צורת הלבוש, האוכל בימינו? בעקבות התשובות, התלמידים עיצבו קריטריונים בהם נעזרו לאפיין את המנהיגות המקומית ביפו אז והיום. כל התהליך תועד ונערך כעבודה.

תובנות לעתיד

אנו מתכוונים לחשוף את התוכנית לכל צוות המורים הבית ספרי, להרחיב את הלמידה בדרך החקר לתלמידי שכבות הגיל הגבוהות יותר ולמגוון תחומים נוספים. בתכנון, להוציא ספר המתעד את תהליכי החקר בבית ספרינו.

מדברי מורים

מורה לערבית: "זו דרך מוצלחת, כיון שהיא מאפשרת לתלמידים כלים להתפתח הן מבחינת ידע והן מבחינה אישית".

ליצירת קשר: עביר סטל abed60.satel@gmail.com, מחמוד עביד yaffa48m@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : **אולפנת גילה**
סמל מוסד: **193185**
ישוב : **בית שמש**
מחוז : **ירושלים**
שם מנהל/ת בית הספר : **יעל ואן דייק**
שם מפקח/ת בית הספר : **קובי עמר**
שם המדריך/ה : **ורד אלבוחר**
שותפים לתהליך : **מורי אזרחות והיסטוריה**

אולפנת גילה, בית שמש - מנהלים שיח דילמה באזרחות

בית ספרינו משתתף זו השנה השנייה ברציפות בתכנית למידה בדרך החקר. בשנה הראשונה בנינו תכנית עבודה שנתית לשילוב נושא בינתחומי לחקר קהילות ישראל, במקצועות היסטוריה, ספרות ואמנות. השנה, הרחבנו והעמקנו את תהליכי החקר גם בלימודי האזרחות, בשכבת כיתה ט' המונה 75 תלמידות.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: אזרחות

נושא: דילמות בין יהדות ודמוקרטיה

אוכלוסיית יעד: שכבת ט'

תיאור קצר של הפעילות: בחקר של דילמה, התלמידים למדו על הדילמה העיקרית בין ערכי יהדות וערכי דמוקרטיה, וקיבלו רשימת נושאים, מוקדי חיכוך אפשריים. כל קבוצת תלמידים למדה את העמדות השונות הקשורות אליו, נתחה אותן והציע פתרונות אפשריים לדילמה שהתעוררה.

תובנות לעתיד

אחת התובנות המשמעותיות הייתה בעניין היקף השעות הדרושות ללמידת חקר. בשנה הבאה נעשה ימים מרוכזים לחקר בו יוכלו לשוחח באופן אישי עם המורה האחראי.

מדברי מורים ותלמידים

תלמידה שבחרה בנושא "תרומת איברים לאחר המוות" : "למדתי דברים חדשים, בנושא שאני רוצה, ובליוי שלך. אני כ"כ נהנית! הרבה יותר כיף משיעור רגיל"

ליצירת קשר: יעל סדן מורה לאזרחות yaelsada@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : אורט שלומי
סמל מוסד : 227694
יישוב : שלומי
מחוז : צפון
שם מנהל/ת בית הספר : אופיר גליק
שם מפקח/ת בית הספר : מיכאל בונן
שם המדריך/ה : חגית אוסקר-רז
שותפים לתהליך : מורי תנ"ך, היסטוריה וספרות

אורט שלומי - דיאלוג מתמיד בין מורה לתלמיד

אורט שלומי הוא ביי"ס שש-שנתי המונה 270 תלמידים ו- 35 מורים. ביה"ס שותף לתוכנית "חינוך לחשיבה ולמידה בדרך החקר" כבר שנה שנייה בתחומי הדעת: ספרות, היסטוריה ותנ"ך בעיקר בחט"ב. השנה התקיים תהליך חקר גם בכתה י' בתנ"ך, במטרה להטמיע כבר משנה הבאה תהליך חקר מכתה י"א. עבודת החקר מעמידה במרכז דיאלוג מתמיד בין מורה לתלמיד באמצעות תהליכים של הוראה ולמידה, המביאים לידי ביטוי היבטים קוגניטיביים והיבטים רגשיים - אלה מעצימים מאד את התלמיד, ומחזקים את תחושת המסוגלות שלו, את תחושת האוטונומיה ואת תחושת השייכות ואף גורמים לחוויית למידה שתשפר את הישגיו ותעזור לו להפוך ללומד עצמאי.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: תנ"ך

נושא: מנהיגות בתנ"ך

אוכלוסיית יעד: כתה ז'

תיאור קצר של הפעילות: הנושא השנתי של משרד החינוך הוא מנהיגות ולכן בחרתי השנה להנחות את תהליך החקר בנושא זה. בתחילה נלמדה יחידת הפרקים- שמות פרקים א'-ג' (על פי תכנית הלימודים לכיתה ז' מ"מ) במליאה. לאחר מכן הגדרתי את הנושא הכללי "משה בדרך לתפקיד ההנהגה" וכל תלמיד בחר להתמקד בנושא ממוקד אחר, ניסח שאלת חקר, ניתח דברי פרשנים המתייחסים לסוגיה ויצר תוצר המבטא את דעתו בסוגיה, תוך התייחסות למנהיגים ומנהיגות כיום. בסיום התהליך התלמידים מציגים את תוצריהם בפני חבריהם לכתה.

מדברי מורים

"ההוראה בתהליך חקר דורשת ממני (המורה) המון אנרגיות, סבלנות והשקעה, והתמורה היא כמעט מיידית- תלמידים שמתווכחים ביניהם על שירי רחל! מה עוד מורה לספרות יכולה לבקש?"

ליצירת קשר: איריס עוזיאל-כהן, רכזת פדגוגית וסגנית מנהל, irisim05@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : אורט תעופה וחלל
סמל מוסד : 170803
ישוב : מעלה אדומים
מחוז : ירושלים
שם מנהל/ת בית הספר : בני אדרי
שם מפקח/ת בית הספר : רות לסרי
שם המדריך/ה : ורד אלבוחר
שותפים לתהליך : מורי ספרות, עברית, היסטוריה, אזרחות, מורשת

אורט תעופה וחלל, מעלה אדומים- בית ספר חוקר : לחשוב כמו חוקר, לדעת יותר

בית ספרינו משתתף בתכנית זו השנה הרביעית ברציפות. השנה העמקנו את תהליכי החקר בכל שכבות הגיל והקצינו שעות מערכת שבועיות לרכוזת חקר להטמעת מיומנויות החשיבה עם כ-20 מורים 250 תלמידים. אנו נמצאים בשלבים מתקדמים לגיבוש תכנית בית ספרית ממוקדת חשיבה וחקר ומאמינים שיתופי פעולה בכל הרמות החל ממדיניות הנהלה, דרך ליווי הדרכה ועבודת רכוזת החקר ברמת מורים ותלמידים תקדם יצירת תרבות בית ספרית לקראת הוראה עתירת חשיבה .

דוגמה לפעילות

תחום דעת: ספרות

נושא: שורשים

אוכלוסיית יעד: כיתות ז

תיאור קצר של הפעילות: השנה, עבודת השורשים חידשה פניה מתוך ראיית הסיפור האישי והמשפחתי כיצירה ספרותית. בהתאם לכך התמקדנו בהוראת מיומנות כתיבת כללי סיפור הקצר בשיעורי ספרות ובאיתור וחיפוש מידע ומיזוג עם סיפורים משפחתיים אישיים. התלמידים איתרו מידע אודות נרטיב אישי משפחתי מעניין ובמקביל תרו אחר מקורות מידע הקשורים לנרטיב מקביל על חיי הקהילה או אירועים היסטוריים, והציגו מגוון מודלים לייצוג השושלת המשפחתית ועבודות חקר הכתובות על פי כללי הסיפור הקצר.

תובנות לעתיד

לקראת שנה הבאה אנו מגבשים תוכנית בית ספרית להטמעת מיומנויות חשיבה וחקר בכל מקצועות הלימוד ובכל שכבות הגיל.

מדברי מורים ותלמידים

מורה לספרות: "ישנם הרבה כלים ומיומנויות שאקח איתי מההדרכה ישר לכיתה".

ליצירת קשר: דבורה לנג dvoral.dl@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : חט"ב ע"ש אל-בירוני
סמל מוסד : 248625

חט"ב ע"ש אל-בירוני, גדידה-מכר - חדשנות בבית ספר אל-בירוני

בית הספר משתתף בתכנית למידה בדרך החקר מזה שנתיים. השנה ביה"ס משלב תהליכים לקידום החשיבה ולמידת החקר בשלושת השכבות בשפה העברית. בלימוד השפה העברית החלטנו שכל שכבה תתמקד בנושא שכבה ז' "אני והשורשים שלי", שכבה ח' "אני והסביבה שלי" ובשכבה ט' "לומדים מהצלחות".

דוגמה לפעילות

תחום דעת: עברית

נושא: ללמוד מהצלחות

אוכלוסיית יעד: כיתות ט'

תיאור קצר של הפעילות: בחרנו לעסוק בדמויות מצליחות מעולמם של הילדים, זאת בעקבות דיונים בכיתה בהם עלו השאלות: מה גורם להצלחות? מיהו אדם מוצלח? וניתוח אמירות על הצלחות. כל קבוצת תלמידים בחרה לחקור דמות, שהם רואים בה דמות מצליחה, ונימקה מדוע בחרה בדמות זאת. בשלב זה כל קבוצה למדה על הדמות בדרך של חקר, תוך יישום מגוון של מיומנויות חקר שנלמדו לפני כן במסגרות אחרות. התלמידים ניסחו שאלות ומיקדו שאלה מובילה, התלמידים אספו מידע ונתונים ממקורות שונים, התלמידים ארגנו את המידע בדרכי ייצוג שונות, התלמידים ניסחו מסקנות אודות הדמות שחקרו. הסיכום היה גם אישי וגם קבוצתי: כל אחד מהתלמידים כתב רפלקציה על התהליך שעבר, כל קבוצה הכינה פוסטר מסכם והציגה אותו בפני הכיתה.

תובנות לעתיד

ההדים החיוביים של למידת החקר על בסיס מיומנויות החשיבה עם הצוות להוראת השפה העברית מעודדים להמשיך ולהרחיב את המודל הזה לצוותים המקצועיים האחרים. מה שעומד בבסיס העשייה הוא החשיפה וההכוונה והלווי האישי של המורים. פדגוגיה זו עונה לצורך של התלמידים של העידן החדש מפני שהיא מתאפיינת בגמישות ומאפשרת להם בחירה ויחס אישי.

מדברי מורים

מורה לשפה: "השנה הרגשתי שיש אווירה של למידה מהנה לי ולתלמידים – התלמידים שיתפו פעולה והיו שותפים לתהליך הלמידה וזה היה מאתגר ומרענן וכן היה מוטיבציה ללמוד וללמד".

ליצירת קשר: מנהלת בית הספר, תמאם ואקד-דבאח, wakiddabbah@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

אלמג'ד, טייבה - שואלים שאלות חקר כל דרך אל הכנסת

בית ספרנו הוקם לפני כארבע שנים ולומדים בו כ-450 תלמידים, בית הספר הצטרף השנה לתכנית למידה בדרך החקר. בחרנו לשלב תהליכי מיני חקר בשכבת כיתות ט, בשלושה מקצועות לימוד, אזרחות, היסטוריה וערבית. התמקדנו בשאלות חקר וראיונות בנושא מנהיגות פוליטית במגזר הערבי. אנו שואפים לכך שבוגרינו יהיו תלמידים חוקרים, ומאמינים כי לשם קידום ועידוד מטרה זו, עליהם לרכוש כלים ומיומנויות חקר, פיתוח חשיבה מסדר גבוה ויישום תהליכי למידה חקרניים, בהיקף רחב ככל הניתן במגוון מקצועות הלימוד.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: אזרחות

נושא: חברי הכנסת הערבים

אוכלוסיית יעד: תלמידי כיתות ט'

תיאור קצר של הפעילות:

הנושא אשר בחרנו לעסוק בו מותאם לתכנית הלימודים באזרחות בכיתות ט. הנושא בוחן את מידת השפעתה של המנהיגות הפוליטית על הציבור במגזר הערבי. לשם כך נדרשו תלמידינו לחפש ולאתר מידע על הרכבה ופועלה של הכנסת וחבריה, ללמוד לנסח שאלות חקר בהקשר לחבר כנסת שנבחר על ידי כל צוות תלמידים, ללמוד לתכנן, לבצע ולנתח ראיון וסקר. התלמידים ראינו חברי כנסת ובעזרת הסקר בדקו את מידת השפעתו של המנהיג שנבחר על הציבור הערבי ורמת הצלחתו. כל קבוצה סיכמה את התהליך בעבודה כתובה ומצגת.

תובנות לעתיד : לקראת שנה"ל הבאה, בכוונתנו להעמיק את רמת הידע של צוות המורים באמצעות השתלמות של המזכירות הפדגוגית ולהרחיב את היקף הלמידה בדרך החקר לתחומי דעת נוספים בכל שכבות הגיל.

מדברי מורים ותלמידים

מורים: "נוכחנו כי למידה בדרך החקר מאפשרת לתלמידינו לפתח את חשיבתם ולרכוש כלים לחקר" תלמידות: "למדנו הרבה בדרך החקר וקיבלנו מיומנויות חדשות".

ליצירת קשר: וג'יה בלעום kram1_w@walla.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

חט"ב אלמותנבי, טמרה - חדשנות בבית ספר אלמותנבי

בית ספר "אלמותנבי" משתתף בתוכנית זו השנה הראשונה. בית הספר שלנו מאמין בשינויים ובחדשנות וכולנו שואפים להפוך את התלמיד לבוגר חוקר שיש לו כלים להתמודד עם עולם מתחדש ומשתנה. לכן השנה החלטנו ליישם את התוכנית בבית הספר בשכבת גיל אחת - שכבה ט'. המקצועות ששולבו בחינוך לחשיבה ולמידה בדרך החקר הם מקצועות השפה עברית וערבית.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: ערבית

נושא: קונוטציות הכותרת בשירים

אוכלוסיית יעד: כיתה ט'

תיאור קצר של הפעילות: עסקנו בהוראת הקשר בין כותרת השיר לתוכנו. המורה חשפה את התלמידים לסוגי כותרות, התלמידים התחלקו לקבוצות, כל קבוצה בחרה שיר של משורר אחר למשל של המשורר מחמוד דרוויש. נוסחו שאלות מובילות כמו: מה הקונוטציה של כותרת השיר לתוכנו? מה הקונוטציה של שם הספר בו מופיע השיר לשיר ותוכנו? מה הקשר בין תוכן השיר לבין הרקע ההיסטורי והפוליטי בזמן כתיבתו? על כל קבוצה חיפשה מידע שיעזור לה להסיק על הקשר בין הרקע ההיסטורי ותוכן השיר. לכל קבוצה היה תוצר של עבודה כתובה ומצגת אותה הציגה.

תובנות לעתיד

אחרי הצלחת הפעילות במקצוע השפה הערבית, במטרה לשלב ולהרחיב את תכנית החקר כדרך אלטרנטיבית להוראה – למידה – הערכה יש צורך ליישם את התוכנית על תחומי דעת נוספים.

מדברי מורים

"חשבתי בהתחלה שיישום התוכנית יהיה קשה מאוד לתלמידים, כי זה דורש רמת חשיבה גבוהה, אך להפתעתי מצאתי שלא רק תלמידים מצטיינים השתתפו בחקר, אלא גם תלמידים בעלי הישגים נמוכים, אשר התבטאה יכולתם בחקר יותר מאשר במבחן".

ליצירת קשר: מנהל בית הספר : מוחמד חגאזי gingi63@bezeqint.net

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: אלנג'אח
סמל מוסד: 448134
שוב: טייבה
מחוז: מרכז
שם מנהל/ת בית הספר: עבד אלחכים חג' יחיא
שם מפקח/ת בית הספר: סבע סרסור
שם המדריך/ה: נעמאן סרסור
שותפים לתהליך: היסטוריה, גיאוגרפיה ומורשת

אלנג'אח, טייבה - מה אנו יודעים על השירה העממית בבית אומייה

בית ספרינו משתתף זו השנה השנייה בתוכנית למידה בדרך החקר. בבית הספר לומדים 876 תלמידים, מתוכם נחשפו לתוכנית החקר 300 תלמידים מ-10 כיתות ח-ט. בתכנית משתתפים 10 מורים בתחומי דעת: היסטוריה, גיאוגרפיה ומורשת. הנושא הנבחר מותאם לנושא המרכז לשנה"ל תשע"ג- "המנהיגות" כאשר הדרכת התלמידים התנהלה בליווי חוברת בית ספרית: "מנהיגים חשובים בהיסטוריה" בדגש על מנהיגים מבית אומייה בתקופת הביניים.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: מורשת ערבית

נושא: שירה עממית ופופולרית

אוכלוסיית יעד: כיתות ט'

תיאור קצר של הפעילות: התלמידים התבקשו לאסוף מידע על השירה הערבית העממית הפופולרית. התלמידים מיינו את נושאי השירה העממית לתתי נושאים כמו: שירה עממית של נשים, שירה עממית של גברים, שירה עממית בחתונות, שירה עממית פוליטית, שירה עממית בזמן הקציר. התלמידים ראינו אנשים באמצעותם קיבלו מידע על מאפייניה הייחודיים של השירה העממית. בסוף התהליך הם יצרו מצגות ופוסטרים וגם עבודות מיני חקר.

תובנות לעתיד

בית הספר מעוניין להטמיע תהליכי למידה חקרנית כחלק אינטגרלי משיטת ההוראה-למידה. בתכניות לעתיד: הגדלת מספר המקצועות השותפים, הגדלת מספר התלמידים והמורים המשתתפים בתכנית, והשתלמות בית ספרית מטעם המזכירות הפדגוגית.

תלמידים

תלמידות: " פעם ראשונה נחשפים ללמידה של חקר. למדנו הרבה וקיבלנו כלים חדשים אשר יעזרו לנו בעתיד בכתובת עבודות חקר באוניברסיטה".

ליצירת קשר: מוסטפא חג' יחיא rana_bishara1@walla.com

רנא חג' יחיא jsn.rana@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : אלסלאם

סמל מוסד : 448209

ישוב : טייבה

מחוז : מרכז

שם מנהל/ת בית הספר : אברהם דעסאן

שם מפקח/ת בית הספר : סבע סרסור

שם המדריך/ה : נעמאן סרסור

שותפים לתהליך : עברית וגיאוגרפיה

אלסלאם, טייבה - חוקרים את מובילי מערכת החינוך בטייבה

צוות השפה העברית בית ספרנו וצוות הגיאוגרפיה משלבים את הלמידה בדרך החקר זו שנה שלישית ברציפות. השנה שולבו בתוכנית 10 כתות משכבות ח' ו-ט'. בית ספרנו הוא אחד מארבעת חטיבות הביניים בטייבה ולומדים בו 543 תלמידים ומלמדים בו כ-47 מורים. ללימוד מיומנויות חקר והטמעתן, הוקדשו 2 ש"ש בחודשים ספטמבר – מרץ. מאז תחילת השילוב של למידה בדרך החקר בשפה העברית ובגיאוגרפיה, הרושם הכללי של המורים ושל התלמידים מהתהליך היה מצוין. מהשיעור הראשון הייתה העבודה מיוחדת יעילה ומהנה, והתלמידים מאוד אהבו והתלהבו מהרעיון.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: עברית

נושא: ראיון אישי

אוכלוסיית יעד: תלמידי כיתות ח'

תיאור קצר של הפעילות: חלק מתלמידי כיתה ח' בשלישיות או בזוגות עסקו בנושא "אנשים מובילים בתחום החינוך בטייבה", במסגרת הנושא המרכזי שנבחר השנה הוא: "המנהיגות". כל קבוצת תלמידים בחרה דמות שהייתה מובילה בתחום החינוך: מורים, מרצים, מנהלים או מפקחים. התלמידים התנסו בשאלות ומיון, ובחרו שאלות מתאימות לראיון. התלמידים תכננו, ערכו ובצעו רעיון עם האנשים, ותעדו אותו בכתב ובצילומים. תוך כדי בצוע הראיון התלמידים כתבו הערות שלהם. המידע שנאסף אורגן והוצג בפני כל הכיתה במצגת. בנוסף הכינה כל קבוצה פרוספקט שכלל תמונות, פרטים אישיים ועובדות מעניינות על האישיות אותה ראיינו. בסוף השנה הוסכם להוציא ספר שכותרתו היא גם: "מובילים בחינוך בטייבה" שמטרתו להנציח את האנשים שהיו מובילים בתחום ולהעניק להם כבוד מיוחד.

תובנות לעתיד

אנו מתכוונים בעתיד להמשיך בלמידה דרך החקר. בשנה הבאה אנו מתכננים להקים תצוגה לכל המחקרים בתוך בית הספר, ולקיים תחרות בין התלמידים במהלכה נבחר את המחקר "המוביל".

מדברי תלמידים

"אחרי התהליך אני מאוד גאה לראיין אנשים מובילים וזה נתן לי הרגשה ללכת בעקבותיהם."

ליצירת קשר: רכזת השפה העברית איאד חג יחיא eyadhag@smile.net.il,

[חזרה לתוכן העניינים](#)

אלעמריה, רמלה - שואלים ומתעדים סיפורי מנהיגים בחברה העירונית והבדווית ברמלה

ביה"ס שלנו, בית ספר שמונה שנתי, הצטרף, זו השנה הראשונה לתוכנית למידה בדרך החקר. צוות המורים בבית ספרינו מונה 47 מורים ו-570 תלמידים מתוכם 7 מורים ו-125 תלמידים משתתפים בתכנית. השנה בחרנו לשלב תהליכי חקר בתחומי דעת הערבית, אזרחות ועברית.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: ערבית ועברית ואזרחות

נושא: מורשת אבות

אוכלוסיית יעד: תלמידי כיתות ז' ו ח'

תיאור קצר של הפעילות:

בית ספרינו בחר לחקור מנהיגים בחברה הבדואית ובחברה העירונית ברמלה- הנושא נבחר בגלל השינוי ההדרגתי שחל בחברה בשני העשורים האחרונים. הנושא נחקר מנקודת מבט של אנשים מבוגרים אשר חוו את העבר ואת ההווה. הם רואיינו ונשאלו שאלות שכללו בתוכם שאלות השוואה בתחומים שונים. כל קבוצה בחרה בתחום מסוים וכן בחרה לראיין אדם מבוגר בהתאם לתחום שבו התמקדה. התלמידים צילמו ותיעדו את הראיונות, ניתחו את סיפורי המנהיגים תוך בדיקת התמורות שחלו בהם עם השנים עד ימינו, ולאחר מכן התלמידים הכינו מצגות וכתבו עבודות חקר.

תובנות לעתיד

בעקבות ההתנסות המוצלחת בשילוב למידת חקר בערבית ובעברית, אנו מעוניינים לשלבה גם באנגלית. כמו כן בתכנון, להטמיע הערכה חלופית באופן שיטתי ולהמיר מבחנים בחלק ממקצועות הלימוד לעבודות חקר.

מדברי תלמידים:

" עבודות החקר מכינות אותנו לעתיד ומלמדות אותנו שיטות חדשות."

ליצירת קשר: גאדה חסונה gada.hasuna@hotmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : אלראזי
סמל מוסד : 448316
ישוב : ג'לג'וליה
מחוז : מרכז
שם מנהל/ת בית הספר : ראמי גאנם
שם מפקח/ת בית הספר : טארק אבו חג'לה
שם המדריך/ה : נעמאן סרסור
שותפים לתהליך : אנגלית וערבית

אלראזי, ג'לג'וליה - חושבים גם באנגלית וערבית

בית הספר נמצא זו השנה הרביעית ברציפות בתכנית לחינוך לחשיבה ולמידה בדרך החקר, בכל שכבות הגיל ז'-ט'. בתכנית משתתפים 686 תלמידים ו-12 מורות לשפות אנגלית וערבית. בית ספרינו דוגל באווירה של למידה חקרנית המאפשרת במה לחשיבה, במה ל"אני" הפנימי של התלמידים, במה לחשיפת מיומנויות ולמידת האנגלית בדרך חווייתית ואחרת. המיוחד בבית ספרינו הינה התגייסות של כל צוות האנגלית, ההתלהבות מהוראת תהליכי חקר תוך שיתופי הפעולה של כלל המורים בצוות.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: אנגלית

נושא: חוקרים דמויות בסביבה הקרובה

אוכלוסיית יעד: תלמידי ט'

תיאור קצר של הפעילות:

התלמידים התבקשו לשאול שאלות בנושאים המעניינים אותם וקשורים לחיים בסביבתם הקרובה. הם ניסחו את השאלות באנגלית וראיינו אנשים על החיים היומיומיים בג'לג'וליה. חלק מהמראיינים שאינם יודעים אנגלית רואיינו בערבית ולאחר מכן התלמידים תרגמו את דבריהם לאנגלית. הם צילמו תיעדו כתבו ויצרו פוסטרים, מצגות ופרוספקטים.

תובנות לעתיד

לקראת שנה"ל הבאה, אנו מתכננים לבנות תכניות הוראה משולבות תהליכי חקר כחלק בלתי נפרד מתוכנית הכללית בית ספרית ובכל מקצועות הלימוד, כאשר תהליך החקר ותוצריו יהוו הערכה חלופית.

מדברי תלמידים

"למדנו על החשיבות של עבודת צוות, למדנו לשמוע, לוותר, ללמוד מאחרים".

ליצירת קשר: רים חג' יחיא, רכזת מקצוע אנגלית reemmatar100@yahoo.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : חט"ב אלראזי אכסאל
סמל מוסד : 249151
ישוב : אכסאל
מחוז : צפון
שם מנהל/ת בית הספר : פהמי דראושה
שם מפקח/ת בית הספר : דר' ח'אלד עזאיה
שם המדריך/ה : אריג' אבו תאיה
שותפים לתהליך : מורי גיאוגרפיה, היסטוריה ואזרחות

אלראזי, אכסאל – תלמידים חוקרים גורמים המשפיעים על כדור הארץ

בית ספר חט"ב אלראזי שילב השנה בפעם הראשונה את התכנית למידה בדרך החקר. אחד מיעדי בייס הוא לאפשר לתלמידים ל בנות ידע חדש באופן עצמאי תוך הפעלת חשיבה ביקורתית ויצירתית. יכולת זו תסייע להם להתאים את עצמם למציאות משתנה. תכנית זו מאפשרת פיתוח כישורי החשיבה והלמידה שלהם, לפתח גם כישורים לעבודת צוות, וגם להביא לידי ביטוי את היכולות של כל התלמידים.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: גיאוגרפיה

נושא: אפקט החממה והשפעתו על כ"א

אוכלוסיית יעד: כיתות ז'

תיאור קצר של הפעילות: הפעילות כללה עבודת צוות מתמשכת לאורך שני סמסטרים. התלמידים חולקו לקבוצות וכל קבוצה בחרה נושא. תחילה הם הציגו ידע קודם שהיה להם על אותו נושא והתחילו לבחור במילים וביטויים קשורים לנושא ועזרו להם לנסח שאלות, מתוכן ניסחו שאלה מובילה לחקר וניסחו בהמשך השערה שנכתבה כטיעון. כדי לבדוק את השערתם התלמידים עסקו באיסוף מידע ועיבודו, ניתוח טקסטים, השוואה, סינתזה ועימות מקורות, איסוף גרפים ותמונות קשורים לשאלה וניתוחם. אחרי איסוף הנתונים ועיבודם התלמידים ניסחו מסקנות וערכו דיון בנושא.

תובנות לעתיד

פעילות זו אפשרה לתלמידים לבטא את עצמם ולקדם דרכי החשיבה שלהם, אנו בבית הספר רואים בפעילות כזאת יעד עתידי שאפשר ליישם אותו במקצוע הגיאוגרפיה ובמקצועות אחרים.

מדברי מורים ותלמידים

"עבודה מהנה ויצירתית, יופי של פעילות".

ליצירת קשר: סמר בקלה, samarbaqly@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: חט"ב בית אלחכמה

סמל מוסד: 338657

ישוב: נצרת

מחוז: צפון

שם מנהל/ת בית הספר: סינא שחברי

שם מפקח/ת בית הספר: ח'אלד חג'אזי

שם המדריך/ה: אריג' אבו תאיה

שותפים לתהליך: היסטוריה, גיאוגרפיה, מדעים, ערבית

חט"ב בית אלחכמה, נצרת - תלמידי בית אלחכמה בוחרים וחוקרים מנהיגים פורצי דרך

בבית ספר אלחכמה הוא בית ספר צומח בו אנו שואפים למצוינות, תוך הקניית מיומנויות חשיבה לתלמידים לשם השתלבותם בחברה המודרנית. זאת השנה הראשונה שבית הספר משתתף בתוכנית, כאשר משתתפים שלוש כיתות (120 תלמידים). המקצועות שמשולבת בהם הלמידה בדרך החקר: היסטוריה, גיאוגרפיה, ומדעים, כאשר הלמידה בחקר היא חלק בלתי נפרד מתהליך הלמידה בכיתות אלה, ועבודת החקר היא הערכה חלופה בכיתות אלה.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: היסטוריה

נושא: מנהיגות פורצת דרך

אוכלוסיית יעד: תלמידי כיתות ז' ו-ח'

תיאור קצר של הפעילות: כל כיתה בחרה שני מנהיגים חקרה עליהם והכינה פעילויות וכרזות ל"שיווק" המנהיגים שלהם בפני כל התלמידים. התלמידים היו צריכים לשכנע כי המנהיג שלהם הוא המנהיג בטוב ביותר. אחר כך כל התלמידים בחרו את המנהיג שלדעתם הוא הטוב ביותר ונבחר - עומר בן אלכטאב, הח'ליפה המוסלמי השלישי במדינה האסלאמית. בכיתה התלמידים התחלקו לקבוצות וכל קבוצה שאלה שאלות על המנהיג שנבחר, ניסחה שאלה מובילה לחקר וביצעה תהליך חקר שלם והתוצר היה ספר דיגיטלי שמתאר את כל תהליך החקר. תוצרי החקר יוצגו בכנס למידה בדרך החקר של העיר נצרת.

תובנות לעתיד

אנחנו בית ספר צומח הכולל רק שתי שכבות ז+ח. אנחנו מקווים לשנה הבאה שתהליך החקר יכלול כל תלמידי בית הספר וישתתפו כמה שיותר מורים במקצועות השונים בבית הספר.

מדברי מורים ותלמידים

מורה למדעים: "התוכנית עושה סיעור מוחין אצל התלמידים במיוחד לתלמידים תת משיגים, נותנת לתלמיד ביטחון עצמי הוא יכול להביע דעתו בלי שום פחד".

תלמידי כיתה ח': "העבודה בחקר עבודה כל כך יפה, עבדנו בקבוצות היה כיף לנו במיוחד כשהיינו עוברים סדנאות איך מגיעים שאלים שאלות ומגיעים לשאלת חקר".

ליצירת קשר: שירין סאלח, sheren.r.s@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : חטיבת ביניים ע"ש גולדה מאיר
סמל מוסד : 420562
ישוב : פתח תקווה
מחוז : תל אביב
שם מנהל/ת בית הספר : איריס שיאון
שם מפקח/ת בית הספר : לינה בר סלע
שם המדריך/ה : ורד אלבוחר
שותפים לתהליך : מורי היסטוריה, מקרא, ספרות

חט"ב ע"ש גולדה מאיר, פתח תקווה - למידה אישית והוראת עמיתים

חטיבת ביניים "גולדה" הינו בית ספר "צומח" הכולל את שכבות הגיל ז' – ח'. בית הספר הצטרף השנה לתוכנית למידה בדרך החקר ו- 449 תלמידים ו-25 מורים השתתפו בתכנית. המורים עברו השתלמות וליווי הדרכה של המזכירות הפדגוגית. הנהלת בית הספר דוגלת בתהליכי הוראה-למידה בדרך החקר באמצעות הטמעה הדרגתית וספירלית של מיומנויות חקר וחשיבה מסדר גבוה, משולבים בתכני לימוד. בעידוד המנהלת הוקם צוות מורים מוביל לחקר במקצועות מקרא, היסטוריה, גאוגרפיה וספרות.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: מקרא

נושא: יציאת מצרים

אוכלוסיית יעד: תלמידי שכבת ז'

תיאור קצר של הפעילות:

במסגרת ההתנסות בהוראה מפורשת של מיומנות שאילת שאלות שנלמדה במפגשי הדרכה וההשתלמות, בחרנו לשלב שאילת שאלות ביחידת לימוד משולבת תקשוב העוסקת בנושא יציאת מצרים. בחנו את הנושא בטקסט המקראי וביצירה של נחום גוטמן. התלמידים התבקשו לשאול שאלות ולתת פרשנויות על היצירה, מנקודות מבט שונות, באמצעות האתר השיתופי אנוטייט. הפעילות באמצעות האתר אפשרה שיח מקדם חשיבה ולמידת עמיתים.

תובנות לעתיד: בעקבות חוויה של למידה משמעותית ומעמיקה בקרב המורים והתלמידים שיישמו תהליכי חשיבה וחקר בשיעורים, אנו מתכוונים להמשיך בשילוב תהליכי חקר ומיומנויות חשיבה הן ברצף הלמידה השוטף והן בנושאים בינתחומיים.

מדברי מורים

"בשיעור השתתפו תלמידים שבדרך כלל איני שומעת את קולם".

"השיעור תרם לתחושת הביטחון של התלמידים בידע שלהם, עורר תלמידים לפיתוח שיח וביקורת עניינית".

"השיעור תרם לתלמידים לראות את אותו הרעיון ממבט אחר ולהבינו גם אם אינם מסכימים עמו".

ליצירת קשר: מיטל קליין hgolda6@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : חט"ב תיכון אזורי גליל מערבי

סמל מוסד : 260489

ישוב : מועצה אזורית מעלה יוסף

מחוז : התיישבות

שם מנהל/ת בית הספר : מאיה ביליאבין

שם מפקח/ת בית הספר : רונן דורי

שם המדריך/ה : תמיר לוי סבג

שותפים לתהליך : צוותי מורים - אזרחות היסטוריה, תנ"ך, אנגלית, איכות הסביבה

חט"ב תיכון אזורי גליל מערבי - "ללמד את הילד לחשוב ולא ללמדו מה לחשוב" (ג'ון דיואי)

בחט"ב תיכון גליל מערבי מתקיימת זו השנה השלישית ברציפות תכנית למידה לקידום החשיבה ולמידה בדרך החקר. בית הספר מאמץ גישה בהוראה ששמה דגש על למידה פעילה המאפשרת לתלמיד לפתח כישורי חשיבה ולמידה, מפתחת כישורי עבודת צוות, מעודדת את הסקרנות ומביאה לידי ביטוי את יכולות התלמידים. בתוכנית משתתפים 10 מורים וכ-350 תלמידים מכיתות ז-ט שהיו שותפים לפיתוח יחידות הוראה ולימוד בדרך החקר המותאמות לתכנית הלימודים במקצועות השונים.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: היסטוריה

נושא: מנהיגות דמוקרטית

אוכלוסיית יעד: תלמידי כיתות ט'

תיאור קצר של הפעילות: צוות המורים להיסטוריה בשיתוף המדריך גיבש תכנית למידה בדרך החקר ששילבה את הנושא השנתי "מנהיגות" עם נושא "המנהיגים הטוטליטאריים" הנלמד כחלק מתוכנית הלימודים במקצוע. פותחו יחידות הוראה המשלבות מיומנויות חשיבה וחקר, כמו: בחירת נושא באמצעות מפת חשיבה, חיפוש מידע, שאילת שאלות, כתיבת סיכום רעיוני ומושגי, דיון ומסקנות, ייצוג מידע. בפעילות המבוא למשל, צפו התלמידים בשלושה סרטונים: קטע מתוך "הדיקטטור הגדול", סרטונים על בגין ועל בן גוריון. התלמידים התבקשו לדווח על מה שראו, חשבו והרגישו בעקבות הצפייה וכן לזהות את מאפייני המנהיגות העולים מהסרטונים. התוצר הסופי של הפעילות היה הפקת עמוד ראשי בגיליון עיתון שכלל כתבות שנתנו מענה לשאלות החקר של התלמידים. כמו כן, התלמידים היו שותפים לתערוכה פעילה של עבודותיהם.

תובנות לעתיד

דגש על הוראה מפורשת של אסטרטגיות חשיבה בשיעורים. גיוון פעילויות החקר ואסטרטגיות חשיבה ביחידות ההוראה שיפותחו. הרחבת מעגל המורים השותפים לתהליך.

מדברי מורים ותלמידים

"כשתלמידים פעילים במהלך השיעור הם מגלים יותר עניין בלמידה". "פעילות החקר מאפשרת לי להיות יצירתי".

ליצירת קשר: תמיר לוי סבג רכז התוכנית, דוא"ל: levyt10@walla.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : בית הספר העל יסודי הר-טוב
סמל מוסד : 841262
יישוב : צרעה
מחוז : חינוך התיישבותי
שם מנהל/ת בית הספר : ניב בר-גיא
שם מפקח/ת בית הספר : ענת בן מורה
שם המדריך/ה : מרב פאול
שותפים לתהליך : צוותי ספרות, היסטוריה, אומנות, תיאטרון, קולנוע, מקרא, תרבות
ישראל, גיאוגרפיה.

על יסודי הר-טוב, צרעה - פדגוגיה אחרת נוסח הר-טוב

בתוכנית משתתפים כל תלמידי כיתות ז'-ח' וכן תלמידי כיתת החינוך המיוחד הפועלת ככיתה לכל דבר בתכנית, וכן כ-25 מורים מכלל 100 המורים שבצוות. התוכנית מתייחסת ללמידה המדגישה הבנה ופיתוח מיומנויות חשיבה ומשלבת בין מקצועות הלימוד ההומניסטיים : ספרות, היסטוריה, מקרא, תרבות ישראל וגיאוגרפיה, ומקצועות האומנות : קולנוע ואומנות פלסטית. במהלך כל מחצית התלמידים לומדים שני מקצועות הומניים ומקצועות האומנות במקביל, סביב נושא מרכזי (לדוג' בניית חברה, זהות). בסיום התלמידים מכינים "ביצוע הבנה" שמגלם את השילוב בין המקצועות השונים ושם דגש על תהליכי חשיבה שהתלמידים עורכים לאורך הדרך.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: היסטוריה, ספרות וקולנוע

נושא: מהפכה צרפתית : הצהרת זכויות האדם והאזרח

אוכלוסיית יעד: כיתה ח' מקדמת

תיאור קצר של הפעילות: תלמידי הכיתה ערכו השוואה בין תמונות חזותיות שונות שצולמו במחאות ובפעולות ומאבקים אזרחיים שונים סביב זכויות אדם. הכיתה התחלקה לשתי קבוצות. כל קבוצה קיבלה תמונה, צבעונית וגדולה, במטרה לחבר שאלות על התמונה. בשלב הבא קיבלו התלמידים תמונה נוספת והשוו אותה לקודמת. בתום ההשוואה קיבלו התלמידים מידע על כל אחת מהתמונות והתבקשו לחזור לעיין בהצהרת זכויות האדם והאזרח ולבדוק כיצד אותן זכויות מופיעות הן בהצהרה והן בקונטקסט העכשווי.

תובנות לעתיד

בתשע"ד אנו מתכוונים להרחיב את תחומי הדעת ולהוסיף לתוכנית את לימודי ההבעה והלשון בדגש על הדרכת מיומנויות סביב תכני הפדגוגיה האחרת. בנוסף, אנו מתכוונים לשפר את תשתיות מערכת השעות ולאפשר יותר שעות הכנה משותפת של תכני הלימוד.

מדברי מורים, הורים ותלמידים

הורה : "מוצאת חן בעיני הסקרנות שבני גילה בזמן ביצוע הפרויקט וזה בעיני מה שאני מצפה ממערכת החינוך." תלמיד : "יותר מעניין ללמוד בדרך זו שאין מבחנים ואנחנו בוחרים מה לעשות." מורה : "היה רגע אחד בו הייתי בחדר מחשבים עם התלמידים והרגשתי שאני יכולה ללכת והם לא ישימו לב וימשיכו לעבוד מתוך עניין אמיתי – זה היה שווה הכול".

ליצירת קשר: טלי כהן דגן , tcd64@walla.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : חט"ב זימר

סמל מוסד : 448191

עיר : זימר

מחוז : מרכז

שם מנהל/ת בית הספר : איאד זידאן

שם מפקח/ת בית הספר : סבע סרסור

שם המדריך/ה : נעמאן סרסור

שותפים לתהליך : צוותי אזרחות, היסטוריה. אנגלית

חט"ב זימר - חוקרים את מבנה הסיפור הקצר באנגלית

בית ספרנו הוא החטיבה היחידה בישוב שלנו זימר, אנחנו נמצאים שנה שלישית בתוכנית "למידה בדרך החקר". בחרנו להתנסות בדרך הלמידה הזאת בכל הכיתות מכל שכבת גיל, ובסך הכול משתתפים בתוכנית 488 תלמידים. מספר השעות שהוקדשו לחקר בכל כיתה: 15-20 שעות. בהתחלה היו לנו חששות וחשבנו שזו עבודה נוספת שלא נותנת לנו שום תועלת אך במהרה לאחר שנחשפנו לתוכנית כל דעותינו השתנו והתחלנו לעבוד במרץ. קבלנו כלים חדשים ותלמידנו השתמשו במיומנויות החקר ואסטרטגיות החשיבה מסדר גבוה.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: אנגלית

נושא: הסיפור הקצר

אוכלוסיית יעד: תלמידי כיתות ט'

תיאור קצר של הפעילות: התלמידים הכירו והתנסו באסטרטגיות ההשוואה, שאילת שאלות, וטיעון. במסגרת הוראת הסיפור הקצר התלמידים חולקו לקבוצות והתבקשו לקרוא סיפורים קצרים באנגלית ולזהות את האלמנטים בכל סיפור. הם מיינו את הסיפורים לפי נושאים ולפי מחברים ולאחר מכן הם בחרו בסיפור אחד ושאלו עליו שאלות. דוגמאות לשאלות התלמידים: האם אלמנט ההפתעה מאפיין את כל הסיפורים של הסופרת רוזילי רוקמנד? מה מקשר בין הסיפור "גרילינג" לבין עולמה האמיתי של הסופרת ג'ין יולין? כדי לענות על השאלות התלמידים, בין היתר, קראו מידע על הכותבים וקראו ספורים נוספים. תוצרים: לכל תלמיד יש קלסר של "תהליך החקר" הכולל את תהליך הלמידה על כל שלביו.

תובנות לעתיד: אנו מתכוונים להרחיב את התוכנית שתקיף עוד תחומי דעת. כמו כן נדאג שרוב

המורים יעברו השתלמות.

מדברי מורים ותלמידים

מורים: "זאת תכנית מעולה שנותנת לילדים להיות חוקרים בעתיד ומפתחת את דרכם".

תלמידות: "אנחנו למדנו הרבה ונלמד עוד הרבה בדרך החקר אשר נותנת לנו כלים ומיומנויות שלא התמקדנו בהם לפני כן".

ליצירת קשר: איאד זידאן, מנהל בית הספר eiad_zidan@hotmail.com

חוסאם ג'אנם רכז מקצוע- אנגלית husam_ganem@hotmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: חאלד בן אלווליד
סמל מוסד: 448175
ישוב: קלנסווה
מחוז: מרכז
שם מנהל/ת בית הספר: ג'בר מתאני
שם מפקח/ת בית הספר: סבע סרסור
שם המדריך/ה: נעמאן סרסור
שותפים לתהליך: מורי עברית ואנגלית

חאלד בן אלווליד, קלנסווה - שינוי בתפיסה המערכתית בעברית ובאנגלית

בית ספרנו, הצטרף בתשע"ב לתוכנית "למידה בדרך החקר" ולהשתלמויות של המזכירות הפדגוגית. בית ספר מונה 704 תלמידים מתוכם 520 תלמידים השתתפו בתכנית, אותם לימדו 12 מורים בצוותים משותפים לעברית ואנגלית. השנה בחרנו לשלב בשני מקצועות אלו, תהליכי חקר בנושא: "המנהיגות המקומית בקלנסווה". התלמידים ראינו מנהיגים פוליטיים, דתיים וחברתיים, תיעדו וכתבו עבודות חקר. זאת במסגרת מדיניות ההנהלה להמיר מבחנים בעבודות חקר בשני השלישים האחרונים של השנה.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: עברית

נושא: התפתחות ענף החקלאות בקלנסווה

אוכלוסיית יעד: כיתות ח'

תיאור קצר של הפעילות:

בחרנו בנושא המוכר לתלמידינו מסביבתם הקרובה, התפתחות ענף החקלאות בקלנסווה. יחד עם התלמידים פיתחנו שאלון שמטרתו לבחון את השינויים הכלכליים והחברתיים שעברה קלנסווה ממלחמת ששת הימים ועד ימינו.

דוגמאות לשאלות: מהם הגידולים החקלאיים המרכזיים בקלנסווה בתקופה בין מלחמת ששת הימים ועד היום? מהן ההשפעות של ענף החקלאות, כעיסוק מרכזי, על רמת ההכנסה הכלכלית של התושבים?

כל צוות של תלמידים הפנה את השאלון לתושבים בשוב, הם אספו את המידע ארגנו אותו והציגו את הממצאים והמסקנות.

תובנות לעתיד

לקראת השנה הבאה, אנו מתכוונים ליצור מחויבות מערכתית להטמעת תהליכי ההוראה והלמידה בדרך החקר באמצעות קביעת יום הדרכה קבוע במערכת וחשיפת התוכנית לכלל הצוות בימי היערכות.

ליצירת קשר: שפק ג'יוסי – רכזת השפה העברית shafak75@hotmail.com ,

ג'בר מתאני - מנהל בית הספר jaber64@nana.co.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : **טרה סנטה**

סמל מוסד: **247064**

ישוב : **נצרת**

מחוז : **צפון**

שם מנהל/ת בית הספר : **האב אמג'ד סבארה**

שם מפקח/ת בית הספר : **ד"ר האני פראג'**

שם המדריך/ה : **רוחי בוארדי**

שותפים לתהליך : **מורי אנגלית, ערבית ומתמטיקה**

טרה סנטה, נצרת - סופרים ומשוררים ערבים מפורסמים בעין מחקרית

בית ספר טרה סנטה כולל 35 מורים בעל יסודי, מתוכם השתתפו 20 מורים בהשתלמות של המזכירות הפדגוגית – "למידה בדרך החקר". בית ספרני משתתף בתכנית זאת כבר שלוש שנים. השנה התמקדנו בהטמעת התכנית בכיתות ח', בשפה הערבית ובשיתוף עם המורות למתמטיקה ואנגלית. התמקדנו במספר אסטרטגיות חשיבה, מתוך חשיבה של בנייה ספיראלית של ידע התלמידים.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: ערבית

נושא: משוררים מפורסמים במגזר הערבי

אוכלוסיית יעד: כיתה ח'

תיאור קצר של הפעילות: לאחר שהצוות המוביל רכש ויישם מיומנויות החשיבה דרך החקר (שאלת שאילות והשוואה) במחצית הראשונה, הוחלט ליישם אסטרטגיות אלה בכיתה ח', כאשר הנושא הנבחר משוררים וסופרים ערבים בולטים. סופרים שנבחרו על ידי התלמידים: מחמוד דרויש, נזאר קבאני, ג'ובראן ח'ליל ג'ובראן. התלמידים חקרו את דמותו של הסופר תוך יישום אסטרטגיות חשיבה. הפעילות התחשבה בשונות בין התלמידים ונתנה מענה הולם ולפי יכולתם. עבודת החקר של התלמידים הינה חלק בלתי נפרד מהציון הסופי של התלמיד כאלטרנטיבה בהערכה.

תובנות לעתיד: לאחר הצלחת הפעילות במקצוע השפה הערבית, ראינו לנכון ליישם את התוכנית במקצועות אחרים כמו אנגלית ועברית. החזון של בית ספרנו הולם את הראייה של משרד החינוך בשילוב עבודות חקר המחליפה את המבחנים או חלק מהם.

מדברי מורים ותלמידים

תלמיד: "עבודות החקר פחות מלחיצה ממבחנים, כי עובדים בה בקבוצות בהנחיית המורים ובשיתוף חברי הקבוצה."

מורה: "לא חשבתי שלתלמידים יש מיומנויות, חשבתי שייקח זמן רב מאוד עד שנסיים את עבודות החקר, אבל מסתבר כי רכישתם למיומנויות החקר בשנתיים האחרונות הפך את העבודה לקלה ובפחות זמן. אפילו בעלי הישגים נמוכים הגיעו לתוצר. יש לתת אמון לתלמידים וביכולתם... ולא להגיד סתם שזה קשה".

ליצירת קשר: המורה לערבית, תמארה חלאק: halak9@bezeqint.net, המורה למתמטיקה, מהא

חאיק: m_nijim@yahoo.com המורה לאנגלית, רונדה אסבניולי: rondakram@hotmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: חט"ב יאנוח-גת
סמל מוסד: 249326
ישוב: ינוח
מחוז: צפון
שם מנהל/ת בית הספר: ד"ר רגא פרג
שם מפקח/ת בית הספר: גמיל עויד
שם המדריך/ה: סוהא תאבת
שותפים לתהליך: מורי היסטוריה, גיאוגרפיה, מורשת, אזרחות, אנגלית

חט"ב יאנוח-גת - המצאות בין עבר והווה: משווים וטוענים

בית הספר שלנו הוא מבתי הספר הראשונים במגזר הדרוזי שנכנס לתוכנית חינוך לחשיבה. אנו שנה שנייה בתוכנית זו ומשתתפים בה כל תלמידי בית הספר, כיתות ז', ח', ט', במספר תחומי דעת. מספר המורים בתוכנית הינו שישה מורים ומורות בנוסף למנהל. השנה שולבו המורים מהתחומים היסטוריה, מורשת, גיאוגרפיה, אנגלית ואזרחות.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: אנגלית

נושא: המצאות

אוכלוסיית יעד: שכבה ט'

תיאור קצר של הפעילות: פעילות זו, נועדה לפתח חשיבה וחקר בקרב התלמידים, וזאת על-ידי חקר נושא ההמצאות בין העבר וההווה. תלמידים עבדו בצוותים, כאשר כל צוות חקר המצאה מסוימת ולבסוף בצעו סיכום קבוצתי לצורך הפרייה הדדית. בצוותים התלמידים: א. שאלו שאלות ומיינו אותן, ב. אספו מידע אודות ההמצאה שבחרו, ג. יצגו את המידע במגוון דרכים, כמו: הכנת תעודת זהות למוצר, ראיון עם המייצר, הצגה ויזואלית של המוצר על ציר הזמן (בעבר ובהווה), ד. ערכו השוואות בין ההמצאות והתוצרים של הקבוצות, ה. בנו טיעונים אודות השימוש בהמצאה וחיוניותה לאנושות והסיקו מסקנות אודות מהלכי הלמידה והחקר שביצעו.

תובנות לעתיד

בכוונתנו להרחיב את התוכנית לתחומי דעת נוספים, לבנות תכנית עבודה מערכתית לפי שכבות גיל, כאשר בכל שכבה נתמקד ביישום אסטרטגיות ספציפיות בכל תחומי הדעת. בכך, יישום תכנית יעשה הן לרוחב והן לעומק.

מדברי מורים ותלמידים

"תכנית זו מאד יעילה, היא עזרה לנו להסביר החומר ולגרום לתלמיד לחקור". "שיטה זו עוזרת לפיתוח למידה עצמית". "דרך מעולה להפעלת מיומנויות החשיבה כמו שאילת שאלות, הפקת מידע, השוואה, בניית טיעונים ועוד". "שיטה מעולה לעידוד חשיבה ביקורתית".

ליצירת קשר: חטיבת ביניים יאנוח – גת טל- 04-9571077

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : **תיכון אזורי ירדן**
סמל מוסד : **240440**
ישוב : **מעלה אפרים**
מחוז : **התיישבות**
שם מנהל/ת בית הספר : **שמואל מושקוביץ**
שם מפקח/ת בית הספר : **ענת בן מורה**
שם המדריך/ה : **ורד אלבוחר**
שותפים לתהליך : **מורי תנ"ך, מורשת, מדעים**

תיכון אזורי ירדן, מעלה אפרים – טוענים מנהיגות: משאול ועד נתניהו

בית-הספר "ירדן" מאגד בתוכו את ילדי בקעת הירדן, מעלה-אפרים ויישובי השומרון. צוות בית הספר מאמין כי למידה משמעותית נעשית בדרך החקר ועלינו לפתח אצל התלמידים חשיבה עצמאית וסקרנית. מיומנויות החקר נלמדות במסגרת שיעורי הליבה כשיאם מתבטא בעבודת חקר בכל כתות חטיבת הביניים. שכבת ז'- עבודת חקר בנושא "שורשים", שכבת ח'- מנהיגות במקרא ושכבת ט'- עבודת חקר במדעים.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: תנ"ך

נושא: טוענים מנהיגות, משאול עד נתניהו

אוכלוסיית יעד: תלמידי כתה ח'

תיאור קצר של הפעילות: צוות תנ"ך פיתח בהנחיית המדריכה תכנית ללמידת חקר בנושא: "מנהיגות – משאול ועד נתניהו". התלמידים נדרשו לבסס את מסקנותיהם על מנהיגות אז והיום, במבנה טיעוני. הם שאלו שאלות על מנהיגותו של שאול ועל מנהיגים מן העת החדשה על בסיס שאלת המנהיגות הכללית- מיהו מנהיג? מהן התכונות הנדרשות למנהיג? האם לכל תחומי החיים נדרש מנהיג? האם אני יכול להיות מנהיג? את תובנותיהם הציגו במגוון דרכים: עריכת סקר, הרצאה, עבודה מקוונת מצגות ועוד.

תובנות לעתיד

צוות בית ספרינו ימשיך להשתלם בהשתלמויות להוראה עתירת חשיבה וחקר של המזכירות הפדגוגית בשאיפה להנחיל את הלמידה בדרך החקר בכל שכבות הגיל ז-יב.

מדברי מורים

"אנו רואים בלמידה בדרך החקר שפה בית ספרית שיש להנחילה לכלל התלמידים והמורים. שפה שככל שיתרגלו ויפנימו אותה תיהפך לשפת אם, מובנת ונהירה לכל"

ליצירת קשר: ענת ראובני bramlanat@walla.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: חט"ב רב-תחומי כסרא-סמיע

סמל מוסד: 248336

ישוב: כסרא סמיע

מחוז: צפון

שם מנהל/ת בית הספר: נוהא עבדאללה

שם מפקח/ת בית הספר: ד"ר זידאן אבו זידאן

שם המדריך/ה: חגית אוסקר-רז

שותפים לתהליך: מורי אנגלית, עברית, ערבית, היסטוריה, גיאוגרפיה, מורשת, מדעים

חט"ב רב-תחומי כסרא-סמיע - חקר לכל תלמיד, לטיפוח החשיבה והעצמה אישית

ביה"ס הדרוזי בכסרא-סמיע פועל כבר שנה שניה במסגרת התוכנית חינוך לחשיבה- להטמעת למידה בדרך של חקר, במטרה להקנות לתלמידים כלים ללמידה עצמאית וביקורתית ולחזק את תחושת המסוגלות האישית. בתכנית משולבים 22 מורים (מתוך 40 מורים בביה"ס) וכל תלמידי החטיבה, כ- 450 תלמידים. הרעיון בביה"ס הוא לשלב את החקר בתכנים הלימודיים הקיימים בתוכניות הלימודים. כל תלמיד התנסה השנה בשני תהליכי חקר בשני תחומי דעת שונים, חקר במדעים וחקר במקצוע נוסף.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: מקצועות היסוד

נושא: שבוע מקצועות יסוד

אוכלוסיית יעד: כל כתות חט"ב

תיאור קצר של הפעילות: בשבוע מקצועות היסוד, כל התלמידים למדו בלמידת חקר, במטרה לספק לתלמיד חוויה שמשלבת באופן מצומצם את כל השלבים העיקריים בלמידה בדרך החקר. ביום האחרון הייתה תערוכה של כל תוצרי החקר של התלמידים. דוגמא לפעילות חקר - סדנאית באנגלית: חשיפה למושג "complement". במסגרת פעילות זו התלמיד נחשף לנושא, ממשיך לחקור אותו דרך המחשב ומיישם אותו בפועל, תוך כדי סיפוק חוויה רגשית חיובית שמבוססת על תמיכה הדדית וקבלת תיעוד בכתב על תכונות חיוביות שיש בכל אחד מהתלמידים.

תובנות לעתיד: החזון של בית ספר הוא לשנות את סביבת הלימודים הבית-ספרית: לכל מורה

תהיה סביבת הלימודים האופטימלית למקצוע שלו, המקצוע ילמד בדרך של חקר, המטפחת את

מיומנויות החשיבה אצל התלמיד ומותאמת לצרכיו.

מדברי מורים: חששתי להתחיל את תהליך החקר, פחדתי לא לעמוד בזמן ובתוכנית הלימודים, פחדתי שהתלמידים לא ייקחו את הדברים ברצינות ובאחריות. לשמחתי החששות לא התממשו. למדנו בספריה ובחדר מחשבים, אהבתי את השינוי הזה- היציאה מהכיתה יצרה אצלי ואצל התלמידים אווירה חופשית ומהנה של למידה חווייתית ומעניינת. נהניתי מאוד מתהליך ההוראה- הנחיה והלמידה ומכך שלמדתי דברים חדשים מתלמידיי.

ליצירת קשר: נוהא עבדאללה, מנהלת חט"ב, noha1310@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: **כפר הנוער הדתי כפר חסידים**

סמל מוסד: **380048**

ישוב: **כפר חסידים**

מחוז: **התיישבות**

שם מנהל/ת בית הספר: **גב' אתי צברי**

שם מפקח/ת בית הספר: **יוסף בר כוכבא**

שם המדריך/ה: **חגית אוסקר-רז**

שותפים לתהליך: **מורה להיסטוריה, מורה לספרות, מורה ליהדות**

כפר הנוער הדתי כפר חסידים

חוקרים צעירים – פיילוט להוראת חקר בתחום ההומניסטיקה

כפר הנוער הדתי הינו בית לכ-630 תלמידים הבאים מרקעים שונים מבחינת מוצאם ומבחינת השקפת חייהם הדתית-אמונית. בכפר ישנם מסלולים תורניים לבנים בלבד ומסלולים פלורליסטיים יותר לבנים ובנות. ביה"ס מחנך את כל התלמידים לחשיבה מתוך הלימוד במקביל להשלמת פערים בשפה, במתמטיקה ובאנגלית. זו השנה הראשונה שאנו מקיימים את התוכנית ומבחינתנו זוהי תכנית פיילוט המתבצעת בשתי כיתות ז' בשני מסלולים שונים. ישנם 4 מורים בתוכנית מתוך 85 מורים. בתכנית משתתפים 45 תלמידים.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: אשכול ח"צ (חוקרים צעירים) רב תחומי- בספרות, יהדות, אמנות והיסטוריה

נושא: תקופה היסטורית מנקודות מבט שונות

אוכלוסיית יעד: תלמידי כיתה ז'

תיאור קצר של הפעילות: התכנית ממוקדת בשתי כיתות משכבה ז' אשר מחולקות לקבוצות קטנות, מעורבות ועוברות בכל שליש של השנה אצל מורה אחר מתוך צוות ח"צ, על מנת להאיר את אותה תקופה היסטורית מדיסציפלינות שונות. כל שליש בנוי משני שלבים: מבואות- בהם המורה חושף את תלמידיו למושגים המרכזיים ולבסיסי הידע ההכרחיים לצורך הבנת התקופה מנקודת מבטה של הדיסציפלינה אותה הוא מלמד. שלב החקר- בו המורה הופך בפועל למנחה של תלמידיו. הם בוחרים נושא ממוקד, לומדים ומסכמים בעצמם חומרים הנוגעים לנושא ומתמקדים בחומרים נוספים שמעניינים אותם, לאור שאלות חקר אליהן הגיעו. בתהליך הלמידה כותב התלמיד עבודה אישית. בשלב האחרון התלמידים מציגים בדרכים יצירתיות את עבודתם לקבוצת הלימוד ומקיימים משו"ב עמיתים. מורי הצוות נפגשים כל שבוע לצורך ניהול התכנית והתמודדות משותפת עם אתגריה, הצוות יוצר תהליכי חקר ומהווה קבוצת לימוד, מקור תמיכה הדדי, עוסק בפתרון בעיות ומזמן מקום לספר בו על הצלחות.

תובנות לעתיד

על מנת שתתחזק ותעמיק תכנית הח"צ בבית הספר עליה להקיף מורים רבים יותר, שכבות נוספות ומקצועות לימוד נוספים. ככל שגישת החקר תקיף משתתפים רבים יותר בקהילת בית הספר, נצא כולנו, ובראש וראשונה תלמידינו, נשכרים.

ליצירת קשר: רכות צוות ח"צ – מריאנה קורול mariana.korol@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: **כרם אל-סאחב**
סמל מוסד: **228015**
ישוב: **נצרת**
מחוז: **צפון**
שם מנהל/ת בית הספר: **שורוק סואן**
שם מפקח/ת בית הספר: **מר באסם מתא**
שם המדריך/ה: **רוחי בוארדי**
שותפים לתהליך: **מורי שפות, מדעים ומתמטיקה**

כרם אל-סאחב, נצרת - חוקרים בביקורתיות את המבנה החדש של בית ספרנו

בית הספר מאמין שבאחריותו לתת מענה לצרכיו המיוחדים של כל תלמיד מתלמידי בית הספר הסובלים מליקויי שמיעה וליקויי ראייה. בתשע"ב הצטרף בית הספר לתכנית חינוך לחשיבה ולמידה בדרך החקר, ובשנה זאת השתתפו כמחצית מצוות מורי בית הספר בהשתלמות של המזכירות הפדגוגית "למידה דרך החקר". בחרנו לשלב תכנית זאת מתוך אמון שיש לתלמידים יכולות שאפשר לפתח, והתחלנו לשלב מיומנויות למידה וחשיבה ולמידה בדרך החקר בצורה איטית המותאמת לאוכלוסיית התלמידים בבית ספרנו. האתגר של שילוב תכנית זאת בבית הספר הוא עצום ואנו נמשיך בה תוך בניה הדרגתית של המיומנויות וההתליכים.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: משולב בתחום השפות

נושא: בניין בית הספר החדש.

אוכלוסיית יעד: תלמידי ז-ח

תיאור קצר של הפעילות: בית ספרנו עובר למבנה חדש וצוות המורים החליט לערב את התלמידים בתהליך המעבר. החלטנו להעלות את הנושא "הבניין החדש של בית הספר ומידת תרומתו והתאמתו לאוכלוסיית התלמידים של בית הספר. ביקשנו מהתלמידים לשאול שאלות ברמת הידע והגבלנו את מילות השאלה: מתי? מה? מיהו? כיצד? מהו מספר? האם? נוסחה שאלת חקר בסיוע של המורים: באיזה מידה מתאים המבנה והמקום החדש של בית ספר כרם אל-סאחב לצרכיהם המיוחדים של החרשים ועיוורים? בהמשך על סמך השאלות חובר שאלון שכולל משמונה היגדים. בשאלון יועבר בין המורים והתלמידים, ואחר כך נתנסה, תוך תיווך מתאים לתלמידים להציג את הנתונים בגרף ולהסיק מסקנות פשוטות.

מדברי מורים

"אנחנו לא רוצים לוותר על דרך חדשה זאת של למידה אבל יש לפרק את כל אסטרטגיה למספר מרכיבים כדי להצליח ל הטמיע את מיומנויות החקר והחשיבה באופן משמעותי ובהתחשב לצרכיהם המיוחדים של התלמידים".

ליצירת קשר: המנהלת - שורוק סואן blind_deaf@hotmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : תיכון נוטרדאם מעיליא
סמל מוסד : 248823
ישוב : מעיליא
מחוז : צפון
שם מנהל/ת בית הספר : איאד קסיס
שם מפקח/ת בית הספר : האני פראג'
שם המדריך/ה : תמיר לוי סבג
שותפים לתהליך : צוות אזרחות

תיכון נוטרדאם מעיליא - שילוב מיומנויות חקר וחשיבה בשעורי אזרחות

בחטיבת הביניים בתיכון נוטרדאם במעיליא מתקיימת פעילות של למידה בדרך החקר ופיתוח מיומנויות חשיבה זו השנה השלישית ברציפות. בית הספר הצטרף לקבוצת בתי הספר הניסויים המשלבים למידת חקר באזרחות גם בחטיבה העליונה. בפעילות החקר בחט"ב משתתפים 67 תלמידי כיתות ט' שלמדו את נושא הבחירות בדרך ייחודית.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: אזרחות

נושא: בחירות

אוכלוסיית יעד: תלמידי כיתות ט'

תיאור קצר של הפעילות: נושא העל שנבחר לפעילות החקר היה "בחירות", פעילות החקר הייתה קבוצתית. כל קבוצה הקימה מפלגה ובאמצעות מפת חשיבה איתרה נושא שאותו חקרה והיה הבסיס למצע המפלגה. פעילות החקר שילבה בתוכה מיומנויות חשיבה וחקר ביניהן: שימוש במפות חשיבה, כתיבת שאלת חקר, סיכום מושגי ורעיוני, ייצוג מידע באמצעות כתיבת מצע, כרזות תעמולה ועוד. בהמשך נערכה סימולציית בחירות כיתתית: נבנה קלפי על כל מרכיביו, הוקמה ועדת קלפי ונערכו בחירות שבהן השתתפו המפלגות שהקימו התלמידים. הדמיית פעילות הבחירות הייתה דרך יצירתית ומיוחדת ליישום פעילות החקר בכיתה.

תובנות לעתיד

בית הספר מתכוון להרחיב את תכנית למידת החקר למקצועות נוספים ולנסות לשלב את צוות המורים לשפה הערבית בפרויקט. כמו כן תלמידי החטיבה העליונה ישלימו בשנה הבאה בפעם הראשונה את תהליך כתיבת עבודות החקר באזרחות לבגרות ברמה של 2 ש"ש.

מדברי מורים ותלמידים

התלמידה ש': "חבל שלא למדתי דרך החקר ביסודי- אני ממש נהנית ומצפה כבר לבחירות כדי להראות הסרטון של המפלגה". מנהל בית הספר: "תלמיד משנה שעברה הגיע אליי לשיחה ואמר כמה הוא נהנה מההזדמנות ללמוד בדרך החקר וזה מה שמייחד בית ספרנו מבתי הספר באזור. ועקב זה אני מעוניין להרחיב עוד מקצוע ללמידה דרך החקר". מורת המקצוע: "אני כל שנה מחדש נהנית יותר ויותר ומגלה כמה יכולים התלמידים להיות יצירתיים עוד ועוד. זה ממש שונה ללמד תלמיד מהדרך הרגילה לעומת דרך החקר. אני נפגשת בצדדים שונים של התלמידים שלא יכולתי לראותם השיעורים הרגילים".

ליצירת קשר: מנאר קסיס דוא"ל : manar.kassis@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : נזירות המושיע
סמל מוסד: 247080
ישוב : נצרת
מחוז : צפון
שם מנהל/ת בית הספר : עאוני בטחיש
שם מפקח/ת בית הספר : ד"ר האני פראג'
שם המדריך/ה : רוחי בוארדי
שותפים לתהליך : מורי הסטוריה, אזרחות וערבית

נזירות המושיע, נצרת - חוקרים מנהיגים ששינו את ההיסטוריה של מולדתם והעולם

בית ספרנו הצטרף לתכנית לפני שלוש שנים. השנה 20 מורים משתתפים בהשתלמות של המזכירות הפדגוגית. בשנה זאת אנו מובילים בשיעורי היסטוריה ואזרחות תהליכי חקר על דמויות של מנהיגים כמו: מרטין לותר קינג, נלסון מנדלה, נפוליון בונפרטה. בחרנו במנהיגים אלה כי הם קשורים לזכויות האדם ובמיוחד זכות השוויון. כמו כן הם נחשבים למנהיגים שהשפיעו והובילו לשינויים משמעותיים לא רק בארצם.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: אזרחות

נושא: מנהיגות בינלאומית

אוכלוסיית יעד: תלמידי שכבה ט'

תיאור קצר של הפעילות: בשלב הראשון, הייתה הנחיה לתלמידים איך לבחור במנהיג משפיע, לכן הם צפו בסרט העוסק בגזענות על רקע צבע עור. בדיון עסקנו בסוגיית הגזענות של האוכלוסייה האפרו-אמריקאית בארצות הברית, תוך כדי התייחסות גם לדרום אפריקה. בשלב השני, התלמידים למדו לנסח שאלות על המנהיג. כל קבוצת שאלות שיש להן אופי משותף עוגנו בתוך כותרת, והכותרת עזרה להם לנסח שאלת חקר, למשל: באיזה מידה השפיעו מעשיו של מרטין לותר קינג על המצב החברתי-כלכלי בדרום אפריקה? כדי לחפש מידע הולם היה צורך בניסוח ראשי פרקים לנושא. בהמשך התלמידים למדו לנסח את התשובה לשאלת החקר שלהם.

תובנות לעתיד

ההתנסות בתהליך החקר הוביל אותנו להחלטה כי יש להטמיע את החקר כתהליך אינטגרלי בתכנית הלימודים ברוב המקצועות. כמו כן נוסיף עוד אסטרטגיות חשיבה אותן נלמד באופן מפורש.

מדברי מורים

"החקר תורם לתלמידים ובמיוחד לתלמידים בעלי הישגים נמוכים יותר המאפשר להעריך אותם באופן נכון יותר מאשר מבחנים שלא משקפים את מגוון היכולות שלהם".

ליצירת קשר: סגן מנהל ורכז פדגוגי אימן זועבי: mozan@walla.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: נזירות סאליאן
סמל מוסד: 214262
ישוב: נצרת
מחוז: צפון
שם מנהל/ת בית הספר: הנזירה אבתסאם קסיס
שם מפקח/ת בית הספר: ד"ר האני פראג'
שם המדריך/ח: רוחי בוארדי
שותפים לתהליך: מורים לאזרחות, גיאוגרפיה והיסטוריה

נזירות סאליאן, נצרת- לימוד החקר כהוראה-למידה אקטיבית בכיתות

בית ספרנו הצטרף לתוכנית "למידה בדרך החקר" בשנת תשע"א. בעת חשיפת התהליך לצוות המורים, הוחלט לבחור במקצועות הערבית והמדעים. השנה מקצועות נוספים הצטרפו לתוכנית: אזרחות, גיאוגרפיה והיסטוריה וגם כיתות בחט"ע באזרחות. מספר תלמידי חטיבת ביניים השותפים לתהליך הינו 180, מספר המורים 5. בנוסף לפעילות המוצגת מתקיימים תהליכי חקר גם בכיתה ז' בהיסטוריה ובכיתה ח' באזרחות.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: אזרחות

נושא: ניתוח דמות פוליטית-מדינית

אוכלוסיית יעד: כיתות ט'

תיאור קצר של הפעילות: על מנת להטמיע את הלמידה בדרך החקר בשנה זאת, ראינו לנכון לקבל הדרכה אינטנסיבית במחצית הראשונה, כדי שנצליח כמורים לרכוש מספיק ביטחון עצמי ליישם את החקר בכיתות. תלמידי כיתה ט' מגישים השנה עבודה בנושא: מנהיגים בולטים ובדגש מיוחד על המנהיג תופיק זיאד. בחרנו בדמות זאת כי יש לה תרומה פוליטית וחברתית לחברה הערבית. עסקנו בשאלת שאלות, מיון ומיקוד שאלה מובילה, בעיצוב קריטריונים וניתוח המנהיג לפיהן. קריטריונים כמו: רקע חברתי- כלכלי, פועלו, תרומתו, הנצחה, השפעה על אחרים, השפעה מאחרים. קריטריונים אלה שמשו כמושגים קבועים לניתוח הדמות הנבחרת תוך כדי יישום מיומנות ההשוואה.

תובנות לעתיד: בשנה הבאה תלמידי כיתה י"א יגישו עבודת חקר באזרחות, במקום הגשת מבחן בגרות ברמת שתי יחידות לימוד. כמו כן, ביצוע התכנית ברמה מורחבת וכללית מכיתות ו' עד י"א במגוון מקצועות: אזרחות, גיאוגרפיה, ערבית ומדעים. זאת במטרה לשלב ולהרחיב את תכנית החקר כדרך אלטרנטיבית ללמידה והערכה לטובת התלמידים.

מדברי מורים ותלמידים

מורים: "תכנית מעולה, יש הרבה מה ללמוד בעזרת אסטרטגיות שונות. התוכנית מפתחת אצל תלמידים רמת חשיבה גבוהה".

תלמידים: "יותר קל ללמוד בדרך החקר כי זה משקף יותר את העשייה ופועלו של כל תלמיד" "התוכנית מאתגרת ומפתחת דרכי חשיבה שונים ומיומנויות שלא היינו מודעים להם"

ליצירת קשר: טוני פראנש tonip2@walla.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : נזירות פרנציסקאניות

סמל מוסד: 247031

ישוב : נצרת

מחוז : צפון

שם מנהל/ת בית הספר : סיסטר פיליפה עראף

שם מפקח/ת בית הספר : ד"ר האני פראג'

שם המדריך/ה : רוחי בוארדי

שותפים לתהליך : היסטוריה, אזרחות, ערבית ומדעים

נזירות פרנציסקאניות, נצרת - חושבים וחוקרים מנהיגים פורצי דרך

אנו שותפים לתהליך הלמידה בדרך החקר. ההטמעה מתחילה מיסודי ומסתיימת בעבודת חקר באזרחות בחט"ע המחליפה שתי יחידות בגרות. מספר התלמידים שמשתתפים בתוכנית בחט"ב הינו 400, מספר המורים המשתתפים בתוכנית 30 (בבית הספר יש 45 מורים בעל יסודי). המקצועות שמשולב בהם החינוך לחשיבה ולמידה בדרך החקר: ערבית, היסטוריה, אזרחות ונושאים חינוכיים. הלמידה בדרך החקר מוטמעת בארגון הבית ספרי ומוגדרת כאחת המטרות המרכזיות של בית הספר ובהלימה עם מטרותיו של מחוז הצפון. בשנת לימודים תשע"ג כבר אין מבחנים מסכמים באזרחות, היסטוריה וערבית בכיתות ז' ו-ח' (11 כיתות) והם מוחלפים בתהליכי ועבודות חקר. בשנה הבאה אנו מעוניינים להרחיב את מספר המקצועות ואת מספר יחידות הלימוד שילמדו בדרך החקר וכן לשלב מיומנויות חשיבה בשעה הפרטנית.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: אזרחות

נושא: מנהיגות פורצת דרך

אוכלוסיית יעד: תלמידי כיתות ז', ח', ט'

תיאור קצר של הפעילות: התלמידים בחט"ב מתנסים ביחידת לימוד העוסקת במנהיגות ונלמדת בדרך החקר. התלמידים בוחרים דמות מנהיגה מתכנית הלימודים או ממנהיגים מהמגזר הערבי ולומדים להכיר אותה תוך התנסות בשלבי החקר. דמויות נבחרות כמו: גולדה מאיר, אנואר אל סאדאת, נפוליאון, תופיק זיאד. התוצר הסופי הינו עבודת חקר המחליפה את המבחן המסכם של סוף השנה וגם תוצרים מתוקשבים - פוסטרים דיגיטליים. כמובן תהליכים חשובים אלה לא מתרחשים בלי הטמעת מיומנויות ואסטרטגיות החשיבה מסדר גבוה במספר מקצועות שמלמדים בבית הספר.

מדברי מורים ותלמידים

מורה חדשה: "לא חשבתי שתלמידים תת הישגים יכולים לבצע את תהליכי החקר. כאשר ביקשתי מהתלמידים לשאול שאילות ולמין אותן תלמידים אלה הצליחו לשאול שאלות והפגינו בטחון עצמי. הפחד שלי מיישום תהליכי החקר התפוגג בהרגשה של "אני יכולה" והדבר מעודד אותי להמשיך הלאה..."

ליצירת קשר: רוחי בוארדי – רכז התכנית: rouhi_ba@yahoo.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : חטיבת הביניים תיכון סולם צור
סמל מוסד : 260331
ישוב : קיבוץ גשר הזיו
מחוז : התיישבות
שם מנהל/ת בית הספר : רגינה אבירם
שם מפקח/ת בית הספר : רונן דורי
שם המדריך/ה : תמיר לוי סבג
שותפים לתהליך : צוות מורים למורשת ישראל כיתות ח

חט"ב סולם צור, קיבוץ גשר הזיו - למידה בדרך החקר בסביבה מתוקשבת

בחטיבת הביניים בתיכון סולם צור פועלת זו השנה השלישית ברציפות תכנית למידה המבוססת על עקרונות למידת החקר ופיתוח החשיבה. התוכנית פועלת בשכבת כיתות ח' בתחום מורשת ישראל. משתתפים בה כ 140 תלמידים והיא מונחית על ידי 4 מורים. בעזרת המדריך ובשיתוף המורים פותחה תכנית למידת חקר כוללת בתוכה יחידות הוראה מתוקשבות באמצעותן ביצעו התלמידים את משימות החקר השונות.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: מורשת ישראל

נושא: מורשת יהודית ישראלית

אוכלוסיית יעד: תלמידי כיתות ח'

תיאור קצר של הפעילות: במסגרת הוראת תחום הדעת מורשת ישראל התלמידים חקרו נושאים שונים כמו: מנהיגים ואישים בציונות, המכביה, חגים, מגילת העצמאות, המצאות ישראליות, חברה צודקת בעבר ובהווה. כדי לתת לתלמידים כלים מתאימים לבצוע החקר התלמידים נחשפו למאפייני החקר העיוני, והתנסו במיומנויות חשיבה וחקר באמצעות יחידות הוראה מתוקשבות. בכל יחידה הודגשה מיומנות אחרת, כמו: בחירת נושא באמצעות מפות חשיבה, חיפוש מידע, שאילת שאלות, כתיבת סיכום מושגי ורעיוני, דיון ומסקנות וייצוג מידע באמצעות מצגות.

תובנות לעתיד

הרחבת תחומי הדעת, שכבות גיל ושימוש בלמידת חקר מתוקשבת. לימוד מיומנויות ואסטרטגיות חשיבה נוספות ומגוונות בהתאם לתכנית החקר שתלמד ולידע מוקדם של התלמידים.

מדברי מורים

"בכל שנה אנו משדרגים את הדרישות, ומבצעים את תהליך החקר החקר באופן יותר מתקדם. התלמידים נחשפים ליותר אפשרויות יצירתיות להציג את עבודתם".
"הלמידה בדרך החקר מביאה לידי ביטוי חשיבה ברמה אחרת ממה שהתלמידים רגילים לה".

ליצירת קשר: טל יוגב רכז התוכנית דוא"ל : talyogev10@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : חט"ב עומר בן אלחטאב
סמל מוסד : 247148
ישוב : נצרת
מחוז : צפון
שם מנהל/ת בית הספר : עזמי ארשיד
שם מפקח/ת בית הספר : ח'אלד חג'אזי
שם המדריך/ה : רוחי בוארדי
שותפים לתהליך : מורות השילוב

חט"ב עומר בן אלחטאב, נצרת - תלמידי ליקויי למידה חוקרים את זכויות הילד בישראל

בחט"ב עומר בן אלחטאב 44 מורים וכ- 480 תלמידים. בבית הספר שתי כיתות של תלמידים ללקויי למידה. בית ספרנו מעורב בתהליך למידה בדרך של חינוך לחשיבה מזה 3 שנים עם צוות השפה העברית. מנהל בית ספרנו החליט לשים בראש סדר העדיפויות הקנייה ושילוב של אסטרטגיות חשיבה מסדר גבוה לתלמידים לקויי למידה מתוך אמונה ביכולם של תלמידים אלו. על פי תפיסתו של המנהל זוהי הדרך הטובה ביותר לחנך ללומד ביקורתי ועצמאי ולמידה משמעותית ומאתגרת.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: אזרחות

נושא: : הזכויות של הקטין

אוכלוסיית יעד: תלמידים ליקויי למידה

תיאור קצר של הפעילות: התחלנו בדיון בכתה על הנושא "זכויותיו של הקטין" והכנו כרזה של "אוצר המילים של זכויות הילד". אחר כך התלמידים נסחו שאלות תוך שימוש בכרטיסי ניווט. אחר כך היה דיון לגבי סוגיה שנבחרה. ובסוף הוחלט עם מורות השילוב לחקור את נושא זכויות הילד בחברה הישראלית. הנושא נבחר כי הוא נוגע בצורה ישירה לתלמידים בעלי לקויי למידה. כלומר הנושא מבטא את הקול האישי של התלמידים והמורות כאחת. התחלנו בעבודת חקר אחת בסיסית תוך כדי פיזור המטלות והמשימות לכל התלמידים כי יש למזער את המשימה ולפרוט אותה למשימות קטנות.

תובנות לעתיד

"לומדים מהצלחות העבר, יוצרים הצלחות לעתיד" הכוונה הינה שהתהליך יהווה בסיס לגיבוש תובנות שייווצרו מתוך שיח משותף.

מדברי מורים

אנו מאמינים כי הדרך להצלחה מצויה ביכולת להקנות כלים ואסטרטגיות עדכניים הכוללים בין היתר: איתור וארגון ידע, שאילת שאלות, תכנון, חשיבה והסקת מסקנות. ברגע שאנחנו נותנים לתלמידים חופש לחשוב הם מגיעים לרעיונות משמעותיים ויוצרים מוצלחים.

ליצירת קשר: נור דאהר nour406@hotmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : עירוני ד מודיעין
סמל מוסד : 344911
ישוב : מודיעין
מחוז : ירושלים
שם מנהל/ת בית הספר : גלית גולדברג
שם מפקח/ת בית הספר : רות לסרי
שם המדריך/ה : ורד אלבוחר
שותפים לתהליך : ספורט, עברית, מורשת

עירוני ד', מודיעין - חוקרים משחקים של פעם

אורט עירוני ד', הוא בית ספר 'צומח' שהוקם לפני 3 שנים וכיום לומדים בו שכבות גיל ז-ט. בית ספרינו משתתף בתכנית למידה בדרך החקר זו השנה השנייה. השנה אנו משלבים תהליכי חקר בעבודת שורשים עם 13 מורים ו- 217 תלמידים בשכבת כיתות ז. אנו מעודדים התנסות של צוות המורים בתהליכי הוראה- למידה משולבי מיומנויות חשיבה וחקר במגוון מקצועות הלימוד באופן שיטתי וספירלי, לפיתוח לומד עצמאי וסקרן.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: ספרות

נושא: שורשים

אוכלוסיית יעד: כיתות ז'

תיאור קצר של הפעילות: במסגרת תכנית הלימודים על תרבות ישראל, החלטנו השנה לפתוח את התהליך של החקירה המשפחתית ולהעמיק בבדיקת היבט ייחודי על **משחקים של פעם**. פתחנו את התהליך ביום חוותי שבו התלמידים שיחקו משחקי ספורט וחברה. בחרנו במשחק הכדורגל כמשחק מדגים לתרגול עם התלמידים מיומנות של שאילת שאלות וניסוח שאלות חקר כמו: כיצד תורם משחק כדורגל לשיפור ההתנהגויות החברתיות בכיתה שלנו? לאחר מכן, הילדים חיברו עם מוריהם שאלון להורים, סבים וסבתות, לקבלת מידע על סוגי משחקים ששיחקו הוריהם ובחרו משחק אחד עליו ניסחו שאלה המובילה לחקר העוסקת בקשר המשפחתי למשחקים של פעם. התלמידים התבקשו לבנות דגם של משחק לתערוכת משחקים, נוסף על עבודה כתובה.

תובנות לעתיד

בבית ספרינו מתכננים להמשיך במתכונת של למידה בדרך החקר בדרך של התנסות עם מיומנויות חקר וחשיבה ויישומן בכיתה.

מדברי מורים ותלמידים

מחנכות ז' ורכזת שכבה: " ההתנסות במפגש גרמה לנו להבין בפעם הראשונה כצד לנשח שאלת חקר עם תלמידינו". תלמידים: התהליך נתן לנו מוטיבציה לחקור את המשחקים של הורינו ולא בגלל שאמרו לנו מה ואיך לעשות " " זו לא עוד עבודת שורשים מתוך חוברת הוראות זו חוויה של לימוד והנאה".

ליצירת קשר: שירי אהרון רכזת שכבה ומורה לספורט shiry174@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : עירוני יב יפו
סמל מוסד : 548016
ישוב : תל אביב- יפו
מחוז : תל אביב
שם מנהל/ת בית הספר : עבד אלחלים סטל
שם מפקח/ת בית הספר : איאל שאול
שם המדריך/ה : נעמאן סרסור
שותפים לתהליך : מורי שפות-ערבית ועברית

עירוני י"ב יפו - חוקרים מובילי תרבות ופורצי דרך בספרות הערבית

בית ספרנו מונה 840 תלמידים מכיתות ז'-יב'. מתוכם 512 תלמידים ו- 12 מורים משתתפים בתוכנית למידה בדרך החקר החל משנת תשע"ב. השנה בחרנו לשלב תהליכי חקר בספרות ערבית בכיתות ח' ו- ט' תוך התמקדות בדמויות של סופרים בולטים.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: ערבית

נושא: ניתוח דמות

אוכלוסיית יעד: כיתות ט'

תיאור קצר של הפעילות:

בית ספרנו בחר השנה להטמיע את הלמידה בדרך החקר בכיתות ט'. אנו מובילים תהליך חקר בשיעורי ספרות ערבית. בחרנו להתמקד בדמויות של מנהיגים בולטים בתחום, בעלי תרומה גדולה לספרות הערבית ולספרות העולמית. הבולט שבהם, נגיב מחפוז, זוכה פרס נובל לספרות. עיצבנו עם התלמידים קריטריונים כלליים ששימשו לניתוח מאפיינים לדמותו של מנהיג: הישגים ופרסים, יצירות, הנצחה, השפעה על אחרים, השפעה מאחרים. ביקשנו מהתלמידים לשאול שאלות על הסופר באופן חופשי אותם כתבנו על הלוח. לאחר מכן, חילקנו את התלמידים לקבוצות וביקשנו מכל קבוצה לבחור מתוך מגוון השאלות, רק שלוש עד ארבע שאלות על היבט אחד שמעניין אותם. כל קבוצה נתנה כותרת המתמקדת בהיבט מסוים של דמות הסופר, למשל מאפייני הכתיבה שלו, וחקרה אותו.

תובנות לעתיד

ההתנסות המוצלחת בלמידה בדרך החקר הובילה להחלטה כי בשנה הבאה תשמש דרך זו תחליף להגשת מבחנים בספרות ערבית. בנוסף, מתוכננת היערכות בית ספרית להרחבת היקף הלמידה בדרך החקר למקצועות נוספים כמו אזרחות, גאוגרפיה ומדעים ולשילוב מיומנויות חקר מרכזיות בכל שכבות הגיל, בכיתות ז'-ט'.

מדברי מורים ותלמידים

מורה: "למידה באמצעות דגש על אסטרטגיות, העלתה את רמת החשיבה אצל תלמידים".
תלמידים: "למידה בדרך החקר מאתגרת אותנו, משקפת יותר את העשייה שלנו ומביאה למודעות שלנו דרכי חשיבה שלא נחשפנו להן קודם לכן".

ליצירת קשר: הייא קאסם haya-qasem@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: חטיבת הביניים "פלך"

סמל מוסד: 140236

ישוב: ירושלים

מחוז: ירושלים

שם מנהל/ת בית הספר: רחל צור

שם מפקח/ת בית הספר: דסי בארי

שם המדריך/ה: דליה חורש

מובילת התהליך: רינת שויקה

חט"ב "פלך", ירושלים - תלמידות חוקרות דילמות בעיר ירושלים

תכנית "למידה בדרך החקר" בחטיבת הביניים בבית הספר "פלך" פועלת זו השנה השנייה ונבחרה להיות חלק בלתי נפרד מתכנית הלימודים בה. תהליך הלמידה התבצע בשכבת כתות ז' המונה 65 תלמידות וכן בשכבת כתות ח' המונה 61 תלמידות, כהמשך לתכנית שהחלה בשנה שעברה. מטרת התכנית ללמידה בדרך החקר היא להקנות לתלמידות כלים ללמידה עצמאית ולחשיבה ביקורתית, זאת באמצעות תהליך מדורג של לקיחת אחריות בכתיבת עבודה. הנושא הכללי שסביבו בחרו הבנות את נושא עבודתן נקבע בהתאם לנושא השנתי "בחירה" והתלמידות עסקו בדילמות שונות ובפתרונות הנבחרים סביב העיר ירושלים.

דוגמא לפעילות

תחום דעת: ירושלים בהיבטים שונים

נושא: דילמות והפתרונות הנבחרים סביב העיר ירושלים

אוכלוסיית יעד: כתות ז' ו- ח'

תיאור קצר של הפעילות: בכתות ז' תהליך החקר התבצע באופן יחידני, תוך הקניית אסטרטגיות למידה לכל אחת ואחת בדגש על כתיבת עבודה עיונית וכלים לתחקירנות בשטח. בכתות ח' התלמידות עבדו בצוותים של שלוש בנות והן קיבלו כלים לעבודת צוות יעילה. כל צוות בחר דילמה אחרת הקשורה בעיר ירושלים. התלמידות בחרו את הדילמה, דנו בה ובפתרונות השונים שהוצעו עבורה. כולן עברו את רצף שלבי החקר בו הן שאלו שאלות ומיינו אותן, חיפשו ואיתרו מידע באופן ביקורתי- הן בחרו בשניים עד שלושה מאמרים וביצעו מיזוג מידע. כמו כן, התלמידות פנו אל דמויות שונות בעיר וערכו עמם ראיונות. לצורך כך הן תכננו הכינו וערכו שאלון הכולל שאלות העוסקות בדילמה שבחרו וקשורות לדמות אותה בחרו לראיין. בנוסף, מעבר לכתיבת העבודה, התנסו התלמידות גם בהעברת הרצאה, בבניית מצגת ובהכנת תוצר יצירתי נלווה - כל תלמידה הכינה כתבה לעיתון שנערך על ידי התלמידות. בסיום התהליך כולו מילאו התלמידות משוב על אודות התהליך שהן עברו.

מדברי תלמידים: "נהניתי מאוד לכתוב את העבודה. במהלך כתיבת העבודה למדתי איך ניגשים לעבודה, איך משתמשים במגוון רחב של מקורות מידע וכיצד להבחין בין עיקר לטפיל".

ליצירת קשר: רינת שויקה, rinatshve@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: **ישיבה תיכונית צביה קטיף**

סמל מוסד: **442319**

ישוב: **יד בנימין**

מחוז: **התיישבות**

שם מנהל/ת בית הספר: **גיא באומן**

שם מפקח/ת בית הספר: **שמעון עמור**

שם המדריך/ה: **דליה חורש**

שם המורה יוזם ומרכז נושא החקר: **צוות מורי אזרחות**

ישיבה תיכונית צביה קטיף, יד בנימין - תלמידים מאתרים וחוקרים צרכים אזרחיים וחברתיים ומגשימים הצעות חוק

תכנית הלמידה בדרך החקר קיימת שנתיים ומיושמת על כיתות ט' אשר מונות כ-45 תלמידים. השנה נושא החקר עוסק בדמוקרטיה חברה ואזרחות. הישיבה שואפת להעניק לתלמידה יכולת ללמידה אישית, לשאלת שאלות, הבנה, למידת מקורות, ויכולת כתיבה. את השיעורים והלמידה בדרך החקר מעביר המורה נדב ניסים.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: אזרחות ודמוקרטיה

נושא: הצעת חוק

אוכלוסיית יעד: תלמידי כיתות ט'

תיאור קצר של הפעילות: התלמידים נדרשו לחוקק חוקים חדשים בנושאים שונים. במסגרת דרישה זו התלמידים למדו חומר רקע ומבוא בנושאים של דמוקרטיה וחברה, רשויות השלטון ובדגש על הרשות המחוקקת. התלמידים איתרו בעיות שונות בחברה הישראלית תוך למידת תהליך החקר. במהלך הפעילות, התלמידים בקרו בכנסת ישראל על מנת ללמוד מקרוב את תפקידם של המחוקקים. בתהליך התלמידים נדרשו לאתר את ה"מפגע" לחקור אותו ממגוון היבטים לנסח אותו ולהעביר את הצעת חוק בהתאם לתהליכי חקיקת חוק בכנסת. התהליך התבצע תוך חיקוי המתהווה בכנסת ותוך קבלה של רוב דמוקרטי בכיתה. הצעות החוק שהתלמידים העלו נגעו בעיקר בהיבטים חברתיים ודאגה לחלשים, למשל, הצעות בנושא שילוב נכים בעבודה, הקלה על חולים בבתי חולים, חוקים בנושא סדר אזרחי ובטחוני ועוד.

תובנות לעתיד

יש לבחון בעתיד, עיסוק בנושאים נוספים או ספציפיים שבהם ניתן לחוקק חוקים למשל נושאים של מדע וטכנולוגיה.

מדברי מורים

"אין ספק שתלמיד יכול לשמש כמחוקק צעיר ולהביא רעיונות ופתרונות בדמות הצעת חוק שתתרום לחברה הישראלית"

ליצירת קשר: נדב ניסים vnis@macam.ac.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: **רב תחומי למדעים ואומנויות**
סמל מוסד: **270298**
ישוב: **נהריה**
מחוז: **צפון**
שם מנהל/ת בית הספר: **מיכל מימון**
שם מפקח/ת בית הספר: **חיים לק**
שם המדריך/ה: **חגית אוסקר-רז**
שותפים לתהליך: **מדעים ואומנויות, רשת עמל**

רב תחומי למדעים ואומנויות, נהריה - מיומנויות למידה ללמידה עצמאית

בית הספר למדעים ואומנויות בנהריה הינו שש-שנתי, כיתות ז'-י"ב, סה"כ 1,130 תלמידים. חטיבת הביניים מונה 680 תלמידים ו- 60 מורים. זוהי השנה הראשונה בהטמעת תכנית החקר בביה"ס. המקצועות שנבחרו הינם מדעים ואומנויות, והצוות לומד ומשתלם 30 ש"ש בהדרכתה של חגית רז-אוסקר. ביה"ס מאמין כי תפקידו להקנות לתלמיד מיומנויות למידה ולהכשירו ללמוד עצמאי בכל תחום.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: אומנות

נושא: מסכות

אוכלוסיית יעד: כתות ח', י'

תיאור קצר של הפעילות: במגמת אומנות הלמידה היא ברובה מעשית. התלמידים מציירים, מעצבים, מפסלים ולומדים מעשייתם. לאור הכניסה לעולם החקר, החלטנו לקחת את התלמידים בדרך אחרת, חקר תוצרים (מסכות) כבסיס לנושא, המשך לימודו סביב שאלת חקר שהתלמיד מעלה ושיאו בהפקת תוצר אישי, המתכתב עם המסכה והנושא, ומתחבר לעולמו האישי של התלמיד. בסיום הצגת התוצרים, סוגרת את המעגל, התחלנו בחקר תוצרים רחוקים מאתנו ואנחנו מסיימים בהצגת תוצרים אישיים ובעלי משמעות ליוצרם.

מדברי מורים ותלמידים

מורה: "נהניתי לראות את התלמידים יותר נהנים. נהניתי להיות בתפקיד המנחה ולא בתפקיד מעבירת הידע".

תלמידים: "היה לפעמים קשה לעבוד בקבוצות שלא החלטנו על הרכבן, אך למרות זאת היה נחמד לעבוד עם תלמידים שלולא העבודה לא היה יוצא לנו לעבוד איתם".

ליצירת קשר: מיכל מימון, מנהלת חט"ב "מדעים ואומנויות" mmichl@walla.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : רב תחומי צפת
סמל מוסד : 270025
ישוב : צפת
מחוז : צפון
שם מנהל/ת בית הספר : עפר זפרני
שם מפקח/ת בית הספר : עירית מלמד
שם המדריך/ה : חגית אוסקר-רז
שותפים לתהליך : צוות של 25 מורים בביה"ס במקצועות שונים

רב תחומי צפת - למידה באמצעות חקר כדרך למינוף תהליכי הוראה

ביה"ס הרב תחומי ע"ש מנחם בגין משתייך לרשת עמל, מונה כ-900 תלמידים המאכלסים 33 כיתות. בביה"ס עובדים 124 מורים ואנשי צוות. אוכלוסיית ביה"ס מאוד מגוונת וכוללת: יהודים, ערבים, צרקסים ותלמידי צד"ל, מגוון זה יוצר פסיפס מיוחד המשקף את החברה הישראלית. מהותו של ביה"ס בטיפוח רגישות לזולת, בהגדרת גבולות ברורים לנומרות התנהגות ובפיתוח מנהיגות ברמה השש שנתית. זו השנה הראשונה שאנו שותפים בפרויקט חינוך לחשיבה, במטרה לקדם את התלמידים באמצעות הוראה תהליכית של חקר עצמאי, לאנשים היודעים ללמוד בעצמם ולחשוב חשיבה ביקורתית. ביה"ס קיבל השנה את פרס הנשיא לביה"ס מצטיין ארצי.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: עברית

נושא: יישום מיומנויות

אוכלוסיית יעד: כותות ז'

תיאור קצר של הפעילות

לקראת שילוב למידה בדרך החקר בהוראה בדקנו את תכנית הלימודים וחשבנו על תהליך חקר שיכיל בתוכו נושאים שעל התלמידים ללמוד על פי התכנית השנתית. חשוב היה לנו שבתהליך למידה מסוג הזה, נוכל להעמיק במיומנויות למידה מתקשבת ואיתור מידע באינטרנט. וכן, לגרום להעלאת המוטיבציה ללמידה של התלמידים וביטחונם העצמי. המיומנויות שנבחרו היו: שאילת שאלות, מציאת היגדים ראשיים, כתיבת סיכום, הסקת מסקנות, עריכת עבודה, הצגה של התוצר, וכן עריכת רפלקציה בדרך יצירתית וחוייתית. התהליך מסתמך על יישום התכנים והמיומנויות שנלמדו בהשתלמות החקר הבית ספרית ועל מאמרים העוסקים בנושא מוטיבציה, הכוונה עצמית וסביבת לימודים מתקשבת.

תובנות לעתיד - ביסוס החקר כחלק בלתי נפרד מאופן הלמידה-הוראה בביה"ס.

מדברי מורים ותלמידים

תלמידים: "בדרך כלל אנחנו צופים במורה ועכשיו המורה צופה בנו". "למדתי על עצמי שאני סקרן". מורים: אחריות בלמידה- בהתחלה חלק מהתלמידים פרשו את השינוי כחופש ולא כהעברת אחריות מהמורה לתלמידים. המושג אחריות בלמידה נרכש על-ידם בשלבים שונים של התהליך. כעת הם בשלים לתהליך נוסף".

ליצירת קשר: חני יאיר, סגנית מנהל, hyair28@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: חט"ב שיבלי

סמל מוסד: 247882

ישוב: ערב אל שבלי

מחוז: צפון

שם מנהל/ת בית הספר: ג'אנית שבלי

שם מפקח/ת בית הספר: אמין מקטרן

שם המדריך/ה: אריג' אבו תאיה

שותפים לתהליך: ערבית, היסטוריה

חט"ב שיבלי - תלמידי החטיבה חושבים ומייצרים

בבית ספרנו 10 כיתות מכל השכבות, השתתפו בתוכנית 5 מורים, שלושה מתחום השפה הערבית ושניים מתחום ההיסטוריה. זאת השנה הראשונה שלנו בתוכנית הלמידה בדרך החקר כשהתחלנו עם המדריכה חשבנו שזה דורש הרבה מאמץ ועבודה, אבל אחר כך התברר שגם יעיל וחוויתי למורים ולתלמידים.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: היסטוריה

נושא: הנביא מוחמד

אוכלוסיית יעד: כיתה ט' (כיתת תל"ם)

תיאור קצר של הפעילות: התלמידים הם תלמידים מכיתת תלם, המורה ביקשה מהם שיחקרו בנושא הלימוד ההיגירה (יציאת הנביא מוחמד ממכה), בגלל יכולות התלמידים הנמוכות, הגיעו התלמידים למיני חקר, וזה הישג גדול לתלמידים אלה. כאשר התלמידים התחילו בתוכנית החקר הם עברו עם המורה סדנאות על שאילת שאלות והגיעו לניסוח של שאלות שמובילות לחקר ומכאן לחיפוש תשובה לשאלות אלה.

תובנות לעתיד

מקוים שכל התלמידים והמורים ישתתפו בתוכנית, ומשרד החינוך ידאג שיהיה שילוב התוכנית בכל המקצועות.

מדברי מורים

מורת כיתת תלם: "זאת הפעם הראשונה שאני רואה את התלמידים מתעניינים בנושא הלימוד ודואגים שהמורה תבדוק עבודתם וחלק מהם היו יצירתיים מאוד".
מורה לערבית: "העבודה בחקר עניינה כל התלמידים ונתנה מענה לכל תלמיד במיוחד החלשים".

ליצירת קשר: מריים סואלחה, דוא"ל: mariam_278@hotmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: חטיבת ביניים שעב

סמל מוסד: 248534

ישוב: כפר שעב

מחוז: צפון

שם מנהל/ת בית הספר: חאלד הדהוד

שם מפקח/ת בית הספר: באסם עיאדאת

שם המדריך/ה: לינה טנוס

שותפים לתהליך: מורי ביה"ס גיאוגרפיה וזהירות בדרכים, מדעים, ספרות ערבית, היסטוריה, אנגלית, אומנות, מחשבים, עברית

חט"ב שעב - החקר ככלי לימודי אפקטיבי בחט"ב

בית ספר חט"ב שעב שנה רביעית בתוכנית פיתוח חשיבה ולמידה בדרך החקר. אנו מטפחים תכנית זו בכל שכבות הגיל ז'-ט'. שכבה ט': 135 תלמיד בנושא גיאוגרפיה, מדעים, סביבה. שכבה ח': 116 תלמיד בנושא מדעים וספרות ערבית, אנגלית ואומנות. שכבה ז': 160 תלמיד בנושא מדעים והיסטוריה, דת אסלאם, רופאים צעירים, אומנות. התלמידים עסקו במגוון נושאים בפעילויות מקדמות חשיבה וחקר, כמו: כתיבה יצירתית, יצירות אומנות, כתיבת עבודות חקר.

דוגמה לפעילות

נושא: זהירות בדרכים

אוכלוסיית יעד: שכבה ט'

תיאור קצר של הפעילות: במהלך העבודה עם תלמידי כיתה ט' אשר לומדים את נושא זהירות בדרכים, בחרנו להשתמש בלמידה בדרך החקר. ערכנו סיעור מוחין עם התלמידים בו העלנו רעיונות ומושגים הקשורים לנושא זהירות בדרכים. חילקנו את הכיתות לזוגות וכל זוג בחר רעיון או מושג אחד. התלמידים חיפשו באינטרנט חומר תיאורטי, שכלל סרטונים, תמונות, מחקרים, התלמידים בנו שאלונים, הפיצו אותם בקהילה, עיבדו את הנתונים והסיקו מסקנות. לסכום הציגו בפני חבריהם בעזרת מצגת את מה שלמדו.

מדברי מורים ותלמידים

תלמידים: "נתנו לנו הזדמנות ללמוד אחרת, כל אחד יכול, הגביר את השותפות הלימודית והחברתית בין תלמידי הכיתה, כל אחד ישלו תפקיד".
מורים: "יכולנו להעביר את תכנית התלמידים יותר טוב, השפיע על הישגי התלמידים לטובה, הלמידה הייתה אפקטיבית".

ליצירת קשר: המנהל חאלד הדהוד khaledhad@walla.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : חט"ב תאופיק זיאד

סמל מוסד : 248146

ישוב : נצרת

מחוז : צפון

שם מנהל/ת בית הספר : חסן אלהייב

שם מפקח/ת בית הספר : חאלד חגאזי

שם המדריך/ה : אריג אבו תאיה

שותפים לתהליך : מחנכים, ומורי אזרחות, ערבית, אנגלית וגיאוגרפיה

חט"ב תאופיק זיאד, נצרת - לומדים וחוקרים את חייו של תאופיק זיאד

בית הספר כבר ארבע שנים משתתף בתכנית למידה בדרך החקר. מספר התלמידים המשתתפים בתוכנית הוא כ-200 תלמידים מהשכבות ז', ח' ו-ט'. התחומים והנושאים בהם משולב החינוך לחשיבה וחקר הם : אזרחות, ערבית, אנגלית וגיאוגרפיה.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: חברה וחינוך

נושא: דמות המנהיג תאופיק זיאד

אוכלוסיית יעד: שכבות ז', ח' ו-ט'

תיאור קצר של הפעילות: כל כתות בית הספר בשיעורי חינוך עסקו בדמות המנהיג תאופיק זיאד דרך שאילת שאלות, קריאה ביקורתית של מידע במקורות מגוונים, הפקת מידע מהרצאות של מומחים, מיזוג מידע וכתובה תמציתית. לסיום כל כתה הכינה קולאז' של תמונות וטקסטים שמבטא את הדמות של המנהיג כפי שהם הכירו והבינו. כל כתה בחרה נציגים שהציגו במסגרת יום שיא את תוצרי הלמידה שלהם.

בנוסף עברו התלמידים ביום השיא בין תחנות הפעלה שעסקו במנהיג, הפעילויות שלבו מגוון של אסטרטגיות חשיבה. בסוף היום היה חידון שהתבסס על מה שנלמד בפעילויות בתחנות.

תובנות לעתיד

* יש צורך להכליל את הלמידה בדרך החקר בכל המקצועות.

* חשוב לשלב את התקשוב בעשייה המחקרית.

מדברי מורים ותלמידים

דברי מורה לערבית: "הלמידה דרך החקר תרמה מאוד בהעברת החומר הרצוי לכל התלמידים בכתה מהמצוינים לתת הישגים כי החומר בדרך העברתו נגע בכל היכולות השונות של התלמידים ותרם בהעלאת ההישגים".

דברי תלמיד כתה ט': "התלמיד פנה למורתו ואמר לה שזאת הפעם הראשונה שהוא לומד חומר ויכול היה לתרום לקבוצתו דרך יצירותיו (התלמיד אוהב לצייר)".

ליצירת קשר: אריג אבו תאיה, areejat76@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

חינוך לחשיבה בתחומי הדעת בחטיבה העליונה

חווייה היסטורית

תכנית שילוב החשיבה בהיסטוריה החלה בשנת הלימודים תשע"ג בשלושה בתי ספר: מקיף תרשיחא, מקיף שפרעם ומקיף דנון. הכוונה שבתי הספר יבנו לעצמם תוכנית לימודים, עליה יסתמכו בהכנת שיעורי היסטוריה משלבים חשיבה המערבים את הלומדים בשיעורים באופן פעיל. בשלושת בתי הספר נבנה צוות שבראשו עומד רכז המקצוע. נערכות ישיבות שבועיות של צוותי המורים לעידכון ולהחלפת המלצות. המורים פותחים בפני הילדים את האפשרות לבחור נושא ממנו הם יכולים ליצור יחידת לימוד מלאה. התלמידים מדווחים שמקצוע ההיסטוריה נהיה יותר קרוב לליבם. בקרב המורים התברר כי השעות המוקצות לנושא אינן מספיקות וכמו כן השינוי בדרכי ההוראה גרם להתנגדויות בהתחלת הדרך. הודות לשיתוף פעולה פורה עם המורים ותשתית הולמת עלינו על דרך המלך.

תיאור התהליך

התוכנית מיושמת ע"י מורי ההיסטוריה בשלושה בתי הספר מראשית שנה"ל תשע"ג. קהל היעד: תלמידי כיתה ט'. כתהליך התחלתי נבחרה יחידת לימוד, כל מורה בחר לפי בחירתו ולפי יכולותיו, באמצעות עבודה זו חוינו את הצורך בשעות ובכלים שלא חוינו אותם קודם, העבודה נעשת בעבודה שיתופית בקבוצות של ארבע תלמידים ובליוי מורה ההיסטוריה שהתקדם עם התלמידים לפי השלבים. כל קבוצת תלמידים בחרה נושא מבין הנושאים המוצעים, התלמידים מתקדמים בעבודה שלב אחרי שלב בהנחיית המורים ובהדרכתם. אנו רואים את יכולותיהם המתפתחות של התלמידים ואהבתם לנושא.

הערכה

אופן ההערכה : מטלה זו מוערכת ע"י המורה המלווה את התלמידים. משקל המעריך הינו 100%, יחס העבודה מהציון הסופי הינו 20%, ההערכה הינה על פי שילוב המיומנויות הנלמדות במשך ההנחיה כמו שאלת שאלות, הסקת מסקנות ועוד, הצגת טיעון והנמקתו ועוד.

הערכת התהליך : הערכת התהליך מתבצעת על ידי המורה בשיתוף פעולה עם המדריך במשך כל הפעילות. התלמידים מרוצים מהפעילות למרות הקשיים שהם נתקלים בהם במשך הפעילות.

הערכת התוצר : הערכת התוצר היא בידי המורה המלווה את התלמידים לאורך כל הדרך ולפי הקריטריונים וההנחיות שחולקו על המורים על ידי המדריך, כמו שאלת שאלות, הסקת מסקנות ועוד.

ליצירת קשר : ד"ר קאסם דראושה, Kassemdr@education.gov.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שילוב החינוך לחשיבה בהוראת השפה הערבית

שילוב החינוך לחשיבה בתחום הוראת השפה הערבית במגזר הדרוזי והצ'רקסי הינו מטרה חינוכית כשלעצמה על מנת להגיע ללמידה והוראה משמעותית וחוויתית, כלומר ללמד אחרת, בדגש על שיטות המדגישות הבניית ידע ולא רק העברת מידע.

אנו בעידן שהמידע נגיש מאוד, על כן מטרת ההוראה ללמידה הערכה משתנה וחשוב לפתח ולטפח בקרב התלמידים יכולות חשיבה גבוהות הדורשות הפעלת אסטרטגיות חשיבה מסדר גבוה, כדי לאפשר להם הפעלת שיקול דעת, יצירתיות וביקורתיות על מנת להבנות ידע חדש. פעילויות מרכזיות להטמעת התוכנית:

פיתוח צוות מוביל, השתלמויות למורים, פיתוח דגמי הוראה ללמידה הערכה, ליווי ותמיכה של המדריכים למורים המשתלמים בהטמעת התכנים התרומה לתחום הדעת:

- עליה בהישגים של התלמידים במבחני המיצ"ב, הנאה והנעה בהוראת למידת השפה הערבית, הקניית כלים ושיטות הוראה ללמידה הערכה מגוונות וחדשניות למורים, - פיתוח מיומנויות חשיבה מסדר גבוה, - הדגשת חשיבות המשוב (רפלקציה), שיתוף פעולה ולמידת עמיתים סיכום:

- התוכנית לשילוב חינוך לחשיבה בהוראת השפה הערבית הקנתה שיטות הוראה חדשניות ומגוונות לכלל המורים והמדריכים, התוכנית סייעה למעבר מלמידה של שינון ללמידה של הבניית ידע. טיפחה את החשיבה הביקורתית והיצירתית אצל התלמידים. תובנות לעתיד: המשך העמקת התהליך בקרב מדריכים, מורים ותלמידים

דוגמה לפעילות מיוחדת

נושא/שם: דגם הוראה מתוקשב בשפה הערבית שכתב גיל: כיתות ז-ט

תיאור קצר של הפעילות - יחידת לימוד ההוראה זו היא פרי מאמצים ושיתוף פעולה של מורים ומדריכים להוראת השפה הערבית בליווי והדרכת המפמ"רית להוראת השפה. - היחידה מיועדת לשכבות ז-ח, בדגש על: הבעה בכתב ובע"פ, הבנת הנקרא והנשמע, שתי אסטרטגיות חשיבה מסדר גבוה: השוואה, ושאלת שאילות. - דגם ההוראה הנ"ל מחולק לשלושה שעורים בדגש על חלוקת הזמן בכל שיעור (כולל זמן לרפלקציה). הוא כולל גם קישור לסרטון ותמונות סביב נושא הטקסט, דף עבודה, כרטיסיות של מילות יחס ליישום אסטרטגיית ההשוואה ורפלקציה. הקישור לדגם ההוראה:

<https://sites.google.com/a/druzenet.tzafonet.org.il/drarabic/home/alsf-alsab>

מדברי מורה ותלמידים:

מורה א: "דגם ההוראה עזר לנו וכיוון אותנו בחלוקת זמן בשיעור, שילוב המחשב בהוראה, עידוד עבודה בקבוצות, למידת עמיתים, והתלמידים התעניינו ושיתפו פעולה".

מורה ב: "דגם ההוראה שימש לי כמודל למערך שיעור מתוכנן לפי מטרות, תכנים וחלוקת זמן, תוך כדי שילוב המחשב, ושימוש באסטרטגיות חשיבה כולל דפי עבודה, תמונות סביב הנושא, כרטיסיות עבודה, כך שהתלמידים מאוד נהנו ושיתפו פעולה".

תלמיד: "מאוד נהנינו בשיעורים כי הם מגוונים ומשלבים מחשב תמונות וכרטיסיות דברים אלה מגרים אותנו ומפתחים את חשיבתנו"

איש קשר: ופא מועדי wafamo@EDUCATION.GOV.IL

[חזרה לתוכן העניינים](#)

קידום החשיבה בכיתת מתמטיקה - 3 יח"ל

במסגרת השתלמות וירטואלית, למורים למתמטיקה המלמדים תלמידים ברמה של 3 יח"ל, נכתבו חומרים הממוקדים ביישום של אסטרטגיות החשיבה השונות להוראת מתמטיקה. נבחרו אסטרטגיות חשיבה שמצאנו שיש להן נגיעה ישירה להוראת מתמטיקה, ואשר עשויות לקדם את התלמידים. לדוגמא: השוואה, מיון, העלאת אפשרויות מגוונות לפתרון בעיה, שאילת שאלות ועוד. בכל אסטרטגיה, ניתנו דוגמאות מתמטיות בתכנים הקשורים לשלושת השאלונים ברמה של 3 יח"ל (שאלון 35801, 35802, 35803). בשנה"ל תשע"ג נערכות, בשלושה מרכזי פסג"ה, שלוש השתלמות וירטואליות משולבות מפגשי פנים אל פנים, בהם משתתפים כ- 75 מורים למתמטיקה.

דוגמה לפעילות מיוחדת

נושא/שם: שילוב אסטרטגיית "השוואה" בהוראת 3 יח"ל **שכבת גיל:** י-י"ב **תיאור קצר של הפעילות**

בחומר שהוכן להוראת מתמטיקה תוך שימוש באסטרטגיית ההשוואה הוצגו בהתחלה החלקים התיאורטיים של אסטרטגיה זו (הגדרה, מטרות, מפת החשיבה, מצבי ההשוואה, מארגנים גרפיים שונים ועוד), ולאחר מכן ניתנו דוגמאות ספציפיות המיישמות את החלק התיאורטי. במסגרת ההשתלמות מתבקשים המשתלמים לקרוא את החומר לאותו השיעור, ולאחר מכן לענות על משימה אותה הם שולחים באופן אישי ומשימת תגובה בפורום. מקריאת המשימות שהוגשו למדנו שהמשתלמים הפנימו אסטרטגיה זו כאסטרטגיה שעשויה להועיל להם במהלך השוטף של ההוראה בכיתה.

מדברי מורים ותלמידים "המשימות תרמו לי רבות. אני מאמינה ששילוב שיטה זו בתכנון ההוראה לא רק יקל עלי עם עומס הנושאים הקיימים בתוכנית הלימודים של 3 יחידות אלא גם יסייע לתלמידים להבין החומר הנלמד באופן מעמיק יותר" (משתלמת מפסג"ה נצרת עילית)

ליצירת קשר: ד"ר רותי רייז, מדריכה ארצית במתמטיקה בחטיבות העליונות,

ruthreiz@education.gov.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שיח ושיג – מועדונים ותחרויות בבתי ספר תיכוניים

מהלך הטמעת אסטרטגיות חשיבה בתחום מדעי החברה החל בשנת תשס"ט. האסטרטגיות שנבחרו היו: טיעון, השוואה, שאילת שאלות וייצוגים גרפיים. החל משנת תש"ע הוחל בשינוי בבחינות הבגרות ושאלות הבדוקות שימוש באסטרטגיות החשיבה של טיעון והשוואה הוכנסו לבחינת הבגרות בכל המקצועות. המטרה היא להפוך את אסטרטגיות החשיבה לכלי שיהיה בשימוש קבוע אצל התלמידים. תלמידים יכולים לבחור להגיש עבודת חקר במדעי החברה, או מטלת ביצוע באזרחות, הקשורות להתנסותם בתכנית שיח ושיג, על פי מחוונים קבועים.

דוגמה לפעילות מיוחדת

נושא/שם: אליפות ישראל בדיבייט לתיכוניים **שכבת גיל:** י' – י"ב

תיאור קצר של הפעילות

תכנית "שיח ושיג" (דיבייט) הינה תכנית ביוזמה משותפת של הפיקוח על מדעי החברה, הפיקוח על הוראת האזרחות, בשיתוף המרכז להעצמת האזרח, המיועדת לתלמידים ומורים בחטיבה העליונה. התכנית פועלת החל משנת תשע"א, והחלה בהשתתפות 15 בתי ספר. בתשע"ג כללה התכנית כ-70 בתי ספר, ובשנת תשע"ד אמורה להקיף כ-150 בתי ספר. בשנת תשע"ג שותף גם הפיקוח על הוראת העברית ונוסחו כללים הנוגעים לדיבור ראוי ונכון על פי כללי השפה העברית. התכנית כוללת הקמת מועדוני דיבייט בבתי הספר בכל הארץ הכוללים 12-15 תלמידים. את המועדון מנחה מורה שעברה/השתלמות בת 30 שעות מטעם הפיקוח. הנחיית המועדון כוללת גיבוש הקבוצה, הקניית כללי תחרויות דיבייט, והתנסות בתחרויות דיבייט מול בתי ספר אחרים כחלק מאליפות ארצית.

תכנית "שיח ושיג" מעניקה לתלמיד כלי לפיתוח יכולת הרטוריקה האישית שלו. בתחרויות נעשה שימוש באסטרטגיות חשיבה שנלמדות בשיעורי אזרחות ומדעי החברה, כגון טעינת טיעונים, שאילת שאלות, מיון והשוואה, הסקת מסקנות, ועוד. כמו כן ניתן דגש על מיומנויות חשיבה מסדר גבוה כגון חשיבה ביקורתית והבחנה בין עובדות לעמדות, איתור מידע, הערכה ומיזוג מידע, קבלת החלטות ועוד. כמו כן ניתן דגש על הפן החברתי – נבחרת הדיבייט עובדת כקבוצה, ולא כיחידים. הנושאים, הטיעונים והנימוקים יביאו לידי ביטוי את ידיעותיו של התלמיד בתחומי מדעי החברה ואזרחות, את הבנתו את תחום הדעת ואת השימוש בשפת תחום הדעת.

מדברי מורים ותלמידים

"התלמידים פיתחו תוך זמן הרגלי חשיבה שונים ויכולת לטעון טיעונים ולהתבטא. מעבר למפגשים השבועיים, יכולות אלה באות לידי ביטוי גם במקצועות אחרים ואף בעניין גובר של חלק מהתלמידים בסוגיות חברתיות ופוליטיות" (אייל פלדמן, ב"ס עתיד רזיאל, הרצליה). המנהלים היו שותפים בלי נפרדים מהתהליך ולמדו להשתמש בכלי הדיבייט. ראש העיר, המתנ"ס ונציגי הרשת מדברים היום דיבייט ומעורבים בפעילות הנבחרת" (נהורה עמר, אמי"ת בנות צפת)

ליצירת קשר: דנה פרידמן, מפמ"ר מדעי החברה, danielaf@education.gov.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

מדע וטכנולוגיה בחברה - הקניית מיומנויות חשיבה ולמידה

במסגרת לימודי מוט"ב מושם דגש על הקניית מיומנויות חשיבה ולמידה, שהן הבסיס לרכישת ידע. מיומנויות הלמידה והחשיבה אותן מקנים במסגרת לימודי מוט"ב הן: 1. הערכה של אמינות מקור מידע. 2. זיהוי רעיונות מרכזיים ויכולת להבדיל בין עיקר לטפל. 3. שאילת שאלות. 4. פענוח מידע מגרפים. 5. השוואה – מציאת נקודות דמיון ושוני. 6. הבחנה בין עובדה לבין פרשנות. 7. בניית טיעון. לכל אחת מהמיומנויות הללו פותח רצף של פעילויות מדורגות להקניה ולתרגול. בבחינת הברורות מצוי קטע מדעי שאינו נלמד (אנסיין) ועליו שאלות הבודקות את רכישת המיומנויות. את הפעילויות ניתן למצוא באתר מיט"ב <http://www.mutav.org.il/skills.php>. הקניית מיומנויות למידה וחשיבה נעשית במסגרת לימודי מוט"ב מזה 10 שנים בכ 300 בתי ספר. בשנת הלימודים תשע"ג לומדים מוט"ב כ 12,000 תלמידים בכתה י' את היחידה הראשונה, חלקם ממשיכים ללימוד היחידות השנייה והשלישית בכיתות יא'-יב'. מיומנויות אלו משרתות את התלמידים בבואם להתמודד עם ידע התוכן המדעי ואף ניכרת יכולת העברה לתחומים אחרים.

דוגמה לפעילות מיוחדת

נושא/שם: איכות האוויר בעיתון ובמצאות

שכבת גיל: י'-יב'

תיאור קצר של הפעילות

פעילות זו פותחה במסגרת פרויקט "חושבים מוט"ב - פעילויות להקניית מיומנויות חשיבה" בראשות פרופ' טלי טל מהמחלקה להוראת מדע וטכנולוגיה בטכניון בשנת תשע"א. הפעילות כוללת תרגול של מספר מיומנויות חשיבה. בפעילות מידע המעובד מכתבות בעיתונות, תרשימים וגרפים ושאלות לתלמידים. התלמידים מתבקשים להחליט האם המידע המופיע בכתבה אמין, להשוות בין מקורות זיהום בערים שונות בארץ, לפענח מידע המוצג בתרשימים ובגרפים, לטעון טיעון המסתמך על המידע שרכשו ולשאל שאלות שאין עליהן מידע בקטע.

מדברי מורים ותלמידים "אם לא הייתי לומד עם המורה למוט"ב את המיומנויות של השוואה וטיעון, לא הייתי מבין מה רוצים ממני בברורות וגם לא הייתי כותב חיבור" (דברי תלמיד שלמד מוט"ב לאחר בחינת הברורות בחיבור); "בבדיקת המבחנים אני יכולה להבחין בתשובות של תלמידות הלומדות מוט"ב ולדעת על פי התשובות והניסוח מי מהתלמידות לומדת מוט"ב (מדברי מורה בדרום); "בזכות זה שלמדתי מוט"ב ואת המיומנויות של הטיעון, אני יכולה לשכנע את אבי ואחי להפסיק לעשן. אני מבינה יותר טוב ויכולה להסביר להם איך העישון מזיק ולמה כדאי להם להפסיק (מדברי תלמידה)

ליצירת קשר רחל סולימני - 08-6892001, 050-63997284, rachelsu4@gmail.com

ענת אסולין - 050-6289177, anatasul@walla.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

למידה משמעותית במחשבת ישראל ממ"ד

כתב תלמיד את הדברים הבאים במחברת בחינת הבגרות, לאחר שסיים לענות לשאלות המבחן: "איך אני יכול ללמוד מחשבת ישראל אם כבר שבועות רבים שאני בקושי מתפלל. הבגרות במחשבת ישראל אינה ככל שאר הבגרויות. למתמטיקה אני רק צריך ללמוד בלי שום סנטימנטים לשום דבר. אין קשר בין הנפש שלי ליכולתי ללמוד. במחשבת ישראל, הבגרות היא לא רק מבחן זיכרון, אלא הלימוד הוא מבחן לנפש". אכן צודק אותו נבחן אלמוני. בראייתנו אין לימוד מחשבת ישראל שווה ללימוד שאר המקצועות, בלי חלילה לפגוע בערכן וחשיבותן. יש קשר בין לימוד מחשבת ישראל לבין נפשו ואישיותו של התלמיד. באמצעות הלמידה בדרך החקר ניתן להגיע ללמידה משמעותית שגורמת להפנמת החומר הנלמד כמצופה. אם התלמידים יונחו לבחור נושא מחשבתי שרלוונטי לעולמם ומעסיק אותם, יעמיקו בו ויבדקו אותו בצורה מונחית, תהיה השפעה עמוקה של התהליך על אישיותם. השנה התחלנו בתהליך של למידת חקר וחינוך לחשיבה כפיילוט ניסויי בכמה מוסדות חינוך.

דוגמה לפעילות מיוחדת

נושא/שם: עבודת חקר במחשבת ישראל אצל תלמידי חינוך מיוחד ליקויי למידה בקריית גת

שכתב גיל: כיתה יא

תיאור קצר של הפעילות

כחלק מהפיילוט השנה אנו מנחים כתיבת עבודות חקר במחשבת ישראל אצל ליקויי למידה. הרעיון הוא שהעיסוק בנושאים אמוניים יגרום לתלמידים אלו לרצון עמוק לעשות תהליך חקר משמעותי. לפני מספר חודשים התחילה המורה בהנחיית כתיבת העבודות של התלמידים. היא מתארת: "זה היה יותר קשה ממה שחשבתי. חסרים לתלמידים הרגלים בסיסיים ביותר של כתיבת עבודה וכן לקיחת אחריות על סיום של תוצר מוגמר של עבודה". לאחר הקשיים שהתעוררו ישנה התקדמות משמעותית ואנו מקווים לתוצרים טובים של התהליך בסוף השנה.

מדברי מורים ותלמידים

תלמידות: "תהליך החקר גרם לשיפור יכולות הלמידה שלי להבין ולהכיר טוב יותר את היהדות, התורה והמצוות שבדרכה אני הולכת ביום-יום", "תהליך החקר גרם לי להכיר דמויות של גדולי ישראל ואת התקופות השונות", "למדתי לנתח ולסכם מאמרים מורכבים". צוות המורים: "התלמידות מציפות אותנו בשאלות מקצועיות בנושאים הקשורים לעבודה". הורים (מתוך מכתב): "בבית התפתח דיון ועיסוק בנושא העבודה ובתנו למדה והרחיבה ידיעותיה, התמודדה עם טקסטים מורכבים הדורשים קריאה עיונית, הבנה, יכולת לערוך השוואות והבעת דעתה. יישר כוח על הלימוד וההזדמנות להצמיח אותה כלומדת עצמאית הרוכשת כלים ללימוד עיוני מעמיק עם המקורות". "סוף סוף הן גם מבינות מה שהן עושות ביום-יום".

ליצירת קשר הרב ד"ר יוחאי רודיק, מפמ"ר מחשבת ישראל חמ"ד yohairu@education.gov.il

הרב ידידיה הכהן, מדריך חקר מחשבת ישראל חמ"ד vedidc@a7.org

[חזרה לתוכן העניינים](#)

חשיבה במחשבת ישראל ממלכתי

מחשבת ישראל הוא מקצוע בחירה, הנלמד כיום בלמעלה ממאה בתי ספר תיכוניים ממלכתיים בכל רחבי הארץ, ונמצא בתנופת גדילה והתחדשות יותר מעשור. מעצם טיבו כתחום דעת פילוסופי, מדגיש המקצוע תהליכים של פיתוח חשיבה מתוך עיסוק בסוגיות של זהות וערכים במקורות התרבות היהודית והכללית לדורותיה. התכנים ודרכי הלמידה מאפשרים חוויה הוליסטית של למידה, המתייחסת לאדם כמכלול: שכל ורגש, מציאות ודמיון, גוף ונפש, פנים וחץ. בשנים האחרונות עלתה המודעות לנושא החשיבה והטמעתו הוגברה בקרב מורים, במסגרת השתלמויות והנחיה, פיתוח חומרי לימוד והדרכה, פיתוח דרכי הערכה חלופיות, למידה חוץ-כיתתית, כתיבת עבודות חקר, ועוד. בשנתיים האחרונות השתלב נושא החשיבה גם בהתפתחות המקצוע בתחומי התקשוב והפדגוגיה הדיגיטלית. למגמה זו נחשפו רבים ממורי מחשבת ישראל והדברים באים לידי ביטוי באופנים שונים בהוראתם בקרב אלפי תלמידים.

דוגמה לפעילות מיוחדת

נושא/שם: "מעשה במחשבה תחילה"

שכבת גיל: חטיבה עליונה

תיאור קצר של הפעילות

1. פיתוח ערכת סיורים לימודיים: בשנים האחרונות גדל והלך מספר בתי"ס שבחרו באופציה של סיורים לימודיים כלמידה חוץ-כיתתית והערכה חלופית במסגרת יחידות הלימוד המתקדמות. מלבד הגיוון מאפשר הסיור הלימודי חיבור עומק בין הלימוד התיאורטי והמופשט לממד הריאלי, החווייתי והרוחני. על מנת לעודד מגמה זו מפותחת השנה ערכה של סיורים לימודיים במחשבת ישראל סביב נושא המנהיגות. ערכה זו תהיה זמינה ברשת, ותסייע למורים בקיום סיורים משמעותיים. למשל, בסיור שהתקיים למורים בנושא "מדבר" הוצגו דגמים של מנהיגות הקשורים במדבר (ממשה ועד בן גוריון) והועלו סוגיות ערכיות, כגון: למה ניתנה תורה במדבר? מדבר ורוחניות; מדבר וחלוציות. מורים סיכמו את הסיור כחוויה מיוחדת ואף רוחנית המאפשרת "להוציא את מחשבת ישראל מחוץ לכיתה ומחוץ לקופסה".

2. פיתוח יחידת לימוד על "שמונה פרקים לרמב"ם": חיבור זה נלמד במסגרת יחידות הלימוד המתקדמות על הגות ימי הביניים. בגלל הקושי שבלימוד ובהוראה של החיבור, שכמעט ואין עליו כלי עזר פדגוגיים, מפותח השנה (בשיתוף עם מכון שלום הרטמן) ספר לימוד חדש, הכולל את חיבורו של הרמב"ם בתרגומו החדש של שוורץ (הוצ' יד בן צבי) ובצירוף אפראט פרשני ודידקטי מקיף, מקורות להשוואה, ועוד. בין היתר מעלה הספר את סוגית הקשר בין בריאות הגוף והנפש, היחס בין שלמות שכלית ומוסרית ותכלית חיי האדם והבחירה החופשית. התכנית מפתחת מיומנויות של חקר, חשיבה פילוסופית, ועוד. מורים שנחשפו לחומר הלימוד הביעו סיפוק מן ההזדמנויות שהוא פותח בפניהם ללימוד מעמיק ומשמעותי.

ליצירת קשר צילה מירון-אילן, מפמ"ר מחשבת ישראל, tzilami@education.gov.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

עברית - מיזם כתיבה

"מיזם כתיבה" הוא תכנית המופעלת זו השנה השישית כהערכה בית ספרית במקצוע עברית – "הבעה והערכה באמצעות תיק עבודות".

המיזם הוא חלופה לחלק מבחינת הבגרות בלשון הבנה והבעה ב (011108). התלמידים המשתתפים במיזם אינם נבחנים בחלק ההבנה וההבעה בשאלון ב, וציונם בחלק זה ניתן על ידי המורים בבית הספר על סמך תיק העבודות שהם כותבים במהלך שנת הלימודים. המיזם מלווה בהדרכה למורים, בחומרי עזר וכן בהשתלמות מקוונת.

בשנת הלימודים הנוכחית, תשע"ג משתתפים במיזם הכתיבה כ-80 בתי ספר מכל רחבי הארץ, וראוי לציין כי מחוז חיפה הצטרף השנה למיזם. תוכנית זו אינה חובה. בתי ספר הרוצים להצטרף מצטרפים על פי התנאים הנדרשים. הרציונל העומד בבסיס התוכנית הוא שכתבה אינה פעולה חד פעמית, אלא דורשת תהליך שבו הטיוט והמשוב הופכים להיות מרכז התוכנית.

תיאור התהליך

במסגרת מיזם הכתיבה התלמידים לומדים כתיבה של טקסט טיעון במבנה הטיעון המלא, ומתאמנים בתהליכי כתיבה המלווים משובים עצמיים, משובי עמיתים ומשובי מורה. התהליך הוא הדרגתי ומובנה כולל גם מערך ההערכה המתפתח באמצעות כלי הערכה שונים. בניית מערך טיעון דורש אסטרטגיות חשיבה מסדר גבוה: שיח הטיעון דורש בניית טיעון לוגי מבוסס נימוקים וראיות, התייחסויות לנקודות מבט שונות, הסקת מסקנות, מיון מידע, השוואה בין מקורות שונים, מיזוג מידע ועוד... כל אלו באים לידי ביטוי בתהליך מובנה מלווה הנחיית מורה ולמידת עמיתים. כתיבה מסוג זה של תיק עבודות מלווה גם בתהליכי התבוננות מעמיקה (רפלקציה) של הכותב על אודות נקודות החוזק ונקודות התורפה שלו ככותב ועל תהליכי העבודה שלו.

התוכנית מדגישה את התהליך, אך ממוקדת לא פחות גם בתוצרים ראויים. כ-55% מהתיק הם התהליך, בו נכתבים תוצרים. ו-45% מהתיק הם התוצר הסופי בו בוחר התלמיד לכתוב ולהתעמק בנושא מסוים תוך קריאת מקורות מידע שונים ניתוחם, והתבססות עליהם לצורך בניית מערך לוגי טיעוני מקיף הממוקד בנמען משמעותי. הכתיבה עוברת תהליכי טיוט: שכתוב ועריכה, ומטיוטה לטיוטה ניכרת התקדמות בכתיבה ובתהליכי החשיבה הנלווים לה. הקשיים: הובלת תהליכים כאלה גם בכיתות מב"ר ואתגר ומגבלות של זמן.

הערכה

המורה מעריך חלק מן התוצרים, ואף טיוטת הסיום מוערכת. עמיתים מעריכים עבודות של תלמידים, ואופן ההערכה מוערך בציון ע"י המורה. פותחו במיזם הכתיבה מספר מחוונים על פי השלבים בתהליך ההתקדמות בכתיבה. המחוון האחרון העבה מכולם מלווה את התהליך מאמצעו, בו יש ביטוי להערכה הוליסטית ואנליטית כאחד, מערך התבחינים מפורט כדי להגיע לדיוק מרבי. גם משובי העמיתים מוערכים ע"י המורה וכן תהליכי הרפלקציה העצמיים של הכותבים זוכים במשוב מורה/עמיתים ויוצרים דיאלוג פורה ומפרה. התהליך = 55% מהתלקיט, התוצר = 45% מהתלקיט.

[חזרה לתוכן העניינים](#)

מדעי כדור הארץ - חשיבה מערכתית כאמצעי לפתוח תובנה מערכתית

היעד המרכזי של התכנית במדעי כדור הארץ בחטיבה העליונה הוא פתוח תובנה סביבתית. התפיסה הסביבתית של מדעי כדור הארץ מעוגנת גישת מערכות כדור הארץ (Earth systems). גישה זו מתייחסת אל הפלנטה בה אנו חיים כמכלול שלם בו מהווה האדם חלק אינטגרלי של המערכות הטבעיות של כדור הארץ, השלובות באופן הדוק האחת ברעותה וכוללות את הגאוספירה, הידרוספירה, אטמוספירה וביוספירה. תפיסה מערכתית זו דורשת פתוח מיומנויות חשיבה מסדר גבוה המובילות לפתוח חשיבה מערכתית. כל יחידות הלימוד הנלמדות במסגרת המגמה, מזה למעלה מעשר שנים מבוססות על למידת חקר שהמיקוד שלה הוא פתוח מיומנויות חשיבה אלו. כידוע, מבוססת בחינת הבגרות על 5 יחידות הערכה שונות, אשר כולן מבוססות על שיטות המכונות "הערכה אלטרנטיבית". כל יחידות ההערכה כוללות מרכיב מרכזי של מיומנויות חשיבה ולכן ההטמעה של מיומנויות החשיבה כוללת את כל בתי ספר, המורים, והתלמידים. גישת מערכות כדור הארץ ופתוח מיומנויות חשיבה משמשת את הבסיס לפתוח תכנית לימוד במדע וטכנולוגיה לבית הספר היסודי וחטיבת הביניים "חושבים מדע - מבינים סביבה". השיטה לפתוח מיומנויות חשיבה מסדר גבוה בכל שכבות הגיל בה הופעלה נבחנה בסדרת מחקרים שפורסמו בעיתונות המדעית ומהווים מודל לחוקרים ברחבי העולם.

דוגמה לפעילות מיוחדת

נושא/שם: רצף לוגי ויחסי גומלין שכבת גיל: חטיבה עליונה

תיאור קצר של הפעילות

התכנית כולל חמשה סיורים לימודיים המהווים חלק אינטגרלי והכרחי של תכנית הלימודים. לאחר כל סיור התלמידים מעבדים את החומר הנלמד באמצעות דו"ח סיור היוצר אינטגרציה בין סביבות הלימוד השונות באמצעות רצפים לוגיים ויצירת קשרים בין מערכות כדור הארץ בהקשר לתופעות שנחקרו בסיור. חמשת הדוחות מאוגדים לתיק עבודות המהווה יחידה לבגרות. להלן דוגמא לרצף לוגי וליצירת יחסי גומלין של תלמידת י"א הלומדת בגימנסיה ריאלית ראש"צ. הנושא: מערת הנטיפים תצפית מעבדה- ניסוי הדמיה, ו-5 תצפיות שדה.

מדברי מורים ותלמידים קטע ממכתב שנשלח מתלמיד כעשר שנים לאחר סיום לימודיו במגמה: בימים אלו אני מתחיל לימודי תואר שני במסלול מחקרי באוניברסיטה בכוונה להמשיך בקריירה אקדמאית. אני רוצה להגיד תודה על הכלים שהקנתם לי, האיתגור וההקניית כלים לפיתוח החשיבה והחקר שנובעת משיטת הלימוד החדשנית שלך המלמדת לחשוב מחוץ-לקופסה....

ליצירת קשר ניר אוריון. Nir.orion@weizmann.ac.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

למידה בדרך החקר במקצועות החובה

היסטוריה ממ"ד

מתקיעת יתד להעמקת שורש בהוראת החקר

פיילוט החקר בהוראת ההיסטוריה בחמ"ד יצא לדרך בשנת תשס"ט. כיום לומדים במסגרת זו חמישה בתי ספר. תכנית הפיילוט-חקר מהווה המרה לשתי יחידות החובה כאשר במוקד עומדת עבודת החקר והתלמידים לא ניגשים לבחינות הבגרות החיצוניות בהיסטוריה.

תיאור התהליך

בשנה הראשונה לתכנית, התלמידים כותבים עבודות בהיקף מצומצם שבמוקד העבודה הם מתרגלים את ההבדל בין מקור ראשוני למשני, ונחשפים לכתיבה מדעית-היסטורית ובעיקר לשאלת החקר. כמו כן התלמידים מחויבים ללימוד תכנית לימודים מצומצמת בהיקפה, והמורים מונחים להוראה "אחרת". כדי לדאוג לכך שההערכה תעצב את הלמידה, הושם דגש השנה בהשתלמות על בניית מבחנים עתירי חשיבה, שישקפו את תהליך הלימוד השונה. המורים בוחרים נושא מרכז המותאם לתוכנית הלימודים, אך גם משמעותי למטרות בית הספר ולנטיות לב התלמידים. צוות המורים בונה לכל אורך השנים כלים ייחודיים כדי להתאימם להוראה הייחודית. חשוב לציין שצוות המורים מגובש ותומך, והדבר בא לידי ביטוי ברצון של כולם לשתף ולחלוק עם עמיתיו את החומרים שהכינו בשעות רבות של השקעה.

מבחינת התלמידים: לקראת סוף שנה זו, בנוסף לעבודה בכתב ולבדיקת החיצוניות, תתקיים פרזנטציה שבה ישקפו התלמידים את עבודתם בע"פ מול צוות הפיקוח, ובחלק מבתי הספר גם יוסיפו פן יצירתי או בין-תחומי להצגת העבודה. סיכום ותובנות לעתיד: המורים השותפים לתהליך רואים לעצמם זכות גדולה להיות שותפים לו, ומציינים כי למרות העבודה התובענית מאוד, הם ממשים חלום של הוראת היסטוריה מיטבית ומשמעותית. בשנה"ל הקרובה אנו מקווים למנף את התוכנית ולהרחיב אותה וכן לבנות השתלמות במשותף עם המורים כדי לתת מענה לצרכיהם וכדי להעצים ולהעמיק את עבודתם הברוכה.

הערכה

הערכת התהליך והתוצר כל הגורמים השותפים לתהליך מדווחים על שינוי משמעותי ועמוק הן בתחום הלימודי והן בתחום החינוכי. התהליך יוצר קשר משמעותי ובלתי אמצעי בין המורה לתלמידים, מקנה מיומנויות משמעותיות ומציב את תהליכי החשיבה והחקר ואת מקצוע הלימוד במקום מרכזי בבית הספר.

הערכת התוצר: במהלך השנים ניכרת התפתחות משמעותית של עבודות החקר ובהתמקצעות המורים. העבודה הופכת ליותר ניתוחית ופחות תיאורית.

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: תיכון פלך ישוב: קרית עקרון מחוז: מרכז שם מנהלת בית הספר: חגית ברנע שם מפקח בית הספר: מר יהודה בש שותפים לתהליך: מורה להיסטוריה	שם בית הספר: תיכון אולפנת אמי"ת נגה ישוב: רמת בית שמש מחוז: ירושלים שם מנהלת בית הספר: נעמה עציון שם מפקח בית הספר: מר יעקב עמר שותפים לתהליך: צוות היסטוריה
--	---

תיכון אולפנת אמי"ת נגה, רמת בית שמש ותיכון פלך, קרית עקרון - מחפשים קשר

שני בתי הספר הצטרפו לתוכנית ניסיונית, שיזמה המזכירות הפדגוגית בשנת 2009. מטרת התוכנית היא להמיר את חובת ההבחנות בבחינת בגרות רגילה בהיסטוריה, בעבודת חקר. התוכנית מאפשרת לעודד סקרנות ויצירתיות, לחפש אחר הנגיעה האישית והמשמעות, להעמיק את החשיבה ההיסטורית, לגבש עמדות ולנמקן. התוכנית מיושמת בכיתות י' ויא', בקבוצה של 25-35 תלמידות שבחרו להבחן בדרך זו. מספר השעות השבועי המוקדש לפרוייקט הוא ארבע. תובנות לעתיד: שינוי החשיבה שנדרש מהמורה דורש זמן. לכן חשובה הצוותיות בתוך בית הספר ובמסגרת ההשתלמויות. כמו כן חשובה הלמידה האישית.

תיאור התוכנית:

תלמידות כיתה י' בוחרות את הדרך שבה הן רוצות ללמוד- בקבוצת ה"חקר" או בקבוצה ה"רגילה". בקבוצה זו הן לומדות במשך שנתיים. הקבוצה הטרוגנית ויש בה מקום לכולן. הן נחשפות לחמישה חודשים של למידת **שיעורי מסד**. ישנם שני צירים שבהם מתרחשת למידה – **האחד** ציר שמלמד את אפיוניה המרכזיים של התקופה תוך כדי חשיפה והגדרה של דרכי החשיבה של הדיסציפלינה **והשני** ציר בו התלמידות רוכשות כלים לחקור באופן עצמאי ומושכל את השאלה אותה ביקשו לחקור. החלק השני נמשך גם הוא חמישה חודשים והוא יצירה של **קהילת לומדים**. כל צוות מתחיל בחיפוש שאלת חקר עשירה וניתנת לחקירה. הצוות ממשיך בתהליך ארוך של קריאה, עיבוד המידע וכתבתו. המורה שותף להתלבטויות ולא תמיד המכריע בהן. סופו של התהליך מתבטא ביכולתן של התלמידות להביע עמדה מנומקת, עשירה בהיבטים ובנקודות מבט בנושא אותו ביקשו לחקור.

פעילות מיוחדת: התלמידות מקבלות בתחילת השנה שני ספרי מקורות. האחד- חוברת הבנויה על פי הציר ההיסטורי, שבה מגוון רחב של מקורות היסטוריים- זיכרונות, תמונות, מפות, שירים, כרזות. והשני- חוברת מאמרים שמביאים את התמונה הרחבה יותר אבל גם מביעים עמדות מחקריות. התמונה ההיסטורית שנוצרת היא מורכבת ורבת פנים.

מדברי תלמידות: "אני מאוד שמחה שהייתה לי את האפשרות להיות חלק מפרוייקט כתיבת עבודות חקר בהיסטוריה במקום לימוד לפי מסגרת הבגרות. נושא העבודה היה תלוי בבחירה האישית של כל בת ולפי דעתי זה העצים את הרצון ללמוד. למדנו לחקור, לשאול שאלות – לא לקחת הכול כמובן מאליי, אלא להגיע למסקנות בעצמנו, דבר שלא קורה הרבה בשיעור רגיל. בנוסף לכך, הלימוד נעשה במטרה שונה – לא למדנו בשביל לזכור בע"פ ולכתוב בבגרות, למדנו כי רצינו לדעת. גם בתהליך הכתיבה עצמו שיפרנו את המיומנויות שלנו ולמדנו הרבה דברים שיכולים לעזור לנו בעבודות במקצועות אחרים.

ליצירת קשר: רויטל טיקוצ'ינסקי tikopini@zahav.net.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

בית הספר : ישיבה תיכונית 'תורה ומדע'-ע"י מכון לב

מחוז : ירושלים

מנהל/ת : הרב עמוס קליגר

מפקח/ת : הגב' פנינה פרידמן

מפמ"ר : הגב' בלהה גליקסברג

מדריך/ה : הגב' שרה שאנני

מורים השותפים לתהליך : מר עמרם נחמני

ישיבה תיכונית 'תורה ומדע', ירושלים - חקר ההיסטוריה בראי האקטואליה

מסגרת העשייה : בשנה"ל תשס"ח החלה בבית ספרנו מהפיכה היסטורית – מקצוע ההיסטוריה שודרג ולבש גלימה אקדמית בדמות של פיתוח חקר ההיסטוריה ע"י כתיבת עבודות. התוכנית מתפרשת על שנתיים בכיתות י' ו-יא' וכוללת כ-120 תלמידים.

תיאור התכנית

בכיתות י' אנו מקנים לתלמידנו את הכלים הלימודיים לביצוע המחקרים. קרי פיתוח מיומנויות של תהליך הכנת עבודות החקר, הכרת המקורות, הספריות והארכיונים הרלבנטיים, כולל יום הדרכה בספריה הלאומית ע"י הצוות המקצועי, והתאמת ההכשרה למיומנויות המאה ה-21. במחצית השנייה של השנה התלמידים כותבים עבודה בהיקף מצומצם. בכיתה י"א התלמידים כותבים עבודות חקר בהיקף רחב ומעמיק יותר, בהלימה לדרישות האקדמיות המקובלות. החלת תכנית החקר בהיסטוריה גרמה לשינוי מהותי בתפיסת המקצוע בקרב התלמידים, צוות ההוראה וההנהלה. המקצוע "עלה כיתה" והפך לאטרקטיבי ובעל אוריינטציה אקדמית. השינוי המהותי חל גם אצל מורה המקצוע – הוא מעורב, לומד עם התלמידים ועובר תהליך מרתק. כל הזמן נדרשת יצירתיות השקעה רבה, גיוון בתכני הלימוד, שכלול הלמידה וללא ספק העתיד טמון בהיסטוריה.

דוגמה לפעילות מיוחדת במסגרת התכנית

נושא: החברה החרדית בשנים הראשונות להקמת מדינת ישראל- היבטים שונים

שכבת גיל: כיתות יא'

תיאור קצר של הפעילות

בכדי לעודד את התלמידים לפיתוח חשיבה יצירתית ולעודד את סקרנותם, בחרתי השנה נושא אקטואלי ורלבנטי לכתיבת העבודות. "החברה החרדית בשנים 1920-1980". נושא זה נבחר מכיוון שאינו אינה יורדת מסדר היום ומהשיח הציבורי ומאידך, הידע אודותיה וייחודיותה אינם מוכרים דיים לחברה הישראלית. על כן התלמידים חקרו ועמלו בתהליך למידה מעמיק ומקיף את שורשיה ואת מאפייניה הייחודיים של חברה זו. שלל הנושאים שעליהם נכתבו העבודות כללו בתוכם את היחס של החברה החרדית לציונות ולמדינת ישראל, התפתחותה של חברת הלומדים, עולם התורה, מעמד האישה החרדית, כלכלה ותעסוקה בחברה החרדית, היחס לשואה והשפעותיה על הציבור החרדי, עולם החינוך בעולם החרדי ועוד.

ליצירת קשר עמרם נחמני, ישיבת תורה ומדע ירושלים

[חזרה לתוכן העניינים](#)

בית הספר: ישיבת בני עקיבא בית שאן

מחוז: צפון

מנהל/ת: הרב מאיר מירו דיין

מפקח/ת: שלום אדרי

מפמ"ר: בלהה גליקסברג

מדריך/ה: שרה שאנני

מורים השותפים לתהליך: אורי פלד

ישיבת בני עקיבא, בית שאן - לימוד נושא השואה בדרך החקר

בית הספר לקח על עצמו לחולל שינוי באוריינות התלמידים. הפלטפורמה דרכה מתחולל השינוי היא תכנית - 'פיילוט חקר' בהיסטוריה. מטרת התוכנית היא להמיר את חובת ההבחנות בבחינת בגרות רגילה בהיסטוריה, בעבודת חקר, ועל ידי כך לעודד סקרנות, למידה בדרך חשיבה בכלל וחשיבה היסטורית בפרט. התוכנית מיושמת בכיתות י' ויא', בקבוצה של 30 תלמידים בכל מחזור. מספר השעות השבועי המוקדש לפרויקט הוא 4. סה"כ משתתפים 5 מורים.

תיאור התכנית

תלמידי כיתה י' מתמודדים עם שני נושאים וכותבים שתי עבודות, תוך כדי הם לומדים את המיומנויות הבאות: א. כיצד למצוא מקורות מתאימים ב. כיצד להפיק תקצירים של עיקר תכני המקורות. ג. כיצד לכתוב עבודה בצורה תקינה. עבודה ראשונה היא עבודה אודות אישיות בת המאה ה-י"ט. עבודה שניה היא עבודה בזוגות – אודות תנועה בת המאה ה-י"ט ואישיות בולטת מראשי תנועה זאת ומקימיה. בעבודה זאת מתנסים התלמידים ב: 1. עבודת צוות 2. כתיבת מאמרים משלהם 3. הבעת עמדה מנומקת והערכה של מושאי עבודתם. במקביל ללמידה בדרך החקר לומדים התלמידים לימודי היסטוריה מקיפים. בתום שנה"ל נערך מבחן מסכם המביא לידי ביטוי הן את הידע והן את מיומנויות החשיבה והחקר. בשני מהלכי הלמידה מתקיימת אינטראקציה חברתית סביב למידה, סיעור מוחות ועזרה הדדית. תלמידי כיתה י"א יכתבו עבודה עם שאלת חקר בנושא השואה. העבודה תביא לידי ביטוי את המיומנויות שנלמדו ותהיה יסודית מאוד ועונה על שאלת חקר משמעותית.

דוגמה לפעילות מיוחדת במסגרת התכנית

נושא: ראיונות של כל תלמידי הכיתה עם ניצולי שואה מאותה ארץ.

שכתב גיל: כיתה י"א.

תיאור קצר של הפעילות

התלמידים ראינו ניצולי שואה. בניגוד לשנים בהם ראינו התלמידים ניצולים מארצות שונות ומרקעים שונים, נפגשו כל תלמידי הכיתה עם ניצולי שואה מאותה ארץ – הונגריה. כך התאפשרה השוואת ומיזוג העדויות ויצירת תמונה רחבה ומגוונת אודות הפרק הזה בהיסטוריה, באותו איזור, עם אותם מאפיינים של האירועים, אך מזוויות ראייה שונות. תהליך זה אפשר, לצד הלמידה הבלתי אמצעית מדברי הניצולים, גם לחדד את המיומנות של למידה השוואתית.

מדברי מורים ותלמידים: "ניכר שהתלמידים הפכו ממלומדים הבולעים נתונים ופולטים

אותם במבחן, לחוקרים צעירים", " לפני העבודה ידענו מעט על שקרה בארץ ספציפית, בזמן

השואה ועכשיו אנחנו יותר מודעים", "במהלך העבודה למדנו כיצד ממזגים טקסטים, כיצד

משווים עדויות, כיצד כותבים כתיבה תקינה של עבודה", "הלמידה בדרך החקר – לימדה אותנו

כיצד לשאול שאלות ולהתחקות אחר מענה לשאלה."

ליצירת קשר אורי פלד, מורה להיסטוריה, history613@gmail.com

בית הספר : ישיבת אמית נחשון
מחוז : התיישבות
מנהל/ת : אלי ניסנהולץ
מפקח/ת : יעקב עמר
מפמ"ר : בלהה גליקסברג
מדריך/ה : שרה שאנני
מורים השותפים לתהליך : רועי הורן, מאיר אקשטיין

ישיבת אמית, נחשון - הוראה בדרך החקר

זו השנה החמישית של התכנית, שהינה תכנית דו שנתית, בה משתתפים בין 30-40 תלמידים בכל שכבה יא-יב (כל התלמידים מחויבים), כחלק ממכלול של תכניות פיילוט בהם בית הספר לוקח חלק, המעודדת חקר וחשיבה יצירתית.

תיאור התכנית

תלמידי כיתה י"א לומדים לאורך השנה בדרך החקר - הם מקבלים מקורות ראשוניים ומתמודדים עימם במסגרת השיעור, עם שאלות מונחות. בנוסף הם מקבלים 3-4 עבודות בסדר קושי עולה, בהן הם נדרשים להתמודד עם מקורות, לקרוא מאמרים אקדמיים, לנתח, לסכם ולתרגל כתיבה בסטנדרט אקדמי (מקורות, מיזוג טקסטים, הערות שוליים וכו').

תלמידי י"ב נדרשים לכתיבת עבודה גדולה, בת כ 20 עמודים, בנושא היסטורי מן היחידה השנייה. התהליך כולל בחירת הנושא וניסוח שאלת חקר (לא בנאלית, עם שני צדדים, פורייה וכו'), חיפוש מקורות בספריות, ועריכת המחקר.

תיאור קצר של הפעילות

בכמה מן הנושאים הנלמדים בכיתה יא, אנו לוקחים נושא גדול, ומפרקים אותו לגורמים בעזרת העבודות האישיות. כך למשל, כשלומדים על אנטישמיות או על הולדת הלאומיות באירופה, התלמידים בוחרים לעצמם מדינה כרצונם (ופעמים רבות על פי מוצאם האתני) ובוחרים לחקור (באופן מובנה ומודרך) על הולדת הלאומיות במדינה הספציפית בה בחרו. כך הם גם לומדים על מורכבות הנושא (בכל מקום הלאומיות נולדה והתבטאה באופן אחר) וגם מרגישים שההיסטוריה הנלמדת היא גם ההיסטוריה שלהם. דוגמא אחרת היא לימוד העלייה הראשונה או השנייה - בכיתה לומדים על התהליך בכללותו, ואילו התלמידים בוחרים לעצמם מושבה ספציפית כרצונם ומספרים את הסיפור הייחודי שלה, לאור 'הסיפור הגדול' הנלמד בכיתה.

ליצירת קשר רועי הורן, מורה להיסטוריה, roeehoren@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

היסטוריה ממלכתי

לחשוב, להבין, לאהוב - הוראת היסטוריה באופן משמעותי

הוראת היסטוריה באופן משמעותי מחייבת התייחסות לדילמות ערכיות בהיסטוריה האנושית בכלל והיהודית בפרט. משמע - שאילת שאלות חשיבה. לתפיסתנו הוראה כזו חייבת להיעשות בכל תחומי הגיל, בכל הכיתות (מחוננים לצד כיתות מאתגרות), וכפועל יוצא - עליה לבוא לידי ביטוי גם בבחינות הבגרות. אי לכך אנו פועלים בכמה מסלולים בעת ובעונה אחת - תכנית המרה של שתי יחידות החובה בעבודת חקר; תכנית הערכה בית ספרית בנושא השואה, לצד היבחות בבחינות בגרות על נושא המאבק להקמת המדינה ותולדות מדינת ישראל; ושילוב שאלות חשיבה בבחינות הבגרות עצמן. בתשע"ג הגדלנו באופן משמעותי את מספר בתי הספר הלומדים המקיימים הערכה חלופית בנושא השואה (מ-6 ל-19 בתי ספר), ואנו מצויים בתהליכי הכשרת צוותי הוראה להפעלת תכנית ההמרה המלאה. בה בעת הוכנסו לבחינות החובה שאלות חשיבה מסדר גבוה, תהליך המלווה בהשתלמויות מפמ"ר וזוכה להד חיובי מאוד מצד המורים והתלמידים.

דוגמה לפעילות מיוחדת

נושא/שם: הערכה בית ספרית מגוונת ומבוקרת
שכתב גיל: כיתות יא
תיאור קצר של הפעילות

התכנית מאפשרת שילוב דרכי הערכה שונות במסגרת תכנית הלימודים הרגילה, במטרה לעצב למידה משמעותית, פעילה ומפתחת חשיבה ברמות שונות. זאת ע"י העצמת המורים ועידודם להיות מורים יוצרים ויצירתיים בבניית מטלות הערכה מעצבות במהלך הלמידה, ומבחן בגרות בית ספרי מסכם בסיומה. תכנית הניסוי פועלת זו השנה השלישית ומתמקדת בנושא הלימודי "טוטליטריות ושואה". בנושא זה יוצרים המורים מטלות הערכה שונות לאורך תקופת הלימוד ומבחן מסכם בדגמים שונים בהיקף של חצי יח"ל לבגרות בסיום. תהליכי ההוראה וההערכה מלווים בהדרכה ובקרה צמודים של מדריכים מטעם הפיקוח על הוראת היסטוריה.

מדברי מורים ותלמידים "ההוראה הייתה מבוססת על הבנה וחשיבה באמצעות הצגת דילמות, ניתוח קטעי מקורות, אמצעים חזותיים כגון: מפות, תמונות וקריקטורות. כתוצאה מהכוונה למבחן שמודד בעיקר חשיבה לא נדרשנו בהוראה בכיתה להתרכז בשינון החומר כפי שאנחנו מלמדים לקראת הבגרות החיצונית". תלמידים רבים הדגישו, כי השתחררו מהצורך לכתוב כל מילה שהמורה אומר, וביטחונם גבר.

ליצירת קשר גלעד מניב, מרכז התכנית : maniv_g@mayan.org.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

היסטוריה אחר"ת: אחריות אישית, חקר ורב גוניות בהיסטוריה - תכנית ממירה בחינת בגרות

תכנית החקר הממירה בחינת בגרות בהיסטוריה מתבססת על למידה בדרכי חקר והערכה חלופית. במהלך הלימוד, נדרשים התלמידים לבצע 6 מטלות ביצוע יחידניות וקבוצתיות, בהן מושם דגש על פיתוח מגוון מיומנויות. בנוסף, כותבים התלמידים עבודות חקר בהיקף של יחידת בגרות אחת. תהליך הכתיבה מלווה ע"י המורים הן מההיבט התוכני והן מבחינת תרגול מיומנויות של קריאת חומר ועיבודו וכתיבה עצמאית. התכנית מאפשרת חופש יצירתי רב למורים ולתלמידים כאחד, בלי לוותר על ידיעת החומר הנדרש. אנו מאמינים כי תלמיד המעורב בתהליך הלמידה מבין יותר, מפנים יותר – ומתעניין יותר. השנה למדו בתכנית 4 כיתות מחוננים בשני בתי ספר. בנוסף נעשתה עבודת הכנת צוות ובניית תכנית לקראת השנה הבאה, בבתי ספר העתידים לקיים את התכנית באופן שכבתי.

דוגמה לפעילות מיוחדת

נושא/שם: הכנת מדריך טיולים בארץ, בעקבות אתרי בית שני. **שכבת גיל:** כתה י

תיאור קצר של הפעילות

כתיבת מדריך הטיולים הייתה אחת ממטלות הביצוע. התלמידים התבקשו לבחור אתרים רלוונטיים, להציג אותם כאתרי ביקור ולצרף מידע רלוונטי לנושא הנלמד. תהליך הלמידה כלל בחירה של אתרים, חיפוש מידע רלוונטי: היסטורי, גיאוגרפי ועכשווי – תיירותי, שילוב של היסטוריה וראייה אקטואלית רלוונטית, הפקת תוצר (כולל ניסוח מתאים של המידע, אסתטיקה וכו'). המטלה ניתנה לתלמידי ביה"ס ליאו בק.

ליצירת קשר:

ד"ר אורנה כץ-אתר, ornatar@gmail.com

ד"ר ענת קדרון kidrone@zahav.net.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

אזרחות

בית הספר : תיכון הגליל נצרת
מחוז : צפון
מנהל/ת : מר' פיסל טאהא
מפקח/ת : מר' ח'אלד חיג'אזי
מפמ"ר : אלירז קראוז
מדריך/ה : רוחמה וילשטיין
מורים השותפים לתהליך : ח'אלד זועבי, מוחמד סואעד, ח'אולה קנאנבה, ניבאל חמאתי, ערין ג'טאס

תיכון הגליל, נצרת - תכנית החקר: מחברה אזרחית לחקר באזרחות

ביה"ס תיכון הגליל הוא בית ספר המוביל באזור הצפון מבחינת איכות לימודים, סביבה לימודית והשתייכות לביה"ס ולחברה. בית ספרינו השתתף בתהליך החקר מאז תחילתו, שש שנים ברציפות. בביה"ס לומדות בתכנית 10 כיתות המחולקות לשתי שכבות: חמש כיתות משכבה י"א וחמש משכבה י"ב הכוללות כיתת מחוננים וכיתת מב"ר. בסוף התהליך זוכים התלמידים בשתי יחידות בגרות בתכנית החקר במקום שתי יחידות באזרחות בתוכנית הרגילה. באופן ייחודי תלמידינו מקבלים שלוש יחידות אזרחות בתעודת הבגרות (הודות ליחידה נוספת באזרחות שעושים בכיתה י' והיא חברה אזרחית).

תיאור התכנית

המורים עוברים השתלמות בהוראת הלמידה בדרך החקר בחט"ע מהתחלת התהליך בכל שנה. לצד ההשתלמות נערכים מפגשים מחוזיים המשותפים למורי המקצוע, מפגשים עם הפיקוח על האזרחות, עם צוות ההדרכה ומורי החקר, שדנים בכל שלבי החקר והסוגיות השונות שעולות בתהליך החקר. התלמידים לומדים בכיתה י"א את החומר העיוני תוך שילוב הוראת החקר. בסוף השנה כל קבוצות התלמידים מגישים הצעה של נושא חקר עם פירוט שיטת החקר וסקירה ספרותית התחלתית. תהליך הוראת החקר באזרחות דורש מהתלמיד יכולת פיתוח סוגיה אזרחית לפי דרישות מחוון בנוי ומוסכם מראש. עד שנה זו בית הספר יצר כ- 120 עבודות חקר בנושאים שונים, ואנחנו גאים שיש לנו מאגר של עבודות מגוונות בכל מיני נושאים.

דוגמה לפעילות מיוחדת במסגרת התכנית

נושא: ימי הצגת פרויקטים של עבודות החקר שכבת גיל: כיתה י"ב

תיאור קצר של הפעילות

ביה"ס מארגן ימי הצגה של עבודות החקר של התלמידים לפי כיתות בהשתתפות כל מורי בית הספר וכן הורים ונציגי עמותות שונות. כל הכיתות מציגות בטקס חגיגי את עבודות החקר שלהם ואת התהליכים שעברו בעזרת מצגות.

מדברי מורים ותלמידים לדברי התלמידים, למרות הקשיים בעבודות החקר הדורשים מהם המון עבודה ואינטראקציה קבוצתית מסובכת, בסוף התהליך הם מרגישים שהתהליך תורם להם לצד חברתי ולהיבט של התפתחות האישיות שלהם. הם לומדים תהליך חקר בצורה שתעזור להם באקדמיה בעתיד. למשל כמה תלמידים ששמעו פעם ראשונה על שיטת ה- APA של כתיבה מדעית. המורים מאוד גאים ביכולות של התלמידים.

ליצירת קשר ניבאל חמאתי, מרכזת האזרחות בבית הספר nibal07@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : חט"ב תיכון אזורי גליל מערבי

סמל מוסד : 260489

עיר : מועצה אזורית מעלה יוסף

מחוז : התיישבות

שם מנהל/ת בית הספר : מאיה ביליאבין

שם מפקח/ת בית הספר : רונן דורי

שם המדריך/ה : תמיר לוי סבג

שותפים לתהליך : צוותי מורים : אזרחות היסטוריה, תנ"ך, אנגלית איכות הסביבה

חט"ב תיכון אזורי גליל מערבי, מועצה אזורית מעלה יוסף - "למידה טובה היא למידה עתירת חשיבה"

תלמידי החטיבה העליונה שותפים זו השנה החמישית ברציפות בתכנית של למידה לבגרות באזרחות בדרך החקר בהיקף של 2 יח"ל. בשנה ראשונה לומדים התלמידים חומר עיוני במקביל לרכישת מיומנויות חקר והכנת הצעות מחקר. בשנה השנייה התלמידים נבחרים במבחן מסכם על החומר העיוני ומגישים עבודת חקר כחלק מהמחויבות שלהם לבגרות במקצוע. מספר התלמידים השותפים לתהליך : 100 תלמידי יא ו 100 תלמידי יב, 5 מורים מנחים ומלווים אותם.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: אזרחות

נושא: קריאת טבלאות נתונים וניתוחם ניסוח שאלות חקר באזרחות ופיתוח השערות

אוכלוסיית יעד: תלמידי י"ב אזרחות מסלול חקר

תיאור קצר של הפעילות: תלמידי החקר באזרחות נדרשים במהלך כתיבת עבודתם להשתמש באסטרטגיות ומיומנויות חשיבה של חקר לדוגמה: ניתוח שאלת חקר נתונה או העלאת שאלת חקר חדשה, ניסוח השערה כמענה לשאלת החקר, איסוף מידע, ניתוח המידע באמצעות סידור, מיון, השוואה, ניתוח רכיבים וקשרים, ייצוג המידע בדרכים מגוונות, מיזוג המידע שנאסף, הסקה של מסקנות מתוך המידע, הצגת מסקנות החקר באמצעות טיעון מנומק ועוד. לצורך זה התלמידים מתמודדים עם מטלות חקר מגוונות במסגרתן ניתן להם מידע מפורש המבהיר את המיומנות, לדוגמה: כיצד לקרוא טבלה ואיך מאורגנים הנתונים בה. בהמשך התלמיד נדרש למשימות הדורשות ממנו, לישים את הידע, לפרש אותו ולנתח אותו בצורה פעילה המפתחת חשיבה, כמו למשל בהוראה לזהות את התבחינים בטבלה ולהוסיף תבחין נוסף על פי בחירתו.

תובנות לעתיד

הרחבת היקף תקשוב ההוראה בשיעורי החקר באזרחות, לימוד יחידת חקר בתנך כחלק מהבגרות

מדברי מורים ותלמידים

"למידת החקר באזרחות מאפשרת לי להעמיק לחקור וללמוד בנושא שמעניין אותי" "לימוד כללי הכתיבה והחקר המדעי היא מיומנות חשובה שתעזור לי בלימודי בעתיד"

ליצירת קשר: תמיר לוי סבג רכז התוכנית דוא"ל levyt10@walla.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

בית הספר : בית חינוך ניסויי רמות חפר, קבוץ מעברות

מחוז : התיישבותי

מנהל/ת : ברוריה סלע

מפקח/ת : ראובן לייבל

מפמ"ר : אלירז קראוז

מדריך/ה : רוחמה וילשטיין

מורים השותפים לתהליך : עדי כהן-אבוהב, יעל להב, אביב צמח, אורית הורביץ.

בית חינוך ניסויי רמות חפר, קבוץ מעברות - למידה אחרת על-פי מודל הדיאלוג היצירתי- זכויות אדם ואזרח במדינת ישראל

בבית החינוך הניסויי "רמות חפר" מתקיימת למידת החקר החל מכתה ז' ועד יב', הכוללת גם חלק גדול מבחינות הבגרות. בבסיס הרעיון עומדת התפיסה הקונסטרוקטיביסטית (הבניית ידע) המיושמת ע"י למידה שיתופית, עבודה ולמידה בצוות, עבודת חקר בהיקף של עד 2 יחידות לימוד, יצירת תוצר כדרך ביטוי נוספת והוראת עמיתים. באזרחות אנו מלמדים בדרך זו כבר 3 שנים, בכל שנה כ - 65 תלמידים ב-2 כיתות.

תיאור התכנית

התכנית מתבצעת במרבית המקצועות. המודל מורכב מ: עבודת חקר קבוצתית, תוצר המייצג את המסקנות והתובנות, פרזנטציה של העבודה והתוצר בפני קהלים שונים, בחינה בע"פ ע"י צוות אזרחות. הכשרה, ליווי ותמיכה מתבצעות לאורך כל התהליך, הן לתלמידים והן למורים.

דוגמה לפעילות מיוחדת במסגרת התכנית

נושא: זכויות אדם ואזרח במדינת ישראל. **שכבת גיל:** שכבת יא'יב'
תיאור קצר של הפעילות: נושא העל הוצג לפני התלמידים במסגרת השיעורים בנושא זכויות אדם ואזרח תוך הצגת אירועים אקטואליים בהם קיימים מתח והתנגשות בין זכויות. כל קבוצת תלמידים בחרה נושא לחקר, לדוגמה: פרשת קו 300, בה קיים מתח בין הזכות לחיים ולביטחון אל מול זכות הציבור לדעת. התלמידים למדו את הנושא לעומק, הציגו את החוקים הרלוונטיים ואף חיפשו מקרים דומים להשוואה, על מנת לבחון את יחס המדינה למתח בין הזכויות, נושא בו התמקדה שאלת החקר. בנוסף הם ראינו נציג מהצנזורה הצבאית ונציג מטעם התקשורת ובחנו את מערכת השיקולים והאיזונים העומדים בפני כל אחד מהם. את תהליך העבודה סיכמו התלמידים ברפלקציה אישית על התהליך הלימודי ועל התהליך הקבוצתי.

מדברי מורים ותלמידים: "נהניתי להכין את העבודה, הרגשתי שלמדתי ממנה רבות על הנושא. היה לי קצת קשה לעבוד ביחד כקבוצה, אך הבנתי בסוף התהליך את היתרונות והחשיבות שבכך. הופתעתי לגלות שבמדינת ישראל הדמוקרטית, קיימים חוקים והגבלות המעניקים לצנזורה כוח רב, למרות החשיבות שבחופש הביטוי וזכות הציבור לדעת."

ליצירת קשר: עדי כהן-אבוהב רכזת אזרחות, נילי קפלן רכזת מרכז הפצה ומורה לספרות
באתר ביה"ס ניתן לקרוא על "הדיאלוג היצירתי".

[חזרה לתוכן העניינים](#)

ספרות

בית הספר: התיכון שליד האוניברסיטה

מחוז: ירושלים

מנהל/ת: גלעד אמיר

מפקח/ת: עליזה מנדל

מפמ"ר: ד"ר שלמה הרציג

מדריך/ה: נאוה לנצמן

מורים השותפים לתהליך: רחל רוגל חדד, ליאור שטרנברג, נעמה בר איתן, מאירה מנסור, דניאלה לשם

התיכון שליד האוניברסיטה, ירושלים - דרך ייחודית ללימוד ספרות

זוהי השנה הראשונה בה הצטרפנו לתכנית החקר בספרות. משתתפות בתכנית חמש כיתות י"א מואצות - 135 תלמידים. מסגרת הלימוד-שלוש שעות שבועיות. התלמידים למדו כמחצית מהיצירות על פי רשימת היצירות הקבועה בתכנית הלימודים בספרות בחט"ע.

תיאור התכנית

השיעורים הפרונטליים צומצמו ובמקומם עבדו התלמידים בקבוצות. במסגרת השיעורים הפרונטליים ניתנו שיעורי מבוא על תקופות היסטוריות. לשיעורים אלו התלו מאמרים לקריאה בבית. בשיעורים התנהלו דיונים. מבחנים ועבודות נכתבו באופן שדרשו חשיבה ויצירתיות. התלמידים נבחנו בבחינת בגרות ביחידה אחת שנכתבה על ידי הצוות וקיבלה את אישור הפיקוח. בימים אלו מוקדשים השיעורים לעבודת החקר שהתלמידים יכתבו בשנה הבאה. מתחילת שנה"ל נפגש הצוות פעם בשבוע לשעתיים והכין בצוותא את השיעורים. נקודות חוזק - למידה משמעותית המערבת את התלמידים ונותנת מקום לכל דרך ביטוי, עבודת צוות מעמיקה וחוויתית של המורים, תחושת חידוש ויצירתיות אצל תלמידים ומורים, הכנה מרבית לחקר. נקודות חולשה - לא כל התלמידים אוהבים למידה בחברותא, יש תלמידים שהיו מעדיפים לראות מורה פעיל באופן פרונטלי, פגיעה בהספק. הצעות של מורים לשיפור: בכיתות מסוימות להעלות את מינון השיעורים הפרונטליים, שילוב יצירתי של תלמידים "בודדים", לתת לתלמידים ללמוד לבד חלק מהחומר. רוב התלמידים הגיבו בחיוב על מהלך הלמידה השנתי.

דוגמה לפעילות מיוחדת במסגרת התכנית

נושא: שעורי שירה שכבת גיל: שכבת י"א

תיאור קצר של הפעילות

בשיעורים על שירה נקבעו שני שיעורים רצופים במערכת התלמידים את השירים ללא הכנה. הם קראו יחדיו את השירים, קבעו בעצמם את אופן ניתוחם, בחרו תלמיד שירשום את הדברים במהלך הדיון. המסמך הכתוב הוגש למורה בתום השיעור. בשיעור הבא הציגה כל קבוצה את ממצאיה לפני הכיתה. שאר התלמידים עוררו דיון ושאלו שאלות. תפקיד המורה- מנחה. נוצרה אינטראקציה בגובה העיניים שיש בה מפגש חם וקרוב בין המורה לתלמידים. האווירה בכיתה נעימה, יש דיונים בכל הקבוצות. גם תלמידים שתקנים וביישנים משתתפים. בתחילת המפגש הבא מסכם המורה את עבודת התלמידים על פי התקצירים שהגישו, מוסיף ומשלים את החסר.

מדברי מורים ותלמידים: רוב התלמידים הגיבו בחיוב על מהלך הלמידה השנתי. תלמידים רבים ציינו את שמחתם על כך שניתנה להם השנה הזדמנות להבין לבד, לפרש לבד, ולהציג בפני חבריהם את פירושיהם לטקסטים.

ליצירת קשר רחל רוגל חדד rachel.haddad@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

בית הספר : ברנקו-וייס בית-שמש

מחוז : ירושלים

מנהל/ת : עליזה בלוך

מפקח/ת : רות לסרי

מפמ"ר : ד"ר שלמה הרציג

מדריך/ה : נאוה לנצמן

מורים השותפים לתהליך : חגית פרץ, אלקה תורג'מן, קרן רוזין

ברנקו-וייס בית-שמש - בגרות חקר בספרות-חשיבה אחרת

ביה"ס ברנקו-וייס בית-שמש דוגל בחינוך לחשיבה אחרת. תכנית החקר מופעלת בביה"ס זה ארבע שנים. כל המורות מלמדות קהילת חשיבה במסגרת כתות ז'. השנה משתתפות בתוכנית ארבע כיתות י' מצוינות. שלוש המורות המובילות את החקר הוכשרו בהשתלמות המפמ"ר. תלמידי כיתה י' התנסו בפעם הראשונה בבחינה חלופית אשר מתבססת על לימוד בהיקף מצומצם של היצירות הנלמדות בבגרות המסורתית. בסוף השנה הראשונה, ניגשים התלמידים לבחינה פנימית. הייחוד של התוכנית, הוא שהתלמידים לומדים להיות לומדים עצמאיים, בעלי חשיבה יצירתית ובעלי כלים ללמידה אקדמית. בעתיד מטרת ביה"ס להכניס את כל הכיתות לתוכנית החקר.

תיאור התכנית

כבר בחטיבת הביניים, תלמידנו מתנסים בלימוד מקצועות ההומניסטיקה בשיטת חקר הנקראת "קהילת חשיבה". הלימוד בכיתה י' מכוון ללימוד של מיומנויות כתיבה, שאלת שאלות, ניתוח עצמאי של מאמרים ויצירות ספרותיות וכמובן, מיומנויות חקר. בכיתה יא' החלו התלמידים בחיפוש של יצירות ספרותיות המעניינות אותם ומתאימות לנושא שנבחר. הגשת העבודה התאפשרה לאחר תהליך ארוך וממושך של כתיבה בצוותים תוך הנחיה ובדיקה מתמדת של המורה המנחה. נושאים שנחקרו: "אהבה בראי הספרות", "זהות והתבגרות", קונפליקטים במערכות יחסים בין יהודים לערבים, "ייסודות טראגיים בסיפורת". בשנה הראשונה להקניה נחשפו התלמידים למגוון הסוגות הספרותיות כאשר במרכז כל היצירות עמדו אנשים בשולי החברה שחיים במצב של קונפליקט מתמיד. נושא הקונפליקט והדילמות חודד עם היחשפות לשירה. מגוון זה מעניין את התלמידים ויאפשר להם לבחור בחירה מושכלת בנושא לעבודה מתוך עניין וידע.

דוגמה לפעילות מיוחדת במסגרת התכנית

נושא: ערב חקר שכבת גיל: יא-יב

תיאור קצר של הפעילות

לאחר לימוד היחידה השנייה במחצית שלמה, התלמידים כותבים את עבודת החקר. כדי לחשוף את תהליך העבודות אנו עורכים ערב חקר אליו מוזמנים ההורים, קהילת ביה"ס, המדריכה והמפמ"ר. הערב הוא ייחודי ביוזמת ביה"ס ברנקו-וייס. תלמידים עומדים מול הקהל וחושפים בפניו את תהליך העבודה ואת העבודות. סיומו של החקר השנה צוין בערב חגיגי בבית הספר ב"ערב שפה וספרות".

מדברי מורים ותלמידים "כתיבת עבודות החקר, אפשרו לתלמידים לפתח את המיומנויות אשר למדו בחטיבת הביניים וליישם אותן ברמה של עבודות אקדמיות"

ליצירת קשר חגית פרץ, רכזת ספרות, דוא"ל: hagit_perets@nana10.co.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

תיכון דקל וילנאי אורט, מעלה אדומים - למידה בדרך החקר: המקרא בראי הספרות

בית הספר משתתף בפילוט מראשיתו ומנחה כעת את המחזור השלישי. שתי כיתות מצטיינים, בנות 36 תלמידים כל אחת, משתתפות השנה, אותן מובילות שתי מורות לספרות. נושא העל "המקרא בראי הספרות" נבחר בקפידה על ידי הצוות מתוך הכרה בחשיבותו של המקרא בכלל ובהשפעתו על הספרות בפרט. כך, בכל שנה, נבחר נושא חדש ושונה מקודמיו.

תיאור התכנית

המורות המובילות את תהליך חקר השתלמו ומשתתפות במפגשים במהלך השנה. ישיבות צוות רבות - הכוללות גם את המורות שאינן חלק מהחקר - ובהן סיעור מוחות ושיתוף פעולה, מניבות פירות מרתקים ומעשירים. הנחיית התלמידים נעשית בשיתוף פעולה מלא בין שתי המורות המובילות. התכנית מתפרסת על פני שנתיים: בכיתה י', נלמדת היחידה הראשונה. ההוראה מתבצעת בדגש על מיומנויות חקר והעמקה בנושא העל: המקרא בראי הספרות. התלמידים ייגשו לבחינת מפמ"ר בראשית שנת הלימודים הבאה. במקביל - התחלקו התלמידים לצוותים והם עמלים על כתיבת הצעת החקר בנושא הקרוב לליבם, מתוך נושא העל. מפגשי המורות והתלמידים מתרחשים באזורים שונים ברחבי בית הספר בדואל. התלמידים שוקדים על קריאת המקורות המקראיים ועל יצירות שנכתבו בהשראתם ומרחיבים את דעתם בשני סלעי קיום תרבותיים: התנ"ך והספרות.

דוגמה לפעילות מיוחדת במסגרת התכנית

נושא: מיומנויות חקר

שכבת גיל: שכבה י'

תיאור קצר של הפעילות

הצוות בנה קובץ הנחיה לתלמיד, הכולל בתוכו שלושה שערים: מיומנויות חקר, ניתוח יצירות ספרות והתמקדות בנושא העל. התלמידים עושים שימוש רב ופעיל בחומרים המופיעים בחוברת, עובדה המעלה את רמת החקר והכתיבה.

מדברי מורים ותלמידים מורה: "הנחיית העבודות מרעננת את ההוראה ומחזקת את הקשר

עם התלמידים. נפלא להבחין בתהליך רכישת המיומנויות המתרחש ממש מול עינינו."

תלמידה: "בהתחלה היה קשה מאוד לנתח שירים באופן עצמאי. אבל במהלך הזמן השתפרנו

מאוד וכשהסתכלנו על השירים הראשונים שניתחנו - היינו נבוכות..."

ליצירת קשר

ורד רפאל rephaelvered@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

בית הספר: בית הספר הניסויי שש שנותי, מבואות הנגב, קיבוץ שובל

מחוז: דרום

מנהל/ת: עידו ארגמן

מפקח/ת: אהובה אילן

מפמ"ר: שלמה הרציג

מדריך/ה: אתי עמרם

מורים השותפים לתהליך: מלכה גוטמן, הילה אלפיה, גלית שדה.

בית הספר הניסויי שש שנותי, מבואות הנגב, קיבוץ שובל - יחידת חקר בספרות- "הוראה לשם הבנה" בנושא המשפחה

בית הספר נמצא זו השנה הרביעית בתכנית המופעלת בכיתות י"א-י"ב משתתפים כ- 130 תלמידים ו 3 מורות לספרות. הוראת יחידת החקר מתקיימת כמרכיב מתוך ה"תכנית לחדשנות חינוכית", שמשמעה, פיתוח לומדים חושבים ופעילים, המבינים באופן מעמיק את עצמם ואת סביבתם, תוך יכולת ליישם ולהפעיל ידע חדש באופן הולם בהקשר חדש.

תיאור התכנית

במהלך השנים האחרונות עובר כל הצוות החינוכי בבית הספר תהליכי למידה ליישום ההוראה לשם הבנה בחטיבת הביניים ובחטיבה העליונה. בכיתה י"א למדו התלמידים את החומר עליו נבחנו בסוף השנה בבחינת הבגרות הפנימית ובנוסף לכך, בסמסטר השני, התחילו ללמוד את עקרונות החקר באופן כללי וחקר בתחום הדעת בספרות באופן ממוקד. ההוראה בכיתה י"ב הוקדשה כולה ליחידת החקר – במליאה ובהנחיית קבוצות החקר. לתכנית מוקדשות 4 שעות שבועיות. יחידת החקר אפשרה יישום הרציונל הפדגוגי של בית הספר - "הוראה לשם הבנה". רבים מהלומדים הביאו את עצמם וסביבתם הקרובה והרחוקה לתוך תהליך החקר. המורות המלוות את תהליך החקר השתתפו לאורך השנים בהשתלמויות של המפמ"ר לספרות כמו כן, המורות משתתפות בהשתלמויות הבית ספריות הנוגעות לרוח ההוראה בבית הספר.

דוגמה לפעילות מיוחדת במסגרת התכנית

נושא: משוב מחולל למידה

שכבת גיל: י"ב

תיאור קצר של הפעילות

משמעותו של "משוב מחולל למידה" שהוא אינו נותן תשובות, אלא מזמן את הלומד לעבד שוב ושוב את שחקר וכתב. נושא החקר "המשפחה בראי הספרות" הוצג בתחילת השנה בכיתות. התלמידים קראו מספר מאמרים העוסקים בנושא ולאחר סיעור מוחין כל קבוצה בחרה לעצמה את נושא החקר שלה. חלק מהקבוצות במהלך תהליך המשוב אף שינו את הנושא או את היצירות בהם בחרו לעסוק. לדוגמה קבוצה שבחרה לעסוק במיתוס של דדלוס ואיקרוס כפי שהוא בא לידי ביטוי בשירה העברית המודרנית, לאחר תהליך המשוב וחקר השירים החליטו התלמידים לשנות את הנושא ולחקור את דמות האם הקורבנית בשירה העברית המודרנית.

מדברי מורים ותלמידים: מורה: "תהליך החקר מרענן את האופן הקונסרבטיבי בו תלמידים ניגשים לבחינה על חומר ששינו ולאחר מכן שוכחים אותו. החקר מעניק כלים אותם לא ישכחו על נקלה ואשר ישרתו אותם בהמשך דרכם ולא משנה באיזה תחום יבחרו" תלמידות: "אין ספק שנהנינו ולמדנו הרבה מתהליך החקר והוא עדיף בעינינו מבחינה רגילה".

ליצירת קשר גלית שדה, מורה לספרות, sade1708@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

בית הספר : חט"ע ע"ש עמוס דה-שליט

מחוז : מרכז

מנהל/ת : רונית לסנר

מפקח/ת : חנה בן ארי

מפמ"ר : ד"ר שלמה הרציג

מדריך/ה : נאוה לנצמן

מורים השותפים לתהליך : צוות ספרות-רוני אדם -מן

חט"ע ע"ש עמוס דה-שליט - קוראים וחוקרים ספרות באופן עצמאי

מסגרת עבודת החקר בספרות מתקיימת בכיתות י"א-י"ב הטרוגניות (לא בכיתות מב"ר). ביה"ס השתלב בפרויקט מראשית תשס"ט. ההשתלמות של המורים בתכנית החקר הייתה אינטנסיבית בעיקר במהלך תשס"ט והמשיכה במספר מפגשים שנתיים בשנים שלאחר מכן. ההשתלמות הינה חוץ-בית ספרית לכן השפעתה היא רק על המורות הלוקחות בה חלק.

תיאור התכנית

השנה התקיימה עבודת החקר באינטנסיביות בכתת י"ב שנבחרה בקיץ תשע"ב בבחינת בגרות פנימית 1 יח"ל. נושא העל היה ספרות בעלת אפיונים פנטסטיים. בכתה למדו התלמידים את פרק המבוא בספרה של רובינשטיין בלהה "ייסודות פנטסטיים בסיפורת" בשילוב הדגמת עולם המושגים ביחס לסיפור "גילוח צחצוח" מאת קרת א. התלמידים נעזרו בהגדרות התת-ז'אנריות למושג זה על פי ה"ויקפדיה". כל קבוצה הרחיבה את התשתית התיאורטית בהתאם ליצירות ולשאלה שנבנתה עקב הדיון במשמעות, ובמטרות העיצוב הפנטסטי של היצירה המדוברת. בד"כ תוספת תיאורטית זו הייתה מעולם האתיקה, הביקורת החברתית ואף המיסטיקה. בשנת תשע"ד מתכנן ביה"ס להתחיל באופן ממוקד את תהליך עבודת החקר בספרות בשתי כיתות י"א מופת. אציין שבמהלך השנה האחרונה למדו תלמידים אלו את דרך עבודת החקר במקצוע ההיסטוריה. תהליך היישום כולל תהליך הכשרה, ליווי ותמיכה של המורים בתכנית)

דוגמה לפעילות מיוחדת במסגרת התכנית

נושא: ייחודיות הלמידה

שכבת גיל: י"ב

תיאור קצר של הפעילות

פעילות עבודת החקר ייחודית בלמידה בקבוצה קטנה מאד. האפשרות של התלמידים לבחור באופן מבוקר ומונחה יצירה לפי בחירתם. היכולת להעמיק לאורך זמן בלימוד יצירה (רומן מחזה, מספר סיפורים, שירים) ובהבנה עצמאית של התלמיד נושא מהיבטים שונים.

מדברי מורים ותלמידים : "למידה בדרך החקר היא למידה המאפשרת מפגש אישי בין המורה לתלמידו, דורשת ומאפשרת חשיבה מעמיקה ויצירתית".

ליצירת קשר רוני אדם - roniadam13@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

רמות חפר, קיבוץ מעברות - למידה אחרת על פי מודל הדיאלוג היצירתי - מערכות יחסים בספרות

בבית החינוך הניסויי "רמות חפר" מתקיימת למידת החקר החל מכתה ז' ועד י"ב, כאשר חלק גדול מבחינות הבגרות נעשות גם הן על פי אותה דרך לימוד. בבסיס הרעיון עומדת התפיסה הקונסטרוקטיביסטית (הבניית ידע) המיושמת ע"י למידה שיתופית, עבודה ולמידה בצוות, עבודת חקר בהיקף של עד 2 יחידות לימוד, יצירת תוצר כדרך ביטוי נוספת והוראת עמיתים. דרך ההערכה מותאמת לדרך הלמידה. בספרות אנו מלמדים בדרך זו כבר 4 שנים, בכל שנה 65 תלמיד.

תיאור התכנית

יישום התוכנית מתבצע במרבית המקצועות. המודל מורכב מכמה מרכיבים מחייבים : עבודת חקר קבוצתית, תוצר המייצג את המסקנות והתובנות, פרזנטציה - הצגת העבודה והתוצר בפני קהלים שונים, בחינה בע"פ ע"י נציג משרד החינוך. התלמידים לומדים באופן זה למידה משמעותית, חווייתית, תוך בניית הידע שלהם בדרך של חשיבה ביקורתית, יצירתית ורפלקטיבית. הכשרה, ליווי ותמיכה מתבצעות לאורך כל התהליך, בשנה השנייה, מתנהלת השתלמות שעוסקת בסדנאות ויישום של דרכים לשאילת שאלות חקר טובות, הנחיית קבוצות, עזרה לקבוצות תלמידים בעבודה שיתופית, הסקת מסקנות ותובנות, יצירת תוצר ולבסוף בעקרונות להכנת פרזנטציה לפני קהל.

דוגמה לפעילות מיוחדת במסגרת התכנית

נושא : מערכות יחסים בספרות **שכבת גיל :** שכבת יא'

תיאור קצר של הפעילות

נושא העל הוצג לפני התלמידים בהרצאות. כל קבוצת תלמידים בחרה נושא לחקר לדוגמא – "מערכת יחסים בין הורים לבנים בשירי העקדה". חברי הקבוצה קראו שירים רבים בנושא ובחרו לבסוף 6 שירים מאת משוררים שונים. שאלו שאלות לבסוף שאלת החקר שלהם הייתה : כיצד משתקפת מערכת יחסים בין הורים לבנים בשירי משוררים עבריים? חברי נצוו קראו מאמרים ניתחו את השירים הן מההיבט הספרותי והן מן ההיבט החוץ ספרותי והסיקו מסקנות. המסקנה המרכזית מעבודתם הייתה, שבסיפור העקדה ישנם שני קורבנות אפשריים ולכן ניתן לומר, שלא תמיד מה שכולט לעין הוא כל האמת.

מדברי תלמידים : "הרגשתי שאני מבטאת את עצמי טוב, מצליחה להוציא את המיטב מעצמי"; "עניין אותי מאוד

החנן שבחרתי, למדתי עוד דברים על החיים והרגשתי שאני חושבת "מחוץ לקופסא"; "הבנתי שכשעובדים בעבודת צוות ושני הצדדים תורמים העבודה הופכת ליותר פשוטה ולחוב יותר מעניינת"; "למדתי איך לגשת לקריאה, לערוך ולהבין שירים, זה כבר לא ירתיע אותי בהמשך".

ליצירת קשר חני דגני - מנחה ורכזת ספרות ונילי קפלן רכזת מרכז הפצה ומורה לספרות, באתר ביה"ס ניתן לקרוא על "הדיאלוג היצירתי".

[חזרה לתוכן העניינים](#)

בית הספר : תל"י בית חינוך

מחוז : ירושלים

מנהל/ת : עמנואל זילברמן

מפקח/ת : עליזה מנדל

מפמ"ר : ד"ר הרציג שלמה

מדריך/ה : נאוה לצמן

מורים השותפים לתהליך : אהובה הס , מיכל דוד

תל"י בית חינוך, ירושלים - חקר בנושא "יחסים בתוך המשפחה ביצירות ספרותיות

בית ספרנו הצטרף לתכנית הפיילוט של חקר ספרות השנה. בשנת לימודים זו, נכנסו לפרויקט שתי כיתות י'. כיתות אלו תלמדנה במשך שלוש שנים, כאשר בשנת לימודים זו לומדים התלמידים לקראת היחידה הראשונה לבגרות. בתהליך הלימוד אנו משתדלות ללמד את היצירות על פי נושאי חתך וחתימה לדיונים הקשורים לשאלות חקר בנושאים הנלמדים. בשנת הלימודים הבאה, ימשיכו התלמידים את היחידה הראשונה ויסיימו אותה לקראת אמצע השנה. ואז יבחנו בבחינת בגרות שתוכן ותיבדק על ידינו. לקראת סוף שנה זו בכוונתנו להתחיל להביא לפני התלמידים מאמר, אחד לפחות, בנושא הכללי של שאלת החקר.

תיאור התכנית

בכוונתנו לחקור את נושא המשפחה, על היבטיו השונים, בחופשת הקיץ, יתבקשו התלמידים להתחיל ולחשוב על נושאים ספציפיים לעבודות החקר שלהם. לאחר שנסיים את בחינת הבגרות נתחיל בחשיפת התלמידים לתהליך ולמאמרים נוספים רלוונטיים וכן יתבקשו התלמידים לאסוף ולקרוא מאמרים נוספים בנושא הספציפי של עבודת החקר שלהם. כן ידרשו התלמידים להתחיל ולאסוף חומר לפי בחירתם של נושא עבודת החקר שלהם. זאת יעשה ע"י עבודה משותפת של תלמידי הכיתה, עבודה פרטנית עם קבוצות הלימוד (זוגות או שלשות). אנו נלווה את התלמידים בבחירת היצירות ובניתוחן עד לסיום כתיבת העבודה לקראת אמצע כיתה יב.

דוגמה לפעילות מיוחדת במסגרת התכנית

נושא: מחזה מודרני שנלמד בכיתה שכתב גיל: י'

תיאור קצר של הפעילות

יציאה לתיאטרון ירושלים, להצגה "נורה" מאת איבסן, שיחה ועיבוד בכיתה.

מדברי מורים: "אני מצפה ללמידה משמעותית ומאתגרת של מקצוע ספרות באמצעות כתיבת

עבודת חקר, שתסתמך על התמודדות אישית של כל תלמיד, ויישום הכלים שניתנו לו במהלך

השיעורים בעבודת החקר."

ליצירת קשר אהובה הס, מורה ahuva.hess@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

למידה בדרך החקר במקצועות הבחירה

א"יטופ- עבודת חקר בנושא בין-תחומי בארץ ישראל עם זיקה ישירה לשטח הנחקר

מאז שנת 1997, התלמידים הנבחרים ב- 5 י"ל במגמת לימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה חייבים בכתיבת עבודה אישית בהיקף של יחידה אחת בתחום. עיקרה של יחידת לימוד זו - עבודת מחקר בנושא בין-תחומי בארץ ישראל בזיקה ישירה לשטח בדרכים אלו: ראיונות, איסוף נתונים באתרים, סיורים במוזיאונים חיפוש בארכיונים, עיון במסמכים. שאיפתנו: שהתלמיד יתייחס אל הארץ כאל רקמת חיים שלמה, ויבין את התלות ו/או הקשר בין המרכיבים השונים של לימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה כפי שהם מופיעים בתוכנית הלימודים.

תיאור התהליך

המורה המלמד את יחידות החקר רשאי לבחור באחד מבין ארבע מסלולים: א. התלמיד בוחר נושא משלו. ב. בחירת נושא-על לכיתה במסגרתו כל תלמיד או שניים בוחרים תת נושא. ג. עבודת חקר במסלול הדרכה. ד. השתתפות בחפירות ארכיאולוגיות או שימור ושחזור אתרים. הצעות לעבודות חקר מוגשות כל שנה עד חודש ינואר של כיתה י"א. ניתן לבצע את העבודה ולהגיש את הצעת המחקר באופן פרטני או בזוגות, עד שני תלמידים לנושא. עם אישור ההצעה, התלמידים כותבים את העבודה בהנחייתו של המורה או מנחה חיצוני. העבודה מוגשת להערכה בכיתה י"ב. עם תום הערכתה, התלמידים ניגשים למבחן בעל פה על עבודתם. סיום כתיבת העבודה מהווה שיאו של תהליך ברמת חשיבה גבוהה, שבו התלמיד מוציא מן הכוח אל הפועל את הידע אותו הוא רוכש בלימודיו בכיתה ובמהלך הסיורים הלימודיים. בעבודות חקר שבמסלול הדרכה-לצד עבודה כתובה, התלמידים מדריכים תלמידים אחרים לאורך מסלול של כ- 40 דקות. בעבודות שנושאן חפירות ארכיאולוגיות או שימור אתרים- התלמידים מוסיפים יומן חפירות לצד העבודה הכתובה.

הערכה

אופן ההערכה הציון הסופי של העבודה מורכב משתי הערכות: של המורה המלווה את הליך כתיבת העבודה לאורך השנה (50%) ושל מורה בודק שאינו מלמד את התלמיד (50%).
הערכת התהליך עמידה בזמנים: הגשת הצעת המחקר ופרקי העבודה בזמן (40 נק'); איסוף חומרים עדכניים ועיבודם (30 נק'); ביקור בשטח הנחקר (15 נק') תיקון הערות המורה/ המנחה (15 נק').
הערכת התוצר שני מרכיבים להערכת העבודה: העבודה הכתובה - 85%, מבחן בעל פה 15%.

קישורים

הנחיות חדשות לכתיבת עבודת חקר:

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Mazkirut_Pedagogit/Eretz/Bagrut/geoto.p/Hnchayot.htm

[חזרה לתוכן העניינים](#)

מדעי הסביבה – אקוטופ, עבודת חקר בגוון סביבתי

כבר בתחילתה כללה תכנית הלימודים עיסוק בחקר ועם השנים התגבשה יחידת החקר "אקוטופ" הנהוגה בשנים האחרונות, יחידת חובה מתוך חמש. עבודת האקוטופ מאפשרת לתלמידים להתנסות ביישום עקרונות במדעי הסביבה באמצעות עבודה מעשית בשטח ולמידה אקטיבית, תוך ביצוע מיני מחקר, המקנה לתלמיד מיומנויות חקר, יסודות של חשיבה מדעית, חשיבה ביקורתית, דפוסים של עבודה עצמאית המשולבת בעבודת צוות (זוגות או שלשות).

תיאור התהליך

החקר למעשה שזור בתכנית הלימודים מאז החלו בהוראת המקצוע. המורה מנחה את התלמידים לנסח שאלת חקר ומדריך אותם בביצוע החקר ובכתיבת עבודה, בה מנסים התלמידים לתת מענה לשאלת החקר. בעקבות השתלמות "מורים מובילים" הוכנו הנחיות מפורטות לביצוע עבודת החקר וכן טבלת הערכה מפורטת. כדי להטמיע את אופן ההערכה, נערכה השתלמות בנושא האקוטופ וכן שולבו פעילויות בהערכה של עבודות החקר במסגרת השתלמויות המורים המחוזיות. אחת הפעילויות כללה ניתוח של עבודת חקר. המורים העריכו את העבודה באופן עצמאי ולאחר מכן נערך דיון במליאה. בהשתלמות מתוקשבת בנושא האקוטופ, על המשתלמים היה להכין אקוטופ בכוחות עצמן, החל מבחירת נושא וניסוח שאלת חקר וכלה בכתיבת העבודה. ההשתלמות חידדה את הקשיים, גם בקרב מורים ותיקים והובילה לכך שבשנה הבאה תפתחנה שתי השתלמויות בנושא החקר וביצוע האקוטופ.

הערכה

אופן ההערכה: המורה מעריך את התוצר (כולל התהליך). מעריך חיצוני מעריך את העבודה ומתרגם ממעורבותו של התלמיד בביצוע החקר וכתיבת העבודה, שליטה בתכנים ובמיומנויות החקר. הציון הסופי הוא ממוצע הציונים שניתנו ע"י שני המעריכים. שני המורים מבצעים את ההערכה בהתאם לקריטריונים מפורטים (טבלת הערכה לאקוטופ).

הערכת התהליך והתוצר נעשית ע"י המורה שמנחה את התלמידים בביצוע עבודת החקר. למורה יש גמישות מסוימת בקביעת חלקו של התהליך בציון הסופי, המבוסס בעיקרו על התוצר - עבודת החקר הכתובה.

קישורים

הנחיות עבודה לכתיבת "אקוטופ":

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Mazkirut_Pedagogit/MadaeHasvivva/BehinotBagrut/ecotop/hanhayot_ecotop.htm

חומרי עזר (ממורים למורים):

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Mazkirut_Pedagogit/MadaeHasvivva/BehinotBagrut/ecotop/homrei_ezer.htm

[חזרה לתוכן העניינים](#)

ביולוגיה – ביוחקר, התנסות תלמידים בחקר

ביוחקר- התנסות תלמידים בעבודת חקר מעשית בתחומים שונים בביולוגיה, בהיקף 1 יח"ל. חובה החל משנת הלימודים תשע"ד. במספר השנים האחרונות הוצע כבחירה. העבודה מתבצעת בצוות של 2-3 תלמידים, וכוללת את כל שלבי החקר בהם מתנסה התלמיד בעצמו בסיוע ובהנחיית המורה, החל מבחירת נושא, תכנון ניסויים, איסוף תוצאות, עיבוד וכתובת עבודה מסכמת. מסורת עבודות החקר בביולוגיה היא בת עשרות שנים (ביוטופ).

תיאור התהליך

התוכנית נבנתה ע"י המפמ"ר לביולוגיה, צוות מנחים לביולוגיה ובשיתוף מורים. במפגשים שנמשכו כשנתיים התנסו המשתתפים במרבית השלבים הנדרשים בעצמם והתובנות יושמו בכתובת ההנחיות. בהמשך התקיימו השתלמויות למורים, במפגשים פנים אל פנים ומפגשים מקוונים, נבדקו בפיקוח עבודות לדוגמה ויושמו הלקחים בהנחיות מעודכנות. הפיקוח פרסם חוברת עבודות של תלמידים, מלוות בהערות מקדמות. השנה התקיימו השתלמויות במספר מרכזים, כולל השתלמויות מקוונות, וכן נערכו ארבעה ימי עיון למורים בחופשות. מצאנו כי במקרים רבים יש צורך לחזק אצל המורים מספר נקודות: ניסוח שאלות חקר במתכונת רצויה כך שיהיו בסיס לעבודת חקר שהתלמידים יכולים לבצע בתנאים העומדים לרשותם, מידע רחב על שיטות עבודה, פרוטוקולים ורקע עיוני ביולוגי ברמה מתאימה. קושי נוסף הוא ביכולת להנחות תלמידים בכתובה, בפרט בכתובת פרקי המבוא והדיון. חלק מהדרכים לסייע למורים להפגמת התוכנית הם: קבוצת דיון פתוחה למורים, מאגר חומרים ופרוטוקולים, חוברת עבודות לדוגמה וכמובן הדרכה צמודה של המנחים. תחומי עבודות החקר בביולוגיה הם רבים ומגוונים והם מותנים רק באפשרות המעשית לבצע עבודת חקר בתחום המוצע.

הערכה

אופן ההערכה עבודות החקר מוערכות ע"י המורים וע"י בוחן חיצוני- מורה לביולוגיה מבי"ס אחר, שגם בוחן את התלמיד על הבנת עבודת החקר שבצע, על ידע ביולוגי ועל חשיבת חקר במובן הרחב. הערכת הטמעת ההוראה ברוח החקר נעשית על ידי הפיקוח ועל ידי מנחים באמצעות בחינת תוצרי התהליך (עבודות התלמידים) ובמפגשי מנחים עם מורים ובוחנים.

קישורים

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Mazkirut_Pedagogit/Biology/TochnitLimu_dimMaasit/chequer/bioheker.htm

[חזרה לתוכן העניינים](#)

עבודת חקר בהיסטוריה - היחידה השלישית בלימודי ההרחבה

היחידה השלישית בלימודי היסטוריה היא סדנה לכתיבת עבודת חקר הממוקדת בנושא היסטורי על פי בחירת בית הספר. העבודה היא תוצר תהליך מתמשך בו לומדים התלמידים למיין מקורות מידע, לעבד אותם, לעמת אותם ולהסיק מסקנות. העבודה עצמה חייבת להיכתב על פי כללי הכתיבה האקדמית.

תיאור התהליך

מורי ההיסטוריה בבית הספר הם המנחים את התלמידים. המורה ותלמידיו הם הבוחרים את נושא-העל ממנו נגזרים הנושאים הנבחרים על ידי התלמידים על פי בחירתם והעדפותיהם האישיות. בתחילת התהליך מעובד הנושא עם התלמידים תוך שימוש באסטרטגיות הוראה מגוונות המכוונות לחשיבה מסדר גבוה כמו ניתוח מקורות ראשוניים ומשניים, קריאה ביקורתית במקורות המציגים מגוון דעות וקיום דיונים מושכלים, ביקור במוזיאונים, סיורים, הרצאות ע"י אנשי אקדמיה ועוד. בשלב הבא המורה מסייע ומכוון את התלמידים לבחירת נושא לעבודה הנגזר מהנושא הכללי, לניסוח שאלת חקר, לבחירה מושכלת של מקורות אקדמיים כתובים ומתוקשבים, קריאה ראשונית, בניית ראשי פרקים והנחיה לכתיבה ברמה אקדמית לפי כללי האקדמיה הנהוגים בהיסטוריה. התלמידים עוברים תהליך ייחודי בו הם חוקרים ומעמיקים בנושא מסוים תוך בחינת מקומו בנושא הכללי. במהלך העבודה התלמידים מתנסים בעמידה מול כיתה והגשת רפרט בנושא עבודתם. מיומנות זו חשובה לארגון החשיבה והחומרים של התלמידים וללמידת עמיתים של התלמידים. דוגמה לסדנאות בהן נכתבות עבודות חקר: מדינת ישראל בעשורים הראשונים, מנהיגים ביישוב ובמדינת ישראל בצמתי הכרעה, היסטוריה אמריקנית ועיצוב זיכרון בראי הקולנוע, רפובליקת ויימאר, זרים שונים וחלשים: היבטים היסטוריים ומושגיים בסוגיית היחס ל"אחר", משטרים טוטליטריים באירופה במחצית הראשונה של המאה ה-20. הפיקוח מציע למורים בכל שנה השתלמויות בנושאים שונים (השתלמות למורים חדשים, שילוב סרטים בהוראת היסטוריה) וימי עיון המשלבים הרצאות וסדנאות עבודה בסוף שנה.

הערכה

אופן ההערכה ההערכה נעשית על ידי צוות בית הספר, על בסיס קריטריונים ברורים שגובשו על ידי הפיקוח על הוראת היסטוריה. ציון העבודה עצמה מהווה 70% מכלל הציון. 30% הנותרים משקפים את האופן בו תפקד התלמיד במהלך הלמידה.

קישורים

הנחיות לבניית סדנת כתיבת העבודה ואופן הערכתה:

<http://cms.education.gov.il/NR/rdonlyres/B0945766-E7D0-4561-82DC-A8E680B8D477/114309/history2010webbechira.pdf>

[חזרה לתוכן העניינים](#)

פל"א - פיזיקה לומדים אחרת

בשנת הלימודים תש"ע אישר הפיקוח להוראת הפיזיקה מסלול חדש לבחינת הבגרות "מסלול פל"א - פיזיקה לומדים אחרת". המסלול מאפשר לשלב בהוראה גישה מקדמת-חקר במגוון סביבות למידה כגון: כיתה, מעבדה, קריאת מאמר מדעי ומוזיאון. מטרת המסלול היא לאפשר למורים לשלב בהוראת הפיזיקה דרכי הוראה מגוונות, כך שהתלמידים יוכלו ללמוד ולחקור באופן מעמיק נושאים מתוכנית הלימודים, להכיר נושאים חדשים ולפתח מגוון מיומנויות שאינן נרכשות בד"כ בהוראה המסורתית. נכון לתשע"ג המסלול מופעל ב- 15 בתי ספר מהמגזרים היהודי, הערבי והבדואי, ובהם כ- 300 תלמידים ו- 15 מורים. בשונה מהוראה מסורתית, נדרשים המורים להתאים את דרכי ההוראה שלהם, כמו למשל במקום להפעיל תלמידים באופן ישיר, הם מנחים ומסייעים. לשם כך נדרשה מסגרת הכשרה ותמיכה למורים והם השתתפו בהשתלמות מתמשכת במהלך תש"ע-תשע"ב. הפיקוח על הוראת הפיזיקה שם לו למטרה להמשיך ולהפיץ את היוזמה ע"י הכשרה של מורים נוספים ללמד בדרך החקר ולפתח מנגנונים ואמצעים לדרכי הערכה מתאימות.

דוגמה לפעילות מיוחדת

נושא/שם: פל"א במעבדה

שכתב גיל: י-י"ב

תיאור קצר של הפעילות

מתש"ע מופעל מסלול פל"א בסביבת המעבדה. בפעילות ייחודית זו התלמידים מבצעים ניסויים במגוון של רמות חקר שבמהלכן התלמידים: מבצעים תצפית, שואלים מגוון שאלות העולות ממנה, בוחרים שאלה ומנסחים אותה כשאלת חקר, מעלים השערה מנומקת, מתכננים ניסוי, מבצעים אותו, מעבדים את הממצאים ומסיקים מסקנות על פיהם, מדווחים לעמיתים בכיתה, מעלים ביקורת ומקבלים ביקורת. בפעילויות מסוג זה התלמידים מפתחים מיומנויות שלא מפותחות באופן מסורתי, חושבים מדברים ומחליפים דעות על החקירה, חוקרים תופעות הנבחרות על ידם, ולומדים ומתנסים בכלים לשיתוף עמיתים בידע שלהם.

מדברי מורים ותלמידים מורה: "ברור שמי שמתחיל את התוכנית הזאת לא יכול לחזור לאחור". מורה: "סוף כל סוף משלבים minds-on ולא מסתפקים רק ב- hands-on בפעילות מעבדה". תלמיד: "אני מעריך במיוחד את ההזדמנות שניתנה לנו לבצע מעבדה לבחירתנו. הזכות העיקרית הייתה לבצע ניסוי פיזיקלי על נושא שמעניין אותנו באופן אישי". תלמיד: חוויתי כיצד ניתן ללמוד באופן מעשי כיצד מבצעים ניסוי, איך מאששים או מפריכים השערה מסוימת בעיקר קיבלתי טעימה קטנה מהחיים כמדען השייך לקהילה המדעית תוך שיעורים שאנו מאד אקטיביים, תוך שיעור מסוג שונה, מעניין יותר".

ליצירת קשר זהורית קאפח, zehorit.kapach@weizmann.ac.il, מורה מובילה ומנחת מורים

בתחום החקר במעבדת הפיזיקה.

[חזרה לתוכן העניינים](#)

מחול - יצירת כוריאוגרפיה כעבודת חקר

כוריאוגרפיה הינו תהליך של עבודת חקר ובסופו יצירת המחול השלמה. התהליך הכוריאוגרפי מטבעו יש בו תהליך יצירתי, חיפוש, חקר וביטוי אישי. בסוף התהליך יצירת המחול מיועדת להופעה בפני קהל ויש ובה ביטוי אסתטי צורני לניסיון חיים, לרעיונות ולרגשות.

תיאור התהליך

1. בחירת סוגיית החקר בעבודת הכוריאוגרפיה. 2. בניית תכנית מחקר על פיה הכוריאוגרף יאסוף, ינתח ויפרש את ממצאיו באופן סיסטמטי. 3. בחינת הסוגיה על בסיס מודל מרכיבי המדיום. 4. התנסות ראשונית עם החומרים, על פי תכנית המתאר, תוך שימוש באימפרוביזציה. 5. צפייה וניתוח של התוצר. 6. חיפוש ויצירת שאלות חדשות, התנסות, בחינה מחדש (Re-search) את אשר נוצר. "תהליך המחקר הכוריאוגרפי הינו איזון בין מה שמתוכנן ומה שאינו מתוכנן, בין מה שצפוי ומה שמתגלה באופן מקרי. במחול, בעיקר, עליו להיות גם תהליך הממוג ידע, דרכי ידיעה והבנה אובייקטיביים וסובייקטיביים של המציאות." (הנסטין אצל פראלי והנסטין, עמ' 26). 7. בחירה עיבוד מסכם ויצירת עבודה שלמה. 8. רפלקציה, ניתוח התהליך כולו, סיכום ומסקנות לאור המטרות שהוצבו בתחילת הדרך. תהליך הכשרת המורים לליווי הוא באמצעות השתלמויות מעשיות בכוריאוגרפיה והשתלמות ייעודית בליווי עבודות חקר.

הערכה

אופן ההערכה קומפוזיציה – 60% א. בחירה, חקירה ועיבוד הנושא ב. שפה תנועתית ג. מבנה התפתחות. התאמת השימוש בחלל לנושא. ביצוע - טכניקה ואיכות ביצוע (10%) מוסיקה - בחירה ושימוש במוסיקה (10%) עיצוב חזותי - תלבושות אביזרים, תפאורה. (10%) התרשמות – המופע כמכלול (10%)

הערכת התהליך 1. שלב בחירת הנושא ופיתוח השפה התנועתית. 2. עבוד השפה ע"פ מרכיבי המדיום 3. כיצד שולבו האמצעים החוץ מחוליים (מוסיקה, תלבושות וכו') בקומפוזיציה 4. איכות הביצוע.

הערכת התוצר 1. אישי - רפלקציה של התלמיד את עבודתו. 2. המורה את התלמיד 3. הבוחן החיצוני את עבודת התלמיד.

קישורים

אתר מפמ"ר מחול - פרקים ממקצועות הלימוד בכתובת:

rut.Pedagogit/MafmarMaholhttp://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Mazki/HativaEliona/prakim/

[חזרה לתוכן העניינים](#)

יחידת חקר היסטורית- יחידה שלישית

בשנה"ל תשע"ג נלמדת יחידת לימוד זו במאה בתי ספר בכל רחבי הארץ ובהן למעלה מאלף תלמידים. בזכות הייחודיות של יחידת חקר זו, נחשפים התלמידים לחשיבה היסטורית מורכבת, למאמרי מחקר ולחשיבה מגוונת. יחידת החקר נלמדת בכיתות י"א-י"ב, והיא מציידת את התלמידים בכלים רבים לעתיד. המורים נדרשים להנחות את התלמידים בתהליך חקר מובנה ומסודר, ורוב המורים מדווחים על שינוי משמעותי מתהליך ההוראה "הרגיל" אליו היו רגילים. בתהליך ההטמעה נדרשת עבודת הדרכה מול המורים בהכרות עם מאגרי מידע למקורות ראשוניים ומשניים, בהכנת המטלות ובהערכה של מטלות מגוונות. בתכנים אלו ואחרים עסקנו השנה במפגשי הדרכה אישיים וקבוצתיים, וביום העיון בקיץ.

דוגמה לפעילות מיוחדת

נושא/שם: יחידת חקר היסטורית

שכבת גיל: י"א-י"ב

תיאור קצר של הפעילות

במסגרת היחידה השלישית בהיסטוריה שהיא אחת מיחידות ההגבר, נדרשים התלמידים להכיר את כלי החקר ההיסטוריים. המורה המלמד בוחר בעצמו את נושא יחידת הלימוד ומכין בעצמו את המטלות. בחירת נושא יחידת ההוראה מאפשר למורים לבחור בנושא שהם מתמחים בו או לבחור נושא החשוב להם גם מבחינה חינוכית וערכית. יחידת לימוד זו מאפשרת שתי אפשרויות חקר: האחת, כתיבת עבודת חקר היסטורית, המבוססת על שאלת חקר, והשנייה- הכנת תיק עבודות, המכיל מיומנויות חקר שונות. כל תיק עבודות חייב לכלול פתיחה, חמש מטלות לפחות: ניתוח מקור ראשוני, ניתוח מקור מחקרי, ניתוח משלב בין מחקר למקור ראשוני, מטלה יצירתית או בין-תחומית ומבחן ידע, רפלקציה וסיכום.

מדברי מורים ותלמידים: "זו תכנית לימודים חדשנית וחשובה" התלמידים לא יודעים כלום על עבודות חקר, וזו אחריות כבדה" "זה שדרג את ההוראה באופן משמעותי, עבורי ועבור הבנות" תלמידים: "איזה כיף שאפשר לעבוד ולתקן, ולא רק להגיע למבחן "ולהקיא" את החומר"

ליצירת קשר רקפת ענזי, מדריכה ארצית ליחידות ההגבר בהיסטוריה חמ"ד :

rakefetan@education.gov.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

דיאלוג יצירתי בכימיה

בבית הספר הניסויי רמות חפר פותחה דרך למידה בכימיה, המבוססת על דרכי הוראה והערכה חלופיות - דיאלוג יצירתי. הלמידה מבוססת על דיאלוג שמקיימים התלמידים בינם לבין עצמם, עם המורים, עם מומחי תוכן ומקורות למידה רבים. עבודת החקר מקנה יחידת לימוד אחת מתוך חמש.

תיאור התהליך

הכיתה מתחלקת לקבוצות. כל קבוצה בוחרת שאלת חקר בהתאם לתכנית הלימודים. התלמידים מחפשים מקורות בספריות ובאינטרנט, מראיינים מומחים, מסיקים מסקנות וכותבים עבודה עיונית מסכמת. לעיתים הם מבצעים ניסויים במעבדה. התלמידים ממציאים תוצר יצירתי (מחצב, סרט, קטע מוזיקלי וכיו"ב), המשקף תובנות מהלמידה והידע שרכשו. הכנת התוצר מעודדת דרכי ביטוי שונות, מחזקת את כישורי התלמידים ומגבירה את ההבנה. התלמידים מציגים בפני עמיתים והורים את העבודה והתוצר, וכך מחדדים את ההבנה וכושר הביטוי שלהם. בסיום, נבחנים התלמידים בשיחה עם בוחן חיצוני. דרך ההוראה בדיאלוג מחוללת שינויים בתרבות הבית - ספרית: המורה הופך למנחה, סביבת העבודה מתרחבת גם לספריה, לחדרי המחשבים, למעבדות, לאוניברסיטאות, ולמכוני מחקר. התלמידים לומדים להכיר זה את זה, המורה לומד להכיר את תלמידיו מהיבטים שונים ומגוונים. דוגמאות לעבודות: תלמידים חקרו את נושא "פטריות הזיה", בסיוע פסיכיאטר. שאלת החקר הייתה: כיצד החומר הפעיל בפטריות הזיה, פסילוסובין, משפיע על התפיסה הוויזואלית של האדם? דוגמא נוספת, תלמידים בדקו את הקשר בין עישון פסיבי לבין התפתחות מחלות נשימה אצל ילדים עד גיל שש. תלמידות הקבוצה חקרו את הניקוטין בהיבט הכימי והביולוגי.

הערכה

הציון הסופי מורכב מהתבחינים הבאים: (1) עבודת החקר; (2) תוצר המייצג את המסקנות והתובנות; (3) הצגת העבודה והתוצר בפני קהל; (4) בחינה בעל פה על ידי מעריך חיצוני. **הערכת התהליך:** לאורך הדרך מתבצעת הערכה חלופית, בליווי רפלקציה של הלומד על התקדמותו. הצגה בבימת שיתוף של התובנות והתוצר בעבודה. בסיום, מתקיימת שיחה עם בוחן חיצוני.

הערכת התוצר: מתבצעת על ידי המורה, לפי התבחינים הבאים: התוצר מבטא מסר באופן מטאפורי, עם אמירה וחשיבה עצמאית. יש בו העמקה רעיונית, הסקת מסקנות וחשיבה ביקורתית. בתוצר קיימת בחירה מושכלת באמצעים אמנותיים, מיומנות טכנית וביצועית טובה.

קישורים

בית חינוך רמות חפר <http://www.ramot-hefer.org.il/BRPortal/br/P103.jsp?cat=24945>

[חזרה לתוכן העניינים](#)

תורה ועבודה - עבודות ותהליכי חקר במחשבת ישראל

במשך השנה האחרונה התחלנו בתחום הדעת של מחשבת ישראל בפיילוט של תכנית למידת חקר. תכנית למידת החקר מוצעת בפני מוסדות החינוך כיחידת לימוד אחת לתלמידים הניגשים ל5 יח"ל בגרות. בשלב זה התכנית נתונה לבחירת המוסד החינוכי מתוך מגוון התכניות המשלימות 5 יח"ל במחשבת ישראל. מטרת עבודת החקר במחשבת ישראל היא לא רק רכישת ידע אלא להגיע ללמידת משמעותית ולייצור הזדהות והבנה עם עיקרי האמונה וקיום המצוות. המורה נדרש לבחון באופן אמיתי במהלך הלמידה את מידת ההפנמה של הערכים והמסרים החינוכיים שנלמדו.

תיאור התהליך

כל מורה שמעוניין להנחות תלמיד ליחידת בגרות במחשבת ישראל נדרש להשתתף בהשתלמות שנתיית בת 30 שעות בה מוקנים עיקרי התוכנית למורים כדי שיוכלו להדריך את התלמידים. הנושאים שמודגשים במיוחד בהשתלמות ורלוונטיים לכתיבת העבודה: הכרת מיומנויות חקר, שלבי תהליך החקר, שילוב התכנים הנלמדים במחשבת ישראל בעבודת ותהליכי חקר, איתור מקורות תורניים במאגרי מידע ספרותיים ואינטרנטיים, חקר אצל ליקויי למידה ועוד. לשמחתנו כבר השנה התגייסו מוסדות נבחרים לתכנית (ביניהם מוסד לחינוך מיוחד) ויכתבו עשרות עבודות חקר בהיקף ש כ-20 עמ' כיחידת בגרות במחשבת ישראל במוסדות החינוך השונים. נושאים לדוגמה: יחס גדולי המחשבה היהודית לשואה או הקמת מדינת ישראל, היחס ההגותי לתפילת האדם ועוד. השנה מצוינת בחמ"ד שנת הרצ"ה קוק. נרתמנו להכיר את משנתו המחשבתית באמצעות עבודות החקר. במסגרת תכנית למידת החקר אנו מעודדים את האפשרות לכתוב עבודת חקר בנושאים הגותיים במשנת הרב צבי יהודה.

הערכה

אופן ההערכה ההערכה כולה מתבצעת על ידי המורה המנחה ע"פ מחוון של הפיקוח שניתן לתלמידים מראש. מכל מוסד נלקחות ע"י הפיקוח כמה עבודות (תוצרים) לבקרה. **הערכת התהליך** הערכת התהליך מתבצעת ע"י המורה המנחה. הערכת התהליך היא 50% מהציון הסופי של העבודה.

הערכת התוצר הערכת התוצר מתבצעת ע"י המורה המנחה, ע"פ מחוון שנעשה ע"י הפיקוח.

קישורים

תמיכה מתוקשבת לחומרים בנושא למידת חקר במחשבת ישראל:

<http://machshevetlev.cet.ac.il/ShowItem.aspx?ItemID=db9677f0-2d74-455d-aebf-b62f72340f5c&lang=HEB>

[חזרה לתוכן העניינים](#)

עבודת חקר המהווה את היחידה החמישית בפילוסופיה

עבודת החקר בפילוסופיה מובנית בתוך תכנית הלימודים. תלמידים הלומדים פילוסופיה ברמה המוגברת (שהם כל הלומדים הנבחרים בבחינות הבגרות), כותבים את העבודה בכיתה י"ב והיא מהווה את היחידה החמישית. העבודה נכתבת ע"י כל תלמיד באופן יחידני. מטרת העבודה היא העמקה של התלמיד בנושא מסוים לפי התעניינותו. העבודה מתבססת על התמודדות עצמאית של התלמיד עם טקסטים פילוסופיים ראשוניים המקובלים כבעלי ערך והניתוח והדיון בהם נעשים בכלים ובגישות המקובלות בפילוסופיה.

תיאור התהליך

דוגמאות לנושאים בהם נכתבות עבודות חקר: נושא האהבה אצל אפלטון, אי ציות אזרחי, המתות חסד, שאלות פילוסופיות העולות מתוך יצירות ספרות, שאלת הרוע, אתיקה סביבתית ועוד נושאים רבים לפי בחירת התלמיד. מכוון שבפילוסופיה תלמידים יכולים להבחין בשתי רמות בלבד: שתי חיי"ל או 5 יח"ל, יש לפעמים קושי לתלמידים יותר חלשים לעשות את המעבר לכתבת העבודה הנדרשת ביחידה החמישית. לגבי תלמידים אלו, המורה צריך לתת הדרכה פרטנית ויותר אינטנסיבית.

הערכה

אופן ההערכה בחינת הבגרות בפילוסופיה היא בחינה בית ספרית. המורה המלמד הוא המעריך את העבודות של תלמידיו. וועדת מקצוע הפילוסופיה קבעה קריטריונים על פיהם המורים יעריכו את העבודות.

הערכת התהליך לאחר הגשת הצעת העבודה, ראשי הפרקים והרשימה הביבליוגרפית לאישור המפמ"ר, המורים מדריכים את הכיתה כולה לגבי הדרישות בעבודה ומלווים כל תלמיד באופן פרטני בתהליך החיפוש בספריה ובכתיבה עצמה.

הערכת התוצר הקריטריונים להערכה: תוכן 75%, כאן נבחרים: הצגת שאלה או טענה לדיון הניתנת לזיהוי ברור, הצגה נכונה של הגישות הפילוסופיות הנדונות בעבודה, התייחסות מנומקת אל הגישות המוצגות ועמידה על הקשיים שבהן, עקביות ולכידות של הדיון, גישה מקורית ועצמאית. מבנה: 10%, נדרשת עבודה קריאה ובעלת מבנה ברור, המאפשר לקורא להתמצא בה. כללי כתיבה: 15%, ניסוח ענייני במשפטים ברורים ובנויים כהלכה, הקפדה על שפה תקנית, שימוש נכון בביבליוגרפיה, הערות כפי שמקובל בכללי ציטוט וביסוס, הגהה.

[חזרה לתוכן העניינים](#)

עבודת חקר במדעי החברה במסגרת תעודת בגרות חברתית

עבודת החקר במסגרת היחידה החמישית במדעי החברה היא אחת המשימות המאתגרות בהן נתקל התלמיד. רוב התלמידים כותבים עבודה יחידנית בנושא המעניין אותם. מטרת העבודה להפגיש את התלמיד עם עולם המחקר תוך תכנון וביצוע של מחקר אמפירי והוספת העשרה וידע על נושא מוגדר אותו בחר התלמיד לחקור. אחת ממטרות החינוך החברתי-ערכי היא לתרום לטיפוחם של תלמידים המעורבים בקהילה ובחברה ותורמים לה. שילוב בין תעודת בגרות החברתית לעבודת החקר במדעי החברה הינו טבעי ויאפשר לתלמיד להבין, להרחיב ולבסס את ידיעותיו בתכנים המשמעותיים לעולם ההתנדבות בו בחר, שכן מתוך קריאת הספרות לעולם התוכן בו בחר להתנדב הוא ילמד על אוכלוסיית המחקר שבה בחר להתנדב, התופעה החברתית, הקשרה לחברה ולקהילה, הסברים ותיאוריות בתחום. הפילוט כולל השנה 2 בתי ספר.

תיאור התהליך

במהלך כתיבת עבודת החקר מפתחים התלמידים מיומנויות מגוונות של חשיבה מסדר גבוה שנרכשו במהלך לימודיהם. מיומנויות אלה חיוניות לתלמיד על מנת שיהיה מסוגל להתמודד בצורה מושכלת בידע הרבה העומד לרשותו במאה ה-21. אין ספק כי השימוש בתיאוריות ומושגים רלוונטיים מתחום הדעת של מדעי החברה בצד ההכרות המעמיקה עם מושא המחיובות שלו יסייעו לתלמיד בפיתוח רגישות והבנה רבה יותר של העולם החברתי בו הוא חי, בזמן התנדבותו הלכה למעשה. הואיל ועבודה שכזו מזמנת לתלמיד חוויות ברמות שונות: קוגניטיבית, רגשית ומעשית (התנהגותית) אין ספק בתרומתה לחיזוק ערכי הקבלה בצד גיבוש עמדות חברתיות ערכיות ברורות ומעמיקות בתחום בו בחר. עמדות שתחזקנה בעתיד את האכפתיות שלו לנעשה בסביבתו ואת הרצון להמשיך לשפר ולפעול גם כחיו כבוגר.

הערכה

אופן ההערכה הערכת העבודה נעשית על ידי המורה המנחה 70% ובוחן חיצוני 30%.

הערכת התהליך בחינה בעל פה : משקל הציון שניתן על ידי הבוחן החיצוני הוא 30% והוא מתחלק לציון על העבודה עצמה 15% ועל הבחינה בעל פה 15%. הבוחן עושה שימוש בשאלות במהלך הבחינה בעל פה ובקביעת הציון, ויכול לשאול שאלות נוספות המתעוררות במהלך הבחינה בעל פה.

הערכת התוצר את התוצר מערכים הן המורה המנחה והן המורה הבוחן החיצוני.

[חזרה לתוכן העניינים](#)

"גיאוטופ": חקר גיאוגרפי מרחבי

בלימודי הגיאוגרפיה ופיתוח הסביבה קיימת מזה שנים רבות אפשרות ללמידה בדרך החקר בהיקף יחידת לימוד אחת – "גיאוטופ" מתוך חמש יח"ל או הגשת עבודת גמר בהיקף חמש יח"ל. לבוחרים ללמוד בדרך החקר מוצעים שלושה תחומי התמחות: כדור הארץ והסביבה, הפיתוח והתכנון המרחבי והאדם במרחב החברתי-תרבותי, מתוכם ייבחר תחום אחד אשר ישלב לימוד עיוני עם למידת חקר.

תיאור התהליך

תכנית הלימודים ב "גיאוגרפיה ופיתוח הסביבה" מזמנת למידה בדרך החקר המאפשרת ללומדים לחקור ולהבין את יחסי הגומלין אדם-סביבה במרחב; לדון בסוגיות אקטואליות; לרכוש מיומנויות וכלים גיאוגרפיים; לעורר סקרנות וחשיבה, ולהעמיק את מעורבות התלמידים בסביבה. תהליך הלמידה מהווה הזדמנות לעידוד תלמידים ללמידה פעילה ויצירתית ולפיתוח חשיבה מסדר גבוה. עבודת החקר מתבססת על מידע מתוך ספרות מקצועית בשילוב עבודת שדה ומחקר עצמאי. מומלץ לשלב שימוש בטכנולוגיות כגון: מיפוי ומערכות מידע גיאוגרפיות ממוחשבות (ממ"ג). התוצרים יהיו בהתאם למטרות הלמידה ולנושא הנחקר ובלבד שילוו בתהליך למידה, כתיבה ותיעוד. ניתן לכתוב מטלת ביצוע ולהיבחן עליה בהתאם לתכנית ייחודית בית ספרית באישור הפיקוח. המטלות הן כאלו שפתרון דורש מהתלמיד תשובה לאחר העמקה בנושא. מטלות ביצוע וצורת ההצגה יכולות להיות מסוגים שונים: תוצר כתוב, הנחיית סיור, שילוב אפליקציות בטלפון – "מסלולרי" או הצגה בע"פ. ניתן להנחות תלמידים בכתיבת עבודות חקר בשני אופנים: הנחיית המורה או הנחייה באמצעות אחד הגופים המאושרים ע"י הפיקוח. המורים מלווים ע"י המדריכים הארציים. בשנת הלימודים תשע"ג נערכה השתלמות מתוקשבת למורי הגיאוגרפיה בבתי הספר העל-יסודיים בהנחיית ד"ר שרמן רוזנפלד בה השתתפו כ- 120 מורים מרחבי הארץ מכל המגזרים. מתוכננת השתלמות מורים ייעודית נוספת בתשע"ד. כמו כן נבדקות אפשרויות ויוזמות לשיתופי פעולה עם רשויות מקומיות, מכוני מחקר ועוד.

הערכה

אופן ההערכה הציון הסופי יחולק לשני מרכיבים: ציון שנתי וציון חיצוני. ציון שנתי הניתן על ידי המורה יתבסס על שלושה מרכיבים: 1. הערכת התהליך ועמידה בלוח זמנים. 2. הערכת העבודה. 3. פרזנטציה. הציון החיצוני הניתן על ידי בוחן חיצוני שיקבע ע"י המפמ"ר יתבסס על: 1. ציון העבודה או התוצר. 2. בחינה בעל פה או פרזנטציה.

הערכת התהליך והתוצר בהערכת התהליך יתייחס המורה להגשת המטלות בזמן, תכנון העבודה, איתור מידע והערכתו, שימוש בכלי חקר מגוונים ורלוונטיים, עבודת הצוות ותרומת התלמיד לקידום העבודה. הערכת התוצר תתייחס גם לרמת אמצעי ההמחשה, הצגת נושא החקר ויצירתיות ההצגה.

[חזרה לתוכן העניינים](#)

מדעי כדור הארץ - גיאוטופ

הגאוטופ הוא מחקר זוטא של תלמידים הנערך בשדה ובמעבדה. מטרתו להקנות לתלמידים מיומנויות חקר שדה ומעבדה, לפתח את מיומנויות החקר ואת מיומנויות עיבוד נתונים, כתיבת דוח מדעי והצגתו בכתב ובעל פה. הגיאוטופ מהווה יחידת לימוד אחת לבגרות (מתוך חמש).

תיאור התהליך

כל חמשת יחידות הלימוד במדעי כדור הארץ מבוססות על למידת חקר. הוראת חקר מהווה מרכיב אינטגרלי של תרבות ההוראה בקרב המורים. הקושי העיקרי בהפעלת הגיאוטופ כרוך במציאת נושאי חקר אותנטיים שניתן להתאימם ליחידת חקר מצומצמת וחוקרים שיסכימו לאפשר לתלמידים להכנס למעבדה שלהם ולהנחות אותם בתהליך החקר. המטרה להציג לתלמידים מספר אפשרויות לגיאוטופ (כולל שאלת חקר שלהם) כדי שכל תלמיד יוכל לבחור נושא המעניין אותו. דוגמאות לגיאוטופים: (1) אוקיינוס: שאלת החקר קשורה ליחסי הגומלין בין מיקום הדגה בים התיכון ושינויי טמפרטורה ומליחות בעמודת המים לאורך השנה. איסוף הנתונים נערך במהלך שייט בן כ-8 שעות בספינת מחקר המצוידת במיכשור מדעי מתקדם. (2) הידרוטופ: שאלת החקר היא האם מי שפד"ן מחלחלים לבארות ראשל"צ. הגיאוטופ כרוך באיסוף דגימות מים מהשפד"ן ואנליזות המתבצעות במעבדת השרות ההידרולוגי בבית דגן. התוצר הנדרש מהתלמיד הוא דו"ח מדעי הבנוי על פי מבנה מאמר מדעי.

הערכה

אופן הערכת התהליך והתוצר הערכה מתחלקת לשני מרכיבים: חיצונית (50%) ופנימית (50%). הערכה החיצונית מורכבת מציון בוחן חיצוני ונקבעת, שווה בשווה, על פי הבחינה בעל פה והעבודה בכתב. הערכה הפנימית מורכבת, שווה בשווה, מציון המורה ומציון מדריך (בדרך כלל המורה הוא גם המדריך) ומהווה 50% מהציון הכללי. הקריטריונים להערכת העבודה הכתובה: מבנה העבודה (25%); איכות העבודה (30%); היקף העבודה ומורכבותה (15%); עצמאות (15%); צורה וסגנון (15%). הקריטריונים להערכת הבחינה בעל-פה הם: התמצאות בגוף העבודה (20%); הצגת הנושא (20%); בקיאות (20%); גילוי חשיבה לוגית (20%); היכולת לקשור את ממצאי העבודה לעקרונות גאולוגיים כלליים (10%); מעורבות התלמיד (10%). הקריטריונים להערכת התלמיד על ידי מדריך הגאוטופ הם: רמת העצמאות שגילה התלמיד במהלך העבודה; יכולת החשיבה העצמית שגילה התלמיד; רמת העניין של התלמיד בנושאי העבודה; רמת המוטיבציה וההתמדה; רמת הדיוק בעבודת השדה והמעבדה; רמת ניתוח הנתונים והצגתם.

[חזרה לתוכן העניינים](#)

תושב"ע - למידה וחקר על סביבה וקיימות ברוח חז"ל ובמבחן ימינו

שילוב חקר ולמידה מתוקשבת בהוראת תושב"ע קיימים מאז שנת 2002. בשנים אלו נחשפו לתכניות הללו כ- 50 בתי ספר, כ- 70 מורים וכ- 1,500 תלמידים. תחום הדעת תורה שבעל-פה עוסק בספרות חז"ל ובנכסי-הרוח של התרבות היהודית והמשפט העברי. השילוב של חקר המעמית את המקורות העתיקים עם תפיסות בנות-זמננו, יחד עם למידה מתוקשבת - העושה שימוש בכלים מודרניים ללמידה - יוצר עניין רב והזדהות, מעודד חשיבה ביקורתית מושכלת כלפי החומר, תורם לעולם הערכים של התלמידים, ותוך כדי כך גם משכלל את מיומנויות הלמידה בתחום הדעת.

דוגמה לפעילות מיוחדת

נושא/שם: אני וסביבתי - יחידה מתוקשבת להוראת תורה שבעל-פה בבתי"ס הממלכתיים.

שכבת גיל: י"ב

תיאור קצר של הפעילות

יחידת הלימוד "אני וסביבתי - אורח חיים בריא בעולם בר-קיימא" משלבת חקר עצמאי מתוקשב בלמידת תחום הדעת תורה שבעל-פה. התכנית עושה שימוש בכלים מודרניים כמו רשת האינטרנט ומאגרי מידע עדכניים, כדי לחבר את התלמידים לחומר הלימודים, שהוא ברובו סוגיות בנות 1500 שנה ויותר.

התלמידים בוחנים את עולמם שלהם כחלק מן העולם המודרני, בדגש על תפיסות של בריאות, פעילות גופנית, קיימות והגנת הסביבה, ותוך כדי כך מתמודדים עם פיצוח החשיבה התלמודית וחקר מעמיק של תרבות חז"ל כספרות הלכתית היוצרת ומגיבה לתקופתה. התכנית מוכרת כיחידת לימוד אחת לבגרות (ברמת התמחות, יחידות 4-5) וכוללת למידה עצמית באמצעות המחשב ומילוי משימות הנשלחות למשוב ולבדיקת המורה. היחידה נחשפה לפני המורים בהשתלמויות המורים השונות, תוך מתן זמן רב לתרגול, להתנסות ולהעברת משוב. היא בתהליך הטמעה בשנתיים האחרונות ופועלת ב-4 בתי ספר. מלמדים אותה 6 מורים ולומדים אותה כ- 120 תלמידים.

בשלב זה עדיין נדרשים פיתוח ותקשוב לפרק נוסף. משני הפרקים הקיימים שנלמדים בצורה מתוקשבת עולה משוב טוב מאד מהתלמידים, המגיבים בהתלהבות לנושאים הקרובים לליבם, וכן להקשרים המודרניים שהתכנית עושה. העבודה מול המחשב מאפשרת התקדמות בקצב אישי לכל תלמיד ותלמידה, ומאפשרת למידה איכותית ומעמיקה, כנדרש מן היחידות המתקדמות. האתגרים לעתיד ימשיכו להיות בתחום ההטמעה, בעיקר כאשר חלק מהמורים פחות מחוברים לעולם התקשוב מאשר התלמידים, וכן בתנאים הפיזיים בבית הספר - עמדות מחשבים בכמות ובאיכות טובה, וכד'.

ליצירת קשר: יצחק רבי, מדריך ארצי לתורה שבעל-פה rabiitzik@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

תהליך העבודה על דיאלוג/ מונולוג - מתן פרשנות בימתית לסצנה במחזה

ביחידה השלישית בתכנית הלימודים התלמידים מבצעים דיאלוגים או מונולוגים מתוך מחזות, תוך מתן דגש לפרשנות של מחזה. זהו תהליך המזמין למידה מעמיקה, תיאורטית ומעשית של ההיבטים הדרמטיים והבימתיים בתיאטרון: משחק, דרמטורגיה ועיצוב. שכלול יכולת התלמידים ליצור פרשנות לטקסט דרמטי, מחזקת את מקומו של התלמיד כשחקן יוצר, המפרש את הדרמה ולא רק מבצע אותה. זהו תהליך למידה משמעותי בו ניתן ביטוי למכלול מרכיבים: אופייה של הדמות, מניעה, הרקע החברתי-תרבותי של הדמות, האמירה והנושא העולים במחזה. התלמיד מבין את מקומו של השחקן השואל שאלות, יוצר הקשרים וכמבצע בחירות אמנותיות.

דוגמה לפעילות מיוחדת

נושא/שם: עבודה בימתית ומתן פרשנות לטקסט דרמטי **שכבת גיל:** תלמידי כיתות יא'

תיאור קצר של הפעילות

לתת למילים הכתובות גוף חי מדבר ופועל, זו המשימה אותה מבצעים תלמידי התיאטרון בכיתה י"א. בדרך אל הבמה עובר התלמיד תהליכי איסוף וניתוח מקורות מידע, הבניית ידע, שאילת שאלות, העלאת נקודות מבט שונות, קבלת החלטות, בחירה בתחומים שונים, הערכה והצגת פרשנות מנומקת. עיצוב דמות לבמה מחייבת שימוש בדמיון, בכוחות יצירה וקבלת האחר. הערכת העבודה נעשית בשלושה אמצעים: בכתב (הגשת דפי עמדה המתייחסים לתהליך העבודה והמחקר שנעשה בהקשר למחזה, סגנון, תקופה), שיחה עם הבוחן (הצגת הפרשנות והצדקתה) והופעה מול קהל. הלמידה המשלבת בין יצירה ומחקר מגייסת את התלמידים לעבודה משמעותית, עליה הם מעידים כי הייתה אירוע משמעותי בחוויה הבית ספרית שלהם.

מדברי מורים ותלמידים "בתחילת שנת הלימודים החדשה בחרנו לעבוד על סצנה מתוך מחזה. התחלנו בתחקיר על המחזה והמחזאי, בדקנו את הפעולות הדרמטיות של הדמויות, את הקונפליקט, התזה והנושא, שעליהם מתבססת הסצנה. בחנו את הפרשנות שלנו לסצנה. הגשנו תכנית ראשונית והתחלנו את הדרך לקראת הצגת הדיאלוג. התחלנו בחשיבה על כל פרט קטן בסצנה ואיך הוא בא לידי ביטוי במרכיבים של המחזה. מנקודה זו התאטרון היה חלק בלתי נפרד מהחיים שלנו, בכל רגע פנוי חשבנו על איך אפשר לעבד לפרש ולהציג את הנושא שאנו רוצים להעביר. כל התהליך נתן לנו את ההזדמנות להביע את עצמינו."

ליצירת קשר אפי וישניצקי לוי, מנהלת תחום הדעת תיאטרון

[חזרה לתוכן העניינים](#)

עבודות חקר בתנ"ך

בשנים האחרונות הוצעה לבתי"ס תוכניות אפשרות לכתיבת עבודת חקר בתנ"ך, כתכנית בחירה, שתמיר את חלק בחינת הבגרות העוסק בספר בראשית. עבודת החקר נועדה לאפשר לתלמידים למידה המשלבת מפגש עצמאי ובוחר עם הכתובים. מטרתה לטפח בקרב התלמידים כלים לניתוח הכתוב בעזרת מיומנויות לימוד וכישורי חשיבה גבוהים, אשר יאפשרו להבנות ידע חדש תוך הפעלת חשיבה ביקורתית ויצירתית. מתשס"ט הולך ומתרחב מעגל לומדי החקר. כמו-כן יכול תלמיד לבחור במסלול של כתיבת עבודת-גמר בתנ"ך בהיקף 5 י"ל.

תיאור התהליך

תהליך הלמידה מתרחש במקביל בשני מישורים: לימוד בכיתה, ועבודת חקר אותה כל זוג תלמידים מפתח בעצמו סביב שאלה הנובעת מאחד מפרקי הלימוד (כל הכיתה מגישה עבודות חקר). העבודה מתמקדת בשאלת חקר שמעלה התלמיד, ובמהלכה הוא בוחר את המענים השונים שניתנו עליה, ומגבש עמדה עצמאית. בתהליך כתיבת העבודה נדרשים התלמידים להתמודד עם שאלות ערכיות-מוסריות, לנהל דיאלוגים עם טקסטים מקראיים ואחרים ולבחון ולהעריך שיח בין טקסטים מקראיים על ציר הזמן ועל פי חתך של סוגות ותפיסות עולם. כתיבת העבודה נעשית כתהליך מתפתח של למידה משמעותית-ערכית, אשר בסופו של דבר שואף להכשיר לומד אורייני ובעל כישורי חשיבה. עבודת החקר מחייבת עבודה רבה של המורים שבחרו בשיטת לימוד זו, אך עבודה ייחודית זו משפיעה הן על יחסי המורה ותלמידיו והן על הלימוד השוטף של תכני החטיבה העליונה כשהתלמידים כבר רכשו כלים להתבוננות בכתוב.

הערכה

אופן ההערכה את עבודות החקר מעריך המורה המלמד המנחה את למידה החקר.

הערכת התהליך הערכת שאלת החקר; הערכת דרכי העבודה - דיוק בעובדות, שימוש במקורות מידע מגוונים, הבחנה ברורה בין דעה לבין האמור מפורשות בכתוב, הצגת רעיונות מרכזיים, שימוש באסטרטגיות חשיבה; אופן הצגת העבודה; מעורבות והשקעה אישית.

הערכת התוצר ההערכה מתחלקת בין התוצר המוגמר (עבודת החקר) ובין תהליך הלמידה, באופן שווה. באופן זה מושם הדגש על למידת חקר ועל קיום תהליך משמעותי של למידה, ולא רק על כתיבת עבודה.

קישורים

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Tochniyot_Limudim/MikraMam/HekerGemer/A.vodotHeker.htm

[חזרה לתוכן העניינים](#)

פדגוגיה דיגיטלית

שם בית הספר: בית החינוך "גאון הירדן" דרכא

סמל מוסד: 260133

ישוב: קיבוץ נווה איתן

מחוז: התיישבות

שם מנהל/ת בית הספר: אילנית ערן

שם מפקח/ת בית הספר: ראובן ליבל

שם המדריך/ה: אפרת מעטוף

שותפים לתהליך: כלל צוותי בית החינוך

בית החינוך "גאון הירדן" דרכא, קיבוץ נווה איתן - הקניית כלים לחיים בעולם דיגיטאלי

בשנה"ל הנוכחית נכנס בית החינוך לתכנית הפצה של פדגוגיה דיגיטלית מתוך מטרה לקדם חשיבה ולמידה משמעותית. כ-30 מורים (מתוך כ-140), מתחומי מדעי החברה, אזרחות, גיאוגרפיה, חינוך גופני עיוני, ערבית ועוד, התגייסו לנושא ומהווים את "חוד החנית" בבית החינוך בו לומדים כ-630 תלמידים ממגוון אוכלוסיות.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: אזרחות

דרך הוראה: תהליך חקר משולב סביבות מתוקשבות

אוכלוסיית יעד: שכבה ט'

תיאור קצר של הפעילות: אחת המטרות בהוראת האזרחות היא שהתלמידים יכירו ויבינו כל אחת מזכויות היסוד המרכזיות והנגזרות מהן כפי שהן באות לידי ביטוי בידיעות חדשותיות ובפרסומים אחרים ברשת האינטרנט. התלמידים יבינו שההכרה בזכויות הטבעיות היא תהליך דינמי שהוא תלוי חברה וזמן וכי גם לאחר ההכרה, נותרות זכויות האדם והאזרח יחסיות ולא מוחלטות – הזכויות עשויות להתנגש זו בזו, או בין לבין ערכים או אינטרסים חברתיים. הנושא נלמד בתהליך חקר המשולב בסביבות מתוקשבות.

תהליך החקר נערך בצוותים והוא כולל למידה על אירוע או נושא אקטואליים ועל הקשר ביניהם לבין זכויות האדם והאזרח. טרם תחילת העבודה ובמהלכה יקיימו התלמידים דיאלוג מקוון ברשת הפייס-בוק בנוגע לנושאי העבודה (הדילמות, הזכויות וכד'), לצורך הפרייה הדדית. כתיבת העבודה תתבצע ברשת באמצעות מסמך משותף, כך שהן התלמידים והן המורה יכולים לדון בכל עת אודות התהליך. בסיום ההכנה, תוכן על ידי תלמידי הכיתה מצגת שיתופית, בה יעזרו הצוותים בהצגת עבודותיהם בפני הכיתה וצוות המקצוע.

תובנות: ביצוע העבודה בצורה מקוונת מסייע לחיבור של התלמידים לתכנים אקטואליים, מזמן דיון קבוצתי במגוון נושאים - טרם תחילת העבודה, במהלכה ובסיומה.

מדברי תלמידים

מעבר לחשש הראשוני, מרבית התלמידים הביעו שביעות רצון מהעבודה ברשת, באמצעות הפייסבוק ו-Google Drive. התלמידים דיווחו על עבודה שהיא אחרת ואשר נתפסה בעיניהם כפשוטה יותר להכנה (על אף שמבחינת תוצר נדרשו להשקעה רבה יותר). תלמידות: "העבודה במחשב בשיעורי אזרחות נותנת אפשרות להמחיש בצורה טובה יותר עבורנו את הנלמד, הכול נגיש". "אני אוהבת את זה. זה נותן יותר חשק ללמוד וזה הרבה יותר כיף וזה גם יותר קל".

ליצירת קשר: אפרת מעטוף, מדריכה בצוות מוביל פדגוגיה דיגיטלית, efratmima@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : העל יסודי הר-טוב

סמל מוסד : 841262

ישוב : קיבוץ צרעה

מחוז : התיישבות

שם מנהל/ת בית הספר : ניב בר-גיא

שם מפקח/ת בית הספר : ענת בן מורה

שם המדריך/ה : מרב פאול

שותפים לתהליך : מורי היסטוריה וקולנוע בכיתת חינוך מיוחד

על יסודי הר-טוב, קיבוץ צרעה - "פדגוגיה אחרת" - למידה אינטרדיסציפלינרית

במהלך השנתיים האחרונות החליט צוות ניהול בית הספר לבנות תכנית ייחודית "פדגוגיה אחרת". התכנית מיועדת לכיתות ז'-ח' ומבוססת על הלמידה אינטרדיסציפלינרית (שילוב בין המקצועות הומניסטיקה ואומנויות - היסטוריה, ספרות, גאוגרפיה, מקרא, תרבות ישראל, אומנות פלסטית, תיאטרון, קולנוע ומוזיקה). בתכנית משתתפים כ-25 מורים מכלל כ-100 מורי בית הספר.

דוגמה לפעילות

תחומי דעת: תרבות ישראל, תנ"ך, מוזיקה, ספרות

נושא: חטא ומחילה בפיוט "אדון הסליחות"

אוכלוסיית יעד: כיתות ז'

תיאור קצר של הפעילות: השיעור מתמקד בשני ההיבטים: טקסט הפיוט והאמצעים המוזיקליים שמבטאים את התכנים הפואטיים. תכני הטקסט מנותחים בשיח עם התלמידים. השיח נסב סביב האמירה "חטאנו לפניך" (קטע ווידאו ממחיש את האמירה הזו ברמות שונות) ודנו בנושאים: הפרט והחברה והחטא כאחראיות קבוצתיות. בהיבט המוזיקלי יעמוד לדיון מבנה הקו המלודי וחשיבותו בהעצמת המשמעות הטקסטואלית. בנוסף, מקיימים השוואת הביצועים של הפיוט כולל הדוגמאות ממוזיקת פופ. הנושא כולו מוגש בצורת אפליקציה תוך שימוש באמצעים שונים של מולטימדיה, כגון הקלטות אודיו ווידאו, טבלאות, גרפיקה וטקסט המושתלים לסביבה של Power Point.

תובנות לעתיד

לקראת שנת הלימודים התשע"ד אנו מתכוונים לשלב בפרויקט את לימודי ההבעה והלשון במסגרת תכנית שלהב"ת בדגש על הדרכת מיומנויות סביב תכני הפדגוגיה האחרת. בתחום המקצועי אנו רוצים לשפר את דרכי ההערכה שלנו כבית ספר ולשדרג את חינוך התלמידים לחשיבה רפלקטיבית.

מדברי מורים, תלמידים והורים

מורה: "היה רגע אחד בו הייתי בחדר מחשבים עם התלמידים והרגשתי שאני יכולה ללכת והם לא ישימו לב וימשיכו לעבוד מתוך עניין אמיתי – זה היה שווה הכול". תלמיד: "יותר מעניין ללמוד בדרך זו שאין מבחנים ואנחנו בוחרים מה לעשות". הורה: "מוצא חן בעיני הסקרנות שבני גילה בזמן ביצוע הפרויקט וזה בעיני מה שאני מצפה ממערכת החינוך".

ליצירת קשר: טלי דגן, רכזת פדגוגית

ד"ר נחום לובובסקי, מנכ"ל פדגוגיה דיגיטלית, msbrover@mscc.huji.ac.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: בית חינוך על שם הרצוג

סמל מוסד: 444117

ישוב: כפר סבא

מחוז: מרכז

שם מנהל/ת בית הספר: אלינה ביק

שם מפקח/ת בית הספר: יפה בן עמי

שם המדריך/ה: דני דואני

שותפים לתהליך: מורי מחשבים, מדעי החברה, אזרחות, גיאוגרפיה, פיסיקה, צרפתית ואזרחות.

בית חינוך ע"ש הרצוג, כפר סבא - בחירות ממוחשבות

בית הספר היה בין הסנוניות הראשונות בארץ שנכנסו לנושא הפדגוגיה הדיגיטלית. כבר לפני 15 שנים עברו כל מורי בית הספר השתלמויות מאסיביות בנושא יישומי מחשב. בית הספר היה ראשון בארץ שהנהיג ימי לימוד מקוונים והחדיר את השימוש בפדגוגיה דיגיטלית לכל המקצועות. בית הספר ממשיך ומרחיב את התהליך הנ"ל באמצעות שימוש בכלים מתקשבים חדשים ומתקדמים תוך ניסיון לצעוד עם הזמן בתחום זה. התחומים בהם משולבת פדגוגיה דיגיטלית בבחינות בגרות ו/או בפרויקטים ייחודיים: גיאוגרפיה, צרפתית, פיסיקה, ביולוגיה, היסטוריה ואזרחות.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: מחשבים, אזרחות, חינוך חברתי

שם הפעילות: מערכת בחירות ממוחשבת לכנסת

אוכלוסיית יעד: שכבות י', י"א, י"ב

תיאור קצר של הפעילות: תלמידי מגמת מחשבים, מורים ופרחי הוראה חברו לפרויקט משולב בו נכתבה תוכנה המאפשרת לקיים בחירות ממוחשבות. התוכנה נוצלה לקיום בחירות דמי לכנסת. התלמידים פתחו 7 קלפיות ממוחשבות והפעילו את תהליך הבחירות בקרב כל תלמידי בית הספר. בתום הליך הבחירות הציגו התלמידים את תוצאות הבחירות על פי פילוחים שונים: כלל המצביעים, פילוח לפי מין, שכבת גיל, כיתה. התוצאות פורסמו באתר הבית ספרי. הפרויקט אפשר יישום של מיומנויות חשיבה רבות מסדר גבוהה.

תובנות לעתיד

א. שימוש בפדגוגיה דיגיטלית מעשיר ומגוון את ההוראה/הלמידה.

ב. חובה לחשוף את הנושא לצוות המורים באמצעות השתלמות.

ג. חשוב ליישם את הפדגוגיה הדיגיטלית בבית הספר כדי "לצעוד עם הזמן".

מדברי מורים ותלמידים

מורים: "תוכנה נפלאה. שימושית מאוד וקלה להפעלה". "שיתוף הפעולה בין ההנהלה, מורים, תלמידים ופרחי הוראה ראוי לציון מיוחד". "הייתי רוצה שמשד החינוך יבנה במקצוע שלי תכניות ממוחשבות לשימוש המורה".

תלמידים: "למה לא מארגנים בחירות ממוחשבות לכנסת? צריך לבוא ללמוד מהתלמידים כיצד ניתן להפעיל מערכת בחירות טובה ויעילה". "אפשר למכור את התוכנה למשרד החינוך ולהרוויח כסף".

ליצירת קשר: טלפון בית ספר 097678220, zipibenari6@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: **ויצו הדסים**
סמל מוסד: **440180**
ישוב: **אבן יהודה**
מחוז: **התיישבותי**
שם מנהל/ת בית הספר: **אלי בצלאל**
שם מפקח/ת בית הספר: **גב' עליזה שושנה מירוצניק**
שם המדריך/ה: **יפעת אורבוך ברגר**
שותפים לתהליך: **מורי היסטוריה – חט"ב**

ויצו הדסים, אבן יהודה - פדגוגיה דיגיטלית בהוראה ובהערכה

ביה"ס מקדם שילוב של פדגוגיה דיגיטלית בעזרת שתי מדריכות. האחת בתחום התאטרון – חט"ע והשנייה בתחום ההיסטוריה. במסגרת זו משולבות כל כיתות ח' וכיתה אחת בי"א. כמו כן, בביה"ס מתקיימת תכנית "שח"ק ירוק", המשלבת הוראה והערכה דיגיטלית בגיאוגרפיה, בשכבת ז'. בסה"כ משתתפים בפעילות זו כ- 250 תלמידים (כרבע מכלל אוכלוסיית התלמידים בביה"ס) ע"י ארבעה מורים מתחומי הוראה שונים.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: היסטוריה

נושא: המאבק הציוני – הצבאי בשנים 1945 - 1947.

אוכלוסיית יעד: י"א

תיאור קצר של הפעילות: מטרת הפעילות לקדם את הבנת הדילמה הציונית- צבאית במאבק נגד הבריטים תוך שימוש בכלי תקשוב ומיזוג מידע ממקורות שונים. השיעור משלב הצגה של הנושא, למידתו ומטלת יישום מצד התלמידים. בכדי לענות על מטלת היישום על התלמידים לאסוף מידע מתוך שני הסרטונים המייצגים עמדות שונות. באמצעות הכלים הטכנולוגיים, התלמידים יחוו תיאור של האירוע ההיסטורי כולל עמדות שונות על האירוע מהשנים האחרונות וינסו להביע את עמדתם בסוגיה ההיסטורית. בסוף הפעילות, התלמידים יוכלו לצפות בדעות חבריהם לכיתה באמצעות ה- Moodle.

תובנות לעתיד

משך הפעילות הינו שיעור אחד בלבד, אולם כדאי לבצע את הפעילות במשך שני שיעורים ולאפשר דיון כיתתי, כך שהתלמידים יביעו את עמדותיהם בפני שאר תלמידי הכיתה ולא רק בכתב. בדרך זו גם יתמודדו בעמידה בפני קהל.

מדברי מורים ותלמידים

מדברי המורים: "זו שנה ראשונה בה משלבים כלים פדגוגיים עם מיומנויות חשיבה ברמה גבוהה. כמו כן, לא סוחבים ניירת לבדיקה, הכול דרך המשוב והתלמידים לוקחים חלק פעיל בשיעור". מדברי התלמידים: "הסרטונים עניינים ורלוונטיים לנושא הנלמד, מאוד עכשוויים, מאירים ומקרבים אותנו לנושא הנלמד".

ליצירת קשר: יפעת אורבוך-ברגר, מדריכת פדגוגיה דיגיטלית, 0528894103, yifat_a@yahoo.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : ויצו הדסים

סמל מוסד : 440180

ישוב : אבן יהודה

מחוז : חינוך התיישבותי

שם מנהל/ת בית הספר : אלי בצלאל

שם מפקח/ת בית הספר : שושנה מירוצ'ניק

שם המדריך/ה : סגל ליאור

שותפים לתהליך : מורי תיאטרון

ויצו הדסים, אבן יהודה - לוקחים אחריות, חושבים רחוק

בתכנית הלימודים של אמנות התיאטרון הוחלט כבר לפני 3 שנים להחזיר את האחריות על הלמידה אל התלמידים. כחלק מהמהלך יוצרים התלמידים בעצמם את השאלות לסיכומי הצפייה על ההצגות בהן הם צופים במסגרת הלימודים, עונים על השאלות במסמכי Google משותפים ונותנים משוב לתלמידים אחרים על עבודתם. כמו כן, במסגרת לימודי היחידה השלישית, העוסקת בפרשנות אישית למחזאות קלאסית, יוצרים התלמידים לוחות השראה דיגיטליים. לוחות אלה משמשים דימוי ראשי ממנו יוצאים התלמידים לעבודה מעשית על סצנות. הנסיעות הארוכות להצגות משמשות זמן מצוין לתחרויות ידידותיות בנושא איתור מידע הקשור בהצגה ועיבודו באמצעות סמרטפונים. לקראת הבגרות העיונית, יוצרת כל כיתה לעצמה מאגר ידע משותף, מחולק לנושאים ותתי נושאים באמצעות יישומים מקוונים. המאגר כולל לא רק סיכומים, אלא צילומים, וידאו וקישורים רלוונטיים.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: תיאטרון

נושא: ניתוח הצגות

אוכלוסיית יעד: תלמידי מגמת תיאטרון שכבות י'-י"ב

מטרות תוכן: תיעוד וניתוח הצגה

מטרות חשיבה: הבנת תהליכי פרשנות בתיאטרון: מרעיון לצורה

תיאור קצר של הפעילות: בקבוצת הפייס-בוק הייעודית של המקצוע, מעלה המורה אלבום תמונות מהצגה מסוימת. התלמידים מגיבים לכל תמונה ב-3 שלבים: תיאור התמונה, הסבר למה שתואר ויצירת קשר בין המראה לבין הנושאים המרכזיים שההצגה מטפלת בהם. כתוצאה מהפומביות של התהליך נעשית חשיבה משותפת בין התלמידים המפתחת את המחשבה האישית של כל אחד מהם וכך מקודמות מטרות כגון: הבנת תהליכי פרשנות בתיאטרון, תיעוד וניתוח הצגה ומרעיון ליצירה.

תובנות לעתיד

התלמידים זקוקים לשיעורים בסיסיים ביותר ביישומי מחשב: וורד, אינטרנט בטוח, אקסל וכו'.

מדברי מורים

הנאה גדולה של התלמידים מהשיתופיות ומהוויזואליות של הלמידה והחשיבה. מורים מרוצים שהלמידה הולכת עם התלמידים הביתה.

ליצירת קשר: segal.lior@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : קריית חינוך ברנקו וייס ע"ש יצחק רבין
סמל מוסד : 444935
ישוב : מזכרת בתיה
מחוז : מרכז
שם מנהל/ת בית הספר : ארנה פרידמן
שם מפקח/ת בית הספר : חנה בן-ארי
שם המדריך/ה : אירינה ויסמן
שותפים לתהליך : מורי כימיה, ביולוגיה, מחשבים

קריית חינוך ברנקו וייס ע"ש יצחק רבין, מזכרת בתיה - הופכים את הכיתה, פותרים את הראש

שילוב המחשב בהוראה וקידום ההיבטים השונים של אוריינות דיגיטלית היו בין מטרות קריית החינוך ברנקו וייס ע"ש יצחק רבין - מזכרת בתיה עוד מהקמתו. למידה בעזרת מחשב, קיום ימים של למידה מרחוק, עידוד השתתפות בתוכניות ייחודיות כיחידים או ככיתות שלמות הם רק חלק מפעילויות הקשורות בפדגוגיה דיגיטלית שיש להן מקום מרכזי בחזון בית הספר. השנה הוספנו את מודל "הכיתה ההפוכה".

דוגמה לפעילות

תחום דעת: מחשבים

נושא: מתוך תכנית הלימודים לכיתה י'

אוכלוסיית יעד: תלמידי כיתות י'

תיאור קצר של הפעילות: מדובר בשיטת ההוראה הנקראת "כיתה הפוכה" שהוכנסה השנה לבית הספר בתחום לימודי המחשב. השיטה מקדמת השגת מטרות תכנית הלימודים וקידום חשיבה עצמאית. על פי שיטה זו, המבוססת על מחקרים אקדמיים, התלמידים לומדים בבית, בעיקר תוך כדי שימוש בווידאו, ובכיתה מתרגלים ומקבלים עזרה מהמורה.

תובנות לעתיד

כדאי להרחיב את מספר המקצועות בו מופעלת השיטה.

מדברי מורים ותלמידים

מורים: "מודל ההוראה בשיטת "הכיתה ההפוכה" יוצר עניין רב יותר ותחושת התחדשות בקרב התלמידים, מציע אפשרות לשימוש יעיל ביותר בטכנולוגיה המתקדמת. "התלמידים אוהבים את זה".

תלמידים: "זה מעניין ומובן יותר, אבל זה דורש יותר זמן"; "השיעורים הפכו למשהו לגמרי אחר". "העבודה המשותפת היא עכשיו עבודה אמיתית".

ליצירת קשר: אירינה ויסמן, מדריכת פדגוגיה דיגיטלית, irina.veisman@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: בית החינוך נופי הבשור

סמל מוסד: 660324

ישוב: קיבוץ מגן

מחוז: התיישבות

שם מנהל/ת בית הספר: זמירה בן יוסף

שם מפקח/ת בית הספר: אהובה אילן

שם המדריך/ה: אדל ראמר

שותפים לתהליך: יוצרת ומבצעת הפעילות: אדל ראמר

בית החינוך נופי הבשור, קיבוץ מגן - פעילות עם טלפונים חכמים כדי ללמד על רקע תרבותי

בית החינוך "נופי הבשור" שוכן בנגב המערבי ונוסד בצל הקסמים לפני כ-40 שנים כשאיחד שני בתי ספר אזוריים ותיקים: "מעלה הבשור" ו"הבשור" והפך לבית הספר הממוגן הראשון שנבנה בארץ. בשנת תשע"ג מונה בית-ההסדר, שהוא ארגון לומד, מתקדם ומתחדש, 886 תלמידים, 36 כיתות אס, וכ-140 חברי צוות. בית החינוך רואה חשיבות גבוהה בהתאמת ההוראה והלמידה למאה ה-21 ולכן מתייחד בשילוב טכנולוגיה מתקדמת (רשת על-חוטי בכל הקמפוס, לוחות חכמים בכל כיתה, מחשבים ניידים לכל המורים ולחלק גדול מהתלמידים) עם חדשנות פדגוגית כחלק משגרת הלמידה וההוראה בבית הספר. בבית החינוך צוות בית ספרי המוביל ומדריך מורים לפיתוח ויישום של פדגוגיה דיגיטאלית תוך שימוש בחומרים ומאגרי תוכן דיגיטליים. בנופי הבשור מרכז לימוד אנגלית שהועבר מבית הספר הקודם. צוות אנגלית כיום מאותגר להקים אותו מחדש תוך שילוב כלים ופדגוגיה מתקשבים.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: אנגלית

נושא: הערכת תרבות לאור ההצגה "All My Sons" - Domain of Appreciation of Literature and Culture

אוכלוסיית יעד: תלמידי כיתה י"ב שלומדים את תכנית הספרות

תיאור קצר של הפעילות: במטרה לחשוף תלמידים לדוגמאות מתרבות (פוסטרים, תמונות, שירים וקליפים) מתקופת מלחמת עולם השנייה בארה"ב תלמידים מקבלים דפי עבודה ובזוגות, צריכים לאתר בסביבה ברקודים ולסרוק אותם. התלמידים צופים במידע או שומעים שיר ולומדים על התקופה. הלימוד מחייב הפעלת מיומנויות חשיבה מסדר גבוהה לצורך מציאת קשרים בין המידע החדש והמחזה. הפעילות עשתה שימוש באפליקציות כגון: QR Barcode, Layer Reader.

תובנות לעתיד

הפעולה הייתה מוצלחת מאוד - התקבלה באהדה והשיגה את מטרותיה

מדברי מורים ותלמידים

מורים: "מדברים כמה שזה מעורר מוטיבציה". תלמידים: "לא אוהבים את הרעיון שהפעילות כאילו מפלה בין מי שיש לו פלפון חכם לבין מי שאין לו, אבל נהנינו מהפעילות ולמדו הרבה."

ליצירת קשר: אדל ראמר, מדריכה פדגוגיה דיגיטלית, araemer@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : בית החינוך נופי הבשור
סמל מוסד :

ישוב : קיבוץ מגן

מחוז : מנהל לחינוך התיישבותי

שם מנהל/ת בית הספר : זמירה בן יוסף

שם מפקח/ת בית הספר : אהובה אילן

שם המדריך/ה : אדל ראמר

שותפים לתהליך : יוצרת ומבצעת הפעילות : ג'ודי חגי ויינשטיין

בית החינוך נופי הבשור, קיבוץ מגן - "חפש את המטמון" - משחק הכריות דיגיטלי

בית ספר נופי הבשור הנו בית ספר חדש-ישן המאחד שני בתי ספר אזוריים בנגב המערבי : "מעלה הבשור" ו"הבשור". האיחוד התרחש לפני כשלוש שנים כאשר נבנה בית ספר ממוגן טילים. יחד עם מיגון נגד טילים, הגיעה גם הטכנולוגיה : בכל כיתה יש לוח חכם, כל בית הספר מרושת, וכיום לכל תלמידי חטיבת הביניים יש מחשב נייד. בנוסף, המורים צוידו במחשבים ניידים וישנה הדרכה רבה על הכלים הדיגיטליים.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: אנגלית

נושא : אינטראקציה חברתית - Social Interaction

אוכלוסיית יעד : תלמידי כיתה ח' מנופי הבשור ותלמידים שבאו מחו"ל (אלבני, ארה"ב)

תיאור קצר של הפעילות : במטרה לקדם את ההכרות והגיבוש בין התלמידים מבתי הספר השונים, נבנה משחק "חפש את המטמון" המנצל את היכולות של הכלים הדיגיטליים. כ-50 תלמידים חולקו ל-8 קבוצות מעורבות והתבקשו לעסוק בפתרון בעיות בצורה משותפת ומשתפת. כל קבוצה שמסיימת משימה התבקשה לשתף את המורה והיא העלתה את התוצרים לאתר בית הספר.

תובנות לעתיד

הפעולה הייתה מוצלחת מאוד - התקבלה באהדה והשיגה את מטרותיה.

מדברי מורה ותלמידים

מורה : "לא חשבתי אף פעם על האפשרות לנצל את הפלאפונים של התלמידים כדי ללמוד" תלמיד ישראלי : "היה כיף ואהבנו להשתמש בסמרטפונים", תלמיד מחו"ל : "אף פעם לא ראיתי בית ספר כל יפה וטכנולוגי",

ליצירת קשר : ג'ודי חגי ויינשטיין, מורה לאנגלית, thisjudih@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: בית ספר שש שנתי עמקים תבור

סמל מוסד: 260182

ישוב: קיבוץ מזרע

מחוז: התיישבות

שם מנהל/ת בית הספר: דוד גורן

שם מפקח/ת בית הספר: אלישבע טסלר

שם המדריך/ה: מירטה לוי

שותפים לתהליך: צוות המתמטיקה

שש שנתי עמקים תבור, קיבוץ מזרע - "הכיתה ההפוכה" – הופכים את המתמטיקה על פיה

בשיעורי מתמטיקה, בכיתה ז' רמה א', מיושמת דרך ההוראה: "הכיתה ההפוכה" בה סדר הלמידה שאנחנו מורגלים אליו הפוך – במקום להקנות את תוכני הלימוד בכיתה ולתרגלם בבית, למידת התכנים החדשים נעשית בבית, בדרך כלל באמצעות סרטונים קצרים, וזמן השיעור ה"יקר" מנוצל לעבודה שיתופית, לתרגול, לדיון, לעבודות חקר וכדומה. דרך הוראה זו מתאימה מאוד להוראת תחומי דעת שונים וביניהם המתמטיקה שכן הידע המתמטי נבנה בצורה ספירלית. כל סרטון מציג חומר לימודי המבוסס על ידע קודם. התלמיד יכול לחזור על סרטונים קודמים ולצפות בהם בזמן ובמקום שהוא בוחר. המורה אינו ספק הידע העיקרי אלא נמצא ליד התלמיד, כמסביר, תומך, מבהיר ומאתגר. זהו מודל הוראה גמיש ביותר המקדם את התלמיד כלומד עצמאי ואחראי והמעודד עבודה שיתופית.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: מתמטיקה

דרך הוראה: כיתה הפוכה **אוכלוסיית יעד:** כיתה ז'

תיאור קצר של הפעילות: "הכיתה ההפוכה" היא דרך הוראה מהפדגוגיה הדיגיטלית בה התלמיד לומד את החומר בעזרת סרטונים שהמורה מכין ומלווה בשאלות לבדיקת ההבנה. בעזרת תכנת מעקב המורה בודק אם התלמידים צפו בסרטון ואילו תלמידים הבינו את החומר המוצג בסרטון. בכיתה התלמידים מיישמים את הידע שרכשו בסרטון בעזרת משימות לימודיות. המורה תומך בתלמידים באופן פרטני וקבוצתי. הערכת היחידה הלימודית נעשית בעזרת מבדק ממוחשב.

תובנות לעתיד

יש להתאים את המודל לסוגים שונים של תלמידים. על המורה להיות אורייין תקשוב ומאמין שניתן להעביר את האחריות ללמידה לתלמידים. השינוי הוא דרמטי וכרוך בתהליך ממושך. יש לאפשר לתלמידים להתקדם במסלולים אישיים.

מדברי תלמידים

"אני מעדיף ללמוד מהסרטונים, אני יכול לראות אותם כמה שאני רוצה וגם לדלג או לחזור אחורה." "אני לא אוהב את המבדקים הממוחשבים, אבל בסופו של דבר הם עדיפים על שיעורי בית רגילים כי אני רואה מיד את הציון." "המורה פנויה להסביר רק לי את מה שלא הבנתי, אני לפעמים מתבייש לשאול לפני כל הכיתה"

ליצירת קשר: מירטה לוי, מדריכה, mirta1949@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: **אולפנת צביה לוד**
סמל מוסד: **4415800**
ישוב: **לוד**
מחוז: **מרכז**
שם מנהל/ת בית הספר: **חגית יוגב**
שם מפקח/ת בית הספר: **חזי סחייק**
שם המדריך/ה: **יוסי שורץ**
שותפים לתהליך: **מורי תושב"ע ותנ"ך**

אולפנת צביה, לוד - למידה שיתופית

בית הספר נמצא בראשית דרכו בפדגוגיה דיגיטלית, הן מבחינת הכשרת המורים והן מבחינת האמצעים העומדים לרשות ההוראה הדיגיטלית. למרות זאת התובנות והכלים של הפדגוגיה הדיגיטלית מוטמעים בצורה רחבה בתכני המקצועות תושב"ע ותנ"ך.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: תושב"ע

נושא: הלכות נטילת ידיים

אוכלוסיית יעד: תלמידות כיתה ט'

תיאור קצר של הפעילות: לימוד דינים נתפס לרוב כמקצוע משעמם ונטול שמחת לימוד. מטרת הפעילות הינה שהתלמידות תלמדנה את הלכות נטילת ידיים בצורה חווית ובלמידה שיתופית. בדרך למידה זו, התלמידות הן שמארגנות ומעבדות את חומר הלימודים מתוך ספר ההלכה לשקופית במצגת ויצרו מצגת כיתתית שמכסה את כל הפרק הנלמד. המורה פתחה מצגת שיתופית ב'גוגל דרייב' – מצגות' ובה הוראות לתלמידות כיצד לייצר שקופיות נוספות ועל פי אלו כללים. התלמידות יצרו ביחד מצגת שיתופית שסיכמה בצורה ויזואלית את כל ההלכות שנלמדו בפרק ובכך גם העמיקה את הלמידה של התלמידות וגם שיתפה אותן באופן אקטיבי הן בלימוד תוכני השיעור והן באופן עיבוד והגשת הידע.

תובנות לעתיד

הפעילות הייתה מאוד מוצלחת, החשש ההתחלתי מהשימוש בכלי חדש הפך להתלהבות ולאמצעי מצוין הן להכנת שיעור והן להערכה חלופית. כשהתלמידות, בסופו של דבר, ראו על המסך את המצגת שהן עצמן הכינו ניכר היה קשב וריכוז גבוהים הרבה יותר. להבא אולי כדאי לבקש מכל תלמידה לעבור ולהעיר על השקפים של תלמידות אחרות כדי לטייב את המצגת ולערב תלמידות בצורה פעילה עוד יותר בחלקים נוספים יותר של חומר הלימודים.

מדברי מורים ותלמידים

מורה: "תלמידות אמרו לי אחר כך שזה הפרק שהם הבינו הכי טוב."

תלמידה: "לראות את המצגת שכולנו הכנו יחד זה ממש כיף, אפילו קצת תחושת גאווה על משהו שעשינו"

ליצירת קשר: יוסי שורץ, מדריך פדגוגיה דיגיטלית, yosipt@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: על יסודי קבוצת יבנה

סמל מוסד: 460113

ישוב: קיבוץ קבוצת יבנה

מחוז: התיישבותי

שם מנהל/ת בית הספר: שרה עברון

שם מפקח/ת בית הספר: הרב שמעון אמור

שם המדריך/ה: רבקה משגב

שותפים לתהליך: מורי תנ"ך, תורה שבעל פה ומדעים

על יסודי קבוצת יבנה - למידה בין תחומית המחברת בין העולמות

ביה"ס הצטרף לתוכנית למידה בין-תחומית בחנוכה תשע"ג בשכבות ז'-י"ב. בשלב זה ישנם עשרים מורים פעילים מכלל 70 מורי ביה"ס. בביה"ס 600 תלמידים. הפדגוגיה הדיגיטלית משולבת בלמידה בין תחומית בכיתות "בית מדרש" בתחומי הדעת: ספרות, תורה שבעל פה ותנ"ך. בנוסף התכנית משולבת בלימודי במדעים בכל השכבות. לפדגוגיה הדיגיטלית תפקיד חשוב גם בהערכה חלופית.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: תנ"ך

נושא: מצווה מנאום המצוות של משה בספר דברים

אוכלוסיית יעד: כיתות תיכון.

תיאור קצר של הפעילות: היחידה נלמדת באמצעות הכלי Moodle. את לימוד הפסוקים ניתן ללמוד יחד עם התלמידים או בלמידה עצמית בבית ע"י הארת פרשנים ו/או המורה בגוף הדף המעוצב של Moodle וכן באמצעות דף שאלות מכוונות. השיעור מתנהל ע"י דיון בכיתה באמצעות שאלות חשיבה מסדר גבוה למטרת חיבור ומציאת הקשרים חדשים בין הרעיונות הנלמדים במצווה לבין מושגים מחיי היומיום של החברה כיום ושל התלמידים. בפעילות נראה כיצד ניתן לבנות שאלות כאלה באמצעות הכלים של Moodle.

תובנות לעתיד

לקראת שנה"ל הבאה בכוונתנו להעצים למידה בין תחומית המחברת בין עולמות. אמירתו של החכם באדם "אחוז בזה וגם מזה אל תנח ידך" (קהלת ז', י"ח) עומדת במרכז התוכנית החדשה ותכניה.

מדברי מורים ותלמידים

"התכנית מנגישה את התלמידים"

"פעילות מאירת עיניים"

"התוכנית פותחת עולמות"

ליצירת קשר: יניב סננס, מורה לתנ"ך, yanivsa2@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : **תיכון עיוני קדמה**

סמל מוסד : **144592**

ישוב : **ירושלים**

מחוז : **מנח"י**

שם מנהל/ת בית הספר : **מיכל חזד**

שם מפקח/ת בית הספר : **עליזה מנדל**

שם המדריך/ה : **הגר אור**

שותפים לתהליך : **מורי בית הספר - הוראה רב-תחומית: אמנות, לימודי חברה והיסטוריה, שפה ותרבות, גיאוגרפיה, אנגלית, מדעים, תנ"ך**

תיכון עיוני קדמה, ירושלים - 'מעגלים': למידה מחוץ לריבוע והוראה רב תחומית

בית ספר קדמה מונה כ-25 מורים, וכ-140 תלמידים. ביה"ס נכנס לראשונה בשנה"ל הנוכחית, תשע"ג, לתכנית של שילוב הפדגוגיה הדיגיטלית בהוראה. התכנית נבנתה עבור כיתות חט"ב. כ-8 מורים שילבו בפועל פעילויות מתוקשבות בהוראה.

דוגמה לפעילות

תחומי דעת: לימודי חברה, שפה ותרבות, מדעים, אנגלית, אמנות

נושאים לדוגמא: מנהיגות, מיתולוגיה, קולוניאליזם, פיתוח כתיבה, מורשת תרבות ישראל

אוכלוסיית יעד: כיתות חטיבת הביניים

תיאור קצר של הפעילות: תכנית 'מעגלים' הינה תכנית המשלבת הוראה רב-תחומית המאפשרת לפתח פדגוגיה ביקורתית ומעמיקה של נושאים נלמדים בהיבטים השונים ומנקודות מבט שונות, בדגש על נקודת המבט של המוחלש בחברה. בכל מקצועות הלימוד שולבו הנושאים הנבחרים של 'מעגלים'. הפדגוגיה הדיגיטלית פתחה פתח להרחבת הקשרים ושיתוף הפעולה בין המקצועות השונים וכן ללמידה חווייתית ועשירה יותר.

תובנות לעתיד

- (א) יש מקום להרחיב את השימוש בכלי התקשוב בכדי להרחיב את ההוראה הרב-תחומית.
- (ב) יש לקדם יצירת מאגר פעילויות פדגוגיות וחומרי למידה שיאפשר נגישות לכל החומרים למורים ולתלמידים במקצועות השונים.

מדברי מורים ותלמידים

מורה: "כל מורה שלימד את תחום הדעת שלו גילה שלתלמידים יש ידע קודם שנלמד במקצועות אחרים כך שנוצר בסיס רחב של ידע ומושגי יסוד שעזר בתהליכי ההוראה-למידה". תלמידים: "השיעורים עברו בצורה הרבה יותר מעניינת, הרבה יותר חווייתית". "היה הרבה יותר כיף משיעורים אחרים, וזו הפעם הראשונה שאנחנו הקדשנו זמן ללמידה בבית, מעבר לשיעור".

ליצירת קשר: שלומית דרעי, רכזת פדגוגית. shlom266@walla.com נייד: 052-3421520

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר: בית חינוך ניסויי רמות חפר

סמל מוסד: 460105

ישוב: קיבוץ מעברות

מחוז: התיישבות

שם מנהל/ת בית הספר: ברוריה סלע

שם מפקח/ת בית הספר: ראובן לייבל

שם המדריך/ה: מיה לוי

שותפים לתהליך: מורי בית הספר בתחומי דעת שונים

בית חינוך ניסויי רמות חפר, מעברות - דיאלוג יצירתי: למידה משמעותית המכינה למאה ה- 21

בית ספר רמות חפר מונה 914 תלמידים מכיתות ז' – י"ב. בבית הספר 30 כיתות אם ו – 100 אנשי צוות. זהו בית חינוך ניסויי, שמשמש גם כמרכז להפצת המודל שפותח בבית הספר. המודל מבוסס על למידת חקר בליווי תוצרים והצגתם. בבית הספר מתקיימות גם בחינות בגרות אחרות ב – 10 מקצועות. בחינות הבגרות מבוססות על המודל שכולל חקר בקבוצות, תוצר והצגתו ובסוף בחינה בעל פה. בכדי להגיע לחקר משמעותי במאה ה- 21 בחרנו השנה לבנות השתלמות בית ספרית, על תחומית, בנושא של פדגוגיה דיגיטלית הכוללת שימוש בכלים מקוונים במהלך הוראה למידה ובעיקר למידה בדרך החקר.

דוגמה לפעילות

אוכלוסיית יעד: מורי חט"ב וחט"ע

תיאור קצר של הפעילות: מטרת ההשתלמות הינה לחשוף את המורים לעקרונות הפדגוגיה הדיגיטלית; להכרות עם כלים מתקדמים ולהתנסות ביצירת תוצרים מקוונים מורכבים כל זאת תוך חשיבה ביקורתית על הטמעת כלים מקוונים במהלך ההוראה-למידה. במסגרת ההשתלמות, המורים התוודעו לעקרונות הלמידה המקוונת, למיומנויות המאה ה-21, וכן למגוון כלים ואפשרויות פעולה שניתן לשלב בלמידת החקר בבית הספר.

תובנות לעתיד

יש להרחיב את מסגרת ההשתלמות – הן מבחינת היקף השעות והן מבחינת מספר המשתתפים, ללוות את ההשתלמות בתמיכה מתמשכת גם בהטמעת הפעילות בחיי היום-יום בביה"ס ולשלב מודולות בתחום הפדגוגיה הדיגיטלית גם במרכז ההפצה של ביה"ס.

מדברי מורים

מורה לערבית: "אני משתמש בפלאפונים החכמים, באינטרנט ובקישורים למטלות שנשלחות לתלמידים, הכול בערבית. בזכות זה הם נחשפים לחומרים רלוונטיים, לכתבות שהתפרסמו גם בעיתונות הערבית. השימוש בפלאפונים מביא אתו את המדיה שהתלמידים שולטים בה ויכולים לנצל גם ללמידה. מורה לאזרחות: אני מרבה לשלב שימושים מגוונים במדיה דיגיטלית עם תלמידיי: החל בלמידה מהותית בשילוב מחשב, דוגמת "כיתה הפוכה", וכלה בשימוש במדיה כתומכת בתהליכי למידה, למשל באמצעות מסמכים משותפים, פוסטרים דיגיטליים וטפסים. במהלך השנים, למדתי שלשימוש במדיה עם התלמידים יש השפעה חיובית על אופי הלמידה, ומידת המעורבות של הלומדים.

ליצירת קשר: ברוריה סלע, מנהלת בית הספר, bruria@rhs.org.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

תיכון שוהם - למידה והוראה במרחב משותף, מבוססת פלטפורמת Moodle

בית הספר עוסק בפיתוח ושילוב פדגוגיה דיגיטלית מזה שנה, בכל שכבות הגיל. כלל מורי בית הספר (כ-120) שותפים להשתלמויות בנושא Moodle ולתהליך הפדגוגי. הפדגוגיה הדיגיטלית משולבת בכל תחומי הדעת, כאשר יש קורסים לכל מורה ומרחב משותף בו מחליפים רעיונות ותכנים.

דוגמה לפעילות

שם הפעילות: בניית מרחב מורים משותף – פורטל פדגוגי בכל תחומי הדעת
תיאור קצר של הפעילות: במטרה ליצור מרחב מורים משותף, המאפשר למידת צוות רב-תחומית תוך שימוש בכלים מרמת חשיבה גבוהה, כלל הצוות מתמקצע בסביבת הלמידה Moodle. ההשתלמות מתבצעת בקבוצות עבודה קטנות על ידי חברה מקצועית אשר מכינה את המורים לבנות ולעצב את עמוד הבית ואת נושאי הלימוד שלהם, להעלות חומרים ופעילויות לימודיות, לנהל מטלות מקוונות, לפתוח פורומים, ליצור מבחנים אוטומטיים ועוד. המורים לומדים כיצד לפתח מחוון, כיצד לנתח את התוצאות, ומה להסיק מהן. מרבית המורים כבר התנסו בפעילויות ב-Moodle עם תלמידים והתלהבות של התלמידים הייתה גדולה בהרבה מזו של המורים.

תובנות לעתיד

יש לשלב יותר מחשבה על פדגוגיה, חזון לימודי וחדשנות בהוראה. רצוי להגיע ל 100% מורים שיש להם אוריינות מחשב ברמה של הכלים הבסיסיים, 70% מהמורים שלהם אוריינות טובה = שימוש במודל והכנה בסיסית של קורסים וחומרי למידה ו- 30% אחוז של אוריינות גבוהה = שימוש מאסיבי יותר בפלטפורמות למידה בתוך הכיתה ומחוצה לה, מטלות, מבחנים, ופורומים מקוונים. בד בבד יש לוודא שגם לתלמידים תהיה אוריינטציה לפדגוגיה דיגיטלית. ישנן מחשבות לגבי מה בעתיד? מה הפורמט הנכון – לפטופ או טאבלט לכל תלמידים? ספרי לימוד מקוונים וכדו'.

מדברי מורים : "היה מעניין להכיר את הכלי של ה-Moodle. השתמשתי בו על מנת לפרסם את הקישורים לסרטים שהראיתי בכיתה וגם ליצור תרגילים. אני מאמינה שאם היה לי יותר זמן הייתי מנצלת עוד יותר את הכלים החדשים של המודל". "הצלחתי לנווט בין העמודים השונים של ה-Moodle ואף ליצור פעילויות. סוגי השאלות השונים, לדעתי, מאד מזמינים את התלמידים להשתתף." "במיוחד אהבתי את האפשרות לחלוק את החומרים שלי עם כלל המורים והאפשרות לראות מה הם יצרו. תמיד טוב לקבל רעיונות חדשים".

ליצירת קשר: ערן ליבני, מדריך פדגוגיה דיגיטלית, dominogross@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : תיכון חדש תל-אביב ע"ש יצחק רבין
סמל מוסד : 540070
ישוב : תל-אביב
מחוז : תל-אביב
שם מנהל/ת בית הספר : חיה שהם
שם מפקח/ת בית הספר : איל שואל
שם המדריך/ה : אפרת אמית-ליבוביץ
שותפים לתהליך : צוות תורה שבעל פה ומחויבות אישית

תיכון חדש תל-אביב ע"ש יצחק רבין, תל אביב - אתר כיתתי

בבית הספר תיכון חדש נבנו אתרים כיתתיים שנוצלו לשני מיזמים : 1. תכנית המחויבות אישית בכיתות י' בה לצד התנדבות התלמידים וקיום שיעור שבועי בנושא המחויבות באמצעות לוחות חכמים, בנו המורים אתרים כיתתיים ב-Google sites על מנת להעשיר ולהרחיב את השיח בנושא. 2. לימוד יחידת לימוד בתורה שבעל פה בנושא זקנה בליווי אתר כיתתי לטיוב הלמידה.

דוגמה לפעילות

תחום דעת: מחויבות אישית; תורה שבעל פה

דרך הוראה: מחויבות אישית; זקנה.

אוכלוסיית יעד: שכבת י'; תלמידי מגמה ב'-י"ב.

תיאור קצר של הפעילות: הפעילות באתרים מאפשרת לתלמידים לשתף זה את זה בחוויותיהם, לתת ביטוי ויזואלי ומוחשי לדברים שהם עושים למשל במסגרת המחויבות האישית, ליישם עקרונות הנלמדים בכיתה ולחבר אותם לעשייה היומיומית שלהם בשטח ולתת ביטוי מוחשי למפגש של הסוגיות עם חייהם כמו למשל הקשרים שלהם עם דור הסבים והסבתות. הפעילות באתרים מאפשרת גם גיוון דרכי הביטוי ויצירת חיבור בין התיאוריה למעשה.

תובנות לעתיד

תלמידים שהעלו תוצרים זכו לסיפוק רב. יש צורך לדרבן את התלמידים ללא לאות להיות מאוד עקביים ושיטתיים. מתברר שלא תמיד הטכנולוגיה חביבה על התלמידים ולא כולם אורייני מחשב.

מדברי מורה ותלמידים

מורה : התלמידים עשו דברים מאוד מקוריים, ממש הפתיעו אותי...

תלמידה : ממש נהניתי לעשות את התמונות של סבא וסבתא שלי, עשיתי קולאז' שלהם.

תלמידה : כשחיברתי את המקור לתמונה הבנתי אותו אחרת.

ליצירת קשר: אפרת ליבוביץ-אמית, efratamitl@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

"קול האמנויות" – המגזין המתקשב בעריכת אגף אמנויות

"קול האמנויות" הנו מגזין לאמנות, חינוך ותרבות בעריכת אגף אמנויות במזכירות הפדגוגית במשרד החינוך. המטרה של "קול האמנויות" הוא לקדם את שיח האמנות ואת השיח החינוכי, ולתמוך בשיח רב תרבותי, דמוקרטי ושוויוני.

דוגמה לפעילות מיוחדת

נושא/שם: השקת הגיליון הראשון שכבת גיל: כל שכבות הגיל

תיאור קצר של הפעילות

במגזין ניתן למצוא מאמרים הנוגעים לאמנויות, לחינוך ולחינוך לאמנות. מטרת המגזין היא לבנות תשתית של הידברות ושיח בנושא החינוך לאמנויות בין מורים, תלמידים, אמנים, חוקרים, חובבי תרבות, לבין אגף אמנויות במזכירות הפדגוגית שבמשרד החינוך. "קול האמנויות" מזמין ומעודד מורים, אמנים ותלמידים לכתוב ולשלוח מאמרים למערכת בכל הקשור לאמנות ולחינוך. "קול האמנויות" נוסד כדי לשרת את המורים, האמנים, ואת התלמידים ולהביא להם את הדעות העכשוויות ביותר הנוגעות לאמנות ולחינוך.

ליצירת קשר דביר כהן-קידר, מדריך ארצי לאמנות ולפדגוגיה דיגיטלית, ckdvir@gmail.com

קישור לאתר של המגזין המקוון "קול האמנויות": <http://kolhaomanuyot.wordpress.com>

[חזרה לתוכן העניינים](#)

אמנות - יצירות דיגיטליות של תלמידים העוסקות בנושא מנהיגות ומנהיגים פורצי דרך

תלמידי האמנות למדו להכיר את סיפורי החיים של דוד בן גוריון ומנחם בגין. התלמידים גילו בסיפורי החיים דילמות של מנהיגות: צמתי החלטות פוליטיים, משברים לאומיים וייצוגם בסיפור החיים הפרטי, תרומתם של האישים להגשמת החזון הציוני והדעות השונות שביטאו ביחס לביטחון, לאידיאלים חברתיים וכלכליים, ביחס להתיישבות ובנוגע לעתיד הנוער הציוני. המערך עודד מעורבות אישית של התלמיד, חיזק את הידע ההיסטורי שלו ואיפשר לו הבעת עמדה יצירתית המתאימה לסיפור חייהם ההיסטורי, האישי והלאומי של בגין ובן גוריון.

דוגמה לפעילות מיוחדת

נושא/שם: "בין האישי לפוליטי - דילמות של מנהיגות: בעקבות חזונו של בגין ובן גוריון"

שכתב גיל: חט"ב

תיאור קצר של הפעילות

מורה האמנות הציג בפני תלמידיו במצגת טקסטים מילוליים וחזותיים המייצגים את הדילמות בסיפורי החיים של האישים. המורה הניע דיון בדילמות המתעוררות מסיפורי החיים של האישים. בעקבות זאת יצרו התלמידים יצירות דיגיטליות המתייחסות לחומר התיאורטי בעבודה סדנאית המבוססת על צילומים היסטוריים של המנהיגים ופועלם. התלמידים עיבדו את החומר באופן ממוחשב ליצירות אמנות דיגיטלית: צילום אמנותי ומעובד, סרטוני וידאו ואנימציה ממוחשבת. היצירות הוצגו והוקרנו בערב הקרנה מיוחד של יצירות התלמידים במרכז לאמנות עכשווית (Cca) בקלישר.

ליצירת קשר דביר כהן-קידר, מדריך ארצי לאמנות, ckdvir@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

ביולוגיה - ביו-חקר ברשת

מטרת היוזמה היא ליצור קהילה לומדת באמצעות הרשת (וירטואלית) בה קבוצות תלמידים מבתי ספר שונים הרחוקים גיאוגרפית משתפים פעולה בחקר של נושאים דומים בביולוגיה במסגרת תכנית הביו-חקר. במסגרת היוזמה, המורים המלווים את התלמידים יוצרים תקשורת עמיתים לתמיכה, להעלאת רעיונות ולמציאת פתרונות לקשיים.

דוגמה לפעילות מיוחדת

נושא/שם: ביו-חקר ברשת

שכתב גיל: חטיבה עליונה

תיאור קצר של הפעילות

קבוצות תלמידים מבתי ספר רחוקים גיאוגרפית מבצעים את אותו החקר, בליווי הנחייה אקדמית של חוקרים במכון וולקני, דרך היחידה לנוער שוחר מדע, בתמיכת מומחים להערכה וליישום כלים דיגיטליים שיתופיים יחד עם World ORT קדימה – מדע והפיקוח על הוראת הביולוגיה במזכירות הפדגוגית. כל השותפים משתמשים בכלים דיגיטליים הפתוחים והמוכרים לחקר, תיעוד, כתיבה וכדומה (דוגמת google docs) ליצירת שיתופיות בניהול שיח מדעי. שיתופיות זו הכרחית לשם קבלת החלטות באשר לנושא מחקרם, ביצועו והמסקנות העולות ממנו. לרשות התלמידים האפשרות להיעזר ולהיות בתקשורת לא רק עם חברי הקבוצה, אלא גם עם המורים מבית הספר המקביל ועם החוקרים. הפלטפורמה עליה מוקמת המערכת הינה מערכת Moodle, באתר World ORT קדימה – מדע, התומכים בכל התהליך. מערכת הניהול היא ממשק Web. התוצר הסופי - מאמר מדעי שיתופי. הערכת התלמיד נקבעת לא רק על פי התוצר הסופי, אלא גם על פי תרומתו של כל תלמיד לתהליך שמתועד בדרכים שונות כמו וידאו או skype, ובחינת קבצי מחשב וטפסים ממוחשבים. בסוף התהליך, התלמידים נבחרים בעל פה על ידי בוחן חיצוני על העבודה הכתובה, בעזרת פלטפורמה של video conference. כללי השיח ואופן ביצועו בכלים הדיגיטליים מהווים חידוש לנעשה עד כה.

תובנות לעתיד: הרחבת הפרויקט לבתי ספר נוספים. השיתופיות של המבצעים (התלמידים והמורים) בשילוב הנחייה אקדמית וירטואלית של חוקרים, ותמיכה של World ORT קדימה – מדע מאפשרים ביצוע עבודות חקר תוך שימוש במיומנויות המאה ה-21. בנוסף, נושאי המחקר המגוונים מחזית המחקר העולמי מקרבים את התלמידים לעשייה מדעית משמעותית.

מדברי מורים: "יוזמה מעניינית ועדכנית שתאפשר גם שיתוף בין מורים ותלמידים מבתי ספר שונים וגם עם האקדמיה שתביא ללמידה משותפת וגם לחוויה חברתית. העובדה שכל זה מתנהל דרך כלים דיגיטליים מאפשר תקשורת טובה ב"שפת" התלמידים וגם שומר על חדשנות ההוראה."

ליצירת קשר ד"ר ג'אנט טלמון, מדריכה פדגוגית דיגיטלית, talmon.janet@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

כשהגיאוגרפיה פוגשת את כישורי המאה ה-21

למידה עתירת חשיבה בגיאוגרפיה מהווה בעשור האחרון חלק בלתי נפרד בתכניות הלימודים, בחומרי הלמידה ובפיתוח המקצועי של המורים בכל שכבות הגיל: יסודי, חט"ב וחט"ע. פדגוגיה דיגיטלית שוזרת תהליכי הוראה-למידה-הערכה חדשניים העושים שימוש מושכל בכלים שהעולם הדיגיטלי מזמן ומשלבת פיתוח יכולות חשיבה מסדר גבוה, יצירתיות ועבודה שיתופית. לדוגמה: בשיעורי הגיאוגרפיה התלמידים בוחנים בזמן אמת אירועים המתרחשים בארץ ובעולם, ונלמדים ההקשרים הגיאוגרפיים שלהם באמצעות כלים כמו Google maps Google earth ועוד.

דוגמה לפעילות מיוחדת

נושא/שם: לוקחים אחריות

שכבת גיל: ה-ו

תיאור קצר של הפעילות

יחידת הלימוד המתוקשבת: "לוקחים אחריות" שפותחה בשיתוף הפיקוח על הוראת הגיאוגרפיה ו"גלים" עוסקת בנושאים הבאים: שטחים פתוחים והמאבק עליהם, הכרת טיעונים האם לאפשר או לא לאפשר הקמת כפר נופש בחוף פלמחים וכתובת עצומה כאחת הדרכים למאבק לשמירת השטחים הפתוחים. יחידת לימוד נלמדה בקרב אלפי תלמידים ובסופו של התהליך נערך חידון מתוקשב. הפעילות היוותה סיכום ראוי והולם לתהליך הלימודי, שילבה תכנים מתכנית הלימודים בגיאוגרפיה לכיתות ה-ו, שילבה מיומנויות חשיבה כמו מיון, טיעון, השוואה וכל זאת בסביבה מתוקשבת. התוצר הלימודי היה עצומה אותה כתבו התלמידים. הכנת העצומה כללה הצגת הבעיה ושכנוע הקוראים בחשיבותה, כתיבת נימוקים והסברים משכנעים לחשיבות החופים בישראל והצעה לפתרון הבעיה. בסיום הפעילות נשלחה לתלמידים המשתתפים תעודת הוקרה. להטמעת הנושא: פורסמה איגרת למנהלי בתי הספר; הנושא נלמד בקורסי הפיתוח המקצועי; מדריכי המפמ"ר יידעו את המורים ואת מנהלי בתי הספר; וכן המידע על המיזם הועבר למפקחי התקשוב.

קשיים שהתעוררו: העדר ציוד טכנולוגי מתאים בבתי הספר, ובכלל זה העדר חיבור לרשת האינטרנט המהווה תנאי הכרחי במקרה זה. הפעילות חנימית ומומלצת מאוד לשילוב בתהליכי הוראה למידה.

כתובת האתר: <http://www.galim.org.il/lands/geo/sites/>

מדברי מורים

מורה מירושלים: "למידה משמעותית שכללה אזרחות פעילה".

מורה מכפר תבור: "מחכה בכיליון עיניים לפעילות נוספת".

מורה מרמת גן: "הפעילות עוררה עניין רב בקרב התלמידים שהכינו בהתלהבות עצומה ושלחו אותה לרשות המקומית".

ליצירת קשר אלה פאוסט מדריכה ארצית, elafa@education.gov.il

[חזרה לתוכן העניינים](#)

היסטוריה חמ"ד - הכשרת סגלי ההדרכה וההוראה להכנסת הטכנולוגיה לשיעורים

בפיקוח על הוראת ההיסטוריה בחמ"ד להכשרת סגל ההדרכה וההוראה הוחלט על מהלך כולל ומאורגן של שילוב הפדגוגיה הדיגיטלית כחלק מהמגמה הכוללת במזכירות הפדגוגית, ובשל החשיבות הרבה לנושא בתהליך ההוראה-למידה. בהכשרה ובהדרכה לקחו חלק מדריכים, רכזי מקצוע ומורים מכל המחוזות, אשר יחד נחשפו לעולם הדיגיטלי, ליכולות הצפונות בו ולפוטנציאל שלו עבור הוראות ההיסטוריה בחמ"ד, תוך הסתכלות מתמדת על מטרת העל - הכשרת התלמידים להיות אזרחים בעלי ידע וכישורים להתמודדות עם אתגרי העולם.

דוגמה לפעילות מיוחדת: מערך השתלמויות ארצי למדריכים ומורים בחט"ב וחט"ע

תיאור קצר של הפעילות: בחופשת הקיץ נערכו הכנות אינטנסיביות למערך השתלמויות ייחודי, אשר התבסס על תפיסה לפיה טרם משלבים הוראה בכיתה, יש להכשיר בצורה הדוקה וכוללת את כל שדרת ההדרכה וההוראה. שנת הלימודים נפתחה ובמערך ההשתלמויות של המדריכים הארציים והמחוזיים שולב פרק קבוע אשר עוסק בפדגוגיה דיגיטלית, במהלכו נחשפו המדריכים לכלים מגוונים, התנסו בהם ופיתחו חומרי הדרכה ולמידה בעזרתם.

במקביל, נפתחה השתלמות ארצית לרכזי מקצוע בית-ספריים, מתוך הבנה שהם הצוהר דרכו יש להגיע לכלל המורים, וחשיבותם לתהליך רבה מאוד. במסגרת השתלמות זו שהיוותה חידוש למרבית הרכזים, עקב היותה ברובה מקוונת, התנסו הרכזים במדיות חדשות, כלים מגוונים ודרכי שילוב יצירתיות בתהליך ההוראה.

נוסף על כך, במסגרת ההשתלמויות הסדירות למורים במחוזות השונים, שולב פרק שהרחיב את היריעה אודות פדגוגיה דיגיטלית בהוראת ההיסטוריה תוך התאמה ייחודית לחמ"ד. חשוב להדגיש שאת מרבית הנושאים בפרק זה העבירו המדריכים המחוזיים עצמם, ובכך מימשו בעצמם את התפיסה לפיה על כל איש חינוך לשלוט גם בתחום זה, כחלק מסל הכלים שלו.

מדברי מורים ובעלי תפקידים

מורה: "נתתי לתלמידים משימה מההשתלמות, התלמידים אמרו שהלוואי וכל המורים שלהם היו עושים את זה!" רכז: "ברור לי לגמרי שחלק מהעבודה שלי עם צוות המורים צריך להיות על תקשוב. אי אפשר אחרת" מדריכה מחוזית: "לא האמנתי שאני אוכל להעביר הדרכה למורים על תקשוב בעצמי. ככה זה צריך להיות. אם אני מייצג עבורם פיתוח מקצועי, עלי להיות מעורב גם במגמות החדשות"

ליצירת קשר: נעמה כהן-ברוכי, מדריכה, naaaama@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

מדעי הסביבה - פיתוח חשיבה ומיומנויות חקר בקרב קהילת המורים

במטרה להעצים ולפתח מורים בעלי תפיסה מחקרית מעמיקה, הועברה השנה השתלמות בלמידה מרחוק שעסקה בעבודת החקר, בה התמודד המורה עם ביצוע עבודת חקר על כל שלביה, תוך ביצוע רפלקציה לאורך כל השלבים. ייחודה של ההשתלמות בצורה הסדנאית בה הועברה, בחידוד מיומנויות חקר ובשילוב של פדגוגיה דיגיטלית. השתלמות זו אמורה לתת מענה לקשיים עמם מתמודדים מורים המנחים בעבודות חקר בהכוונה של תלמידים לחקר נכון, תוך מתן עצמאות לתלמיד בבחירת שאלת החקר. הציפיה היא שהמורים יעבירו סדנאות דומות בקרב תלמידיהם.

דוגמה לפעילות מיוחדת

נושא/שם: טיפוח מיומנות שאלת שאלות חקר **שכבת גיל:** תלמידי י"א-י"ב

תיאור קצר של הפעילות

במטרה ללמד תלמידים לנסח בעצמם שאלת חקר איכותית, בתחום הקרוב לליבם מבלי לקבל שאלת חקר מוכנה מהמורים, פותחה סדנא שתפקידה להעביר את המורים תהליך חווייתי של פיתוח ובניית שאלת חקר. שלב א': לגרות לשאלת שאלות. לשם כך הוכנה מצגת שכללה עשר תמונות הממחישות תופעות סביבתיות. חלק מהתמונות מציאותיות וחלק אומנותיות. באמצעות היישום **Annotate** הוסיף כל משתלם לפחות שלוש שאלות, לשלוש תמונות. בשלב השני, המשתלמים העבירו משוב על שאלות חקר, תוך חשיפה לכולם, והציעו תיקונים.

מדברי מורים

"היה קשה. עבדנו הרבה אבל אין ספק שזו הדרך ללמוד". "יותר לא אתן נושאים לתלמידים, כשהם חושבים ומתכננים, הם גם לומדים לחשוב". "הצורה השיתופית במחשב העלתה את המוטיבציה להשתתף, אני חושב שגם תלמידים שבד"כ פחות פעילים, יתעוררו בדרך הזו". "לדעתי ההשתלמות עזרה רבות למורים מתחילים וגם ותיקים, כל מפגש חידד נקודות מסוימות, אני אישית נתרמתי, ואהבתי את החלק הטכנולוגי. ההנחיות לכל חלק עזרו מאוד, בעיקר החלק של הדיון - עזר מאוד לתלמידים שלי. אני חושבת שצריך לשמר את ההשתלמות במתכונת הנוכחית ולהעביר לכלל המורים". "ההשתלמות בעבורי הייתה מועילה מאוד, למדתי כיצד יש לכתוב עבודת אקוטופ, מהן הדרישות, וכיצד עלי להנחות את תלמידי לקראת כתיבת האקוטופ". "ההתנסות האישית שלי בכתיבת האקוטופ הייתה חשובה מאוד, ואני מאמינה שהלמידה האפקטיבית ביותר היא דרך ההתנסות".

ליצירת קשר: רבקה משגב, רכזת השתלמות ומדריכת תקשוב, מדעי הסביבה

hirivka@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

עברית- פיתוח יחידות הוראה מתוקשבות

העקרונות והכלים של העולם הדיגיטלי מאפשרים לממש בנוחות רבה עקרונות הקשורים להוראת המקצוע "עברית", ובכך להעצים את חוויית הלמידה שכן אלו מאפשרים: 1. חשיפה למגוון טקסטים 2. חשיפה למגוון אופניות 3. חשיפה למגוון ייצוגים: מילוליים וחזותיים 4. פיתוח למידה פעילה 5. שימוש בכלים נוחים לטיוטת כתיבה ודיבור 6. הצגה ויזואלית של חומרים כתובים ודיון על טיבם במסגרת קבוצה/מליאה.

דוגמה לפעילות מיוחדת

נושא/שם: "מלחמת השפות - בהשוואה" שכבת גיל: חטיבת ביניים

תיאור קצר של הפעילות

במהלך תשע"ג פותחה יחידת הוראה בשם "מלחמת השפות - בהשוואה". היחידה, הכוללת שבעה שיעורים, מציעה למידה פעילה, גמישה ומבוססת על אינטראקציות, המאפשרת הרחבת הדעת ומובילה לנקיטת עמדה בהתבסס על עבודת חקר. הלמידה היא בגישה רב-תחומית ומתנהלת בסביבה מרובת ייצוגים ואופניות. היחידה עוסקת בנושא אזרחי-לשוני, מעמדה של השפה העברית, נוכח השפעות הולכות וגוברות של השפה האנגלית. ביחידה מתאפשר ללמוד על ההשוואה, כמומנוט וכשפה, בהקשר טבעי שבו היא נדרשת ככלי עבודה לתלמיד, החוקר את שפת השילוט במרכזי קניות בארץ. היחידה בנויה כטקסט דיגיטלי רב-שכבתי ומרובה קישורים; ובה משולבים כלים טכנולוגיים הכרחיים לפעילות המוצעת: google earth; google maps; google docs, המעצימים את חוויית הלמידה.

מדברי מורה

מורה מבית הספר "אמית בנות" ברחובות: "התלמידות התנסו ביחידת ההשוואה, בשני השיעורים הראשונים. היה מוצלח ביותר הן מהבחינה הטכנית והן מבחינת הלמידה. הייתה אווירה רצינית ושיתוף פעולה מלא. ההתלהבות הייתה רבה. התלמידות לא שמו לב לצלצול להפסקה".

ליצירת קשר ד"ר ריקי תמיר, מדריכה ארצית, n-tamir@bezeqint.net

[חזרה לתוכן העניינים](#)

מסגרות שונות

תכנית בת-קול לפיתוח חשיבה ביקורתית

בת-קול היא תכנית משותפת למשרד החינוך (המזכירות הפדגוגית ומנכ"ל המשרד) ופר"ח, אשר פועלת בהצלחה החל משנה"ל תשס"ט, בהלימה למדיניות הפדגוגית, החינוך לחשיבה, שמובילה המזכירות הפדגוגית. במיזם זה סטודנטים לתארים מתקדמים משתלבים בליווי ובהנחיה של תלמידים בכיתות בעת ביצוע עבודות חקר. מטרת התכנית לפתח ולטפח חשיבה ביקורתית ויצירתית בקרב תלמידי בתי הספר. התכנית פועלת בעבודות חקר וגמר בכל תחום ובכל היקף, החל מעבודות כמטלת הביצוע באזרחות, המהוות 20% מתוך 2 יחידות הבגרות במקצוע, ועד עבודות גמר ברמת 5 יח"ל. החונכים יכולים להשתלב הן בחניכת עבודות שהן חובה במסגרת תכנית הלימודים והן בעבודות שהן רשות או בחירה, כל עוד מדובר על עבודות בעלות אופי מחקרי. החניכה יכולה להתבצע בקבוצות או בצורה יחידנית, בהתאם לסוג עבודת החקר ולדרישת המורה.

תיאור התהליך

התכנית מתמקדת בהקניית מיומנויות חקר תוך מתן כלים להבנה מעמיקה של תכנים לימודיים, פיתוח כישורי חשיבה גבוהים, צריכה ביקורתית של מידע, עצמאות ויצירתיות מחשבתית. לפני הכניסה לבית הספר מתקיימים מפגשים של צוות התכנית עם מנהל בית הספר, רכזי המקצוע והמורים הרלוונטיים, בהם מוצגת התכנית (מטרותיה, אופן העבודה, אילוצים וכדומה). תיאום ציפיות מתבצע עם המורים השונים, תוך התייחסות לעבודת הסטודנטים מולם ומול התלמידים, ועם הנהלת בית הספר. לאורך השנה עובדים החונכים יחד עם המורה להטמעת החקר. החונכים עובדים באופן צמוד ואישי עם התלמידים ומלווים אותם בכל שלבי החקר, תוך שימת דגש על הבנה אמיתית של השלבים והסיבות לביצוע כל שלב, ומתן כלים ללמידה באמצעות חקר. מנסיון של 5 שנים עולה שתלמידים שחוקרים בליווי החונכים שלנו, כותבים עבודות טובות ואיכותיות ומגלים חיבור והבנה טובים יותר לחומר ולתהליך הלמידה, ויודעים ליישם את הכלים שלמדו במקרים אחרים. בשנה"ל תשע"ד תפעל התכנית רק באזור ירושלים. בשנה"ל תשע"ה היא מתוכננת להתרחב לכל הארץ.

קישורים

יניב שטיימץ 0523794231, batkol.edu@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שם בית הספר : ניצני השרון

סמל מוסד : 415083

ישוב : קדימה

מחוז : מרכז

שם מנהל/ת בית הספר : שרון טרנר

שם מפקח/ת בית הספר : מינה ענתבי

שם המדריך/ה : אילת שחק

שותפים לתהליך : מוזיאונים כסביבות למידה חקר וגילוי

ניצני השרון, קדימה - נאמני מורשת ותרבות במוזיאון

ביה"ס ניצני השרון נוסד בשנת תשנ"ט (1999) כבי"ס צומח וכיום הוא מונה 22 כיתות, ומעל 700 תלמידים. הצוות מונה מעל 50 מורים. זהו בי"ס קהילתי המאמין בפתיחות, שקיפות ועשייה משותפת של התלמידים, ההורים והמורים. הורים יוזמים, מתנדבים, מעורבים ומרבים לבוא למפגשים השונים. ביה"ס מזמין חשיבה, תכנון ועשייה בוועדות משותפות וכן מקיים מבצעים לעזרה ומעורבות בקהילה.

במרכז תפיסתנו החינוכית עומדת ההשקפה ההומניסטית והציר הבית ספרי הוא - "לעולם אדם".

דוגמה לפעילות

תחום דעת: מורשת זהות ותרבות

נושא: מוזיאון בית ספרי לתיעוד תולדות הישוב (קדימה צורן)

אוכלוסיית יעד: קהילת בית הספר + קהילת היישוב כולו

תיאור קצר של הפעילות: נאמני מורשת ותרבות במוזיאון : "בטעם של פעם" - המוזיאון

לתולדות קדימה. אנו מאמינים שמוזיאון אינו רק מקום של תצוגה אלא מרכז ללימוד פעיל בדרך של חוויה והתנסות, מרכז לפעילות יוצרת בעל משמעות חברתית וחינוכית. לכן הוחלט להקים מוזיאון בית ספרי שנותן מענה לתלמידי כיתות ד' בכל היישוב בנושא "היישוב שלי".

מלאכת התיעוד החלה בביה"ס לפני כ-10 שנים. על מלאכת התיעוד נצחו 2 מורות וקבוצת תלמידים רב גילית - "נאמני המוזיאון". יחדיו הם עמלו והפיקו תוצרים רבים כמו: חוברת סיפורים של תושבי קדימה שהגיעו עם גלי העלייה בשנות ה-50, סרט על הימים הראשונים בקדימה- בו תועדו וותיקי הישוב שהגיעו לביה"ס וסיפרו לתלמידים על ילדותם וחייהם בקדימה, סיור-"בעקבות הראשונים"- שנועד להכרת האתרים המהווים נקודות ציון בתולדות היישוב בנוסף התלמידים הכינו חוברת מלווה, הקמת אתר מלווה לסביבה המוזיאולית.

תובנות לעתיד : ליצור פדגוגיה מחברת בין כלל הכיתות ביישוב לסביבה המוזיאולית, בשאיפה

להרחיב את שיתופי הפעולה עם כל מערכת החינוך ביישוב. לאמץ את שיתוף הפעולה עם חטי"ב כאבן מסד להמשך הדרך. נרצה להגדיר חיבור פדגוגי לתחומי הדעת השונים, ובניית תלבי"ס רב שנתי לסביבה המוזיאולית המשודרגת, תוך שימוש בחומרים המצויים גם באתר המלווה.

מדברי מורים ותלמידים : מירב גואטה נאמנת המוזיאון בכיתה ה' כתבה : "הייתי רוצה להישאר נאמנת מוזיאון גם בשנה הבאה, אך הייתי רוצה לתת גם לילדים אחרים הזדמנות ליהנות מהתפקיד הזה, להיות "נאמן מוזיאון", זו חוויה שאין שנייה לה ומעולם לא אשכח אותה, היא תרמה לי המון לשייכות שלי ולקשר שלי ליישוב בו אני גרה."

ליצירת קשר: אילת שחק 1955ayelet@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)

תכניות לימודים ייחודיות לחטיבה העליונה

תכניות לימודים ייחודיות בחטיבה העליונה הן תכניות שבית ספר יוזם ומפתח בעצמו או בשיתוף עם גורם חיצוני. תכניות אלה מאפשרות לענות על צרכים ייחודיים של קהילות ותלמידים וכן מאפשרות למורים לממש את עצמם ולהביא לידי ביטוי את תחום עניינם כאנשי מקצוע.

רעיון התכניות הייחודיות בא לממש את חיזוק האוטונומיה הפדגוגית בבתי הספר שהוא אחד מהיעדים שנקבעו במדיניות מערכת החינוך. האוטונומיה הבית ספרית באה לידי ביטוי בפיתוח תכניות הלימודים הייחודיות, בהפעלתן ובהערכת הישגי התלמידים. הישגים אלו דינם כדין כל ציון בתעודת הבגרות.

ייחודן של התכניות הייחודיות:

א. מחליפות את התכנים הרשמיים. לדוגמה:

- היסטוריה - "מרכז ופריפריה בחברה הישראלית" "תרבות המונים במאה ה-20".
- חקלאות - "חקלאות בעזרת לווין".
- מוסיקה - "ג'אז" "מוסיקה דיגיטלית".
- כימיה - "אלקטרוסטטיקה ואנרגיה במכונות חשמליות".
- "רעיונות מרכזיים בתרבות המערב" (תכנית בין-תחומית בהיסטוריה, פילוסופיה, ספרות וסוציולוגיה)
- "מדע חישובי" (תכנית בין-תחומית בפיסיקה ביולוגיה ומחשבים)
- קרימינולוגיה
- משפטים
- לימודי מגדר

ב. מחליפות את דרכי ההוראה, הלמידה וההערכה מאלה המקובלות. לדוגמה:

- למידה בדרך החקר המלווה בעבודות תוצרים יצירתיים.

כל הפרטים באתר :

www.education.gov.il/tal/ichud

[חזרה לתוכן העניינים](#)

מרכז כדר - מרכז הדרכה להטמעת למידת חקר במערכת החינוך

מטרה

מרכז כדר (ע"ש ד"ר נעמי פראוור כדר) מהווה מכון הדרכה להטמעת למידת חקר משמעותית בבתי הספר בישראל. מטרת המרכז היא להכשיר בתי ספר נוספים בישראל - מורים, מדריכים ומנהלים ליישום גישת למידה והוראה בדרך של חקר, ולצרפם למעגל הנהנים מיתרונות למידת החקר, המכשירה את התלמיד לעבודה בצוות ולמידה עצמאית. **המרכז פועל בשיתוף עם המזכירות הפדגוגית [אגף א' לפיתוח פדגוגי, החינוך לחשיבה]**

רקע

בחטיבת הביניים מנור-כברי פותחה ומיושמת בהצלחה מזה שש עשרה שנים תכנית המבוססת על חקר כאמצעי לרכישת כלים ללמידה עצמאית במספר ניכר של מקצועות לימוד ותחומי דעת.

בעבר קיימנו השתלמויות במסגרת היוזמה "אידיאה של תרבות", והובלנו תהליך שינוי מובנה בקבוצה של מספר בתי הספר. בהתנסות זו זכינו לראות את יכולתם של צוותי ניהול ומורים ככוח מניע, חושב ויוצר ואת העוצמה הנובעת משיתוף פעולה ולמידה משותפת של כמה בתי הספר יחד.

עקרונות ההשתלמויות במרכז כדר :

- למידה בצוות
- למידה תוך כדי הפקת תוצר הנשענת על הגישה הקונסטרוקטיביסטית
- ארגון בית הספר בהתאם לתפיסה החינוכית

פעילות בתשע"ב

בתשע"ב (שנת ההקמה) קיימנו ארבע השתלמויות, ביסודי, חט"ב ושש שנתיות. בתשע"ג הורחבה הפעילות ומתקיימות השתלמויות למורים, מנהלים ומרצים במכללה. ההשתלמויות בבתי הספר מלווה בהדרכה מטעם המרכז והמזכירות הפדגוגית. המרכז מציע כמה מסלולי הכשרה: השתלמויות למנהלים, לצוותים ולצוותים ותיקים וחדשים בבתי הספר בהם מתקיימים תהליכי חקר ועוד.

ליצירת קשר

רוני וינברג – 052-2260491 ronway@gmail.com

[חזרה לתוכן העניינים](#)